Volumul reunește cele mai prestigioase nume ale prozei americane din secolul nostru:

Ernest Hemingway *(Într-o altă țară, În voia somnului, Așa cum n-ai să fii niciodată, Neînfrîntul)*; John Steinbeck *(Crizantemele, Păstrătorul ordinii)*; Erskine Caldwell *(Pe cine-au ales oamenii, Moarte lentă, Flori sălbatice)*; William Saroyan *(Zepelinul din ziarul școlii duminicale, Pianul, Cîțiva săraci)*; Albert Maltz *(Omul de pe drum)*; J. D. Salinger *(O zi grozavă pentru peștele-banană, Unchiul scrîntit din Connecticut)*.

Vol. I și II, lei 10

Nuvela americană contemporană

210

BPT

Nuvela americană contemporană

★★

210

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Nuvela americană contemporană

ANTOLOGIE

★ ★

1968

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Traducere, prezentări biobibliografice și note de
Constantin Popescu

ERNEST HEMINGWAY

Ernest Miller Hemingway, născut la Illinois în 1898, și-a început cariera literară ca ziarist la un ziar din Kansas City. O dată cu izbucnirea primului război mondial pleacă pe front ca voluntar la o ambulanță (tatăl său fusese medic) și luptă apoi ca infanterist în armata italiană. Experiența tragică a vieții de pe front o va consemna mai tîrziu în romanul Adio, arme (A Farewell to Arms), *1929, și în unele din nuvelele sale, dintre care o parte sînt traduse în acest volum* — Într-o altă țară (In Another Country, *În voia somnului... (Now I Lay Me) și* Așa cum n-ai să fii niciodată (A Way You Will Never Be) — *toate din volumul* Primele 49 de povestiri (The First Forty-Nine Stories), 1938.

Grav rănit în lupte, petrece aproape un an în spital, fiind decorat cu Medalia de argint. La sfîrșitul războiului pleacă în S.U.A., iar apoi se stabilește la Paris, unde întreține legături strînse cu grupul de scriitori americani din capitala Franței, cunoscut sub numele de curentul „generației pierdute" (Robert Mac Almon, William Carlos Williams și alții). În 1923, ajutat de Gertrude Stein și de poetul Ezra Pound, publică primul său volum, Trei povestiri și zece poeme (Three

Stories and Ten Poems). *Intors la New York scrie și publică* Torentele primăverii (The Torrents of Springs), *1926, și romanul* Soarele răsare de asemenea (The Sun Also Rises).

Primele volume de povestiri apar în 1927: Bărbați fără femei (Men Without Women) *și* Cîștigătorul nu ia nimic (Winner Take Nothing), *1933. Pasionat admirator al luptelor de tauri și iubitor al vînătorii și pescuitului, Hemingway scrie respectiv* Moartea după-amiază (Death in the Afternoon), *1932, și* Dealurile verzi ale Africii (The Green Hills of Africa), *1935, consemnînd experiențe personale și impresii de la* corridele *din Madrid sau vînătorile din Kenya.*

În 1937 apare volumul A avea și a nu avea (To Have and Have Not) *vădind preocupări mai largi de analiză socială. Poziția scriitorului se conturează clar o dată cu izbucnirea războiului civil din Spania, cînd, în calitate de reporter, participă la luptele împotriva lui Franco și a mercenarilor săi. Piesa* Coloana a cincea (The Fifth Column), *1940, apărută împreună cu* Primele 49 de povestiri *și adaptată pentru scenă în 1940, ca și vastul său roman* Cui îi bate ceasul (For Whom the Bell Tolls), *1940, evocă lupta și sacrificiul poporului spaniol împotriva nemiloasei dictaturi fasciste. Hemingway scrie de asemenea scenariul unui film:* Pămînt spaniol (Spanish Soil), *1938, turnat de regizorul progresist olandez Joris Ivens.*

În timpul celui de-al doilea război mondial Ernest Hemingway editează pentru trupele aliate antologia Oameni în luptă (Men at War), *1942. Romanul său* Peste rîu și printre arbori (Across the River and Into the Trees), *1950, rea o expe-*

rienţă de viaţă mai veche, cea a timpului petrecut pe frontul italo-austriac.

Ultima lucrare publicată în timpul vieţii scriitorului este nuvela Bătrînul şi marea (The Old Man and the Sea), *1952. În anul 1954 i s-a decernat Premiul Nobel pentru literatură*

A murit în 1961.

Nuvelele: Într-o altă ţară, Aşa cum n-ai să fii niciodată, În voia somnului... *şi* Neînvinsul, The Unvanquished, *fac parte din volumul* Primele 49 de povestiri.

Postum a apărut volumul Vară primejdioasă (Dangerous Summer), *1962.*

ÎNTR-O ALTĂ ŢARĂ

În toamnă, războiul continua, dar noi n-am mai luat parte la el. Toamna era frig la Milano, iar întunericul venea foarte devreme. Apoi se aprindeau luminile electrice şi era o plăcere să te uiţi la vitrinele de pe stradă. În faţa prăvăliilor era atîrnat mult vînat, şi zăpada se spulbera în blana vulpilor, iar vîntul le unduia cozile. Căprioarele atîrnau ţepene, greoaie şi golite de măruntaie, iar păsărelele zburau prin vînt, iar vîntul le înfoia penele. Era o toamnă rece, şi vîntul cobora din munţi.

Ne aflam cu toţii la spital în fiecare după-masă şi aveai diferite căi de a traversa oraşul prin beznă pentru a veni la spital. Două dintre ele duceau de-a lungul canalelor, dar erau lungi. Cu toate astea, pentru a intra în spital treceai întotdeauna un pod peste

un canal. Puteai s-o iei pe trei poduri. Pe unul dintre ele o femeie vindea castane coapte. Dacă stăteai în fața focului ei de cărbuni ți-era cald, iar castanele erau apoi calde în buzunar. Spitalul era foarte vechi și foarte frumos — intrai printr-o poartă, treceai de-a curmezișul unei curți și ieșeai printr-o poartă în partea cealaltă. Din curte porneau de obicei înmormîntările. Dincolo de vechiul spital se aflau noile pavilioane de cărămidă unde ne întîlneam în fiecare după-masă, fiind cu toții foarte politicoși și interesați de ceea ce se întîmpla, și stăteam în aparatele care urmau să ne aducă îmbunătățiri simțitoare.

Doctorul se apropie de aparatul în care stăteam eu și spuse :

— Ce ți-a plăcut să faci mai mult înainte de război ? Ai făcut vreun sport ?

Am spus :

— Da, fotbal.

— Bine, spuse el. Ai să poți juca fotbal din nou, mai bine ca niciodată.

Genunchiul meu nu se îndoia, iar piciorul cădea direct, fără ca între genunchi și gleznă să mai am pulpă, iar aparatul urma să îndoaie genunchiul și să-l facă să se miște, ca și cum ar fi pedalat un triciclu. Dar genunchiul nu se îndoia încă, în schimb, aparatul se apleca cînd ajungea la punctul cînd trebuia să-l îndoaie. Doctorul spuse :

— Toate astea au să treacă. Ești un tînăr norocos. Ai să joci fotbal din nou, ca un campion.

În aparatul de alături se afla un maior care avea o mînă mică, ca a unui copilaș. Îmi făcu cu ochiul cînd doctorul îi examină mîna prinsă între două curele de piele ce săreau în sus și în jos și-i loveau degetele înțepenite, și spuse :

— Și eu am să joc fotbal, domnule căpitan-doctor ?

Fusese un foarte mare scrimer şi, înainte de război, cel mai mare scrimer din Italia.

Doctorul se duse la biroul său, într-o cameră din dos, şi aduse o fotografie reprezentînd o mînă care se chircise pînă ajunsese la fel de mică ca a maiorului, dar care, după un tratament la aparat, devenise ceva mai mare. Maiorul ţinu fotografia cu mîna bună şi o privi foarte atent.

— O rană ? întrebă el.

— Un accident în industrie, spuse doctorul.

— Foarte interesant, foarte interesant, spuse maiorul şi i-o înapoie doctorului.

— Ai încredere ?

— N-am, spuse maiorul.

Erau şi trei băieţi care veneau zilnic şi aveau cam aceeaşi vîrstă ca mine. Toţi trei erau din Milano, şi unul din ei urma să fie avocat, altul pictor, iar ultimul intenţionase să se facă ofiţer de carieră şi, cînd terminam cu aparatele, ne întorceam pe jos împreună la *Café Cova,* care era alături de *Scala* [1]. Scurtam drumul luînd-o prin cartierul comunist, căci eram patru. Oamenii ne urau fiindcă eram ofiţeri, şi pe cînd treceam cineva strigă dintr-o cîrciumă : *„A basso gli ufficiali !"* [2] Un alt băiat care ne întovărăşea cîteodată, şi făcea să fim cinci, purta o batistă de mătase neagră pe faţă fiindcă nu mai avea nas şi urma să sufere o operaţie plastică. Se dusese pe front de la Academia Militară şi fusese rănit la o oră după ce intrase pentru prima oară în linia întîi. I-au făcut operaţia plastică la faţă, dar el se trăgea dintr-o familie foarte veche şi n-au reuşit niciodată să-i potrivească exact nasul. A plecat în America de Sud şi a lucrat într-o bancă. Dar lucrurile despre

[1] Opera Scala din Milano.

[2] Jos cu militarii ! (It.)

care vorbesc s-au petrecut de mult, şi pe vremea aceea nici unul dintre noi nu ştia cum are să fie mai tîrziu. Pe atunci ştiam doar că era mereu război, dar că noi n-o să mai luăm parte la el niciodată. Aveam cu toţii aceleaşi decoraţii, în afară de băiatul cu bandajul de mătase neagră pe faţă, dar el nu fusese destulă vreme pe front ca să primească vreo decoraţie. Băiatul înalt şi cu figura foarte palidă, care urma să devină avocat, fusese locotenent de *arditi*[1] şi avea trei decoraţii din cele din care noi nu aveam decît una. Trăise mult timp în preajma morţii şi era puţin retras. Noi toţi eram puţin retraşi şi nu ne lega nimic, afară de faptul că ne întîlneam în fiecare după-masă la spital. Totuşi, în timp ce ne îndreptam spre *Cova*, trecînd prin cartierul primejdios al oraşului — mergeam prin întuneric, iar din cîrciumi se revărsau lumină şi cîntece, iar cîteodată eram siliţi s-o luăm prin mijlocul străzii, căci pe trotuare obişnuiau să se adune bărbaţi şi femei şi trebuia să-i înghiontim ca să trecem mai departe — ne simţeam uniţi prin ceea ce ni se întîmplase, lucru pe care ei, oamenii care nu ne puteau suferi, nu-l înţelegeau.

Cunoşteam cu toţii foarte bine cafeneaua *Cova*, unde era belşug, căldură şi lumină puţină şi unde, la anumite ceasuri, era zgomot şi fum, şi întotdeauna găseai fete la mese şi reviste ilustrate pe un suport din perete. Fetele de la *Cova* erau foarte patriote, şi am descoperit că oamenii cei mai patrioţi din Italia erau fetele de la cafenea — şi cred că mai sînt încă.

La început, băieţii erau politicoşi în privinţa decoraţiilor mele şi m-au întrebat ce făcusem ca să le obţin. Le-am arătat documente scrise într-o limbă

[1] Trupe de infanterie de elită în brigăzile armatei italiene, în timpul primului război mondial.

foarte frumoasă şi plină de *fratellanza* [1] şi *abnegazione* [2], dar care spuneau, de fapt, dacă lăsai la o parte adjectivele, că decoraţiile mi se dăduseră fiindcă eram american. După aceasta, purtarea lor faţă de mine s-a mai schimbat, deşi eram prietenul lor împotriva străinilor. Le eram prieten, dar, după ce-au citit ordinele de citare, n-am mai făcut, într-adevăr, niciodată corp comun cu ei, căci lucrurile se petrecuseră cu ei altfel, şi ei săvîrşiseră cu totul alte fapte pentru a primi decoraţiile. Adevărat, fusesem rănit ; dar noi toţi ştiam că, la urma urmei, a fi rănit era, de fapt, un accident. Cu toate astea, niciodată nu mi-a fost ruşine de baretele mele şi, cîteodată, după ora cocteilului, obişnuiam să-mi închipui c-aş fi săvîrşit toate lucrurile pe care le făcuseră ei pentru a li se da decoraţiile ; cînd mă întorceam însă acasă noaptea, pe străzile pustii, sufla un vînt rece şi toate magazinele erau închise, iar eu încercam să mă ţin aproape de felinare, şi ştiam că n-aş fi făcut niciodată astfel de lucruri, şi mi-era tare teamă să mor, iar deseori stăteam singur noaptea în pat, şi mi-era teamă să nu mor, şi mă întrebam cum aş fi dacă m-aş întoarce din nou pe front.

Ei trei, cu decoraţiile lor, erau ca nişte şoimi de vînătoare ; iar eu nu eram şoim ; deşi acelora care nu vînaseră niciodată puteam să le par un şoim ; ei trei îşi dădeau foarte bine seama de asta, aşa că ne-am despărţit. Dar am rămas bun prieten cu băiatul care fusese rănit din prima zi de front, fiindcă el n-avea de unde să ştie ce-ar fi ajuns ; aşa că nici el n-ar fi putut fi acceptat vreodată, iau eu ţineam la el, căci credeam că poate nici el n-o să ajungă un şoim.

---

[1] Fraternitate (it.).
[2] Abnegaţie (it.).

Maiorul care fusese un mare scrimer nu credea în bravură şi-şi petrecea mult timp cînd stăteam în aparate corectîndu-mi gramatica. Mă complimentase pentru felul cum vorbesc italiana şi discutam foarte uşor. Într-o zi, i-am spus că italiana îmi pare o limbă atît de uşoară, încît nu-mi pot da mare interes pentru ea ; totul e atît de uşor de spus. „Ah, da ? zise maiorul. De ce nu te-apuci atunci să studiezi gramatica ?" Aşa c-am început să vorbesc gramatical şi, în curînd, italiana era o limbă atît de grea, încît mă temeam să mai vorbesc cu el pînă ce n-aveam gramatica precis în minte.

Maiorul venea foarte regulat la spital. Nu cred că lipsea vreo zi, deşi, sînt sigur, nu credea în eficacitatea aparatelor. Pe atunci, nici unul din noi nu credea în ele şi, într-o zi, maiorul spuse că erau o mare prostie. Aparatele erau noi pe atunci, iar noi urma să le demonstrăm calităţile. „O idee tîmpită, spunea el, o teorie, ca oricare alta." Nu-mi învăţasem gramatica, iar el spunea că eram un nătîng insuportabil şi că fusese un prost că-şi bătuse capul cu mine. Era un om scund şi stătea ţeapăn pe scaunul său, cu mîna dreaptă vîrîtă în aparat şi se uita înainte la peretele din faţă, în timp ce curelele săreau în sus şi în jos, cu degetele lui prinse înăuntru.

— Ce-ai să faci cînd se termină războiul, dacă se termină vreodată ? mă întrebă el. Vorbeşte gramatical !

— Am să mă duc în Statele Unite.

— Eşti însurat ?

— Nu, dar sper să fiu.

— Mare prost mai eşti, spuse el. Părea foarte supărat. Nu trebuie să te însori.

— De ce, *Signor maggiore* [1] ?

[1] Domnule maior (it.).

— Nu-mi spune „Signor maggiore".

— De ce nu trebuie să te însori ?

— Nu trebuie să te însori. Nu trebuie să te însori, spuse el supărat. Dac-ar fi să pierzi totul, şi încă n-ar trebui să te pui într-o astfel de situaţie ca să pierzi şi asta. N-ar trebui să te pui într-o situaţie ca să pierzi. Ar trebui să găseşti lucruri pe care să nu le poţi pierde.

Vorbea foarte supărat şi cu înverşunare şi privea drept înainte în timp ce vorbea.

— Dar de ce trebuie neapărat să pierzi asta ?

— O să pierzi, spuse maiorul. Se uita la perete. Apoi privi aparatul, îşi smulse mica mînă dintre curele şi-o lovi cu putere de coapsă. O să pierzi, aproape că urlă el. Nu mă contrazice ! Apoi strigă la îngrijitorul care punea în mişcare aparatele. Vino şi închide porcăria asta !

Intră în camera cealaltă pentru un tratament mai uşor şi masaj. L-am auzit apoi întrebîndu-l pe doctor dacă poate să dea un telefon, şi-a închis uşa. Cînd s-a întors în cameră eu mă aflam într-un alt aparat. Îşi pusese pelerina şi chipiul şi veni direct spre aparatul meu şi-şi lăsă mîna pe umărul meu.

— Îmi pare aşa de rău, spuse el, şi mă bătu pe umăr cu mîna bună. N-am vrut să fiu grosolan. Tocmai mi-a murit soţia. Te rog să mă ierţi.

— Oh, am spus eu, părîndu-mi foarte rău pentru el. Îmi pare atît de rău.

Rămase acolo muşcîndu-şi buza de jos.

— Mi-e foarte greu, spuse el. Nu mă pot resemna.

Privi drept pe lîngă mine şi prin fereastră. Apoi începu să plîngă.

— Nu sînt în stare de loc să mă consolez, spuse el şi se înăbuşi.

Apoi plînse iar, privind în gol cu fruntea ridicată ; se ţinea drept şi marţial, cu lacrimi pe amîndoi

obrajii şi, muşcîndu-şi buzele, trecu pe lîngă aparate şi ieşi pe uşă.

Doctorul îmi spuse că soţia maiorului, care era foarte tînără şi cu care el nu se însurase decît atunci cînd fusese scos definitiv din luptă ca invalid, murise de pneumonie. Zăcuse doar cîteva zile. Nimeni nu se aştepta să moară. Maiorul n-a mai venit la spital trei zile. Apoi, a sosit la ora obişnuită, purtînd o panglică neagră pe mîneca uniformei. Cînd s-a întors, pe pereţi se aflau fotografii, în rame mari, a tot felul de răni, înainte şi după ce fuseseră vindecate de aparate. În faţa aparatului pe care-l folosea maiorul se aflau trei fotografii de mîini ca ale lui şi care erau complet vindecate. Nu ştiu de unde făcuse rost de ele doctorul. Am crezut întotdeauna că noi eram primii care foloseam aparatele. Fotografiile n-aveau mare însemnătate pentru maior, căci el nu se uita decît pe fereastră.

ÎN VOIA SOMNULUI...

În noaptea aceea stăteam culcaţi pe jos în odaie, iar eu ascultam cum mîncau viermii de mătase. Viermii de mătase se hrăneau în paturi cu frunze de dud, şi toată noaptea îi auzeam cum mănîncă şi un zgomot de ceva care cade în frunze. Eu unul nu voiam să dorm, fiindcă trăisem mult timp cu convingerea că dacă închid vreodată ochii în beznă şi mă las în voia somnului sufletul o să-mi iasă din corp. Eram de mult timp aşa, de cînd fusesem aruncat în aer noaptea şi simţisem cum sufletul iese

şi pleacă din mine, iar apoi cum se întoarce. N-am încercat niciodată să mă gîndesc la lucrul acesta, dar, de atunci, începuse să mă urmărească noaptea exact în clipa cînd adormeam, şi nu mai puteam opri gîndul decît printr-un mare efort. Aşa că dacă acum sînt destul de sigur că sufletul n-ar fi ieşit cu adevărat, atunci, totuşi, în vara aceea, nu doream să fac experienţa.

Cînd eram treaz aveam diferite mijloace de a-mi ocupa timpul. Mă gîndeam la un pîrîu cu păstrăvi, de-a lungul căruia pescuisem cînd eram mic, iar acum pescuiam în minte cu toată atenţia de-a lungul lui ; pescuiam foarte atent pe sub toate răgăliile, prin toate coturile malului, prin locurile adînci şi prin cele limpezi şi mai puţin adînci, şi prindeam cîteodată păstrăvi, iar altă dată îi scăpam. Mă opream din pescuit la prînz, ca să-mi iau masa ; uneori mîncam pe un buştean de peste rîu ; alteori pe un mal înalt sub un copac, dar totdeauna îmi luam masa foarte tacticos şi, în timp ce mîncam, priveam rîul de sub mine. Deseori mi se termina momeala, fiindcă atunci cînd porneam la drum aveam doar zece rîme într-o cutie de tutun. După ce le foloseam pe toate, trebuia să caut altele, şi cîteodată era foarte greu să sapi în malul rîului, unde cedrii ţineau umbră şi nu era iarbă ci numai pămînt gol şi jilav, şi deseori nu găseam nimic. Cu toate acestea, totdeauna dădeam peste un fel de momeală — o singură dată, însă, în mlaştină, n-am putut să fac rost, şi-a trebuit să tai unul din păstrăvii pe care-i prinsesem şi să-l folosesc ca momeală.

Uneori găseam insecte pe pajiştile din mlaştină, în iarbă sau sub ferigi şi le foloseam. Erau răgasce şi insecte cu picioarele ca firul de iarbă şi viermi din buşteni vechi şi putreziţi ; viermi albi cu capete cafenii şi strîmte, care nu stăteau în undiţă şi se

fărîmițau în apa rece, și viermi de lemn, de sub bușteni unde cîteodată găseam rîme de pescuit, care se strecurau în pămînt de îndată ce ridicam bușteanul. O dată am folosit o salamandră de sub un buștean bătrîn. Salamandra era foarte mică, curată, agilă și frumos colorată. Picioruşele ei delicate încercau să se țină de undiță, de atunci n-am mai folosit niciodată salamandre, deși le găseam des de tot. N-am folosit nici greieri, din cauza felului cum se agitau în jurul cîrligului undiței.

Alte ori, pîrîul curgea printr-o pajiște deschisă și în iarba uscată prindeam lăcuste și le foloseam ca momeală și, cîteodată, prindeam lăcuste și le aruncam în pîrîu și le priveam plutind în jos, înotînd în pîrîu și descriind cercuri la suprafață în timp ce le ducea curentul, iar apoi dispărînd cînd apărea un păstrăv. Cîteodată pescuiam noaptea pe patru sau cinci pîraie diferite; porneam cît puteam mai de aproape de izvor și pescuiam apoi în josul apei. Cînd terminam prea repede și-mi mai rămînea timp, pescuiam din nou pe pîrîu, pornind de unde se vărsa în lac și pescuind înapoi, în amont, încercînd să prind toți păstrăvii care îmi scăpaseră cînd coborîsem. În unele nopți, pescuiam de asemenea în amont, și acele nopți erau foarte animate, de parcă aș fi fost treaz și-aș fi visat. Îmi amintesc încă de unele din aceste pîraie și cred c-am pescuit în ele și le-am încurcat cu pîraiele pe care le cunosc cu adevărat. Le-am dat nume la toate și m-am dus la ele cu trenul, iar cîteodată am mers pe jos multe mile ca să ajung acolo.

În alte nopți nu puteam pescui, și în acele nopți eram treaz de-a binelea, și-mi spuneam mereu rugăciunile, și încercam să mă rog pentru toți oamenii pe care-i cunoscusem vreodată. Asta îmi răpea mult timp, căci dacă încerci să-ți amintești toți oamenii

pe care i-ai cunoscut vreodată, întorcîndu-te la cele dintîi lucruri pe care le ţii minte — în cazul meu, podul casei în care mă născusem şi tortul de nuntă al tatei şi al mamei atîrnînd într-o cutie de tinichea de unul din rafturi şi, în pod, borcane cu şerpi şi alte specimene pe care le strînsese tatăl meu cînd era mic şi le păstrase în alcool, alcoolul scăzînd în borcane aşa că dosul unora dintre şerpi şi specimene ieşise din el şi se înălbise — dacă te gîndeai atît de mult în urmă, îţi reaminteai de o groază de oameni. Dacă te rugai pentru ei toţi, spunînd o rugăciune pentru Maica Domnului şi un Tatăl nostru pentru fiecare, îţi lua mult timp şi în cele din urmă se făcea lumină, şi atunci puteai să te culci, dacă te aflai într-un loc unde puteai să dormi la lumina zilei.

În acele nopţi încercam să-mi amintesc toate cîte mi se întîmplaseră vreodată, pornind chiar dinainte de-a pleca la război şi amintindu-mi de una sau alta din cele petrecute mai înainte. Am descoperit că nu puteam să merg cu amintirea mai departe de podul din casa bunicului. Atunci porneam de acolo şi îmi aminteam astfel din nou, pînă ajungeam la război.

Ţin minte că după ce a murit bunicul ne-am mutat din vechea casă într-o casă nouă, proiectată şi construită de mama. Multe lucruri care urmau să nu mai fie luate au fost arse în curtea din dos şi ţin minte cum acele borcane din pod au fost aruncate în foc şi cum pocneau de căldură, iar palele se ridicau din cauza alcoolului. Ţin minte cum ardeau şerpii în focul din curtea din dos. Dar în aceste amintiri nu apăreau oameni, ci numai lucruri. Nu pot să-mi amintesc nici măcar cine a dat foc la lucruri, şi obişnuiam să o duc aşa mai departe pînă ajungeam la oameni şi atunci mă opream şi mă rugam pentru ei.

Îmi amintesc, în ceea ce priveşte noua casă, cum mama dereteca veşnic iar uneori făcea şi o curăţenie în toată regula. O dată, cînd tata plecase la vînătoare, ea a făcut o curăţenie totală în pivniţă şi a dat foc la tot ce nu trebuia să fie acolo. Cînd tata s-a întors acasă şi s-a dat jos din trăsurică şi a priponit calul, focul mai ardea încă pe drumul de lîngă casă. Am ieşit ca să-l întîmpin. Mi-a înmînat puşca de vînătoare şi s-a uitat la foc.

— Ce-i asta ? a întrebat el.

— Am făcut curat în pivniţă, dragul meu, a spus mama, din prag.

Stătea acolo zîmbind, pentru a-l întîmpina. Tata s-a uitat la foc şi a dat cu piciorul în ceva. Apoi s-a aplecat şi a cules ceva din cenuşa.

— Adu o greblă, Nick, mi-a spus el.

M-am dus în pivniţă şi i-am adus o greblă, iar tata a început să grebleze cu grijă prin cenuşă. A tras cu grebla afară cîteva toporişti de piatră şi cuţite de piatră pentru jupuit animalele şi unelte pentru făcut capete de săgeţi şi mici fragmente de oale şi multe capete de săgeţi. Toate fuseseră înnegrite şi fărîmate de foc. Tata le-a tras foarte atent afară cu grebla şi le-a întins pe iarba de lîngă drum. Puşca lui de vînătoare, în caseta ei de piele, şi sacoşele lui se aflau pe iarbă, acolo, unde le lăsase cînd se dăduse jos din trăsurică.

— Du puşca şi sacoşele în casă, Nick, şi adu-mi un ziar, mi-a spus el.

Mama intrase în casă. Am luat puşca, care era greu de cărat şi mă lovea peste picior, şi cele două sacoşe şi-am pornit spre casă.

— Ia-le una cîte una, mi-a spus tata. Nu încerca să duci prea multe deodată.

Am pus sacoşele jos, am dus înăuntru puşca şi-am adus un ziar dintr-un teanc de pe biroul tatălui meu.

Tata a împrăştiat pe ziar toate uneltele de piatră, înnegrite şi fărîmate, şi apoi le-a împachetat.

— Cele mai bune vîrfuri de săgeţi s-au stricat toate, a spus el.

A intrat în casă cu pachetul de hîrtie, iar eu am rămas afară pe iarbă cu cele două sacoşe. După o vreme le-am dus înăuntru. În aceste amintiri apăreau numai două persoane, aşa că mă rugam pentru amîndoi.

În unele nopţi, nu puteam să-mi amintesc nici măcar rugăciunile. Ajungeam doar pînă la „precum în cer, aşa şi pe pămînt", şi atunci trebuia să încep din nou şi mi-era absolut cu neputinţă să trec mai departe. Şi atunci trebuia să recunosc că nu puteam să-mi amintesc şi, în noaptea aceea, renunţam de-a mai spune rugăciunile şi încercam altceva. Aşa că în unele nopţi încercam să-mi amintesc pe nume toate animalele din lume şi apoi păsările şi apoi peştii şi apoi ţări şi oraşe şi apoi feluri de mîncare şi numele tuturor străzilor din Chicago pe care le ţineam minte, şi, cînd nu puteam să-mi amintesc nimic altceva, stăteam pur şi simplu şi ascultam. Şi nu-mi amintesc vreo noapte în care să nu fi auzit ceva. Dacă aş fi avut o lumină nu mi-ar fi fost frică să adorm, fiindcă ştiam că sufletul nu pleca din mine decît dacă era întuneric. Aşa că, evident, în multe nopţi ne-am aflat în locuri unde aş fi putut avea o lumină şi atunci adormeam pentru că eram aproape întotdeauna foarte obosit şi deseori mi-era foarte somn. Şi sînt de asemenea sigur că de multe ori am adormit fără să-mi dau seama — dar niciodată n-am dormit cu bună-ştiinţă, şi în noaptea asta am ascultat viermii de mătase. Noaptea poţi să auzi foarte bine cum mănîncă viermii de mătase, iar eu zăceam cu ochii deschişi şi-i ascultam.

În cameră se mai afla doar un singur om, şi era şi el treaz. Îl auzisem că-i treaz de multă vreme. Nu putea sta liniştit ca mine, deoarece nu avea aşa multă practică în a sta treaz. Zăceam pe pături întinse peste paie şi, cînd ne mişcam, paiele foşneau, dar viermii de mătase nu se speriau de zgomotul pe care-l făceam şi mîncau vîrtos înainte. De afară se auzeau zgomotele nopţii la şapte kilometri în spatele liniilor, dar altele decît micile zgomote din camera cufundată în întuneric. Celălalt om din încăpere încerca să stea culcat şi liniştit. Apoi se mişca din nou. M-am mişcat şi eu ca să ştie că sînt treaz. Trăise zece ani la Chicago. Îl luaseră ca soldat în 1914, cînd se întorsese ca să-şi viziteze familia şi fiindcă vorbea englezeşte mi-l dăduseră ca ordonanţă. L-am auzit ascultînd, aşa că m-am mişcat din nou în pături.

— Nu puteţi dormi, *Signor tenente* [1] ? întrebă el.

— Nu.

— Nici eu.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu ştiu. Nu pot să dorm.

— Te simţi bine ?

— Da. Mă simt bine. Numai că nu pot să dorm.

— Vrei să vorbim niţel ? am întrebat eu.

— Da. Dar despre ce putem vorbi în locul ăsta blestemat ?

— Locul e foarte bun, am spus eu.

— Bine, zise el. E foarte bun.

— Povesteşte-mi cum era la Chicago, am spus eu.

— O, spuse el, v-am mai povestit o dată.

— Povesteşte-mi atunci cum te-ai însurat.

— V-am mai povestit şi asta.

[1] Domnule locotenent (it.).

— Scrisoarea care ai primit-o luni era de la ea ?

— Da. Îmi scrie tot timpul. Scoate bani buni cu localul.

— Ai să ai un local pe cinste cînd te întorci.

— Da. Ea conduce bine. Scoate o groază de bani.

— Nu crezi c-au să se trezească dacă vorbim ? am întrebat.

— Nu. Nu ne aud. Şi-apoi dorm ca porcii. Eu sînt altfel, spuse el. Eu sînt nervos.

— Vorbeşte încet, am spus. Vrei o ţigară ?

Am fumat mecanic pe întuneric.

— Nu fumaţi mult, *Signor tenente*.

— Nu. Eram tocmai pe cale să mă las.

— Într-adevăr, zise el, nu vă face nici un bine, şi bănuiesc că o să vă obişnuiţi să nu-i duceţi lipsa. Aţi auzit vreodată că un orb nu fumează fiindcă nu poate vedea cum iese fumul ?

— Nu cred.

— Şi eu cred că toate-s prostii, spuse el. Am auzit-o pur şi simplu pe undeva. Ştiţi, cum se aude.

Eram amîndoi liniştiţi şi ascultam viermii de mătase.

— Auziţi blestemaţii ăştia de viermi de mătase ? întrebă el. Îi puteţi auzi mestecînd.

— E nostim, am spus eu.

— Ascultaţi, *Signor tenente*, s-a întîmplat într-adevăr ceva cu dumneavoastră de nu puteţi dormi ? Nu vă văd niciodată dormind. N-aţi dormit în nici o noapte de cînd sînt cu dumneavoastră.

— Nu ştiu, John, am spus eu. M-am simţit într-o stare foarte proastă încă de la începutul primăverii de anul trecut, şi asta mă supără noaptea.

— Ca şi pe mine, spuse el. N-ar fi trebuit să iau parte la război. Sînt prea nervos.

— Poate c-o să fie mai bine.

— Ascultați, *Signor tenente*, la urma urmei, de ce v-ați vîrît în acest război ?

— Nu știu, John. Atunci am vrut-o.

— Ați vrut-o, spuse el. Grozav motiv.

— N-ar trebui să vorbim așa de tare, am spus eu.

— Dorm ca porcii, spuse el. Și, oricum, nu înțeleg englezește. Nu știu o iotă. Ce-o să faceți cînd se termină războiul și ne întoarcem în Statele Unite ?

— Am să caut o slujbă la un ziar.

— La Chicago ?

— Poate.

— Ați citit vreodată articolele acestui tip Brisbane ? Soția mea le taie din ziar și mi le trimite.

— Da.

— L-ați întîlnit vreodată ?

— Nu, dar l-am văzut.

— Mi-ar plăcea să-l cunosc pe acest tip. E un scriitor bun. Soția mea nu citește englezește, dar ia ziarul ca atunci cînd eram acasă, taie articolele de fond și pagina de sport și mi le trimite.

— Ce fac copiii ?

— Sînt bine. Una din fete e în clasa a patra acum. Știți, *Signor tenente*, dacă n-aș fi avut copii, n-aș fi fost acum ordonanța dumneavoastră. M-ar fi obligat să stau pe front tot timpul.

— Mă bucur că ai copii.

— Și eu. Sînt copii frumoși, dar eu vreau un băiat. Trei fete și nici un băiat. E o glumă proastă.

— De ce nu încerci să dormi ?

— Nu, nu mai pot să dorm acum. Sînt treaz de-a binelea, *Signor tenente*. Ascultați, sînt necăjit că totuși dumneavoastră nu dormiți.

— Nu-i nimic, John.

— Închipuiți-vă, un tînăr ca dumneavoastră să nu doarmă.

— Am să mă fac bine. Nu mai ține decît puțin.

— Trebuie să vă faceți bine. Nu poți s-o duci mai departe dacă nu dormi. Vă necăjește ceva ? Vă frămîntă ceva ?

— Nu, John. Nu cred.

— Ar trebui să vă însurați, *Signor tenente*. Atunci nu v-ați mai necăji.

— Nu știu.

— Ar trebui să vă însurați. De ce nu luați o italiancă tînără și nostimă și cu mulți bani ? O puteți lua pe oricare voiți. Sînteți tînăr, aveți decorații bune și arătați bine. Ați fost rănit de cîteva ori.

— Nu pot vorbi destul de bine limba.

— Vorbiți foarte bine. La dracu cu vorbitul limbii. N-aveți nevoie să vorbiți cu ea. Însurați-vă cu ea.

— Am să mă gîndesc la asta.

— Cunoașteți niște fete, nu-i așa ?

— Desigur.

— Bine. Însurați-vă cu cea care are cei mai mulți bani. Aici, așa cum au fost crescute, oricare o să vă fie o soție bună.

— Am să mă gîndesc la asta.

— Nu vă gîndiți la asta, *Signor tenente*. Faceți-o !

— Am înțeles.

— Omul trebuie să se însoare. N-o să regretați niciodată. Fiecare om trebuie să se însoare.

— Foarte bine, am spus eu. Să încercăm să dormim puțin.

— Foarte bine, *Signor tenente*. Am să încerc din nou. Dar țineți minte ce v-am spus.

— Am să țin minte, am spus eu. Acum hai să dormim puțin, John.

— Foarte bine, spuse el. Sper că o să dormiţi, *Signor tenente.*

L-am auzit înfăşurîndu-se în pătură, pe paie, şi apoi s-a liniştit de tot şi l-am ascultat cum răsuflă cu regularitate. După aceea a început să sforăie. L-am ascultat sforăind multă vreme şi apoi m-am oprit să-l mai ascult sforăind şi-am ascultat viermii de mătase mîncînd. Mîncau vîrtos şi făceau un zgomot de ceva care cade în frunze. Aveam un lucru nou la care să mă gîndesc şi stăteam culcat în întuneric cu ochii deschişi şi mă gîndeam la toate fetele pe care le cunoscusem vreodată şi ce fel de soţii ar fi fost. Era foarte interesant la care din ele să mă gîndesc şi, o vreme, această preocupare mi-a gonit din minte pescuitul de păstrăvi şi m-a împiedicat să-mi fac rugăciunile. În cele din urmă, m-am reîntors totuşi la pescuitul păstrăvilor, fiindcă am descoperit că puteam să-mi amintesc toate pîraiele, şi totdeauna exista ceva nou în legătură cu ele, în timp ce imaginea fetelor, după ce m-am gîndit la ele de cîteva ori, s-a şters şi n-am mai putut-o readuce în minte, iar în cele din urmă, toate imaginile lor s-au şters şi toate fetele semănau una cu alta, şi-am renunţat aproape cu totul să mă mai gîndesc la ele. Dar am continuat cu rugăciunile şi foarte adesea m-am rugat noaptea pentru John, iar contingentul a fost îndepărtat din serviciul activ înaintea ofensivei din octombrie. M-am bucurat că nu a fost acolo, deoarece aş fi fost foarte neliniştit pentru el. Peste cîteva luni, a venit să mă vadă la spitalul din Milano şi a fost foarte dezamăgit că nu mă însurasem încă şi ştiu că s-ar simţi foarte prost dacă ar şti că, deocamdată, nu m-am însurat. Se întorcea în America şi era foarte sigur în privinţa căsătoriei şi ştia că ea o să rezolve totul.

Atacul traversase cîmpia, fusese oprit de focul mitralierelor de pe drumul surpat și dintr-un grup de ferme, nu întîlnise nici o rezistență în oraș și ajunsese la malul rîului. Mergînd de-a lungul drumului pe o bicicletă, și dîndu-se jos de pe ea pentru a o împinge cînd suprafața drumului devenea prea accidentată, Nicholas Adams înțelese după poziția morților ce se întîmplase.

Cu buzunarele întoarse pe dos, morții zăceau singuri sau în mormane prin iarba înaltă a cîmpiilor și de-a lungul drumului, iar deasupra lor erau muște, iar în jurul fiecărui leș sau pîlc de leșuri se aflau împrăștiate hîrtii.

Prin iarbă și prin grîne, la marginea drumului și prin unele locuri de-a lungul lui, se afla mult material regimentar: o bucătărie de campanie, care trebuie să fi venit cînd lucrurile mergeau bine; multe raniță cu fața din piele de vițel, grenade de mînă, căști, pușți, uneori cu patul în sus, baionetele înfipte în pămînt, căci săpaseră destul de mult în ultima vreme; grenade de mînă, căști, pușți, unelte de săpat tranșee, cutii de muniții, pistoale de semnalizare cu cartușele risipite pe alături, truse medicale, măști de gaze, cutii goale de măști de gaze, o mitralieră scundă și cu trei picioare, cuibărită printre cartușe trase, benzi întregi ieșind din cutii, răcitorul mitralierei gol culcat pe o parte, închizătorul sărit, servanții în poziții ciudate, iar în jurul lor, în iarbă, multe din hîrtiile obișnuite.

Cărți de rugăciune, cărți poștale ilustrate, luate în grup și reprezentînd pe servanții mitralierei stînd în rînd, bine dispuși și roșii în obraz, ca în tabloul unei echipe de fotbal pentru almanahul colegiului; ser-

vanţii zăceau acum în iarbă cocîrjaţi şi umflaţi ; cărţi poştale de propagandă, reprezentînd un soldat în uniformă austriacă, ţinînd încovoiată o femeie pe un pat ; figurile erau conturate în mod impresionist ; erau desenate atrăgător şi nu mai aveau nimic comun cu o siluire adevărată, în care fustele femeii îi sînt trase peste cap pentru a o înăbuşi, un camarad stînd cîteodată pe capul ei. Erau multe din acele cărţi poştale provocătoare care, nici vorbă, fuseseră scoase chiar înaintea ofensivei. Acum zăceau împrăştiate la un loc cu pozele pornografice. Mici fotografii ale unor fete de ţară, făcute de fotografi de tîrg, cîteodată poze de-ale copiilor şi scrisori, scrisori, scrisori. E întotdeauna multă hîrtie în jurul morţilor, şi rămăşiţele acestui atac nu constituiau o excepţie.

Aceştia erau morţi noi, şi nimeni nu-şi mai bătea capul decît cu buzunarele lor. Propriii noştri morţi, sau cei pe care el îi credea încă propriii lor morţi, erau, observă Nick, surprinzător de puţini. Hainele le fuseseră şi ele descheiate, iar buzunarele întoarse pe dos, şi prin poziţiile lor îţi dădeai seama de desfăşurarea atacului şi de dibăcia lui. Căldura mare umflase toţi morţii la fel, indiferent de naţionalitate.

Oraşul fusese, firește, apărat, în cele din urmă, de pe linia drumului surpat, şi aproape nici un austriac nu se retrăsese în oraş. Pe stradă se vedeau numai trei cadavre, şi se părea că oamenii fuseseră ucişi în timp ce fugeau. Casele oraşului erau găurite de gloanţe, şi strada era plină de grămezi de tencuială şi de moloz, de grinzi sparte, şindrilă spartă şi de multe gropi, unele din ele cu marginile îngălbenite de iperită. Prin moloz se aflau risipite numeroase schije de obuze şi gloanţe de şrapnel. Oraşul era complet pustiu.

Nick Adams nu văzuse pe nimeni de cînd plecase din Fornaci, deşi, mergînd pe bicicletă, de-a lungul

drumului, prin ţinutul plin de verdeaţă, observase la stînga sa, pitite sub paravane de frunze de dud, tunuri, pe care le identificase prin pulsaţiile de căldură ale aerului deasupra frunzelor, acolo unde soarele atingea metalul. Trecu prin oraş, surprins să-l găsească părăsit, şi ieşi din el, ajungînd la drumul de sub malul rîului. La marginea oraşului dădu peste o întindere largă şi goală unde drumul se povîrnea şi de unde se vedea desfăşurarea leneşă a rîului şi un cot jos al malului opus şi mîlul înălbit şi ars de soare unde săpaseră austriecii. Pretutindeni, vegetaţia era bogată şi de un verde mai aprins decît atunci cînd o văzuse el ultima oară, iar rîul care curgea mai la vale, deşi devenise un loc istoric, nu adusese nici o schimbare în peisaj.

Batalionul se întindea de-a lungul malului, spre stînga. Pe vîrful malului se aflau mai multe gropi cu cîtiva oameni înăuntru. Nick observă amplasamentul mitralierelor şi rachetele de semnalizare în rastelele lor. Oamenii din gropile de pe marginea malului dormeau. Nu-l somă nimeni. Merse mai departe şi, în timp ce cotea malul mîlos, un tînăr locotenent-adjunct, cu o barbă deasă, cu ochii injectaţi şi cu cearcăne roşii, îl opri, îndreptînd spre el un pistol.

— Cine eşti ?

Nick îi spuse.

— Cu ce dovedeşti ?

Nick îi arătă un porthart cu fotografia şi actul de identitate şi ştampila armatei a treia. Locotenentul luă porthartul.

— Am să-l păstrez.

— N-ai să-l păstrezi, spuse Nick. Mi-l înapoiezi şi dai şi pistolul la o parte. Îl vîrî la loc în teacă.

— De unde pot să ştiu eu cine eşti ?

— Se vede din porthart.

— Şi dacă porthartul e fals ? Dă-l încoa !

— Nu fi caraghios, spuse Nick bine dispus. Du-mă la comandantul companiei tale.

— Am să te trimit la cartierul general al batalionului.

— În regulă, spuse Nick. Ascultă, cunoşti pe căpitanul Paravicini ? Cel înalt, cu mustăcioară, care-i arhitect şi vorbeşte englezeşte ?

— Îl cunoşti ?

— Puţin.

— Ce companie comandă ?

— A doua.

— Comandă acum batalionul.

— În regulă, zise Nick. Se linişti aflînd că Para era bine. Să mergem la batalion.

Cînd Nick părăsise marginea oraşului, trei şrapnele explodaseră în aer şi la dreapta, deasupra uneia din casele dărîmate, şi de atunci nu mai avuseseră loc trageri. Dar faţa acestui ofiţer arăta ca cea a unui om în timpul unui bombardament. Avea întipărită pe ea aceeaşi încordare, şi vocea îi suna nefiresc. Pistolul lui îl făcu pe Nick să se simtă nervos.

— Pune-l bine, spuse el. E un rîu întreg între ei şi voi.

— Dac-aş bănui că eşti spion, te-aş împuşca acum, spuse locotenentul-adjunct.

— Hai, zise Nick. Să mergem la batalion.

Acest ofiţer îl făcea să se simtă foarte nervos.

Căpitanul Paravicini, locţiitor de maior, mai subţirel şi arătînd mai englez ca niciodată, se ridică în picioare cînd Nick îl salută din spatele mesei în adăpostul unde se afla cartierul general al batalionului.

— Salut, spuse el. Nu te-am recunoscut. Ce faci în uniforma asta ?

— M-au îmbrăcat în ea.
— Îmi pare bine că te văd, Nicolo.
— În regulă. Arăţi bine. Cum a fost atacul?
— Am dat un atac pe cinste. Zău. Un atac pe cinste. Am să-ţi arăt. Ia uită-te.
Îi arătă pe hartă cum se desfăşurase atacul.
— Vin de la Fornaci, spuse Nick. Mi-am putut da seama ce-a fost. A fost foarte bine.
— A fost extraordinar. Cu totul extraordinar. Eşti repartizat la regiment?
— Nu. Mi se cere să mă plimb de colo-colo, ca să-mi poată vedea uniforma.
— Ce ciudat.
— Dacă văd o uniformă americană, se presupune că asta-i va face să creadă că vin şi alţii.
— Dar cum pot să ştie că-i o uniformă americană?
— O să le spui dumneata.
— Ah, da, înţeleg. Am să trimit un caporal cu tine, ca să-ţi arate drumul, şi-ai să faci un tur al liniilor.
— Ca o scîrbă de politician, spuse Nick.
— Ai fi mult mai distins în haine civile. Ele sînt ceva cu adevărat distins.
— Cu o pălărie moale.
— Sau cu una lată de catifea.
— Toţi aşteaptă să am buzunarele pline cu ţigări, cu cărţi poştale şi cu fleacuri de-astea, spuse Nick. Ar trebui să am un sac de merinde plin cu pachete de ciocolată, pe care să le împart cu un cuvînt amabil şi bătîndu-i pe umăr. Dar nu mai sînt nici ţigări, nici cărţi poştale şi nu mai e nici ciocolată. Aşa că mi-au spus, cu toate astea, să fac turul.
— Sînt sigur că apariţia ta o să îmbărbăteze trupele.

— Aş vrea să nu fii sigur, spuse Nick. Mă simt destul de prost în privinţa asta şi aşa cum stau lucrurile acum. În principiu, ţi-aş fi adus o sticlă de coniac.

— În principiu, spuse Para şi zîmbi pentru prima oară, arătîndu-şi dinţii lui îngălbeniţi. Ce expresie frumoasă. Vrei nişte *grappa* [1] ?

— Nu, mulţumesc, spuse Nick.

— Nu are de loc eter înăuntru.

— Îi mai simt încă gustul, îşi aminti Nick brusc totul.

— Ştii că nu mi-am dat seama că erai beat decît atunci cînd ai început să vorbeşti, în timp ce ne întorceam cu camioanele.

— Eu mă îmbătam le fiecare atac, spuse Nick.

— Eu nu pot, spuse Para. Am încercat la primul atac, chiar de la primul, dar nu mi-a priit de loc, şi-apoi mi-a fost o sete îngrozitoare.

— Dumneata n-ai nevoie să bei.

— Eşti mult mai curajos ca mine într-un atac.

— Nu, spuse Nick. Ştiu cum sînt şi prefer să mă îmbăt. Nu mi-e ruşine de asta.

— Nu te-am văzut niciodată beat.

— Nu ? spuse Nick. Niciodată ? Nici cînd am mers noaptea aceea cu maşina de la Mestre la Portogrande şi voiam să mă culc, şi-am folosit bicicleta ca o pătură şi-am tras-o pînă sub bărbie ?

— Asta nu era pe front.

— Hai să nu mai vorbim despre cum sînt, spuse Nick. E un subiect despre care ştiu prea multe ca să mai vreau să mă gîndesc la el.

— Mai bine ai sta aici o vreme, spuse Paravicini. Trage un pui de somn. dacă vrei. N-au stricat prea

[1] Un fel de rachiu italienesc.

multe pe-aici cu bombardamentele. E încă prea cald ca să ieşi.

— Cred că nu-i nici o grabă.

— Sincer vorbind, cum te simţi ?

— Perfect. Absolut perfect.

— Nu, vreau să spun cum te simţi cu-adevărat

— Mă simt foarte bine. Nu pot să dorm fără lumină, indiferent cum ar fi. Asta-i tot ce am acum.

— Cred c-ar fi trebuit să fii operat la cap. Nu sînt doctor, dar ştiu asta.

— Vezi, s-a crezut că-i mai bine s-o las să treacă de la sine, şi uite cu ce m-am ales. Ce s-a întîmplat ? Nu-ţi par ţicnit, nu-i aşa ?

— Îmi pari într-o formă foarte bună.

— E al dracului de neplăcut cînd te-au înregistrat ca ţicnit, spuse Nick. Nimeni nu mai are din nou încredere în tine.

— Eu aş trage un pui de somn, Nicolo, spuse Paravicini. Asta nu mai e cartierul general al batalionului, aşa cum îl ştiam noi. Aşteptăm dintr-o clipă în alta să fim scoşi. N-ar trebui să ieşi acum în canicula, e o prostie. Foloseşte laviţa aia.

— Parcă m-aş întinde niţel, spuse Nick.

Nick se culcă pe laviţă. Era foarte dezamăgit că se simţea rău şi mai dezamăgit că lucrul acesta era atît de vizibil căpitanului Paravicini. Adăpostul nu era atît de mare ca cel în care un pluton din contingentul 1899, tocmai sosit pe front, avusese o criză de isterie în timpul bombardamentului dinaintea atacului, iar Para îi ordonase să-i plimbe doi cîte doi, ca să le arate că n-o să li se întîmple nimic, el Nick, ţinîndu-şi cureaua de la cască strînsă peste gură ca să nu-i tremure buzele. Ştia că n-au să poată rezista cînd are să aibă loc atacul. Ştia că toate astea nu erau decît o bătaie de cap inutilă. Dacă nu se poate opri din plîns, dă-i una peste gură ca să-l faci

să se gîndească la altceva. Aş împuşca pe unul dar acum e prea tîrziu. Ar slăbi puterea de rezistenţă a tuturor. Dă-i una peste gură. Au fixat atacul la cinci şi douăzeci. Nu mai sînt decît patru minute. Dă-i un pumn peste gură şi mucosului celuilalt şi trage-i un picior în dos, ca să-l scoţi de-aici. Crezi c-au să iasă din tranşee ? Dacă nu ies, împuşcă doi şi încearcă apoi să-i scoţi şi pe ceilalţi într-un fel. Sergent, stai în spatele lor ! N-are sens să mergi în faţă şi să descoperi că nu vine nimeni în urma ta. Scoate-i de guler la suprafaţă, în timp ce mergi. Ce bătaie de cap inutilă ! În regulă. Acum e bine. Apoi se uită la ceas şi spuse cu acel ton liniştit, cu acel ton preţios şi liniştit : *Savoia*. A pornit fără să fi băut, n-a mai apucat să ia nici măcar o înghiţitură, n-a mai putut să dea de băutură cînd un ungher întreg din adăpost s-a prăbuşit ; de fapt, de aici pornise totul ; urcase povîrnişul treaz, singura dată cînd o făcuse fără să fie beat. Şi după ce s-au întors, au văzut că ardea spitalul, iar unii dintre răniţi au fost trimişi în spatele frontului patru zile mai tîrziu, iar alţii n-au mai fost trimişi de loc, iar noi am atacat din nou şi ne-am întors şi ne-am retras — ne-am retras mereu. Şi destul de ciudat, uite-o pe Gaby Deslys [1], cu pene pe ea ; mi-ai spus păpuşico acum un an — tadada — ai spus că-ţi place să mă îmbrăţişezi — tadada — cu pene pe mine, fără pene pe mine sînt marea Gaby, şi pe mine mă cheamă Harry Pilcer [2], obişnuiam să coborîm prin spatele taxiului cînd drumul care urca dealul se făcea abrupt, şi vedea în vis acel deal în fiecare noapte cu biserica Sacré Coeur [3] umflată ca o băşică albă de săpun.

[1]—[2] Cîntăreaţă şi dansatoare franceză de varieteu, foarte populară în timpul primului război mondial, la Paris. Harry Pilcer era partenerul ei

[3] Bazilică din Paris, situată în cartierul Montmartre.

Cîteodată iubita lui se afla acolo, şi cîteodată mai era cu cineva, şi el nu putea pricepe asta, dar în acele nopţi rîul curgea mult mai larg şi mai liniştit decît ar fi trebuit, şi în afara Fossaltei se afla o casă scundă, văruită în galben, cu sălcii de jur împrejur şi un grajd scund, şi era şi un canal, şi fusese acolo de o mie de ori şi nu le văzuse niciodată, dar acum, în fiecare noapte, totul îi revenea în minte la fel de clar ca dealul, numai că-l speria. Acea casă însemna mai mult decît orice şi o visa în fiecare noapte. Iată de ce-avea nevoie, dar imaginea aceasta îl speria mai ales cînd barca plutea liniştită printre sălciile de pe canal, deşi malurile lui nu semănau cu malurile acestui rîu. Erau cu mult mai joase, ca la Portogrande, unde îi văzuseră înotînd prin noroi de-a curmezişul pămîntului inundat, ţinîndu-şi puştile deasupra capului, pînă ce-au căzut cu ele cu tot în apă. Cine ordonase asta ? Dacă mintea lui n-ar fi atît de confuză, ar putea înţelege foarte bine. Iată de ce observase toate atît de amănunţit, pentru a le ţine minte în ordine, aşa ca să ştie doar unde se află, dar deodată mintea i se încurca fără motiv, ca acum, cînd zăcea îmbrăcat într-o blestemată de uniformă americană pe o laviţă la cartierul general al batalionului comandat de Para. Se ridică în capul oaselor şi se uită în jur ; toţi îl priveau cu atenţie. Para ieşise. Se culcă din nou.

Episodul din Paris veni mai curînd şi nu se înspăimîntă de el, afară de momentul cînd ea îl părăsi pentru altcineva şi teama că ar putea lua de două ori acelaşi şofer. Iată ce-l înspăimînta în privinţa asta. Niciodată nu-l înspăimîntase frontul. Nu mai visa acum de loc despre front, dar ceea ce îl înspăimînta atît de mult încît nu putea scăpa de obsesia lor era acea lungă casă galbenă şi lărgimea diferită a rîului. Acum era iarăşi aici la rîu, trecuse prin

același oraș și nu era nici o casă. Și nici rîul nu mai era la fel. Atunci unde se ducea el în fiecare noapte și ce primejdie îl pîndea și de ce se trezea scăldat în sudoare, mai înspăimîntat decît fusese vreodată în timpul unui bombardament, din cauza unei case, a unui grajd lung și a unui canal?

Se ridică în capul oaselor și-și zvîrli picioarele în jos cu grijă; se înțepeneau ori de cîte ori stăteau întinse prea mult; se uită la rîndul lui fix la adjutant, la semnalizatori și la cei doi curieri de lîngă ușă și își puse pe cap casca de tranșee, acoperită cu pînză.

— Regret absența ciocolatei, a cărților poștale și a țigărilor, spuse el. Port, cu toate acestea uniforma.

— Ofițerul se întoarce de îndată, spuse adjutantul.

În armata italiană un adjutant nu are gradul de ofițer.

— Uniforma nu e foarte corectă, le spuse Nick. Dar vă poate da o idee. În curînd au să fie aici mai multe milioane de americani.

— Credeți c-au să trimită americani aici? întrebă adjutantul.

— Oh, sigur. Americani de două ori mai mari ca mine, sănătoși, cu inimi curate, care dorm noaptea, care n-au fost răniți niciodată, care n-au fost aruncați în aer de sufiu, și nici n-au avut vreodată capul îngropat de-o explozie, care n-au fost speriați niciodată, care nu beau, sînt credincioși fetelor pe care le-au lăsat acasă, din care mulți n-au avut niciodată păduchi, mă rog, niște băieți minunați. O să vedeți.

— Sînteți italian? întrebă adjutantul.

— Nu, american. Uită-te la uniformă. A croit-o Spagniolini, dar nu-i foarte corectă.

— Un american din nord sau din sud?

— Din nord, spuse Nick. Acum simțea venind criza. Va trebui să se liniștească.

— Dar vorbiți italiana.

— De ce nu? Ai ceva contra dacă vorbesc italiana? N-am dreptul să vorbesc italiana?

— Aveți decorații italiene.

— N-am decît baretele și diplomele. Decorațiile vin mai pe urmă. Sau le dai unora să le păstreze și ei pleacă; sau se pierd o dată cu bagajele. Poți să-ți cumperi altele la Milano. Decretele contează. Nu trebuie să-ți pară rău după ele. O să capeți și dumneata cîteva dacă stai destulă vreme pe front.

— Sînt veteran al campaniei din Eritrea, spuse adjutantul țeapăn. Am luptat la Tripoli.

— Îmi pare bine că te-am cunoscut, și Nick îi întinse mîna. Trebuie să fi fost zile grele. Am observat baretele. Ai fost cumva pe Carso?

— Am fost luat de curînd în război. Contingentul meu era prea bătrîn

— La un moment dat eram sub limita de vîrstă spuse Nick. Dar acum am fost reformat.

— Dar de ce sînteți atunci aici?

— Fac demonstrație cu uniforma americană, spuse Nick. Nu crezi că-i foarte semnificativ? E puțin cam strîmtă la guler, dar în curînd o să vezi nespus de multe milioane purtînd această uniformă, roind ca lăcustele. Greierele zburător, știi, ceea ce noi numim un greiere zburător e, de fapt, în America o lăcustă. Adevăratul greier zburător e mic și verde și, comparativ delicat. Nu trebuie, cu toate acestea, să-l confundați cu lăcusta de șapte ani sau cu cicada[1], care scot un sunet aparte și permanent, pe care acum nu mi-l pot aminti. Încerc să mi-l amin-

[1] Familie de insecte hemiptere, din care face parte și greierele

tesc, dar nu pot. Parcă-l aud şi-apoi s-a dus. Mă ierţi dacă-o să întrerup conversaţia noastră ?

— Vezi dacă-l poţi găsi pe maior, spuse adjutantul unuia din cei doi curieri. Văd c-aţi fost rănit, îi spuse el lui Nick.

— În mai multe locuri, spuse Nick. Dacă te interesează cicatricele pot să-ţi arăt cîteva foarte interesante, dar aş prefera să vorbesc despre greierii zburători. Ceea ce numim greieri zburători, şi care sînt, de fapt, lăcuste. Aceste insecte au jucat odată un rol foarte important în viaţa mea. S-ar putea să te intereseze, şi te poţi uita la uniformă în timp ce vorbesc.

Adjutantul făcu o mişcare cu mîna către cel de al doilea curier, care ieşi.

— Fixează-ţi ochii pe uniformă. Ştii, a croit-o Spagnolini. N-aveţi decît să vă uitaţi şi voi, le spuse Nick semnalizatorilor. N-am de fapt nici un grad. Depindem de consulul american. Sînteţi liberi s-o priviţi. Puteţi să vă şi zgîiţi, dacă vă place. Am să vă vorbesc despre lăcusta americană. Mi-a plăcut întotdeauna mai mult cea pe care o numim cafenie medie. Rezistă cel mai bine la apă şi peştii o preferă. Cele mai mari, care zboară, cu un zgomot oarecum asemănător aceluia făcut de un şarpe cu clopoţei cînd îşi sună clopoţeii — un sunet foarte uscat — au aripioare colorate viu, unele în roşu-aprins, altele în galben cu dungi negre, dar în apă aripile i se desfac şi sînt o momeală foarte grosolană, pe cînd cea cafenie medie e o insectă săritoare, plinuţă, solidă, suculentă, pe care v-o pot recomanda în măsura în care, domnilor, vă pot recomanda ceva ce nu veţi întîlni probabil niciodată. Dar trebuie să insist, domnilor, că niciodată nu veţi obţine o provizie suficientă din aceste insecte pentru o zi de pescuit, dacă le urmăriţi cu mîna sau încercaţi să

le loviţi c-o bîtă. Aceasta e o mare prostie şi o pierdere de timp. Repet, domnilor, astfel n-o să ajungeţi nicăieri. Procedura corectă, singura care ar trebui predată tuturor ofiţerilor tineri la fiecare curs de armament mic, dacă aş avea ceva de spus în privinţa asta, şi cine ştie dacă n-aş avea, este întrebuinţarea unui năvod sau a unei plase făcute din tifon, folosit împotriva ţînţarilor. Doi ofiţeri ţin cu schimbul o fîşie din plasă de capete, sau, să zicem, cîte unul la fiecare capăt, se apleacă, apucă extremitatea de jos a plasei într-o mînă şi extremitatea de sus în cealaltă şi fug împotriva vîntului. Insectele, luate cu vîntul, nimeresc în zbor în fîşia de tifon şi se prind în faldurile ei. Într-adevăr, nu-i o mare şmecherie să prinzi foarte multe şi nici unui ofiţer, după părerea mea, n-ar trebui să-i lipsească o fîşie de tifon împotriva ţînţarilor, ca să improvizeze cu ea o asemenea plasă pentru prins aceşti greieri zburători. Sper, domnilor, c-am fost foarte clar. Are cineva de pus vreo întrebare? Dacă e ceva în curs care nu-nţelegeţi, vă rog să puneţi întrebări. Vorbiţi. Nimic? Atunci aş vrea să închei cu această observaţie. Cu cuvintele acelui mare soldat şi gentleman, *Sir* Henry Wilson[1]: „Domnilor, trebuie ori să guvernaţi dumneavoastră, ori să fiţi guvernaţi". Daţi-mi voie să repet. Domnilor, există un singur lucru pe care aş vrea să-l reţineţi cînd veţi ieşi din această cameră: Domnilor, trebuie ori să guvernaţi dumneavoastră, ori să fiţi guvernaţi. Asta-i totul, domnilor. Bună ziua.

Îşi scoase casca acoperită cu postav, o puse apoi din nou şi, aplecîndu-se, ieşi prin intrarea scundă a adăpostului. Para, întovărăşit de cei doi curieri,

[1] *Sir Henry Hughes Wilson* (1864—1922), mareşal englez şi şeful marelui stat-major al armatei britanice între 1918—1921.

cobora linia drumului surpat. La soare era foarte cald și Nick își scoase casca.

— Ar trebui să existe un sistem pentru a umezi lucrurile astea, spuse el. Am s-o ud pe-a mea în rîu.

Porni să urce malul.

— Nicolo, îl strigă Paravicini. Nicolo! Unde te duci?

— Nu trebuie, de fapt, să mă duc nicăieri. Nick coborî panta, ținînd casca în mînă. E a dracului de neplăcută, fie că-i uscată, fie că-i umedă. Pe-a dumitale o porți tot timpul?

— Tot timpul, spuse Para. Mă face să chelesc. Hai înăuntru

Înăuntru, Para îi spuse să ia loc.

— Știi, nu sînt cîtuși de puțin bune, spuse Nick. Țin minte cît erau de comode cînd le-am pus prima dată, dar le-am văzut de prea multe ori pline de creieri.

— Nicolo, spuse Para. Cred c-ar trebui să te întorci. Cred c-ar fi mai bine dacă nu te-ai mai duce pe linia frontului pînă ce n-ai proviziile alea. N-ai nimic de făcut aici. Dacă te plimbi de ici-colo, chiar dacă ai avea ceva care să merite să le dai, oamenii s-ar strînge, și asta ar fi o invitație la bombardament. Eu nu dau voie.

— Știu că-i o prostie, spuse Nick. N-a fost ideea mea. Am auzit că brigada era aici și m-am gîndit c-am să te văd pe dumneata sau pe vreun alt cunoscut. M-aș fi putut duce la Zenzon sau la San Dona. Mi-ar plăcea să merg la San Dona, ca să văd din nou podul.

— Nu-ți dau voie să circuli pe aici, fără scop, spuse căpitanul Paravicini.

— Am înţeles, spuse Nick. Simţea venind din nou criza.

— Pricepi ?

— Desigur, spuse Nick.

Încercă s-o reţină.

— Orice lucru de felul ăsta ar trebui făcut noaptea.

— Fireşte, spuse Nick.

Ştia că n-o mai putea reţine acum.

— Eu comand batalionul, înţelegi ? spuse Para.

— Şi de ce nu l-ai comanda ? spuse Nick. Criza venea. Ştii să scrii şi să citeşti, nu-i aşa ?

— Da, spuse Para blînd.

— Nenorocirea cu dumneata e că ai de comandat un batalion al dracului de mic. De îndată ce-şi va recăpăta efectivul, au să-ţi dea înapoi compania. De ce nu îngropi morţii ? I-am văzut. Nu-mi pasă dacă-i văd iar. Poţi să-i îngropi oricînd, din partea mea, şi ar fi mult mai bine pentru dumneata. O să vă îmbolnăviţi groaznic cu toţii.

— Unde ţi-ai lăsat bicicleta ?

— Înăuntrul ultimei case.

— Crezi că e în regulă ?

— Nu-ţi bate capul, spuse Nick. Plec imediat.

— Culcă-te puţin, Nicolo.

— S-a făcut.

Închise ochii şi în locul omului cu barbă, care-l privea peste înălţătorul puştii foarte calm mai înainte de-a apăsa pe trăgaci — o flacără albă şi o izbitură ca de ciomag pe genunchi, înăbuşită de sîngele fierbinte şi dulce, pe care-l scuipă pe stîncă în timp ce ei treceau mai departe — văzu o casă lungă şi galbenă, cu un grajd scund, şi rîul mult mai larg şi mai liniştit ca de obicei.

— Isuse, spuse el, ar trebui să mă duc şi eu.

Se ridică.

— Mă duc, Para, spuse el. Mă înapoiez acum, după-amiază, pe bicicletă. Dacă au venit ceva provizii, vi le aduc la noapte. Dacă nu, am să vin în noaptea cînd am ce să v-aduc.

— E încă prea cald ca să mergi pe bicicletă, spuse căpitanul Paravicini.

— Nu trebuie să-ţi baţi capul cu asta, spuse Nick. Mă simt bine acum pentru destulă vreme. Am avut o criză atunci, dar a fost uşoară. Devin din ce în ce mai uşoare. Pot să-mi dau seama cînd am să am una, fiindcă vorbesc atît de mult.

— Am să trimit un curier cu tine.

— Aş prefera să nu trimiţi. Ştiu drumul.

— Te întorci în curînd?

— Sigur.

— Dă-mi voie să trimit...

— Nu, spuse Nick. Ca un semn de încredere.

— Bine, *ciao* atunci.

— *Ciao*, spuse Nick.

Porni înapoi pe drumul surpat, în direcţia unde îşi lăsase bicicleta. Cum trecea de canal, drumul avea să devină umbros, fiindcă era după-amiază. Dincolo de canal, pe ambele părţi ale drumului se aflau pomi care nu fuseseră de loc bombardaţi. Mărşăluind pe acea întindere, trecuseră o dată pe lîngă Regimentul de cavalerie Terza Savoia, călărind prin zăpadă cu lăncile lor. Răsuflarea cailor lăsa dîre în aerul rece. Nu, asta era în altă parte. Unde anume?

„Mai bine aş ajunge o dată la blestemata aia de bicicletă, îşi spuse Nick. Nu vreau să rătăcesc drumul spre Fornaci."

Manuel Garcia urcă scările biroului lui *Don* Miguel Retana. Lăsă valiza jos şi bătu la uşă. Nu-i răspunse nimeni. De pe coridor, Manuel simţi că era cineva în cameră. O simţi prin uşă.

— Retana, spuse el trăgînd cu urechea.

Nu-i răspunse nimeni.

„E acolo, sînt sigur", gîndi Manuel.

— Retana, spuse el, şi zgîlţîi uşa.

— Cine-i acolo? întrebă cineva din birou.

— Eu, Manolo, spuse Manuel.

— Ce vrei? întrebă vocea.

— Vreau să muncesc, zise Manuel.

Ceva se întoarse de mai multe ori în broască şi uşa se dădu de perete. Manuel intră, ducînd valiza cu el.

În dosul unui birou din fundul camerei şedea un omuleţ. Deasupra capului său se afla un cap de taur, împăiat de un specialist din Madrid; pe pereţi atîrnau fotografii înrămate şi afişe cu lupte de tauri.

Omuleţul se uită lung la Manuel.

— Am crezut că te-au dat gata, zise el.

Manuel bătu cu dosul degetelor în birou. Omuleţul se uită lung la el peste birou.

— Cîte *corridas*[1] ai avut anul ăsta? întrebă Retana.

— Una, răspunse el.

— Numai una? întrebă omuleţul.

— Numai.

— Am citit despre ea în ziare, spuse Retana. Se lăsă pe spate în scaun şi se uită la Manuel.

[1] *Corrida* (sp.), luptă de tauri.

Manuel privi taurul împăiat. Îl văzuse deseori mai înainte. Simţea pentru el un interes aproape familial. Taurul îi omorîse fratele, un băiat talentat, acum vreo nouă ani. Manuel îşi aminti ziua. Pe cadrul de stejar, unde era montat capul taurului, se afla o plăcuţă de aramă. Manuel n-o putea citi, dar îşi închipui că era în memoria fratelui său. Ce mai, fusese un băiat bun!

Pe plăcuţă stătea scris: „Taurul *Mariposa* [1], aparţinînd ducelui de Veragua. Taurul a primit *9 varas* [2], pentru *7 caballos* [3], şi a pricinuit moartea lui Antonio Garcia, *novillero* [4], la 27 aprilie 1909."

Retana îl văzu că se uită la capul împăiat al taurului.

— Taurii pe care mi i-a trimis ducele pentru duminică o să provoace scandal, spuse el. Toţi au cîte ceva la picioare. Ce zice lumea despre ei la cafenea?

— Nu ştiu, spuse Manuel; eu de-abia am venit.

— Văd, zise Retana; ai încă valiza.

Se uită la Manuel şi se lăsă pe spate, în dosul marelui său birou.

— Ia loc, spuse el. Scoate-ţi şapca.

Manuel se aşeză; fără şapcă, faţa i se schimbase. Arăta palid, iar *coleta* [5], prinsă cu un ac în faţă, pe cap, aşa încît să nu se vadă de sub şapcă, îi dădea un aer ciudat.

— N-arăti bine, spuse Retana.

---

[1] Fluturele (sp.).

[2] Suliţă lungă cam de trei metri şi prevăzută cu un vîrf triunghiular cu care luptă picadorii, numită şi pică (sp.).

[3] Cai (sp.).

[4] Un toreador care îşi face încă ucenicia (sp.).

[5] Coadă de păr prinsă deasupra frunţii cu un ac, simbol al toreadorilor (sp.). Tăiatul coletei echivalează cu renunţarea de a mai lupta.

— De-abia am ieşit din spital, spuse Manuel.
— Auzisem că ţi-au tăiat piciorul, spuse Retana.
— Nu, spuse Manuel, s-a vindecat.
Retana se aplecă mult peste birou şi împinse spre Manuel o cutie de lemn pentru ţigări.
— Ia o ţigară, spuse el.
— Mulţumesc.
Manuel îşi aprinse o ţigară.
— Fumezi? întrebă el, oferind chibritul lui Retana.
— Nu. Retana făcu un gest de negaţie cu mîna. Nu fumez niciodată.
Retana se uită la el cum fumează.
— De ce nu-ţi cauţi o meserie şi nu te apuci de lucru? spuse el.
— Nu vreau să muncesc, spuse Manuel. Eu sînt toreador.
— Nu mai există toreadori, spuse Retana.
— Eu sînt toreador, spuse Manuel.
— Da, atît timp cît eşti în arenă, spuse Retana.
Manuel rîse.
Retana rămase tăcut şi se uită la Manuel.
— Te pun într-o nocturnă, dacă vrei, se oferi Retana.
— Cînd? întrebă Manuel.
— Mîine seară.
— Nu vreau să înlocuiesc pe nimeni, spuse Manuel. Aşa ajung toţi să fie omorîţi. Aşa a fost omorît Salvador.
Răpăi cu dosul degetelor în masă.
— N-am altceva, spuse Retana.
— De ce nu mă pui săptămîna viitoare? sugeră Manuel.
— N-ai să faci să vină lumea, spuse Retana. Îl vor numai pe Litri, pe Rubito şi pe La Torre. Ăştia-s băieţi buni.

— Are să vină lumea să mă vadă cum lupt, spuse Manuel, încrezător.

— Nu, n-are să vină. Nici nu se mai ştie cine eşti.

— Mai am încă destulă stofă în mine, spuse Manuel.

— Îţi ofer să te pun mîine seară, spuse Retana. O să lucrezi cu tînărul Hernandez şi-o să omori doi *novillos* [1], după trupa *Charlot*.

— Ce fel de *novillos*? întrebă Manuel.

— Nu ştiu. Oricare dintre cei pe care-i au în ţarc. Cei pe care veteranii nu i-ar admite în timpul zilei.

— Nu-mi place să înlocuiesc, spuse Manuel.

— Ori da, ori ba, spuse Retana.

Se aplecă în faţă, peste hîrtii. Îşi pierduse interesul. Afecţiunea pe care i-o deşteptase Manuel pentru o clipă, cînd se gîndise la vremurile de demult, dispăruse. I-ar fi plăcut să-l aibă ca înlocuitor pentru Larita, căci îl plătea ieftin. Putea găsi şi alţii ieftin. Totuşi, i-ar fi făcut plăcere să-l ajute. Îi oferise, cu toate acestea, un prilej. Manuel trebuia să aleagă.

— Cît îmi dai? întrebă Manuel.

Mai cocheta încă cu ideea de a refuza. Dar ştia că nu putea refuza.

— Două sute cincizeci de *pesetas* [2], spuse Retana. Se gîndise la cinci sute, dar cînd deschisese gura spusese numai două sute cincizeci.

— Lui Villalta îi plăteşti şapte sute, spuse Manuel.

— Tu nu eşti Villalta, spuse Retana.

---

[1] Tauri tineri de doi sau trei ani, împotriva cărora luptă *novilleros* (sp.).

[2] Monedă divizionară spaniolă.

— Știu, spuse Manuel.

— El își cîștigă banii, Manolo, spuse Retana, ca o explicație.

— Firește, spuse Manuel. Se ridică. Dă-mi trei sute, Retana.

— S-a făcut, acceptă Retana. Întinse mîna în sertar ca să ia o hîrtie.

— Poți să-mi dai acum cincizeci? întrebă Manuel.

— Firește, spuse Retana. Scoase o bancnotă de cincizeci de *pesetas* din portofel și o așeză pe masă, netezind-o.

Manuel o luă și-o vîrî în buzunar.

— Ce părere ai de *cuadrilla*[1]? întrebă el.

— Sînt băieții care lucrează totdeauna pentru mine noaptea, spuse Retana. Nu-s de lepădat.

— Și picadorii[2]? întrebă Manuel.

— Nu-s grozavi, admise Retana.

— Trebuie să am un picador bun, spuse Manuel.

— Fă rost de el atunci, spuse Retana. Du-te și fă rost de el.

— Nu cu banii ăștia, spuse Manuel. Șaizeci de *duros*[3] nu-mi ajung ca să plătesc nici o *cuadrilla*.

Din dosul marelui său birou Retana tăcu și se uită la Manuel.

— Știi că trebuie să am măcar un picador bun, spuse Manuel.

Retana tăcu. Se uită la Manuel cu gîndul dus.

— Nu-i cinstit, spuse Manuel.

---

[1] Trupă de toreadori compusă dintr-un șef — *matadorul*, din toreadorii călare — *picadorii*, din toreadorii fără cai — *peones*, și dintr-un *puntillero*, cel ce dă lovitura de grație taurului.

[2] Toreador călare, care precedă intrarea toreadorului și luptă cu sabia și *muleta* (sp.).

[3] Un *duro* (sp.) e egal cu cinci *pesetas*.

Retana îl privea încă, lăsîndu-se pe spate în scaunul său, îl privea, cu gîndul dus departe.

— Ai picadorii reglementari, oferi el.

— Ştiu, spuse Manuel. Cunosc eu picadorii tăi reglementari.

Retana nu zîmbi. Manuel ştia că întrevederea se terminase.

— Nu vreau decît să am aceleaşi condiţii ca toţi ceilalţi, spuse Manuel gînditor. Cînd voi fi în arenă, vreau să pot nimeri taurul. Nu-i nevoie decît de un bun picador.

Vorbea unui om care nu-l mai asculta.

— Dacă mai vrei un picador, spuse Retana, du-te şi fă rost de el. O să ai o *cuadrilla* reglementară. Adu-ţi cîţi picadori vrei. Numărul trupei *Charlot* se termină pe la zece şi jumătate.

— Am înţeles, spuse Manuel. Dacă asta-i părerea ta.

— Asta-i, spuse Retana.

— Te văd mîine seară, spuse Manuel.

— Am să fiu acolo, spuse Retana.

Manuel îşi ridică valiza şi ieşi.

— Închide uşa. strigă Retana.

Manuel privi peste umăr. Retana stătea aplecat înainte, uitîndu-se la nişte hîrtii. Manuel trase uşa după el, pînă se prinse în clanţă.

Coborî scările şi ieşi pe uşă în lumina strălucitoare şi fierbinte a străzii. Pe stradă era foarte cald, iar lumina reflectată de clădirile albe era bruscă şi tare pentru ochii lui. O luă în jos, pe partea umbrită a străzii, în direcţia *Puerta del Sol*[1]. Umbra se simţea masivă şi răcoroasă, ca apa curgătoare. Zăpuşeala veni pe neaşteptate, în timp ce traversa o

[1] Poarta Soarelui (sp.).

întretăiere de străzi. Manuel nu recunoscu pe nimeni printre toţi cei pe lîngă care trecea.

Foarte aproape de *Puerta del Sol* intră într-o cafenea.

Înăuntru era linişte. Cîţiva oameni şedeau la mese lîngă perete. La o masă alţi patru jucau cărţi. Cei mai mulţi stăteau rezemaţi de perete, fumau şi aveau în faţa lor, pe masă, ceşti goale de cafea şi pahare de lichior. Manuel trecu prin odaia lungă şi intră într-o cămăruţă din fund. La o masă, într-un colţ, dormea un om. Manuel se aşeză la una din mese.

Un chelner intră şi rămase lîngă masa lui Manuel.

— Nu l-ai văzut pe Zurito? întrebă Manuel.

— A fost pe-aici înainte de prînz, răspunse chelnerul. Nu se-ntoarce înainte de cinci.

— Adu-mi nişte cafea cu lapte şi un păhărel de coniac, spuse Manuel.

Chelnerul se întoarse aducînd o tavă cu un pahar mare de cafea şi unul de lichior. În mîna stîngă ţinea o sticlă de coniac. Le puse jos pe masă, şi un băiat care-l întovărăşise turnă în pahar laptele şi cafeaua din două căni lucioase, pîntecoase şi cu toarte lungi.

Manuel îşi scoase şapca, şi chelnerul îi observă coada prinsă cu ace în faţă, pe cap. Îi făcu semn cu ochiul băiatului care turna coniacul în păhărelul de lîngă cafeaua lui Manuel. Băiatul privi curios faţa palidă a lui Manuel.

— Lupţi aici? întrebă chelnerul punînd dopul la sticlă.

— Da, răspunse Manuel. Mîine.

Chelnerul rămase pe loc, ţinînd sticla la şold.

— Eşti în trupa *Charlie Chaplin*? întrebă el.

Băiatul care servea cafea se uită jenat într-o parte.

— Nu. Eu lupt în *corrida*.

— Am crezut c-au să-i aibă în program pe Chaves şi Hernandez, spuse chelnerul.

— Nu. Pe mine şi pe un altul.

— Pe cine? Pe Chaves sau pe Hernandez?

— Cred că pe Hernandez.

— Ce-a păţit Chaves?

— A fost rănit.

— De unde ştii?

— De la Retana.

— Hei, Looie, strigă chelnerul în camera vecină. Chaves e *cogida*[1].

Manuel scoase bucăţile de zahăr din învelitoarea lor şi le dădu drumul în cafea. O mestecă şi-o bău pînă la fund, dulce, fierbinte şi încălzindu-i stomacul gol. Bău şi coniacul.

— Mai dă-mi un păhărel din asta, spuse el chelnerului.

Chelnerul destupă sticla, turnă un păhărel plin şi vărsă niţel în farfurioară. În faţa mesei venise un alt chelner. Băiatul care servea cafeaua plecase.

— Chaves e rănit rău? îl întrebă pe Manuel cel de-al doilea chelner.

— Nu ştiu, spuse Manuel. Retana nu mi-a spus.

— Al dracului de mult îi mai pasă, spuse chelnerul cel înalt. Manuel nu-l văzuse mai înainte. Fusese probabil angajat de curînd.

— Dacă eşti omul lui Retana în oraşul ăsta te-ai aranjat, spuse chelnerul cel înalt. Dacă nu eşti de-al lui, mai bine o întinzi şi te împuşti.

— Aşa e, spuse celălalt chelner care venise. Aşa e.

---

[1] Rană provocată de împunsătura sau lovitura taurului ca urmare a unei pase greşit executate sau a unui accident (sp.).

— Cred şi eu că-i aşa, spuse chelnerul cel înalt. Ştiu eu ce spun cînd vorbesc despre tipul ăla.

— Uite ce-a făcut pentru Villalta, spuse primul chelner.

— Şi aia nu-i tot, spuse chelnerul cel înalt. Uite ce-a făcut pentru Marcial Lalanda. Uite ce-a făcut pentru Nacional.

— Aşa-i, băiete, fu de aceeaşi părere chelnerul cel scund.

Manuel îi privi cum stăteau şi discutau în faţa mesei lui. Îşi băuse şi cel de-al doilea coniac. Uitaseră de el. Nu-i interesa.

— Uitaţi-vă la adunătura aia de cămile, continuă chelnerul cel înalt. L-aţi văzut vreodată pe acest Nacional II?

— L-am văzut duminica trecută, nu? spuse chelnerul care venise primul.

— O girafă, spuse chelnerul cel scund.

— Ce-am spus eu? spuse chelnerul cel înalt. Ăştia-s oamenii lui Retana.

— Ascultă, mai dă-mi un păhărel spuse Manuel. Îşi turnase în pahar coniacul pe care chelnerul îl vărsase în farfurioară şi-l băuse în timp ce ei discutau.

Cu un gest mecanic, primul chelner îi umplu paharul şi ieşiră toţi trei din cameră discutînd.

În colţul din fund, cu capul lăsat pe spate şi sprijinit de zid, omul dormea încă, sforăind încet, în timp ce trăgea aerul în piept.

Manuel îşi bău coniacul. I se făcuse somn. Era prea cald ca să iasă în oraş. Pe deasupra, nu avea nimic de făcut. Dorea să-l vadă pe Zurito. O să tragă un pui de somn pînă la sosirea lui. Lovi valiza cu piciorul pe sub masă ca să fie sigur că-i acolo. Poate era mai bine s-o împingă înapoi sub

scaun, lîngă perete. Se aplecă şi-o vîrî dedesubt. Apoi se lăsă pe masă şi adormi.

Cînd se trezi, cineva se afla în faţa lui de cealaltă parte a mesei. Era un om voinic, cu o faţă cafenie şi greoaie, ca a unui indian. Stătea acolo de mult. Îi făcuse semn chelnerului că n-are nevoie de el şi-şi citise în continuare ziarul, uitîndu-se cîteodată la Manuel, care dormea cu capul pe masă. Citea foarte căznit, silabisind cuvintele. Cînd obosea se uita la Manuel. Stătea greoi pe scaun, iar pălăria neagră de Cordoba îi alunecase pe faţă.

Manuel se îndreptă şi-l zări.

— Salut, Zurito, spuse el.

— Salut, băiete, spuse bărbatul cel voinic.

— Am tras un pui de somn.

Manuel îşi frecă fruntea cu dosul mîinii.

— Am bănuit.

— Cum îţi merge?

— Bine. Şi ţie?

— Nu aşa de bine.

Tăcură amîndoi. Zurito, picadorul, se uită la faţa albă a lui Manuel. Manuel privi mîinile uriaşe ale picadorului împăturind ziarul şi vîrîndu-l în buzunar

— Vreau să-ţi cer un serviciu, Manos, spuse Manuel.

Manosduros era porecla lui Zurito. De cîte ori o auzea, se gîndea la mîinile lui uriaşe. Le aşeză în faţa lui pe masă, conştient de lucrul acesta.

— Să bem ceva, spuse el.

— De ce nu, spuse Manuel.

Chelnerul intră, ieşi şi intră din nou. Ieşi din cameră uitîndu-se înapoi la cei doi oameni de la masă.

— Ce s-a întîmplat, Manolo?

Zurito lăsă paharul jos.

— Vrei să fii picadorul meu la doi tauri mîine seară ? întrebă Manuel uitîndu-se la Zurito peste masă.

— Nu, spuse Zurito ; nu mai fac pe picadorul.

Manuel se uită în jos la paharul său. Aşteptase acest răspuns ; acum îl primise. Da, îl primise.

— Îmi pare rău, Manolo, dar nu mai fac pe picadorul.

Zurito îşi privi mîinile.

— Am înţeles, spuse Manuel.

— Sînt prea bătrîn, spuse Zurito.

— Te-am întrebat doar, spuse Manuel.

— Eşti cumva în nocturna de mîine seară ?

— În aia. Mi-am închipuit că dacă am măcar un picador bun, aş putea s-o termin cu bine.

— Cîţi bani primeşti ?

— Trei sute de *pesetas*.

— Eu primesc mai mult numai ca să fac pe picadorul.

— Ştiu, spuse Manuel. N-am nici un drept să-ţi cer.

— De ce ţii morţiş să faci asta ? întrebă Zurito. De ce nu-ţi tai *coleta*, Manolo ?

— Nu ştiu, spuse Manuel.

— Ai aproape aceeaşi vîrstă ca şi mine, spuse Zurito.

— Nu ştiu, spuse Manuel. Trebuie s-o fac. Nu vreau decît să am aceleaşi condiţii ca toţi ceilalţi. N-am de ales, Manos.

— Ba da, ai putea.

— Nu, n-aş putea. Am încercat să renunţ la luptele de tauri.

— Te înţeleg. Dar nu e bine. Ar trebui să te laşi, şi să te laşi pentru totdeauna.

— Nu pot. Pe lîngă asta, în ultima vreme eram în formă.

Zurito se uită la faţa lui.

— Ai fost în spital.

— Dar eram într-o formă grozavă înainte de-a fi rănit.

Zurito nu spuse nimic. Îşi turnă coniacul din farfurioară în pahar.

— Ziarele spun că n-au văzut niciodată o *faena*[1] mai bună, spuse Manuel.

Zurito se uită la el.

— Ştii că-s bun cînd îmi intru în formă, spuse Manuel.

— Eşti prea bătrîn, spuse picadorul.

— Nu, spuse Manuel. Tu eşti cu zece ani mai mare ca mine.

— Cu mine e altceva.

— Nu-s prea bătrîn, spuse Manuel.

Tăcură amîndoi; Manuel pîndea faţa picadorului.

— Eram într-o formă grozavă pînă să fiu rănit, declară Manuel. Ar fi trebuit să mă fi văzut, Manos, îi spuse Manuel, dojenitor.

— Nu ţin să te văd, spuse Zurito. Mă scoate prea mult din sărite.

— Nu m-ai văzut în ultimă vreme.

— Te-am văzut deseori.

Zurito se uită la Manuel, evitîndu-i privirea.

— Trebuie să te laşi de asta, Manolo.

— Nu pot, spuse Manolo. Îţi spun că acum sînt în formă.

Zurito se aplecă înainte, cu mîinile pe masă.

— Ascultă. Am să fac pe picadorul pentru tine, iar dacă mîine seară nu eşti într-o formă grozavă, te laşi. Da? Ne-am înţeles?

---

[1] Ansamblul operaţiilor executate de matador cu ajutorul muletei, în cea de-a treia parte a luptei (sp.).

— Da.

Uşurat, Zurito se lăsă pe spate.

— Trebuie să te laşi, spuse el. Nu te mai ţine de prostii. Va trebui să-ţi tai *coleta*.

— Nu va fi nevoie să mă las, spuse Manuel. Să te uiţi la mine. Am încă stofă.

Zurito se sculă în picioare. Se simţea obosit de discuţie.

— Trebuie să te laşi, spuse el. Am să-ţi tai chiar eu *coleta*.

— Nu, n-ai s-o faci, spuse Manuel. N-ai să ai prilejul.

Zurito chemă chelnerul.

— Hai, zise Zurito. Hai acasă.

Manuel întinse mîna sub scaun după valiză. Era fericit. Ştia că Zurito o să fie picadorul lui. Era cel mai bun picador. Acum totul o să meargă ca pe roate.

— Hai acasă să mîncăm, spuse Zurito.

În *patio de caballos*[1] Manuel aştepta în picioare ca trupa *Charlie Chaplin* să termine. Zurito se afla alături de el. În jurul lor era întuneric. Poarta înaltă, care dădea în arenă, era închisă. Deasupra lor se auzi un vacarm, iar apoi hohote de rîs. După aceea se făcu tăcere. Lui Manuel îi plăcea mirosul grajdurilor din *patio de caballos*. Mirosea frumos în întuneric. În arenă avu loc o altă explozie de rîs, apoi aplauze, aplauze prelungite, care nu se mai sfîrşeau.

— I-ai văzut vreodată pe tipii ăştia? îl întrebă Zurito, iar silueta lui masivă îl domină pe Manuel în întuneric.

[1] Curte în interiorul amfiteatrului, înconjurată de galerii (sp.). Aici aşteaptă picadorii pe cai intrarea în arenă.

— Nu, spuse Manuel.

— Sînt foarte nostimi, spuse Zurito şi zîmbi pentru sine în întuneric.

Poarta înaltă, cu două canaturi ce se închideau perfect şi dădeau în arenă, fu zvîrlită de perete, şi în lumina tare a reflectoarelor Manuel văzu arena şi *plaza* [1] ridicîndu-se înalte şi cufundate de jur împrejur în întuneric; la marginea arenei, doi oameni îmbrăcaţi ca vagabonzi fugeau şi se ploconeau urmăriţi de un al treilea, în uniforma unui *piccolo* de hotel, care se apleca, ridica pălăriile şi bastoanele aruncate pe nisip şi le zvîrlea înapoi în beznă.

În *patio* se aprinse lumina electrică.

— Am să mă sui pe unul din căluţii ăştia pînă aduni băieţii, spuse Zurito.

În spatele lor se auziră clopoţeii catîrilor aduşi în arenă ca să înhame la ei taurul mort.

Membrii *cuadrillei*, care priviseră spectacolul comic din coridorul dintre *barrera* [2] şi amfiteatru, se întorseseră şi stăteau în grup, discutînd sub lumina electrică din *patio*. Un tînăr bine, îmbrăcat într-un costum portocaliu brodat cu fire argintii, veni la Manuel şi-i zîmbi.

— Eu sînt Hernandez, spuse el şi-i întinse mîna.

Manuel i-o strînse.

— Astă-seară avem nişte adevăraţi elefanţi, spuse, bine dispus, băiatul.

— Mari şi cu coarne, fu de aceeaşi părere Manuel.

— Ţi-au căzut cei mai răi [3], spuse băiatul.

---

[1] Locul unde au loc cursele de tauri, iniţial piaţă publică, astăzi un amfiteatru (sp.).

[2] Barieră de lemn, formînd prima îngrădire a arenei (sp.).

[3] Taurii împotriva cărora urmează să lupte toreadorul sînt traşi la sorţi înaintea *corridei*.

— Nu face nimic, spuse Manuel. Cu cît sînt mai mari, cu atît o să fie mai multă carne pentru săraci.

— Da de unde-ai mai scos-o şi pe-asta ? rînji Hernandez.

— E o zicală veche, spuse Manuel. Aşază-ţi *cuadrilla* în rînd, ca să-mi văd băieţii.

— Am cîţiva buni, spuse Hernandez.

Era foarte bine dispus. Fusese în nocturnă de două ori şi începuse să aibă admiratori la Madrid. Era fericit că lupta va începe peste cîteva clipe.

— Unde-s picadorii ? întrebă Manuel.

— În dos, în ţarcuri [1], se luptă ca să pună mîna pe caii cei mai frumoşi, spuse Hernandez rînjind.

Catîrii dădură buzna pe poartă, bicele plesniră, clopoţeii clinchetiră, şi taurul tînăr lăsă o dîră adîncă pe nisip.

De îndată ce trecu taurul, formară *paseo* [2]-ul.

În faţă se aflau Manuel şi Hernandez, în spatele lor, tinerii din *cuadrilla*, cu pelerinele lor grele înfăşurate pe braţ, iar în fund de tot, cei patru picadori călare, ţinînd drepte în penumbra ţarcului picile [3] cu vîrf de oţel.

— Mare minune că Retana nu ne dă destulă lumină ca să vedem mai bine caii, spuse un picador.

— Ştie c-o să fim mai fericiţi dacă nu-i vedem prea de-aproape mîrţoagele, răspunse un alt picador.

— Gloaba asta de sub mine de-abia se mai ţine pe picioare, spuse primul picador.

— Ce să le faci, sînt cai.

---

[1] În dimineaţa luptei taurii sînt ţinuţi în ţarcuri speciale numite *chiquero*, iar înainte de a intra în arenă într-o curte numită *corral*.

[2] *Paseo* (sp.), formaţia în care intră şi se desfăşoară în arenă grupul format de toreador, picadori etc.

[3] Vezi *varas*.

— Sigur, sînt cai.

Discutau în beznă, călare pe gloabele lor.

Zurito nu spuse nimic. Avea singurul cal de încredere. Îl încercase, călărindu-l în cerc prin țarc, iar calul răspunsese la frîu și la pinteni. Îi scosese bandajul de pe ochiul drept și-i tăiase cureluşele care-i ținuseră fixate în jos urechile. Era un cal bun și solid, sigur pe picioarele lui. N-avea nevoie de altceva. Plănuise să-l călărească tot timpul *corridei*. De cînd încălecase și stătea în șaua mare și matlasată, așteptînd în penumbră *paseo*-ul, trecuse în revistă prin minte toate operațiile picadorului. Alături de el, ceilalți picadori continuau să discute. Nu-i auzea ce spuneau.

Cu pelerinele înfășurate la fel pe brațul stîng, cei doi matadori se aflau unul lîngă altul în fața celor trei *peones* [1] ai lor. Manuel se gîndi la cei trei băieți din spate. Toți trei erau madrileni, ca și Hernandez, și aveau cam nouăsprezece ani. Îi plăcea cum arată unul dintre ei, un țigan, brunet, serios și distant. Se întoarse spre el:

— Cum te cheamă, băiete? îl întrebă pe țigan.

— Fuentes [2], răspunse țiganul.

— Frumos nume, spuse Manuel.

Țiganul zîmbi, arătîndu-și dinții.

— Iei taurul și, cînd iese, îl faci să fugă niței, spuse Manuel.

— Am înțeles, spuse țiganul. Figura lui era serioasă. Începuse să se gîndească la ce-o să facă.

— Uite că începe, îi spuse Manuel lui Hernandez.

— Gata. Să mergem.

Cu fruntea sus, legănîndu-se în ritmul muzicii și cu brațul drept atîrnîndu-le liber, intrară și traver-

[1] *Peon* (sp.), luptător fără cal, secondînd cu ajutorul unei cape pe cel ce înfige *banderillos*-urile.

[2] Fîntînă (sp.).

sară arena cu nisip sub lumina reflectoarelor, în timp ce *cuadrilla* se desfăşura în spatele lor; în urmă veneau călare picadorii, iar servanţii arenei şi catîrii cu clopoţei mergeau în spatele acestora. Cînd traversă arena, mulţimea îl aplaudă pe Hernandez. În timp ce înaintau, se legănau cu un aer arogant şi priveau drept înainte.

Se aplecară în chip de salut în faţa preşedintelui [1] şi procesiunea se desfăcu în părţile ei componente. Toreadorii se duseră în spatele *barrerei* şi-şi schimbară mantalele lor grele cu pelerine uşoare de luptă. Catîrii părăsiră arena. Picadorii galopară agitat în jurul ringului, iar doi dintre ei ieşiră călare pe poarta prin care intraseră. Servanţii [2] nivelară nisipul.

Manuel bău un pahar de apă turnat de unul dintre ajutoarele lui Retana, care făcea pe managerul său şi pe cel ce înmînează sabia. După ce vorbi cu propriul său manager, Hernandez se apropie şi el.

— Ai o echipă bună, băiete, îl felicită Manuel.

— Ţin la mine, spuse Hernandez fericit.

— Cum a mers *paseo*-ul? îl întrebă Manuel pe omul lui Retana.

— Perfect, spuse cel ce trebuia să-i înmîneze sabia. Grozav. V-aţi desfăşurat ca Joselito şi Belmonte.

Zurito — o statuie ecvestră masivă — trecu călare pe lîngă ei. Îşi întoarse calul şi-l aduse cu faţa la *toril* [3], în direcţia mai îndepărtată a ringului, pe unde avea să iasă taurul. Totul era ciudat sub lumina reflectoarelor. Pentru a cîştiga bani mai mulţi făcea pe picadorul în soarele fierbinte al după-amiezii. Nu-i plăcea această combinaţie cu reflectoare. Dorea să înceapă cît mai repede.

[1] La fiecare luptă de tauri e ales un preşedinte pentru a conduce lupta şi a observa respectarea regulamentului.

[2] În spaniolă *monos*, (servanţii) ridică harnaşamentele cailor morţi şi presară nisip pe arenă, acolo unde a curs sînge.

[3] Alt termen pentru *chiquero*.

Manuel se apropie de el.

— Împunge-l, Manos. Fă-l să fie pe măsura mea.

— Am să-l împung, băiete. Zurito scuipă pe nisip. Am să-l fac să sară de pe ring.

— Lasă-te pe el, Manos, spuse Manuel.

— Am să mă las, spuse Zurito. Ce mai aşteaptă ?

— Uite-l că vine, spuse Manuel.

Zurito stătea nemişcat, cu picioarele în scări, şi strîngea calul cu pulpele lui mari apărate de pantaloni din piele de căprioară ; cu frîul în mîna stîngă, cu lunga pică în mîna dreaptă şi cu pălăria largă lăsată mult pe ochi pentru a-i feri de lumină, Zurito pîndea uşa îndepărtată a *toril*-ului. Urechile calului tremurau. Zurito îl bătu uşor cu palma stîngă.

Uşa roşie a *toril*-ului fu zvîrlită înapoi şi, o clipă, Zurito privi prin gangul gol, departe, în partea cealaltă a arenei. Atunci taurul ieşi în mare viteză, derapă pe toate patru picioare cînd ajunse sub reflectoare şi atacă în goană ; se mişca uşor într-un galop rapid, tăcut, în afară de momentele cînd sufla prin nările lui largi, şi ataca fericit că e liber după ce stătuse în grajdul întunecos.

În primul rînd de locuri, puţin cam plictisit, şi aplecîndu-se înainte pentru a scrie sprijinit de zidul de ciment din faţa genunchilor, cel ce ţinea locul criticului specialist în luptele de tauri de la ziarul *El Heraldo* [1] mîzgăli : „*Campagnero*, un taur negru, avînd numărul 42, a ieşit cu 90 de mile pe oră şi cu multă energie".

Sprijinit de *barrera*, Manuel privi taurul cu atenţie, flutură din mînă şi ţiganul o luă la fugă, tîrîndu-şi capa [2] după el. Taurul, în plin galop, pivotă

[1] Mesagerul (sp.).

[2] Veche haină spaniolă cu guler şi pelerină, dintr-un material lucios şi colorat strident, care se vîntură prin faţa taurului pentru a-l provoca, a-i distrage atenţia sau pentru a evita loviturile.

şi se repezi la capă, cu fruntea lăsată şi cu coada în sus. Ţiganul se mişcă în zigzag şi, în drum, taurul îl văzu şi părăsi capa pentru a ataca omul. Ţiganul iuţi pasul şi sări peste gardul roşu al *barrerei,* în timp ce taurul buşea gardul cu coarnele. Se repezi de două ori în gard împungînd orbeşte lemnul cu coarnele.

Criticul de la *El Heraldo* îşi aprinse o ţigară şi zvîrli chibritul spre taur, apoi scrise în carneţelul său : „Solid şi cu coarne destul de mari pentru a satisface clienţii cu bani, *Campagnero* a vădit tendinţa de a se afirma în luptele de tauri."

Manuel înaintă pe nisipul tare, în timp ce taurul buşea în gard. Cu colţul ochiului îl văzu pe Zurito cum îşi duce calul său alb aproape de *barrera,* cam la o pătrime mai la stînga în jurul ringului. Ţinîndu-şi capa drept în faţă, cu o cută în fiecare mînă, Manuel strigă la taur : „Huh ! Huh !" Taurul se întoarse şi păru că-şi face vînt din gard în clipa cînd atacă pe neaşteptate ; se repezi la capă, iar atunci Manuel păşi alături, pivotă pe călcîie, sub atacul taurului, şi-i undui capa chiar în faţa coarnelor. Cînd termină de unduit, capa se afla iar în faţa taurului, şi el o menţinu în aceeaşi poziţie — aproape şi în faţa trupului — iar cînd taurul atacă din nou, mai pivotă o dată. De fiecare dată cînd unduia capa, mulţimea urla.

Se învîrti de patru ori împreună cu taurul, ridicînd capa aşa încît să se unduiască complet, şi de fiecare dată aduse taurul într-o nouă poziţie de atac. Apoi, la sfîrşitul celei de a cincea unduiri, ţinu capa lîngă şold şi pivotă, aşa încît capa se înfoi ca fusta unei balerine, iar taurul se învîrti ca o centură în jurul lui ; Manuel se dădu la o parte

şi lăsă taurul în faţa lui Zurito — calul său alb stătea cu picioarele bine înfipte în nisip, cu urechile înainte, cu buzele fremătînde şi înfruntînd taurul — în timp ce Zurito, cu pălăria trasă pe ochi, se aplecă înainte, iar suliţa sa lungă, lăsată pe jumătate în jos şi cu vîrful ascuţit îndreptat împotriva taurului, îi ieşea de sub braţul drept într-un unghi ascuţit.

Criticul de la ziarul *El Heraldo*, cu ochii la taur şi trăgînd din ţigară, scrise: „Veteranul Manolo a efectuat o serie de *veronici*[1] acceptabile, terminînd printr-un *recorte*[2] foarte Belmontistic, care i-a adus aplauze de la obişnuiţi, iar noi am intrat în primul[3] act al luptei".

Zurito stătea pe calul său, măsurînd distanţa dintre taur şi capătul picii. În timp ce Zurito îl privea, taurul recăpătă puteri şi atacă, cu ochii pironiţi pe pieptul calului. În clipa cînd îşi aplecă capul pentru a-l lua în coarne, Zurito înfipse vîrful picii în masa umflată de muşchi de deasupra omoplaţilor taurului şi se lăsă cu toată greutatea pe mînerul picii; cu mîna stîngă ridică în aer calul alb, ale cărui copite din faţă bătură în gol, îl trase apoi spre dreapta, împinse taurul pe dedesubt, îl lăsă să iasă pe partea cealaltă, aşa încît coarnele să treacă pe sub burta calului fără s-o atingă; calul reveni tremurînd la

---

[1] *Veronica* — mişcare cu capa efectuată cu mare măiestrie. Toreadorul se aşază în faţa taurului şi în momentul atacului, fără să se mişte, face cu ajutorul capei, ca taurul să treacă pe lîngă el.

[2] Mişcare efectuată cu ajutorul capei, trasă brusc din faţa taurului, sau mişcînd-o sub ochii animalului, pentru a-l întoarce în poziţia dorită.

[3] Lupta de tauri e împărţită în trei acte: *tercio de varas* — acel al picadorului, *tercio de banderillas* — acel al împlîntării *banderillos*-urilor şi *tercio de la muerte*, acel al matadorului, cînd e omorît taurul.

pămînt, coada taurului îi mătură pieptul, şi animalul se repezi la capa pe care i-o oferea Hernandez.

Hernandez fugi într-o parte, îndreptînd taurul cu ajutorul capei în direcţia celuilalt picador. Îl opri cu o unduire a capei, îl lăsă drept în faţa calului şi a călăreţului şi se dădu înapoi. Văzînd calul, taurul atacă. Lancea picadorului alunecă de-a lungul spinării taurului şi, în clipa cînd izbitura atacului ridică în aer calul, picadorul, dîndu-şi seama c-a nimerit alături, se săltă pe jumătate din şa, îşi feri piciorul drept ridicîndu-l şi căzu pe partea stîngă pentru a avea calul între el şi taur. Calul, ridicat în aer, şi luat în coarne, se prăbuşi sub împunsăturile taurului, iar picadorul îşi făcu vînt cu piciorul de lîngă cal şi rămase teafăr alături, aşteptînd să fie ridicat, luat de acolo şi repus pe picioare.

Manuel lăsă taurul să împungă calul căzut; nu era prea grăbit. Picadorul se afla în siguranţă; de altfel, unui astfel de picador nu-i strica o spaimă. O să stea mai mult pe cal data viitoare. Blestemaţii de picadori! Se uită în partea cealaltă a arenei la Zurito, care se afla puţin în afara *barrerei,* în timp ce calul său aştepta încordat.

— Huh! strigă el la taur. *Tomar*[1]! şi ridică cu amîndouă mîinile capa, astfel încît să-i prindă privirea. Taurul îşi scoase coarnele din cal şi se repezi la capă, iar Manuel, fugind pe de lături şi ţinînd capa larg desfăşurată, se opri, se învîrti pe călcîie şi aduse taurul exact în faţa lui Zurito.

„*Campagnero* a primit mai multe *varas* pentru că a omorît o gloabă, cu Hernandez şi Manolo la

[1] A prinde, a lua (sp.). Se foloseşte la imperativ în cadrul luptelor de tauri pentru a exprima ideea atacului direct al animalului.

quites [1]", scrise criticul de la *El Heraldo*. „A rezistat fierului lăncii şi-a arătat limpede că nu iubeşte caii. Veteranul Zurito a reînviat cîteva din vechile sale figuri cu lancea, mai ales *suerte* [2]..."

Olé ! *Olé* ! strigă omul ce şedea lîngă el. Strigătul i se pierdu în urletul mulţimii, iar el îl bătu pe critic cu palma pe spinare. Criticul se uită la Zurito, care, chiar jos, în arenă, se aplecă mult afară din şa, peste cal, ridică pica într-un unghi ascuţit şi, ţinînd-o aproape de vîrf, se lăsă pe ea cu toată greutatea, ţintuind taurul — taurul împingîndu-se şi repezindu-se pentru a ajunge la cal, iar Zurito, aplecat mult, şi deasupra lui, ţintuindu-l, ţintuindu-l şi pivotînd calul încet de jur împrejur, în timp ce apăsa, aşa ca în cele din urmă să se afle în siguranţă. Zurito simţi clipa cînd calul era în siguranţă şi taurul putea trece liber şi slăbi rezistenţa de nezdruncinat ; vîrful de oţel triunghiular al picii sfîşie umflătura muşchilor din umăr, iar cînd taurul scăpă din încleştare, găsi capa lui Hernandez în faţa botului său. Se repezi orbeşte la capă, iar băiatul îl aduse din nou în mijlocul arenei.

Zurito rămase pe loc, îşi bătu uşor cu mîna calul şi privi taurul ce se repezea la capa pe care i-o unduia Hernandez în lumina strălucitoare, în timp ce mulţimea urla.

— Ce zici de asta ? îi spuse el lui Manuel.

— A fost o grozăvie, spuse Manuel.

— L-am nimerit de data asta, spuse Zurito. Uită-te la el acum.

La sfîrşitul unei mişcări cu capa, efectuată foarte de-aproape, taurul alunecă pe genunchi, se ridică

[1] Acţiune prin care toreadorul încearcă să-şi salveze un tovarăş în pericol (sp.).

[2] Şansă, întîmplare (sp.) ; de aici orice acţiune a toreadorului pentru a întărîta sau ataca taurul.

pe loc, dar de departe, din cealaltă parte a arenei, Manuel şi Zurito văzură strălucirea sîngelui ce gîlgîia lin pe partea întunecată a omoplatului taurului.

— L-am nimerit de data asta, spuse Zurito.

— E un taur bun, spuse Manuel.

— Dacă mă lasă să-l mai împung o dată, îl omor, spuse Zurito.

— Au să lase pe seama noastră partea a treia a programului, spuse Manuel.

— Priveşte-l acum, spuse Zurito.

— Trebuie să mă duc acolo, spuse Manuel şi porni în fugă spre partea cealaltă a ringului, unde un grup de *monos* duceau de frîu un cal, lovindu-l peste picioare cu beţe şi cu alte obiecte, şi încercînd să-l îndrepte spre taurul care, cu capul aplecat, scormonea nisipul cu copita, incapabil să se hotărască de-a ataca.

Zurito se îndreptă călare spre această scenă şi, fără să scape vreun amănunt, rînji.

În cele din urmă, taurul atacă ; cei care duceau calul fugiră spre *barrera,* picadorul nimeri taurul mult prea în spate, iar taurul ajunse sub cal, îl ridică şi-l luă în spinare.

Zurito privi cu atenţie. *Monos*, în cămăşile lor roşii, se repeziră să-l scoată teafăr pe picador. Ridicat în picioare, picadorul blestema şi da dezordonat din mîini. Manuel şi Hernandez erau gata cu capele lor. Iar taurul, taurul mare şi negru, avea în spinare un cal, cu copitele atîrnînd şi cu frîul prins în coarne. Taurul negru, cu un cal în spinare, se împletici pe picioarele lui scurte, apoi îşi cambră gîtul şi se ridică, zvîrcolindu-se şi repezindu-se pentru a scăpa de cal, iar calul alunecă jos. Apoi taurul se repezi la capa pe care Manuel i-o desfăşura în faţă.

Manuel simţi că taurul era mai greoi acum. Sîngera rău. Pe piept avea o dîră strălucitoare de sînge.

Manuel îi oferi din nou capa. Taurul veni, cu ochii deschişi, urît, pîndind capa. Manuel se dădu la o parte şi-şi ridică braţele, strîngînd capa în faţa taurului, pentru *veronica.*

Acum îl înfrunta. Da, capul taurului se aplecase puţin. Îl ţinea mai jos. Aici era mîna lui Zurito.

Manuel scutură capa : „Vine" ; păşi alături şi se învîrti într-o altă *veronica.* „Atacă destul de precis, gîndi el. S-a luptat destul, aşa că acum pîndeşte. Acum mă caută. Şi-a fixat ochii asupra mea. Dar am să-i dau tot timpul capa."

Flutură capa spre taur. „Vine, îşi zise el şi păşi în lături. A fost îngrozitor de aproape de data asta. Nu vreau să lucrez atît de aproape de el."

Marginea capei era umezită de sînge, acolo unde măturase spinarea taurului cînd acesta trecuse pe alături.

„S-a făcut, asta-i ultima dată."

Stînd în faţa taurului şi întorcîndu-se cu el la fiecare atac, Manuel îi oferi capa cu amîndouă mîinile. Taurul îl privea. Cu ochii la pîndă, cu coarnele drept înainte, taurul îl privea, îl pîndea.

— Huh ! spuse Manuel. *Toro* [1] ! şi lăsîndu-se pe spate, îi flutură capa în faţă. „Vine." Păşi alături, undui capa în spatele său şi pivotă aşa încît taurul, urmărind unduirea capei, rămase fără nimic în faţă, imobilizat de pasă şi obsedat de capă. Manuel undui capa sub botul lui cu o mînă, pentru a arăta că taurul era imobilizat, şi se îndepărtă.

Nimeni nu aplaudă.

Manuel se îndreptă pe nisip spre *barrera,* în timp ce Zurito ieşea călare de pe ring. În timp ce Manuel lucrase cu taurul, trompeta sunase pentru a se

[1] Taur (sp.). Strigăt cu care e provocat taurul.

schimba actul şi a se înfige *banderillos* [1]-urile. Nu-şi dăduse seama şi nu observase lucrul acesta. Servanţii întinseră o pînză peste cei doi cai morţi şi presărară talaj de jur împrejur.

Manuel se apropie de *barrera* pentru a bea puţină apă. Omul lui Retana îi întinse cana grea şi poroasă.

Fuentes, ţiganul înalt, stătea ţinînd la un loc o pereche de *banderillos* — nişte bastonaşe subţiri, roşii, cu vîrfurile ca nişte undiţe. Se uită la Manuel.

— Intră în arenă, îi spuse Manuel.

Ţiganul păşi în arenă. Manuel lăsă cana jos şi se uită atent. Îşi şterse faţa cu batista.

Criticul de la *El Heraldo* întinse mîna după sticla de şampanie caldă ţinută între picioare, trase o înghiţitură şi-şi încheie paragraful:

„...bătrînul Manolo nu a primit nici un fel de aplauze pentru o vulgară serie de figuri cu capa, iar acum am intrat în cea de-a doua parte a programului."

Taurul rămăsese nemişcat şi singur în mijlocul ringului. Înalt şi lat în spate, Fuentes păşi sfidător, cu braţele deschise şi ţinînd în fiecare mînă cîte unul din cele două bastonaşe subţiri şi roşii, cu vîrfurile îndreptate spre taur. Fuentes continuă să înainteze. Într-o parte, în spatele lui, se afla un *peon* cu o capă. Taurul se uită la Fuentes şi nu se clinti.

Ochii taurului îl pîndeau pe Fuentes, rămas acum nemişcat. Fuentes se lăsă pe spate şi strigă la taur. Apoi învîrti cele două *banderillos* şi lucirea vîrfurilor de oţel captă ochii taurului.

Taurul ridică coada şi atacă.

[1] Pumnale scurte împodobite cu ghirlande de hîrtie colorată şi avînd un vîrf despicat şi întors ca al unei undiţe, pentru a rămîne fixat pe ceafa taurului.

Se repezi drept, cu ochii la om. Liniştit, Fuentes se lăsă pe spate cu *banderillos*-urile îndreptate înainte. Cînd taurul înclină capul pentru a-l lua în coarne, Fuentes se aplecă pe spate, ridică braţele strîns lipite, cu mîinile una lîngă alta — *banderillos*-urile păreau două linii roşii ce coboară — şi, îndoindu-se, împlîntă vîrfurile lor în omoplaţii taurului ; apoi se lăsă mult peste coarnele taurului, pivotă pe cele două bastonaşe înfipte drept, ţinînd picioarele lipite, iar trupul i se mlădie într-o parte pentru a-i da voie taurului să treacă.

— *Olé !* se auzi în mulţime.

Taurul se zvîrcoli sălbatic, sărind ca un păstrăv, cu cele patru picioare ridicate de la pămînt. Mînerele roşii ale *banderillos*-urilor săltau şi ele în timpul săriturilor

De lîngă *barrera* Manuel băgă de seamă că taurul se uită tot timpul la dreapta.

— Spune-i să înfigă perechea următoare pe partea dreaptă, spuse el băiatului, care o luă la fugă spre Fuentes cu noile *banderillos*.

O mînă grea i se lăsă pe umăr. Era Zurito.

— Cum te simţi, băiete ? întrebă el.

Manuel privi cu atenţie taurul.

Zurito se aplecă peste *barrera*, lăsîndu-şi toată greutatea corpului pe braţe. Manuel se întoarse spre el.

— Eşti în formă, spuse Zurito.

Manuel dădu negativ din cap. N-avea nimic de făcut pînă la partea a treia a programului. Ţiganul era foarte priceput în mînuirea *banderillos*-urilor. În partea a treia, care urma, taurul îl va înfrunta într-o formă bună. Era un taur bun. Pînă acum totul fusese uşor. Ceea ce-l neliniştea era doar partea finală a luptei cînd trebuia înfiptă sabia. De fapt, nu

se neliniștea. Nici măcar nu se gîndea la ea. Dar stînd acolo, se simți cuprins de un puternic sentiment de teamă. Se uită la taur, plănuindu-și *faena* sa, lucrul cu pînza roșie, care urma să slăbească taurul, pentru a-l putea stăpîni.

Țiganul se îndrepta din nou spre taur, pășind ca un dansator la bal cînd pe vîrfuri, cînd pe tocuri, cu intenția de a-l insulta, iar mînerele roșii ale *banderillos*-urilor săltau în rimul pașilor săi. Taurul îl pîndi ieșit din nemișcarea sa, îl vînă din ochi, dar îl așteptă să se apropie destul de mult pentru a fi sigur c-o să-l ajungă și-o să-l ia în coarne.

În timp ce Fuentes înainta, taurul atacă. Atunci Fuentes descrise un sfert de arc de cerc și pe cînd se retrăgea în fugă, se opri, se întoarse, se ridică pe vîrfuri, cu brațele întinse înainte, și împlîntă *banderillos*-urile direct în masa de mușchi mari ai omoplaților, iar taurul trecu pe alături.

Mulțimea se dezlănțui brusc.

— Băiatul ăsta n-o să rămînă multă vreme în spectacolul nocturn, îi spuse lui Zurito omul lui Retana.

— E priceput, spuse Zurito.

— Fii atent acum la el.

Priviră amîndoi.

Fuentes stătea cu spatele la *barrera*. Doi din *cuadrilla* se aflau în urma lui, gata să vînture capele deasupra gardului, ca să-i distragă atenția taurului.

Cu limba scoasă și cu pieptul umflat de respirație, taurul îl pîndea pe țigan. De data asta credea că va fi al lui. Îl adusese cu spatele la scîndurile roșii, doar la o scurtă distanță pentru a fi atacat. Taurul îl pîndea.

Țiganul se aplecă pe spate, își duse mîinile înapoi, *banderillos*-urile înfruntînd taurul. Strigă la taur și

bătu din picior. Taurul era bănuitor. Voia omul. Nu alte împunsături în umăr.

Fuentes se mai apropie puţin de taur. Se lăsă pe spate. Strigă din nou la el. Cineva din mulţime îl preveni cu voce tare :

— E al dracului de-aproape, spuse Zurito.

— Fii atent la el, spuse omul lui Retana.

Se lăsă pe spate, şi provocînd taurul cu *banderillos*-urile, Fuentes sări cu amîndouă picioarele în aer. În clipa cînd sări, taurul îşi ridică coada şi atacă. Cu mîinile întinse, cu întregul corp zvîcnit înainte, Fuentes căzu pe vîrful picioarelor, împlîntă mînerele direct şi-şi smuci teafăr corpul de lîngă cornul drept.

Taurul se buşi de *barrera*, unde capele fluturînde îi distraseră atenţia, acum cînd omul îi scăpase.

Primind aplauzele mulţimii, ţiganul veni în fugă de-a lungul *barrerei*, spre Manuel. Vesta i se sfîşiase fiindcă nu reuşise să scape cu totul de vîrful cornului. Din cauza asta era fericit şi-o arăta spectatorilor. Făcu turul ringului. Zurito îl văzu trecînd pe lîngă el, zîmbitor şi arătînd vesta. Îi zîmbi.

Altcineva înfigea ultima pereche de *banderillos*. Nimeni nu mai era atent.

Omul lui Retana vîrî un baston în pînza roşie a *muletei* [1], înfăşură pînza peste el şi i-l înmînă lui Manuel peste *barrera*. Băgă mîna în cutia de piele a săbiei, o scoase şi, ţinînd-o de teaca ei de piele, i-o întinse lui Manuel peste gard. Manuel trase afară sabia de mînerul ei roşu şi teaca căzu moale.

Se uită la Zurito. Omul cel voinic îl văzu că transpiră.

[1] O bucată de stofă stacojie pătrată, manevrată cu ajutorul unui baston lung de 75 cm, pentru a atrage şi întărîta taurul.

— Hai, acum îl termini, băiete, spuse Zurito.

Manuel dădu afirmativ din cap.

— E într-o formă bună, spuse Zurito.

— E cum îl vrei tu, îl încredinţă omul lui Retana.

Manuel dădu afirmativ din cap.

De sus, de sub acoperiş, trompetistul suflă din trompetă anunţînd ultimul act, şi Manuel traversă arena, îndreptîndu-se spre locul unde sus, în lojile întunecate, trebuia să se afle preşedintele.

În primul rînd de locuri al spectatorilor, cel ce ţinea locul criticului pentru luptele de tauri de la ziarul *El Heraldo* trase o lungă înghiţitură de şampanie caldă. Ajunsese la concluzia că nu merita să facă o relatare amănunţită şi că va rezuma *corrida* cînd se va înapoia la birou. Ce dracu era la urma urmei? Doar o nocturnă. Dacă-i scăpa ceva n-avea decît s-o ia din ziarele de dimineaţă. Mai luă o înghiţitură de şampanie. La ora douăsprezece avea o întîlnire la barul Maxim. Cine erau aceşti toreadori, la urma urmei? Copii şi nătîngi. O adunătură de dobitoci. Vîrî carnetul în buzunar şi se uită în direcţia lui Manuel care, singur pe ring, făcea un gest de salut cu pălăria spre o lojă, pe care n-o putea vedea, sus de tot în *plaza* întunecată. Taurul stătea liniştit în mijlocul ringului, fără să se uite la ceva.

— Vă dedic acest taur dumneavoastră, domnule preşedinte, şi publicului din Madrid, cel mai inteligent şi mai generos din lume, iată ce spunea Manuel. Era o formulă. O spuse pe toată. Era puţin cam lungă pentru a fi folosită în nocturne.

Se aplecă pentru a saluta întunericul, se îndreptă, îşi aruncă pălăria peste umăr şi, cu *muleta* în mîna stîngă şi cu sabia în mîna dreaptă, se duse spre taur.

Manuel se îndreptă spre taur. Taurul se uită la el; ochii îi erau vii. Manuel observă felul în care îi

atîrnau *banderillos*-urile pe umărul stîng, cît şi şuviţa de sînge ce se scurgea mereu din locul unde Zurito îl împunsese cu pica. Observă poziţia în care se aflau picioarele taurului. În timp ce înainta, cu *muleta* în mîna stîngă şi sabia în mîna dreaptă, se uită cu atenţie la picioarele taurului. Taurul nu-l putea ataca, fără să-şi adune picioarele. Acum stătea pe ele posomorît şi greoi.

Manuel se îndreptă spre el, pîndindu-i picioarele. Erau într-o poziţie bună. Putea să înceapă. Trebuia să lucreze astfel încît să aducă în jos capul taurului, ca să poată trece de coarne şi să-l ucidă. Nu se gîndea nici la sabie, nici la omorîrea taurului. Se gîndea doar la un singur lucru o dată. Cu toate acestea, ceea ce va urma îl apăsa. Înaintă, pîndi picioarele taurului şi-i văzu pe rînd ochii, botul umed şi coarnele lungi şi ameninţătoare. Taurul avea în jurul ochilor cearcăne de culoare deschisă. Îl pîndea din ochi pe Manuel. Simţea că mititelul ăsta cu faţa palidă va fi al lui.

Liniştit acum, desfăşură cu sabia pînza roşie a *muletei*, înfipse vîrful în ea, iar sabia, ţinută în mîna stîngă, întinse postavul roşu ca pînza de la prora unei corăbii. Manuel observă vîrful coarnelor taurului. Unul din ele se spărsese din cauza buşiturilor în *barrera*. Celălalt era ascuţit ca o ţeapă de arici. În timp ce întindea *muleta*, Manuel băgă de seamă că rădăcina cornului era pătată cu roşu. Totodată, nu scăpă din vedere picioarele taurului. Taurul îl pîndea pe Manuel tot timpul.

„E în defensivă acum, se gîndi Manuel. Se păstrează. Va trebui să-l scot din asta şi să-l fac să-şi aplece capul. Trebuie să-l fac să-şi plece capul o dată şi bine. Zurito i-a aplecat o dată capul, dar acum şi l-a ridicat. Cînd am să-l pornesc are să sîngereze, şi asta o să-i aducă capul în jos".

Cu *muleta* într-o mînă, şi desfăşurînd-o în faţă cu sabia din mîna stîngă, strigă la taur.

Taurul se uită la el.

Manuel se lăsă pe spate cu intenţia de a-l insulta şi smuci pînza larg desfăcută.

Taurul văzu *muleta*. În lumina reflectoarelor, avea o culoare stacojiu-aprinsă. Picioarele taurului se contractară.

„Vine. Uf !" În timp ce taurul venea, Manuel se întoarse, ridică *muleta* ce trecu peste coarnele taurului şi îi mătură spinarea largă de la cap la coadă. Atacul taurului se terminase în aer. Manuel nu se mişcase.

La sfîrşitul atacului, taurul se întoarse, ca o pisică care dă tîrcoale, şi ajunse în faţa lui Manuel.

Era din nou în ofensivă. Nu mai era greoi. Manuel observă sîngele proaspăt strălucind pe omoplatul negru şi picurînd de-a lungul piciorului taurului. Trase sabia din *muletă* şi o apucă cu mîna dreaptă. Ţinînd *muleta* jos în mîna stîngă, şi aplecîndu-se în aceeaşi parte, strigă la taur. Picioarele taurului se contractară, iar ochii i se pironiră pe *muletă*. „Vine", se gîndi Manuel. Huu !

Se învîrti o dată cu atacul, tîrî *muleta* în faţa taurului, ferm pe picioarele sale, iar sabia descrise o curbă, un punct de lumină sub reflectoare.

Taurul atacă din nou cînd *pase natural* [1] se termină, iar Manuel ridică *muleta* pentru un *pase de pecho* [2]. Ţinîndu-se bine pe picioare, taurul îi trecu pe lîngă piept şi pe sub *muleta* ridicată. Manuel îşi lăsă capul pe spate pentru a se feri de mînerele *banderillos*-urilor care se loveau între ele. Trupul negru şi fierbinte al taurului îi atinse în trecere pieptul.

[1] Mişcare firească cu muleta, efectuată de lîngă şold (sp.).

[2] Figură primejdioasă, efectuată tot cu muleta, ţinută de data asta în faţa pieptului (sp.).

„Al dracului de aproape", se gîndi Manuel. Sprijinindu-se de *barrera,* Zurito spuse grăbit ceva ţiganului, care fugi spre Manuel cu o capă. Zurito îşi trase pălăria pe ochi şi privi peste arenă la Manuel.

Manuel se afla din nou în faţa taurului şi ţinea *muleta* jos în partea stîngă. Taurul îşi lăsase capul şi pîndea *muleta.*

— Dacă făcea Belmonte asta, publicul ar fi înnebunit, spuse omul lui Retana.

Zurito nu spuse nimic. Se uita cu atenţie la Manuel, aflat în mijlocul arenei.

— De unde l-a dezgropat patronul pe tipul ăsta ? întrebă omul lui Retana.

— Din spital, spuse Zurito.

— Tot acolo o să şi ajungă foarte repede, spuse omul lui Retana.

Zurito se întoarse spre el.

— Bate în asta, spuse el arătînd *barrera.*

— Glumeam doar, frate, spuse omul lui Retana.

— Bate în lemn.

Omul lui Retana se aplecă înainte şi bătu de trei ori în *barrera.*

— Fii atent la *faena,* spuse Zurito.

În centrul ringului, sub lumini, Manuel îngenunche în faţa taurului şi, cînd ridică *muleta* cu amîndouă mîinile, taurul atacă cu coada ridicată.

Ferindu-şi corpul printr-o smucitură cînd taurul atacă din nou, Manuel descrise un semicerc cu *muleta,* aducînd taurul în genunchi.

— Păi ăsta-i un mare toreador, spuse omul lui Retana.

— Nu, nu-i, spuse Zurito.

Manuel se ridică şi, cu *muleta* în mîna stîngă, cu sabia în dreapta, primi aplauzele din *plaza* întunecată.

Taurul se săltase de pe genunchi şi stătea aşteptînd, cu capul atîrnat în jos.

Zurito spuse ceva celorlalţi doi băieţi din *cuadrilla*, iar ei fugiră ca să stea în spatele lui Manuel cu capele lor. Acolo se aflau acum patru oameni. Herandez îl urmase de cînd ieşise prima oară cu *muleta*. Înalt, calm, pîndind cu o privire leneşă, ţinîndu-şi strîns lîngă corp capa, Fuentes stătea la pîndă. Acum cei doi se apropiară. Hernandez le făcu semn să se aşeze cîte unul în fiecare parte. Manuel stătea singur în faţa taurului.

Manuel făcu semn cu mîna oamenilor cu capele să se retragă. Dîndu-se înapoi prudenţi, îi văzură faţa albă şi transpirată.

„Ce, nu ştiu să stea în fund ? Vor oare să atragă ochii taurului cu capele după ce-l imobilizase şi era gata ? Avea şi fără de asta destule cu care să-şi bată capul."

Taurul stătea drept pe cele patru picioare, privind *muleta*. Manuel înfăşură *muleta* pe mîna stîngă. Ochii taurului o pîndeau. Trupul îi atîrna greoi pe picioare. Îşi ţinea capul jos, dar nu prea jos.

Manuel ridică *muleta* spre el. Taurul nu se mişcă. Numai ochii săi pîndeau.

„E tot de plumb, se gîndi Manuel. L-am dat gata. L-am aranjat. E-al meu."

Gîndea în termenii luptelor de tauri. Cîteodată se gîndea la ceva, şi acea frază anume rostită în argou nu-i venea în minte şi nu-şi putea înţelege gîndul. Instinctele şi experienţa lui lucrau automat. Iar mintea îi lucra încet şi în cuvinte. Se pricepea foarte bine la tauri. Nu mai trebuia să se gîndească la asta. Nu făcea decît ce trebuia. Ochii săi observau, iar corpul lua măsurile necesare, fără să se gîndească. Dacă s-ar fi gîndit era pierdut.

Acum, în faţa taurului, era conştient de mai multe lucruri în acelaşi timp. Mai întîi de coarne, unul spart, celălalt ascuţit şi neted, apoi de necesitatea de a se strecura în direcţia cornului stîng, de a se arunca brusc şi direct, de a coborî *muleta,* aşa încît taurul s-o urmărească, iar el, înaintînd pe deasupra coarnelor să-i împlînte sabia chiar în ceafă, între panta abruptă a omoplaţilor, într-un locşor, la fel de mare ca o monedă de cinci *pesetas.* Trebuia să facă toate astea şi trebuia să iasă apoi dintre coarne. Era conştient de ce trebuie să facă, şi singurul lui gînd rostit în cuvinte era : *corto y derecho*[1].

„*Corto y derecho*", gîndi el unduind *muleta.* Repede şi direct. *Corto y derecho,* trase sabia din *muleta,* se strecură pe lîngă cornul stîng spart, dădu drumul *muletei* de-a lungul corpului său, făcu semnul crucii cu mîna dreaptă şi, cu sabia ridicată la nivelul ochilor şi ridicîndu-se pe vîrfuri, ţinti cu lama lăsată în jos locul de sus, dintre umerii taurului.

Corto y derecho se aruncă asupra taurului.

Urmă o izbitură şi se simţi zvîrlit în aer. Apăsă pe sabie în timp ce se ridica în aer peste taur, şi sabia îi zbură din mînă. Atinse pămîntul, şi taurul fu peste el. Culcat la pămînt, Manuel lovi cu piciorul încălţat în papuci de luptă botul taurului. Îl lovi, îl lovi cu piciorul, iar taurul se luă după el, fără să-l nimerească în enervarea lui, buşindu-l cu capul şi înfingîndu-şi coarnele în nisip. Lovindu-l cu piciorul ca un om care ţine o minge în aer, Manuel opri taurul ca să nu se arunce direct asupra lui.

Din spate Manuel simţi curentul de la capele agitate spre taur, iar apoi taurul dispăru, dispăru în

[1] Repede şi direct (sp.).

goană pe deasupra lui. Negru, în timp ce trecea cu burta peste el. Nici măcar nu-l călcă.

Manuel se sculă şi ridică *muleta*. Fuentes îi întinse sabia. Se îndoise atunci cînd atinsese omoplatul. Manuel o îndreptă pe genunchi şi fugi spre taurul care stătea acum lîngă unul din caii morţi. În timp ce fugea, jacheta îi fîlfîia, acolo unde fusese sfîşiată la subsuoară.

— Scoate-l de acolo, îi strigă Manuel ţiganului. Taurul mirosise sîngele calului mort şi sfîşia cu coarnele acoperitoarea de pînză. Taurul se repezi la capa lui Fuentes, cu acoperitoarea atîrnată de cornul spart, şi mulţimea rîse. În mijlocul ringului smuci capa de pe coarne ca să scape de ea. Hernandez, venind în fugă din urmă, apucă capul acoperitoarei şi o ridică uşor de pe corn.

Taurul o urmări într-un semiatac şi se opri. Era din nou în defensivă. Manuel se îndreptă spre el cu sabia şi *muleta*. Manuel îi unduia *muleta* în faţă. Taurul nu voia să atace.

Manuel se strecură spre taur, ochind cu lama lăsată în jos a sabiei. Taurul era nemişcat, aparent mort pe picioare, incapabil să atace iar.

Manuel se ridică pe vîrfuri, cu ochii de-a lungul oţelului, şi atacă.

Din nou avu loc o izbitură, şi într-o clipă se simţi dus înapoi, lovindu-se cu tărie de pămînt. De data asta nu mai avea nici un prilej ca să dea cu piciorul. Taurul era peste el. Manuel zăcea ca şi mort, cu capul pe braţe, şi taurul îl buşi. Îi buşi spinarea, îi buşi faţa în nisip. Simţi cornul intrînd în nisip, între braţele sale împreunate. Taurul îl lovi în josul spatelui. Îşi ascunse faţa în nisip. Cornul pătrunse printr-o mînecă, şi taurul o sfîşie. Manuel fu zvîrlit teafăr, iar taurul urmări capele.

Se ridică, îşi găsi sabia şi *muleta* şi încercă vîrful săbiei cu degetul mare, iar apoi fugi spre *barrera* după o nouă sabie.

Omul lui Retana îi întinse sabia peste marginea *barrerei.*

— Şterge-ţi faţa, spuse el.

Manuel, fugind din nou spre taur, îşi şterse cu batista faţa însîngerată. Nu-l văzuse pe Zurito. Unde se afla Zurito?

Cuadrilla se îndepărtase de taur şi aşteptau cu capele lor. După atac, taurul stătea din nou greoi şi posac.

Manuel se îndreptă spre el cu *muleta.* Se opri şi o scuturâ. Taurul nu reacţionă. Plimbă *muleta* de la dreapta la sînga şi de la stînga la dreapta prin faţa botului taurului. Ochii taurului o priveau cu atenţie şi se mişcau o dată cu unduirea, dar nu voia să atace. Îl aştepta pe Manuel.

Manuel era necăjit. N-avea nimic de făcut decît să-l atace. *Corto y derecho.* Se strecură aproape de taur, mută *muleta* în faţa corpului şi atacă. În timp ce împlînta sabia, îşi smuci corpul spre stînga ca să scape de cornul stîng. Taurul trecu pe lîngă el, şi sabia zbură în aer, lucind sub reflectoare, ca să cadă apoi cu mînerul ei roşu pe nisip.

Manuel fugi după ea şi-o ridică. Se îndoise, şi-o îndreptă pe genunchi.

În timp ce se îndrepta grăbit spre taurul nemişcat din nou, trecu pe lîngă Hernandez, care stătea cu capa sa.

— E tot numai oase, spuse băiatul ca să-l încurajeze.

Manuel dădu afirmativ din cap, ştergîndu-şi faţa. Uită în buzunar batista însîngerată.

„Uite taurul. Acum era aproape de *barrera.* Ţlestematul. Poate că era numai oase. Poate că nu

era nici un loc pe unde să intre sabia. Nu era, la dracu ! O să le-arate el !"

Încercă o pasă cu *muleta,* şi taurul nu se mişcă.

Manuel undui *muleta* înainte şi înapoi în faţa taurului. Nimic de făcut.

Înfăşură *muleta,* scoase sabia, se strecură şi se repezi asupra taurului. Simţi sabia că se îndoaie în timp ce apăsa, şi se lăsă cu toată greutatea pe ea, iar apoi sabia zbură în aer, cu mînerul drept în public. Cînd sabia sări, Manuel se trase teafăr.

Primele perne zvîrlite din beznă nu-l nimeriră. Apoi una îl lovi în faţă — faţa sa însîngerată privind publicul. Acum ploua cu perne. Pătau nisipul. Cineva de-aproape aruncă o sticlă de şampanie goală. Îl lovi pe Manuel în picior. Nemişcat, Manuel privi cu încordare întunericul de unde veneau lucrurile. Apoi un obiect vîjîi prin aer şi-l atinse. Manuel se aplecă să-l ridice. Era sabia. O îndreptă pe genunchi şi făcu cu ea un semn spre mulţime.

— Mulţumesc, spuse el. Mulţumesc !

„Ah, ticăloşii ! Ticăloşi blestemaţi ! Ticăloşilor, ticăloşi blestemaţi !" În timp ce fugea se împiedică de-o pernă.

„Uite taurul. Mereu acelaşi. Ţi-arăt eu, ticălosule, blestematule !"

Manuel vîntură *muleta* prin faţa botului negru al taurului. Nimic de făcut.

„Nu vrei ! Bine." Păşi aproape şi înfipse vîrful ascuţit al *muletei* în botul umed al taurului.

Taurul se repezi la el ; retrăgîndu-se şi împiedicîndu-se de o pernă, Manuel simţi cornul intrîndu-i în coaste. Apucă cornul cu amîndouă mîinile şi se trase înapoi, ţinîndu-se bine pe picioare. Taurul îl rostogoli — şi aşa scăpă. Stătu liniştit. Era în siguranţă. Taurul era departe.

Se ridică tușind și se simți rănit și sfîrșit. „Ticăloșii !"

— Dă-mi sabia, urlă el. Dă-mi *muleta !*

Fuentes veni cu *muleta* și cu sabia.

Hernandez îl cuprinse cu brațul.

— Du-te la infirmerie, omule, spuse el. Nu fi nătărău.

— Pleacă de-aici, spuse Manuel. Du-te dracului ! Se smuci ca să se libereze. Hernandez dădu neputincios din umeri. Manuel fugi spre taur.

Taurul sta greoi, bine înfipt pe picioare.

„Ți-arăt eu, ticălosule !" Manuel trase sabia din *muletă*, ochi cu aceeași mișcare și se aruncă asupra taurului. Simți sabia intrînd toată. Pînă la plăsele. Patru degete și cel mare intrară în taur. Pe dosul degetelor sîngele era fierbinte, iar el era călare pe taur.

Taurul se împletici cu el în spinare și păru că se scufundă. Manuel se dădu jos, teafăr, de pe taur. Se uită la taurul ce se lăsa încet pe o parte, și care apoi, deodată, își ridică toate cele patru picioare în sus.

Atunci, cu mîna caldă încă de sîngele taurului, făcu un semn mulțimii.

„V-arăt eu, ticăloșilor !" Voia să spună ceva, dar începu să tușească. Ceva cald îl înăbușea. Se uită jos după *muletă*. Trebuia să se ducă și să-l salute pe președinte. „Ducă-se dracului președintele !" Stătea culcat, uitîndu-se la ceva. La taur. La cele patru picioare ridicate în sus. Limba groasă a taurului îi ieșise afară. În jurul burții și pe sub picioare se strecurau gîngănii. Se strecurau pe acolo unde părul era rar. Un taur mort ! „Ducă-se dracului taurul ! Ducă-se dracului toți !" Încercă să se ridice și începu să tușească. Se așeză din nou jos, tușind. Cineva veni și-l ridică.

Traversară cu el nisipul de pe arenă, ducîndu-l la infirmerie ; la poartă trebuiră să se oprească deoarece intrau catîrii, apoi o luară prin gangul întunecos, gîfîind în timp ce-l suiau pe scară, şi, în fine, îl culcară pe jos.

Doctorul şi doi oameni în alb îl aşteptau. Îl aşezară pe masă. Îi tăiară cămaşa şi i-o scoaseră. Manuel se simţea obosit. Întregul piept îi ardea. Începu să tuşească, şi ei îi ţinură ceva la gură. Toţi erau foarte ocupaţi.

Simţi o lumină electrică în ochi. Închise ochii.

Auzi pe cineva urcînd foarte greoi scările. Apoi nu-l mai auzi. Apoi, departe de tot, auzi un zgomot. Era mulţimea. Foarte bine, altcineva avea să omoare celălalt taur al său. Îi tăiară toată cămaşa. Doctorul îi zîmbi. Uite-l pe Retana.

— Salut, Retana, spuse Manuel. Nu-şi putea auzi vocea.

Retana îi surîse şi spuse ceva. Manuel nu putea s-audă.

Zurito stătea lîngă masă, aplecîndu-se să vadă ce făcea doctorul. Era fără pălărie şi în hainele sale de picador.

Zurito îi spuse ceva. Manuel nu auzi.

Zurito vorbea cu Retana. Unul dintre oamenii cu halat alb zîmbi şi-i întinse lui Retana o pereche de foarfeci. Retana i le dădu lui Zurito. Zurito îi spuse ceva lui Manuel. Nu putu să audă.

„La dracu cu această masă de operaţie. Fusese de multe ori înainte pe masa de operaţie. N-o să moară. Dac-ar fi să moară, ar fi un preot aici."

Zurito îi spunea ceva. Ridicase foarfeca.

Asta-i. Urmau să-i taie *coleta*. Urma să-i taie coada de păr.

Manuel se ridică de pe masa de operaţie. Supă-

rat, doctorul se trase înapoi. Cineva îl apucă pe Manuel şi-l ţinu.

— Nu poţi face asta, Manos, spuse el.

Auzi deodată, limpede, vocea lui Zurito :

— Fie ! N-am s-o fac. Glumeam.

— Eram în formă, spuse Manuel. N-am avut noroc. Asta-i tot.

Manuel se lăsă pe spate. Îi puseră ceva pe faţă. Ceva bine cunoscut. Trase cu putere aer în piept. Se simţea foarte obosit. Era foarte, foarte obosit. Dădură la o parte masca de pe faţa lui.

— Eram în formă, spuse Manuel, slab. Eram într-o formă grozavă.

Retana se uită la Zurito şi porni spre uşă.

— Am să stau cu el aici, spuse Zurito.

Retana dădu din umeri.

Manuel deschise ochii şi se uită la Zurito.

— Nu eram în formă, Manos ? întrebă el cerînd o confirmare.

— Ba da, spuse Zurito. O formă grozavă.

Asistentul doctorului îi puse conul cu eter pe faţă şi Manuel trase puternic în piept. Zurito, foarte jenat, îl privea.

S-a născut la Bethlehem, statul Pennsylvania, în 1898.

Încă înainte de terminarea Universității Yale în 1919, continuînd o tradiție de familie. Stephen Vincent Benét publică volumele de versuri : Cinci oameni și Pompey (Five Men and Pompey), *1915, și* Aventură tînără (Young Adventure), *1918. Doi ani mai tîrziu apare povestirea* Începutul înțelepciunii (The Beginning of Wisdom), *1921.*

Pleacă la Paris, cu intenția de a studia la Sorbona. Reîntors în Statele Unite, după căsătoria și cu jurnalista Rosemary Carr, trăiește din scris. Își reia activitatea poetică cu volumele : Ceruri și pămînt (Heavens and Earth), *1920 ;* Regele David (King David), *1923 ;* O baladă despre William Sycamore (A Ballad of William Sycamore), *1923 și* Bucuria tigrului (Tiger Joy), *1925. În 1928 apare* Execuția lui John Brown (John Brown's Body), *scrisă la Paris în 1927, pentru care primește Premiul de poezie Pulitzer ;* Balade și poeme (Ballads and Poems), *1931 ;* Coșmar la miezul zilei (Nightmare at Noon), *1940, un lung poem împotriva nazismului.*

Scrierile în proză cuprind volumele : Mîndria tinerilor (Young Men's Pride), *1922 ;* Jean Hugue-

not, *1923;* Baioneta spaniolă (Spanish Bayonet), *1926;* Povestirile de la ora 13 ale mai multor lumi (Thirteen O'clock Stories of Several Worlds), *1937;* Povestire înainte de miezul nopții (Tale before Midnight), *1939.*

A scris și librete de opere pe motive folclorice, printre care cel mai cunoscut este Diavolul și Daniel Webster (The Devil and Daniel Webster), *1939.*

A murit în anul 1943.

Nuvela Libertatea se plătește scump (Freedom Is a Hard Bought Thing) *a apărut în revista* Saturday Evening Post *în anul 1940, iar apoi în volumul* Premiul Memorial O. Henry (O. Henry Memorial Award), *1954.*

LIBERTATEA SE PLĂTEȘTE SCUMP

A fost odată de mult de tot, pe vremea sclaviei, un om numit Cue. Vreau să vă gîndiți la el. Iată de ce:

S-a născut cum se naște bumbacul în capsulă sau iepurele în tufa de mazăre. Cînd s-a născut nu-l aștepta nimic frumos, dar maică-sa era fericită că are un băiat. Credeți-mă. Nu se născuse în Casa Mare, și nici în cea a supraveghetorului, sau în vreun loc unde nașterea nu era grea, iar munca era ușoară. Nu, Doamne. Maică-sa îl născuse în coliba unui pălmaș, într-o iarnă aspră, și primul lucru de care își amintea. Cue era fața mamei, gustul unei

coji de slănină şi lumina şi strălucirea focului de molift în cămin. Ei bine, se născuse şi stătea acolo.

Taică-său lucra la cîmp, iar maică-sa, cînd nu era însărcinată, lucra şi ea la cîmp. Erau sclavi ; egrenau bumbacul şi grăpau grîul. Auzeau cornul sunînd înainte de a se lumina de ziuă şi-l auzeau şi cînd le vestea că munca zilei se sfîrşise. Taică-său era un om vînjos — cu braţe şi spinare vînjoasă. Albii îi spuneau Cuffee. Maică-sa era o femeie bună, da, Doamne. Albii îi spuneau Sarah şi avea mîini blînde şi o voce blîndă. Vocea ei era ca rîul din preajma locului noaptea, iar cînd nu era prea obosită, îi îngîna cîte un cîntec micuţului Cue. Unele aveau cuvinte străine — cuvinte din Africa, şi ea nu-şi mai amintea ce însemnau, dar îi veneau în minte din vremurile de demult.

Ei bine, cum să vă descriu şi să vă lămuresc cum era pe atunci, dacă acea vreme s-a dus ? În Casa Mare locuiau albii şi aveau în slujba lor o puzderie de oameni. Bătrînul stăpîn ducea o viaţă grozav de frumoasă şi de plăcută, ca un faraon sau ca regele Solomon. Avea turme şi cirezi, avea chelarul, valetul şi brutarul lui ; ogoarele lui se întindeau de la rîu la pădure şi cale întoarsă. În fiecare zi călărea pe Billy cel negru, calul său mare, de jur împrejurul ogoarelor, tunînd şi fulgerînd, iar seara se aşeza la masă şi-şi bea vinul. Oameni buni, zău că făcea să vezi toate cutiţele de argint şi furculiţele de argint, carafele de sticlă şi boierii şi cucoanele de pretutindeni. Zău că făcea să-i vezi. Pe vremea cînd era mic, lui Cue i se părea că lumea întreagă, pînă la poalele cerului, trebuie să fi aparţinut Bătrînului Stăpîn. Nu se cade să-l certaţi fiindcă gîndea aşa.

Deşi s-au mai schimbat unele lucruri pe plantaţie, plantaţia a rămas aceeaşi. Cînd veneau vremuri proaste, cînd veneau vremuri bune. Ca atunci cînd

tînărul stăpîn Edward a fost muşcat de un şarpe, sau cînd a fugit Big Rambo şi l-au prins cu ajutorul cîinilor şi l-au adus îndărăt. Se afla acolo un supraveghetor cu uitătură strîmbă, care tare-i mai bătea pe oameni, şi mai era pe urmă şi domnul Wade, şi el nu era prea rău. Venea vremea cînd se tăiau porcii, venea Crăciunul, venea primăvara şi vara. Cue nu se mira că lucrurile se petrec aşa ; nu se aştepta la altceva. O albină într-un stup nu se întreabă cum se face că la început a existat stupul. Cue crescu voinic ; crescu şi era îndemînatic. L-au dat la atelierul fierarului să-l ajute pe Tăticul Jake ; la început nu i-a plăcut lucrul acolo, fiindcă Tăticul Jake tare mai era posac. Apoi munca începu să-i placă ; învăţa să călească fierul şi să-l bată ; învăţa să potcovească un cal, să strîngă şina pe roata căruţei, şi deprinse fierăria. O dată, i-au îngăduit să-l potcovească pe Billy cel negru, iar el l-a potcovit uşor şi strîns, iar Bătrînul Stăpîn l-a lăudat în faţa domnului Wade. Cue era vînjos ; era negru ca noaptea ; era mîndru de spatele şi de braţele lui.

Ei bine, ar fi putut să rămînă aşa — da, ar fi putut. Din cînd în cînd, auzise vorbindu-se despre libertate, dar nu-i dădea mare atenţie. Nu era nici orator şi nici predicator ; el era Cue şi lucra la atelierul de fierărie. Nu dorea să fie pălmaş pe cîmp, dar nici să fie servitor în casă nu dorea. Mai bine să fie Cue, decît un nenorocit de alb sărac, sau în proprietatea unui nenorocit de alb sărac. Aşa gîndea el. Sînt obligat să vă spun adevărul în această privinţă.

Veni apoi o epidemie, care seceră pe taică-su şi pe maică-sa. Bătrîna domnişoară aduse doctorul, dar, cu toate acestea, părinţii lui muriră. Cue fu cuprins de singurătate.

Se simţea singur şi tulburat. Văzuse cum îi îngropaseră pe taică-su şi pe maică-sa şi cum alţi sclavi le luaseră coliba. N-a cîrtit, căci ştia că aşa se cade să meargă lucrurile. Dar cînd se duse să se culce noaptea în podul de deasupra atelierului de fierărie, se tot gîndi la taică-su şi la maică-sa — cît de vînjos fusese taică-său şi la cîntecele pe care i le îngînase maică-sa. Munciseră toată viaţa, avuseseră copii, deşi nu se aleseseră decît cu el, iar singura bucată de pămînt pe care o agonisiseră era locul de veci din cimitir. Şi totuşi fuseseră servitori buni şi credincioşi, căci aşa spusese Bătrînul Stăpîn, ţinîndu-şi pălăria în mînă la înmormîntarea lor. Casa Mare era neschimbată şi tot aşa bumbacul şi grîul, dar tatăl şi mama lui Cue nu se duseseră ca recolta de anul trecut. Asta îl uimi şi-l tulbură pe Cue.

Începu să privească cu atenţie lucruri, pe care pînă atunci nu le băgase în seamă niciodată. Cînd sufla cornul dimineaţa ca pălmaşii să plece la lucru pe cîmp, Cue se întrebă cine pornise să sufle din corn prima oară. Nu era ca trăsnetul şi fulgerul ; cineva făcuse începutul. O dată îl auzi pe Bătrînul Stăpîn spunînd unui prieten : „Ce epidemie îngrozitoare ! Am pierdut patru pălmaşi foarte pricepuţi şi chelarul cel mai stilat din tot satul. Mai bine murea mînzul *Flyaway* decît bătrînul Isaac.“ Cue reţinu în minte cuvintele şi le cîntări. Bătrînul Stăpîn n-o spusese din meschinărie, şi-l veghease pe bătrînul Isaac toată noaptea, cînd îşi dase sufletul. Dar şi Isaac şi Cue şi mînzul *Flyaway*, erau cu toţii proprietatea Bătrînului Stăpîn, ai lui erau, cu trup şi suflet. Erau ai lui, aşa cum erau ai lui banii din buzunar. Ei bine, Cue ştiuse asta toată viaţa, dar fiindcă acum era tulburat, se simţi cuprins de un sentiment ciudat.

Ei bine, într-o bună zi potcovi un cal pentru tînărul stăpîn Shepley, şi-l potcovi uşor şi strîns. Cînd termină, făcu din palme o scară pentru tînărul stăpîn Shepley, şi tînărul stăpîn Shepley se urcă pe cal şi, cu o vorbă de duh, îi aruncă o monedă de argint. Cue n-ar fi trebuit să se mire, fiindcă domnii aveau acest obicei. Iar Bătrînul Stăpîn nu era meschin ; nu se împotrivea unui mic bacşiş. Cue simţi toată noaptea în palme urma lăsată de călcîiul tînărului stăpîn Shepley. Şi, totuşi, îi plăcea tînărul stăpîn Shepley. Nu se putea lămuri în privinţa asta de loc.

În cele din urmă, Cue ajunse la concluzia că-i fermecat. Nu ştia nici cine şi nici de ce-l fermecase. Dar ştia ce-avea de făcut. Trebuia să se ducă s-o vadă pe mătuşa Rachel.

Mătuşa Rachel era o femeie tare, tare bătrînă şi trăia singură într-o cocioabă, împreună cu nepoata ei Sukey. Ea îl apucase în viaţă pe tatăl Bătrînului Stăpîn, şi pe tatăl acestuia şi umbla zvonul că-l văzuse pe George Washington [1] cu părul alb de tot şi pe generalul Lafayette [2] în hainele sale cu ceapraz de aur, pe care i le dăduse regele Franţei ca să lupte în ele. Unii spuneau că mătuşa Rachel face farmece, iar alţii spuneau că nu, dar toţi de pe plantaţie se purtau cu ea grozav de respectuos, din cauză că dacă punea ochii pe tine, s-ar fi putut să nu şi-i

[1] *George Washington* (1732—1799), primul preşedinte şi fondatorul Statelor Unite ale Americii, învingătorul englezilor în timpul Războiului de independenţă (1775—1783).

[2] *Marie Joseph Motier, marchiz de Lafayette* (1757—1834), om politic francez, comandant de armată, cu gradul de general în timpul Războiului de independenţă dus de coloniile din America împotriva Angliei. Reîntors în Franţa, după ce a petrecut cinci ani de prizonierat în Austria, a dus o politică profund reacţionară.

mai ia. Ei bine, mama lui Cue fusese prietenă cu mătușa Rachel, așa încît Cue se duse la ea.

Stătea singură în coliba ei, la lumina joasă a unui foc. Pe foc se afla un ceaun, și din cînd în cînd îi auzeai cum bolborosește și orăcăie, așa cum orăcăie o broască mare în baltă, dar altceva nu se mai auzea. Cue făcu ploconelile de cuviință și-o întrebă de durerea care-o ținea în spinare. Îi dădu apoi un pui, pe care se întîmplase să i-l aducă. Era un cocoș negru, și ea păru încîntată de dar. Îl luă în mîinile ei negre și subțiri, iar cocoșul bătu din aripi și cloncăni. Atunci ea trase cu creta o linie de la ciocul lui de-a lungul unei scînduri, și cocoșul se liniști și rămase nemișcat. Cue mai văzuse șmecheria asta. Era altceva însă s-o vezi în coliba mătușii Rachel, în timp ce ceaunul cel mare bolborosea pe foc. Nu se simțea în apele lui și se juca în buzunar cu piesa de argint, ca să-și țină de urît.

După o vreme bătrîna grăi :

— Ei, feciorule Cue, spuse ea, frumos cocoș mi-ai mai adus. Și ce mi-ai mai adus, feciorule Cue ?

— Ți-am adus necazuri, spuse Cue cu o voce dogită, căci asta era tot ce se putu gîndi să spună.

Ea dădu afirmativ din cap, ca și cum s-ar fi așteptat.

— Păi oamenii tot cu necazuri vin, spuse ea. Vin la mătușa Rachel mai mult cu necazuri. Ce fel de necaz, feciorule Cue ? Necazuri cu bărbați sau cu femei ?

— Un necaz de-al meu, spuse Cue, și-i povesti cît se pricepea. Cînd termină, ceaunul de pe foc bolborosi și orăcăi, iar bătrîna luă o lingură și mestecă înăuntru.

— Ei, feciorule Cue, fiul lui Cuffee, fiul lui Shango, spuse ea, te apasă, văd eu, un necaz mare.

— Are să mă omoare ? spuse Cue.

— N-am cum să știu sigur, spuse mătușa Rachel. Aș putea să-ți spun minciuni și să-ți dau leacuri. Poate că pentru unii aș face-o. Bunicul tău Shango era un om vînjos. A fost nevoie de trei oameni ca să-l pună în lanțuri, și-am văzut lanțurile zdrobindu-i inima. Pe tine n-am să te mint, feciorule Cue. Tu ai o boală.

— O boală gravă ? întrebă Cue.

— Boala e în sînge, spuse mătușa Rachel. Boala e în ficatul și în vinele tale. După cîte știu eu, tatăl tău n-a suferit de ea niciodată — el trăgea în partea mame-sei. Dar taică-său era un Corromantee [1], iar ăștia sînt îndrăzneți și liberi, iar tu tragi în partea lor. E boala libertății, feciorule Cue.

— Boala libertății ? întrebă Cue.

— Boala libertății, răspunse bătrîna, iar ochii ei mici aruncară scîntei. Pe unii îi doboară, pe alții îi îmblînzește, spuse ea, dar unii nu pot fi nici îmblînziți nici doborîți. Nu-i știu eu semnele și durerea — eu care am venit pe un vas de sclavi pe drumul de mijloc [2] și-am văzut pe cei de același sînge cu mine cum se împrăștie ca nisipul ? Oh, Doamne, n-am văzut eu cum vine — oh, Doamne, n-am văzut eu cum vine ?

— Ce să vină ? întrebă Cue.

— O beznă pe cer și un nor cu o sabie în el, spuse bătrîna mestecînd în ceaun, căci țin în lanțuri poporul nostru, țin în lanțuri poporul nostru.

Cue începu să tremure.

---

[1] Trib de indieni, renumit pentru curajul și spiritul de neatîrnare.

[2] Acea parte din Oceanul Atlantic, cuprinsă între Africa și Indiile de Vest, drum străbătut de corăbiile care aduceau sclavii negri din Africa în America de Nord.

— Nu vreau să fiu biciuit, spuse el. N-am fost niciodată biciuit, sau mai bine zis n-am fost niciodată biciuit prea tare.

— Pe bunicul tău Shango l-au biciuit de-i gîlgîia sîngele pe spinare, spuse bătrîna, dar unii nu pot fi nici doborîţi şi nici îmblînziţi.

— Nu vreau să fiu hăituit cu cîinii, spuse Cue. Nu vreau s-aud cîinii chelălăind şi nici hăitaşii după mine.

Bătrîna mestecă în ceaun.

— Bătrînul Stăpîn e un stăpîn bun, spuse Cue. Nu vreau să-i fac nici un rău. Nu vreau să am necazuri şi nici să mă vîr în vreun necaz.

Bătrîna mestecă iar în ceaun.

— Oh, Doamne, vreau să fiu liber, spuse Cue. Mor să fiu liber. Cînd am să fiu liber, mătuşă Rachel ?

— Există un drum care merge pe sub pămînt, spuse bătrîna. Nu l-am văzut niciodată, dar am auzit de el. Există un tren pe şine care merge pe sub pămînt, aruncînd scîntei şi pufăind. Dar nu sînt sigură, şi se uită la Cue.

Cue se uită şi el la ea cu destul curaj, căci auzise şoapte şi pe cîte cineva pomenind despre trenul subteran. Dar ştia că-i de prisos s-o întrebe pe bătrînă ceea ce ea nu voia să spună.

— Cum dau eu de acel drum, mătuşă Rachel ? spuse el.

— Te uiţi la iepure în tufiş şi vezi ce face, spuse bătrîna. Te uiţi la bufniţă în codru şi vezi ce face. Te uiţi la steaua de pe cer şi vezi ce face. Apoi te întorci aici şi vorbeşti cu mine. Acum am să mănînc, fiindcă mi-e foame.

Doar atît i-a spus în acea noapte ; după ce Cue s-a înapoiat în podul său, cuvintele ei l-au tot frămîntat. Toată noaptea auzi acel tren, cu vagoanele

lui, pufăind şi aruncînd scîntei pe pămînt. Aşa că în dimineaţa următoare fugi.

N-a fugit nici departe şi nici repede. Cum ar fi putut ? În viaţa lui nu fusese niciodată mai departe de douăzeci de mile de plantaţie ; nu cunoştea nici drumurile, nici potecile. Fugise înainte de-a sufla cornul, iar domnul Wade îl prinse înainte de apusul soarelui. Ei bine, nu era Cue oare un prost ?

Cînd l-au adus înapoi, domnul Wade nu l-a pedepsit rău, fiindcă Cue era un băiat cuminte şi nu mai fugise niciodată. Cu toate acestea, a primit zece lovituri, şi alte zece pe deasupra. I le-a tras Joe metisul, vizitiul-şef. Cînd biciul îi intră prima oară în carne, Cue simţi că-i arde pielea şi nu-şi putu da seama cum are să reziste. Apoi se obişnui.

Cînd pedeapsa se termină, mătuşa Rachel se strecură în podul lui şi-o puse pe nepoata ei Sukey să-l ungă pe spinare cu o alifie. Sukey avea şaisprezece ani, o piele aurie şi era frumoasă ca o piersică pe cracă. Muncea la Casa Mare, şi Cue nu se aşteptase niciodată din partea ei la un asemenea gest.

— Îţi rămîn grozav de îndatorat, spuse el, deşi se gîndea tot timpul că mătuşa Rachel îl băgase în încurcătură, şi nu se simţea chiar atît de îndatorat pe cît ar fi trebuit.

— Asta-i tot ce-ai să-mi spui, feciorule Cue ? spuse mătuşa Rachel, uitîndu-se stînd în picioare la el. Ţi-am spus să ţii seama de trei lucruri. Te-ai uitat cu luare-aminte ?

— Nu, spuse Cue. Am fugit în codru ca un curcan sălbatic. N-am să mai fac asta niciodată.

— Ai dreptate, feciorule Cue, spuse bătrîna. Libertatea se plăteşte scump. Aşa că acum, după ce-ai fost biciuit, cred c-ai să te laşi păgubaş.

— Am fost biciuit, spuse Cue, dar există un drum ce merge pe sub pămînt. Tu mi-ai spus. Am fost biciuit, dar nu învins.

— Ai învăţat un lucru pe care-l vei ţine minte, spuse mătuşa Rachel şi plecă. Dar Sukey mai rămase puţin în urma ei şi-i pregăti lui Cue masa de seară. Cue nu se aşteptase la asta, dar masa pregătită de ea îi plăcu.

Cînd spatele i se vindecă îl puseră un timp să muncească cu un grup de pălmaşi pe cîmp. Apoi, fiindcă erau multe de făcut la fierărie, îl aduseră înapoi la atelier. Un timp lucrurile continuară să meargă la fel ca mai înainte. Dar cu Cue se petrecuse ceva. Se simţea de parcă pînă atunci ar fi trăit cu ochii şi urechile închise. Iar acum începu să-şi deschidă ochii şi urechile.

Se uită la iepure în tufiş şi văzu că se putea ascunde. Se uită la bufniţă în codru şi văzu că zbura uşor noaptea. Privi la steaua de pe cer şi-o văzu că arată spre nord. Atunci începu să se gîndească.

Nu putea să gîndească repede, aşa că trebuia să gîndească încet. Gîndi că bufniţa şi iepurele aveau o înţelepciune pe care albii n-o cunoşteau. Dar se gîndi că albii aveau o înţelepciune pe care el n-o cunoştea. Aveau o înţelepciune grozav de mare, aceea a cititului şi-a scrisului. O întrebă pe mătuşa Rachel, şi ea îi spuse că-i adevărat.

Aşa se făcu că învăţă să scrie şi să citească. Nu i se cerea lucrul acesta. Dar Sukey prinsese cîte ceva din acea înţelepciune, învăţînd la un loc cu tinerele domnişoare, şi îi dădu lecţii dintr-o cărticică pe care o furase din Casa Mare. Cărticica era numai despre lilieci, şoareci şi pisici, şi Cue se gîndi că cine a scris-o trebuie să fi fost într-o doagă de vreme ce nu vorbea despre lucruri pe care oamenii ar fi dorit să le cunoască, ci-i tot dădea înainte cu aceste ani-

male neînsemnate. Se apucă de treabă şi învăţă. Îşi simţea capul gata să plesnească, dar învăţă. Ce mîndru fu în ziua cînd îşi scrise numele „Cue" în praf cu capul unui băţ, iar Sukey îi spuse că era bine.

Începu să audă primele huruituri ale trenului ce mergea pe sub pămînt — acel tren care-i o cale ferată subterană. Oh, copii, ţineţi minte numele lui Levi Coffin [1] şi al lui John Hansen [2] ! Ţineţi minte pe sfinţii Quakeri, care i-au ascuns pe fugari ! Ţineţi minte numele tuturor acelora care-au ajutat ca poporul nostru să fie liber !

Aici se aude o vorbă, dincolo alta, iar una trece din gură în gură. Nimeni nu ştie de unde vine vorba, sau încotro se duce, dar ea e acolo. Cîte lucruri nu se spun pe din dos, despre care nu se află niciodată la Casa Mare. Cîte nu se spun seara la foc, dar ele nu ies niciodată pe coş. Spui viţei de vie un nume, şi ea nu-l trădează niciodată.

Într-o zi, sosi un alb care vindea hărţi şi tablouri. Boierii se uitară la hărţile şi la tablourile lui, iar el le vorbi grozav de plăcut şi de respectuos. În timp ce Cue strîngea un şurub la căruţă, albul lăsă să-i scape cîteva vorbe, care făcură ca acel tren subteran să se apropie.

Într-o noapte, Cue se întîlni în codru cu acel om tare singur. Era un om liniştit şi slab la faţă. Îşi primejduia zilnic viaţa în hoinărelile lui, dar nici nu-i păsa. Cue văzuse oameni îndrăzneţi, oameni curajoşi, dar acum pentru prima oară văzu un om atît de îndrăzneţ. Fu mîndru că-i şi el om. Străinul îi

[1] *Levi Coffin* (1789—1877), membru al sectei Quakerilor — organizaţie religioasă creştină care îi ajuta pe sclavii negri din Sud să se refugieze în nordul Statelor Unite şi să treacă graniţa în Canada.

[2] Politician american (1721—1783), unul din partizanii mişcării de independenţă.

puse întrebări, şi Cue îi răspunse. Cînd se întîlnea cu omul acela, Cue nu se mai gîndea de loc la sine. Se gîndea la toţi cei de un sînge cu el şi care sufereau.

Omul îi spuse ceva ; iată ce :

— Nimeni nu-i stăpînul lumii. Lumea-i prea mare pentru un singur om. Şi mai spuse : Nici un om nu-i stăpîn peste un alt om ; asta-i, de asemenea, un lucru prea mare.

Cue se gîndi la cuvintele lui şi le cîntări. Dar cînd se întoarse în pod curajul îl părăsi şi, aşezîndu-se pe culcuşul său de paie, se uită fix la zid. Între timp, întunericul se apropia, iar umbrele se lăsară asupra lui.

Tînjea şi se perpelea după libertate, dar tînjea şi se perpelea şi după Sukey. Coliba lui Ti cel Lung era goală, şi ce colibă bună ! Trebuie doar să se ducă la Bătrînul Stăpîn şi s-o ia cu el pe Sukey. Bătrînul Stăpîn nu dădea voie muncitorilor de la cîmp şi servitorilor din casă să se însoare unii cu alţii, dar cu Cue era altă poveste : Cue era fierar. Putea să-şi închipuie cum o să arate Sukey atunci cînd se va duce seara la ea. Putea să-şi închipuie cum o să arate dimineaţa, înainte de-a suna cornul. Putea să-şi închipuie toate acestea. Nu erau ca libertatea, ci lucruri cu care el se obişnuise. Iar calea cealaltă era lungă, grea, singuratică şi ciudată.

— O, Doamne, de ce mi-ai lăsat pe umeri această sarcină ? spuse Cue.

Ascultă apoi mult timp, ca să primească un răspuns de la Dumnezeu, şi, în cele din urmă, i se păru că primeşte unul. Răspunsul nu veni prin cuvinte, ci printr-un sentiment din inimă.

Aşa că atunci cînd bătu ceasul şi planul fu gata, s-au dus la corabia de pe rîu şi şi-au dat seama că unul din ei nu avea loc pe corabie. Cue înţelese. Nu

era nevoie ca să-l audă pe albul cel liniştit spunînd: „Nu intră decît unul pe corabie". O împinse pe Sukey pe corabie fără să se gîndească prea mult. Cue nu scoase nici un cuvînt, nici un geamăt. Ştia că aşa e bine şi că trebuie să existe un motiv. De pe mal, în întuneric, văzu corabia depărtîndu-se, aşa cum s-au îndepărtat copiii lui Israel [1]. Apoi auzi strigăte şi împuşcături. Ştia ce-aveau de făcut atunci, şi ştia şi motivul. Ştia că sînt hăitaşii şi ieşi la iveală. Cînd se întoarse pe plantaţie era istovit şi obosit. Dar hăitaşii îl fugăriseră pe el în locul corăbiei.

Se strecură pînă la coliba mătuşii Rachel şi văzu prin geamul ei lumina focului. Zgîrie la uşă şi intră. Iar ea era colo, culcată lîngă foc, ghemuită toată şi mică.

— Arăţi amărît, feciorule Cue, spuse ea cînd el intră, deşi nu-şi luă ochii de la ceaun.

— Sînt amărît, mătuşă Rachel, spuse el. Sînt bolnav şi supărat şi plin de griji.

— De unde-i noroiul de pe pantalonii tăi, feciorule Cue? spuse ea, şi ceaunul bolborosi şi orăcăi.

— E noroiul din mlaştina unde m-am ascuns de hăitaşi, spuse el.

— Ce-i rana aia de la piciorul tău, feciorule Cue? spuse ea, şi ceaunul bolborosi şi orăcăi.

— E o rană de la glonţul cu care m-au împuşcat, spuse Cue. Sîngele aproape s-a uscat, dar mă face să şchioapăt. Dar copiii lui Israel, ei sînt în siguranţă.

— Au trecut rîul? spuse bătrîna.

— Au trecut rîul, spuse Cue. Nu mai era loc pentru altcineva pe corabie. Dar Sukey a trecut rîul.

— Şi ce-ai să faci acum, feciorule Cue? spuse bătrîna. Căci acum ai avut şi prilejul şi clipa prielnică,

[1] Comparaţie cu fuga evreilor din sclavia Egiptului. Israel este sinonim cu poporul evreu.

iar tu te-ai dat în lături pentru altul. Iar mîine dimineaţă, domnul Wade o să vadă rana din piciorul tău şi-are să-ţi pună întrebări. Ţi-ai luat pe umeri o sarcină grea, feciorule Cue.

— E o sarcină grea, spuse Cue, şi aş dori să fiu scăpat de ea. N-am cerut niciodată să primesc o asemenea sarcină. Dar libertatea se plăteşte scump.

Deodată bătrîna se ridică, şi pentru prima dată păru înaltă şi dreaptă.

— Domnul fie binecuvîntat ! spuse ea. Domnul fie binecuvîntat şi cinste lui ! Am venit cu maică-mea pe corabia de sclavi — am venit pe calea de mijloc. Astăzi, puţini îşi mai amintesc de asta, şi cui îi mai pasă ? Puţini mai ţin minte steagul roşu care ne-a fermecat pe corabie, sau cum era cînd eram liberi. S-au dus multe mii, şi alte mii au trăit şi au murit în sclavie. Dar eu îi ţin minte, îi ţin minte pe toţi. Apoi m-au luat la Casa Mare — pe mine care eram din tribul Mandingo şi-o vrăjitoare — doar eu şi bunul Dumnezeu ştim cum am trăit în Casa Mare. Dacă am făcut ceva rău am plătit — am plătit cu lacrimi şi cu amărăciune. Asta s-a întîmplat mai înaintea Bătrînei Domnişoare, iar eu am ajutat s-o crească pe Bătrîna Domnişoară. Pe fiica mea au vîndut-o în Sud, pe fiu-meu în Apus, dar eu am crescut-o pe Bătrîna Domnişoară şi-am servit-o. Nu-mi pare rău. Cînd era tînără, i-am numărat Bătrînei Domnişoare firele de păr din cap, iar ea s-a apropiat de mine slabă şi neajutorată. Şi din cauza asta cei din Casa Mare au avut faţă de mine multă bunăvoinţă — o bunăvoinţă de care oamenii îşi vor aminti. Dar copiii copiilor mei vor fi liberi.

— Tu mi-ai făcut-o, spuse Cue, şi se uită la ea şi luă o înfăţişare primejdioasă. Tu mi-ai făcut-o, babornito, spuse el, şi răsuflarea îi ieşi aspră din gîtlej, iar mîinile i se crispară.

— Da, spuse ea şi-l privi drept în ochi. Fac pentru tine ceea ce n-am făcut nici măcar pentru ai mei. O fac pentru bunicul tău Shango, care niciodată nu m-a privit la lumina focului. S-a uitat la acea femeie proastă din tribul Eboe, iar eu a trebuit să fiu martoră. Răgea ca un leu, iar eu a trebuit să fiu martoră. Aşa că atunci cînd te-ai născut tu, eu te-am încercat, te-am pus la probă, ca să văd dacă eşti potrivit să mergi pe urmele lui. Şi pentru că eşti potrivit să mergi pe urmele lui ţi-am sădit în suflet libertatea, feciorule Cue.

— N-am să fiu niciodată liber, spuse Cue şi se uită la mîinile lui. Am călcat toate regulile. Acum o să trebuiască să mă vîndă.

— Ai să fii tot timpul vîndut, spuse bătrîna. Ai să cunoşti lanţurile şi biciul. N-am cum să te scap de ele. Ai să suferi pentru cei de acelaşi sînge cu tine şi împreună cu ei. Dar atîta vreme cît cineva are libertatea în suflet, copiii lui trebuie să cunoască povestea.

Aşeză capacul pe ceaun, iar ceaunul încetă să mai bolborosească.

— Acum am ajuns la capătul drumului meu, spuse ea, dar povestea nu se opreşte aici. Povestea merge îndărăt în Africa şi merge înainte, ca norii şi ca focul. Povestea celor de acelaşi sînge cu mine continuă să trăiască în rîsetele şi amărăciunile veşnice de pe pămînt, din aer şi din apă.

Apoi îşi lăsă mîinile în poală, iar Cue se strecură afară din colibă. Îşi dădu seama că trebuie să fie martor, şi asta îi dădea fiori reci şi fierbinţi. Îşi dădu seama că trebuie să fie martor şi să spună acea poveste. O, Doamne, cît de greu e să fii martor, şi Cue ştia acest lucru. Iar asta îl ajută în zilele următoare.

După ce fu vîndut, Cue simţi lanţurile în suflet. Mai înainte, dispreţuise totdeauna servitorii răi şi stăpînii răi. Trăia acolo unde stăpînul era bun ; nu-i fugea gîndul în alte părţi. Era un sclav, dar era Cue fierarul, şi Bătrînul Stăpîn şi Bătrîna Domnişoară se îngrijeau de el. Acum simţi lanţurile în suflet şi ştiu ce înseamnă să fii sclav.

Simţi ce înseamnă să fii sclav pe plantaţiile de orez, sub dogoarea soarelui. Simţi ce înseamnă să fii sclav muncind toată ziua pentru o mînă de porumb. Cunoscu stăpîni răi şi supraveghetori cruzi. Simţi muşcătura biciului şi rănile făcute de lanţuri la glezne. Da, Doamne, simţi suferinţe grele. Simţi propriile lui suferinţe grele şi pe cele ale acelora de un sînge cu el. Dar, tot timpul, îşi păstră în inimă libertatea. Libertatea e grozav de greu de smuls atunci cînd e în inimă.

Nu mai ştia nici ce zi e şi nici ce an, iar după o vreme uită că existase o fată cu numele Sukey. Nu uită însă în urechi zgomotul trenului ce pufăia şi scotea scîntei pe sub pămînt. Se gîndea la el noaptea, pînă ce visă că trenul îl ducea departe. Apoi se trezea la sunetul cornului. Se simţea gata să moară, dar nu murea. Supravieţui biciului şi lanţurilor ; supravieţui fiarelor de la picioare şi focului. Şi, în cele din urmă, fugi.

Şi cînd fugi el nu mai era acel Cue de odinioară, nici chiar cel de la casa Bătrînului Stăpîn. Se ascunse ca un iepure în codru ; se strecură noaptea ca o bufniţă. Îi era frig şi foame, dar steaua strălucea mereu deasupra lui, iar el îşi ţinea ochii aţintiţi asupra ei. Puseră cîinii pe urmele lui şi auzi cîinii urlînd şi chelălăind prin codru.

Se sperie cînd îi auzi, dar nu se sperie ca odinioară. Nu era mai speriat ca altul. Omorî într-un luminiş

un dulău — dulăul care urla tare — şi-l omorî cu mîna. Trecu apoi înot trei rîuri pentru a i se pierde urma, şi merse mai departe.

Doamne, cît era de neajutorat, dar avea o stea. Steaua strălucea tot timpul pe cer şi arăta spre nord cu lumina ei. Oh, Doamne, ai pus pe cer steaua aia ; ai pus-o pentru cei întemniţaţi şi pentru cei umili. Ai pus-o acolo — şi n-ai s-o stingi niciodată.

Îi era foame şi mîncă porumb necopt şi linte sălbatică. I se făcu sete şi bău apă din mlaştină. O dată, rămase două zile în mlaştină, prea slăbit ca să se mai ţină pe picioare, şi conştient că îl hăituiau prin apropiere. Se gîndi că acesta-i sfîrşitul lui Cue. După două zile îşi ridică mîna şi capul. Omorî un şarpe cu o piatră şi după ce-i scoase băşica cu otravă îl mîncă pentru a se întări, şi apoi plecă mai departe.

Nu ştiu cînd ajunse la fluviul larg şi rece. Fluviul era galben şi spumega, iar Cue nu ştia să înoate. Dar se ascunse ca un rac în mal ; îşi făcu o mică plută din doi butuci. Ştia că acum va trebui să se hotărască şi era sigur că o să se înece. Însă porni cu pluta, şi pluta îl trecu pe malul libertăţii. Slăbise grozav între timp.

Slăbise grozav, dar era atent. Ştia poveşti despre Billy Shea, vînătorul de sclavi ; îşi aminti de aceste poveşti. Se strecură noaptea prin oraş ca o umbră, ca o stafie. La o uşă cerşi resturi de mîncare ; femeia îi dădu, dar îl privi bănuitoare. Născoci o poveste pe care să i-o spună, dar nu-şi închipui că ea l-a crezut. În buza şanţului găsi un ziar ; îl ridică şi se uită la anunţuri. Era un anunţ despre un sclav fugit, cu numele de Cue. Se uită la anunţ, şi inima îi zvîcni în piept.

Avea răbdare şi era grozav de precaut. Lăsă în urmă acel oraş. Auzi de numele unui alt oraş, Cincinnati, şi de numele unui om din acel oraş. Nu ştia unde se află oraşul; trebuia să întrebe care-i drumul, dar o făcu grozav de atent. O dată întrebă pe un metis încotro s-o apuce; nu-i plăcu privirea de pe faţa metisului. Îi aminti de mătuşa Rachel; îi spuse metisului că o să-i farmece ficatul dacă-l îndreaptă greşit. Atunci metisul se sperie şi-i spuse drumul bun. Nu-i făcu nimic metisului; nu i-o luă în nume de rău că se ferise de neajunsuri. Dar îl obligă pe metis să-şi schimbe pantalonii cu ai lui, căci erau foarte zdrenţuiţi.

Avea răbdare; era grozav de atent. Cînd ajunse în locul despre care i se spusese, îl cercetă pe toate părţile. Era o casă mare şi nu prea inspira încredere. Se strecură prin jurul ei pînă ce ajunse în dos, se strecură şi se tîrî. Se uită pe un geam; văzu albi luîndu-şi masa de seară. Arătau ca oricare alţii. Se aştepta s-arăte altfel. Se simţi grozav de prost. Bătu totuşi în geam, aşa cum i se spusese. Nimeni nu-i dădu vreo atenţie şi tocmai se pregătea să plece. Atunci un alb se ridică de la masă şi crăpă uşa din dos. Cue răsuflă în întuneric.

— Domnul să binecuvînteze străinul pe care ni l-a trimis, spuse albul cu o voce joasă şi limpede, iar Cue se repezi la el, se împiedică, şi albul trebui să-l prindă. Ridică ochii şi văzu un alb care nu arăta ca focul şi para.

Albul îl luă pe Cue înăuntru, îi spălă rănile şi i le legă. Îi dădu să mănînce şi-l ascunse sub duşumeaua casei. Îl întrebă de nume şi de unde vine. Apoi îl trimise mai departe. „O, Doamne, ţine minte pe Asaph Brown, robul tău încercat! Ţine minte numele lui!"

L-au trimis de-acolo în fundul unei căruțe, ascuns în paie. Mai departe l-au trimis tot într-o căruță, cu coviltir de data asta, împreună cu alți șase negri și toată noaptea n-au putut scoate o vorbă. O dată, un paznic de la o barieră a întrebat ce-i în căruță, iar cel care mîna caii i-a răspuns: „Pînză albă de bumbac din sud", iar paznicul a rîs. Cue a ținut minte asta totdeauna.

O dată a ajuns la o apă mare — atît de mare încît semăna cu oceanul. Au trecut acea apă într-o barcă; au ajuns la celălalt mal. Cînd au ajuns la celălalt mal, au cîntat și s-au rugat, iar albii s-au uitat curioși la ei. Dar Cue nu s-a simțit nici măcar fericit; nu simțea decît dorința să doarmă.

Dormi cum nu dormise niciodată de ani de zile. Cînd se trezi, se minună; își amintea cu greu unde se afla. Zăcea în podul unei șuri. Lîngă el nu era nimeni. Se sculă în picioare și ieși la aer. Era o zi frumoasă și însorită.

Se ridică și ieși afară. Își spuse: *„Sînt liber"*, dar nu se convinse. Își spuse *„Aceasta e Canada și sînt liber"*, dar nu se convinse. Apoi porni la plimbare în josul străzii.

Cînd dădu peste primul alb pe stradă se încordă și o luă la fugă pe partea cealaltă. Dar albul nu-i dădu nici o atenție. Atunci se convinse.

Își spuse în minte: *„Sînt liber. Numele meu e Cue — John H. Cue. Am o spinare puternică și brațe puternice. Am libertatea în inimă. Am un nume, un prenume și o inițială. Niciodată nu le-am avut pe toate."*

Își spuse: *„Numele meu e Cue — John H. Cue. Am un nume și o poveste de spus. Am un ciocan pe care să-l învîrt. Am o poveste de spus celor de același sînge cu mine. Am amintiri. Am să-mi botez pri-*

mul fiu «John Freedom Cue[1]*». Am să-mi botez prima mea fiică: «Come Out of the Lion's Mouth»*[2]*.*"

Apoi o luă în josul străzii şi trecu de un atelier de fierărie. Fierarul era un om bătrîn şi ridica din greu ciocanul. Cue se uită în atelier şi zîmbi.

Merse mai departe şi-şi văzu de treabă. Şi destul de curînd văzu o fată ca o piersică — o fată numită Sukey — umblînd liberă pe stradă.

[1] John Libertate Cue.

[2] Cea care a ieşit din gura leului (engl.).

Thomas Clayton Wolfe, fiul unui tăietor de pietre, s-a născut în anul 1900 la Ashville în Carolina de Nord. La vîrsta de douăzeci de ani termină Universitatea din Carolina de Nord și începe să studieze arta dramatică la Harvard. Timp de șase ani, 1924—1930, predă engleza la Universitatea din New York. Întreprinde mai multe vizite în Europa și mai ales în Germania. Moare în anul 1938.

Activitatea sa literară începe în anul 1929, cu primul volum dintr-un vast ciclu autobiografic, Privește spre casă, îngere (Look Homeward, Angel) *urmat de* Despre timp și rîu (Of Time and the River), *1935 ;* Pînza și stînca (The Web and the Rock), *1939 și* Nu te mai poți întoarce acasă (You Can't Go Home Again), *1940, ultimele două apărute postum.*

Volume de nuvele : De la moarte pînă dimineața (From Death to Morning), *1935 ;* Dealurile de dincolo (The Hills Beyond), *1941.*

Povestea unui roman (The Story of a Novel), *1936, descrie critic propriul său ciclu.*

Unele fragmente poetice din volumele sale au fost publicate separat : Fața unei națiuni (The

Face of a Nation), *1939*, *şi* O piatră, o frunză, o uşă (A Stone, a Leaf, a Door), *1945*.

Nuvela Faţa războiului (The Face of the War) *e extrasă din volumul* De la moarte pînă dimineaţa.

FAŢA RĂZBOIULUI

Ultimul an al primului război mondial — luna august — o zăpuşeală cumplită. Iată patru aspecte ale feţei războiului: primul aspect — sîntem la Langley Field: un negru se retrage prudent dintr-unul din birourile construite grosolan — un fel de hambar, aparţinînd unei întreprinderi care execută lucrări pe aeroport. Dinţii albi îi sînt dezgoliţi într-un rictus îngrozitor de spaimă şi ură, trupul puternic, aproape ghemuit, ca al unei maimuţe, e gata să sară sau s-o rupă la fugă, iar braţele şi labele mari şi negre se deschid într-un gest de apărare, în timp ce negrul se retrage sub cerbicia nemiloasă şi fierbinte a soarelui de august, pe întinderea înfiorătoare, stearpă şi fără pic de verdeaţă a lutului tare şi uscat; pupilele albe îi sînt aţintite cu o expresie de imensă ură, frică şi scîrbă asupra trupului mătăhălos al unui sudist alb ce înaintează bălăbănindu-se — şeful unui grup de muncitori, sau vreun supraveghetor — ce se apropie de el agitînd un ciomag pe care-l ţine în laba sa, şi scoţînd din gîtlej, pe un ton gros şi ridicat, un urlet însetat de sînge şi omor: „Am să-ţi scot maţele, negru ticălos şi blestemat! Am să-ţi fac terci creierii, fir-ai al

dracului să fii!" şi, învîrtind sălbatic ciomagul, izbeşte ţeasta negrului, producînd un sunet înfundat, greţos şi repetat, ce se aude limpede peste aerodrom — zgomotul lemnului buşind osul viu.

În spatele albului burtos — un funcţionăraş: măruntul şi prăpăditul slugoi de pe suprafaţa pămîntului, un şobolan în cămaşă, iute ca un şobolan atunci cînd trebuie s-o ia la goană spre gaura lui şi ieşind la iveală la fel de iute, tot ca un şobolan, cînd e vorba de a ucide fără nici o primejdie; rînjind cu dinţii lui de şobolan, înaintează pe urmele protectorului său cu mersul bălăbănit, adjunct servil al fricii, complice linguşitor al crimei; îl urmează cu dinţii dezveliţi ca un şobolan, cu faţa albă ca o coală de hîrtie, convulsionată de frică şi de plăcerea pe care o simte laşul cînd ucide fără milă şi teamă de urmări; între timp, soarele nemilos bate fierbinte pe cataramele braţărilor ce-i fixează mînecile cămăşii scrobite şi aruncă o sclipire metalică şi opacă pe butoiul revolverului albastru şi greoi pe care omul îl strînge cu o mînă tremurătoare, oferindu-l stăpînului său setos de sînge şi şoptindu-i înnebunit:

— Uite!... Uite, dom'le Barlett!... Împuşcă-l pe ticălos, dacă încearcă să te lovească!

Între timp negrul, a cărui privire fixă, albă şi teribilă, plină de frică şi ură, părăsise chipul duşmanului său, aţintindu-se asupra lucirii diabolice a acelui cilindru de oţel albastru din spatele lui, îşi zvîrle braţele înainte, orbeşte şi inutil, în timp ce duşmanul său de moarte se apropie; faţa negrului, străbătută şi brăzdată mai întîi de rîuleţe de sînge purpuriu, e apoi terciuită şi plină de sînge, deoarece bîta continuă să-l lovească cu un zgomot repetat de plesnitură ce produce greaţă.

„Fir-ai tu să fii !... Blestematule !... Cioroiule !... Ticălosule !“ O voce groasă, ridicată, hîrîită, înecată de dorința de-a ucide. „Te-nvăț eu minte !“ Poc ! Cartilagiul nasului negru și gros e rupt și fărîmițat de lovitură. „Dac-un afurisit de negru are nerușinarea să-i răspundă unui alb...“ Poc ! O lovitură ca de îmblăciu, îngrozitoare și stîngace, peste gura ce se transformă pe loc într-o dîră de sînge, în timp ce negrul, privind fix spre lucirea albastră a armei, scuipă automat resturi zdrobite din dinții săi sănătoși. „Am să-i sfărîm țeasta blestemată — negru ticălos și afurisit ! Am să-i arăt eu dacă îndrăznește...“ Poc ! Loviturile se succed acum pe moalele capului acoperit cu păr lînos ; pielea de pe creștet e sfîșiată pînă la baza frunții scunde, trupul puternic se împleticește ca al unui bețiv, aplecîndu-se pe genunchi, capul negru atîrnă în jos, prăbușindu-se sub lovituri, brațele sînt încă întinse orbește înainte ; negrul se lasă cu totul într-un genunchi pe lutul arid și încins, capul îi cade de-a binelea pe piept, năclăit tot de sînge — un trup îngenuncheat, legănîndu-se în neștire, clătinîndu-se sub lovituri, cu brațele întinse, pînă ce se prăbușește zdrobindu-se de pămînt, cu brațele larg deschise, cu fața întoarsă într-o parte ; iată acum finalul dezgustător al grozăviei — lovitura ucigătoare cu pantoful în piftia însîngerată a feței inconștiente, apoi tăcere. Căci nu mai e nimic de văzut sau de auzit, afară de răsuflarea greoaie, sugrumată și din răsputeri a omului burtos, avînd în spatele său fața albă a șobolanului cu colții dezgoliți de groază și clipirea albastră și opacă a armei otrăvite.

Din nou, inima înfricoșată și plină de ură a lașului, plăcerea sadică a lașului de a omorî fără să fie pedepsit, de a asasina fără nici o primejdie pentru

el, salvarea şobolanului de pe epava propriei lui stime — a şobolanului înarmat de data aceasta cu un revolver, îmbrăcat într-o uniformă kaki, sigur pe autoritatea lui, ca în cazul de faţă. Trei tineri, toţi în slujba unei întreprinderi de construcţii, se plimbă după masa de seară la marginea unui aerodrom, în lumina descrescîndă a serii, atunci cînd întunericul începe să coboare. Se plimbă în apropiere de malul apei, de-a lungul cîmpiei mocirloase, discutînd despre viaţa de acasă, despre oraşele mari şi mici pe care le-au cunoscut şi din care au venit, despre universităţi şi şcoli, despre planurile lor de a face o excursie pe plajă la sfîrşitul săptămînii, cînd îşi vor primi leafa. Fără să-şi dea seama, s-au apropiat de un hangar, înăuntrul căruia se află unul dintre noile avioane de luptă pe care le experimentează guvernul. Deodată, santinela care stă de pază acolo îi vede, se apropie de ei, cu o mînă pe revolverul din teacă şi cu ochii mici şi cercetători subţiaţi ca nişte crăpături. Chipul şobolanului de oraş, uscat, cenuşiu, febril şi bubos, cu buze de seu, cu o voce răguşită, bîlbîind cîteva înjurături tăioase, un fel de a vorbi mort, steril ca o întindere de pietriş.

— Ce faceţi pe-aici, mama voastră de ticăloşi! Cine mama voastră v-a pus să vă apropiaţi de hangar?

Unul dintre băieţi — originar din partea de sud a Statelor Unite — un tînăr cu obrajii bucălaţi, roşii, cu păr blond şi cu ochi albaştri, vorbind rar şi prietenos, încearcă să-i răspundă:

— Păi, dom'le, tocmai ne gîndeam...

Cu iuţeala fulgerului, şobolanul îl plesneşte pe băiat peste gură; vîrful degetelor sale murdare lasă o urmă de pată pe obrajii roşii ai băiatului, întipărindu-i pentru veşnicie amprenta lor dezgustătoare, scîrboasă şi de neşters pe faţa sufletului.

— Nu-mi pasă ce-ai gîndit ! Dacă mai scoţi o vorbă, mama ta, îţi trimit un glonţ în testicole !

Scoate arma din teacă şi o ţine în mînă, gata să tragă ; privirile celor trei băieţi sînt aţintite pe sclipirea opacă a butoiului albastru, cu intensitatea unică şi concentrată a groazei mute, a neîncrederii ce i-a fascinat.

— Mama voastră, întindeţi-o de-aici ! strigă eroul, îmbrîncind violent cu mîna liberă băiatul pe care tocmai îl pălmuise. Mama voastră, luaţi-o din loc, toţi trei ! Nu vă-ntindeţi la vorbă cu mine, ticăloşilor ! latră namila cu ochii sticlind, subţiaţi ca ai unui şarpe, în timp ce se apropie, avînd pe faţă o expresie ucigător de ameninţătoare. Dacă mai scoateţi o vorbă, mama voastră, vă zbor creierii ! Hai, ticăloşilor, luaţi-o din loc, luaţi-o din loc ! Pieriţi dracului mai repede din faţa mea, înainte de-a vă găuri pielea !

Şi cei trei băieţi, uluiţi, şi nevenindu-le să creadă, plini de ruşine şi de un dezgust care le-a răpit bucuria şi speranţele cu care doar o clipă mai înainte discutaseră despre proiectele lor, se întorc şi se îndepărtează tăcuţi, cuprinşi de o ruşine adîncă, iar ura brutală şi corozivă pe care a produs-o războiul le îndurerează şi le înveninează inimile.

Un alt tablou al dorinţei primitive, nemiloase şi imperative a omului redus la nevoile sale crude ; o dorinţă sălbatică şi nepăsătoare ca şi suferinţa aspră a unui om lihnit de foame, care apucă şi sfîşie orice se poate devora — ca în cazul de faţă : peste pod, de-a lungul şinelor de tren, în cartierul negrilor din Newport News, printre cîrciumile, bordelurile şi localurile ruginite ale acelui district abominabil, împuţit şi jalnic se află o cocioabă grosolană din scînduri de brad, nevopsite, prinse-n cuie cu graba

sălbatică pe care o produce războiul, pentru a satisface o nevoie la fel de sălbatică și de nepotolită ca și foamea, la fel de veche ca și viața — nevoia oamenilor din toată lumea, lipsiți de prieteni și de o locuință.

Partea din față a acestui local grosolan de nou și totuși jegos a fost compartimentată cu ajutorul unor scînduri ordinare de brad, pentru a da impresia unei sufragerii și a unui soi de bar unde se servesc băuturi alcoolice. Pe numeroasele mese dinăuntru se află cîteva liste de mîncare, murdărite de muște, avînd trecute pe ele vreo șase feluri, și pe care nu le consultă niciodată vreunul dintre clienții obișnuiți ; lîngă perete o tejghea de lemn, cu decorul ei trist cu sticle de suc gazos și călduț ; aici, sub o cutie de sticlă mică și murdară, se văd cîteva pachete de țigări și o cutie cu țigări de foi ieftine, iar sub o cupolă slinoasă de sticlă — cîteva sandvișuri rîncede cu șuncă și brînză, rămase acolo de la deschiderea localului, și care vor zace tot acolo pînă la sfîrșitul războiului.

Între timp, prin toată încăperea, curvele, cu bonetele lor subțiri și sărăcăcioase, fac pe chelnerițele, mișcîndu-se pline de răbdare printre mesele aglomerate, și exercitîndu-și comerțul lor. Bărbații de la mese aparțin în majoritatea lor acelei mari familii de creaturi ce nu pot fi clasificate și care vagabondează, hoinăresc, muncesc, mînați de ici-colo, umblă lihniți de foame, sînt cînd închiși, cînd liberi, cînd murdari, împuțiți, nenorociți, flămînzi, urmăriți de ghinion, călătorind pe tampoane, în vagoanele ruginite ale unor trenuri de marfă, smulgîndu-și noaptea hrana din mahalalele fierbinți ale junglei locuite de vagabonzi, cînd plini de bani și bucurîndu-se de o scurtă prosperitate — haimanale, derbedei și golani — acea imensă categorie de oameni fără nume,

fără locuinţă, dezrădăcinaţi şi fără un Dumnezeu, care împînzesc toată ţara.

Sînt epavele omeneşti ale pămîntului. Cu inimile împietrite, prost îmbrăcaţi, cu feţele brăzdate de cute şi cicatrice, cu chipuri vulgare, posomorîte şi supte, ei lasă impresia că s-au strecurat în acea dimineaţă dintr-un vagon de marfă în staţia de triaj a unui alt oraş, sau c-au picat din trenul personal în acea dimineaţă, aruncînd la întîmplare priviri indiferente şi ducînd în mînă un geamantan de carton, conţinînd o cămaşă, două gulere şi o cravată. Şi totuşi, au întipărită pe feţe legenda marilor distanţe — un fel de pustietate atomică. Fiecare dintre ei e o pată omenească de rugină în continuă mişcare, descoperită în faţa pustietăţii cerurilor ce se apleacă deasupra omului lipsit de un adăpost în imensa şi sălbatica întindere a pămîntului, de-a lungul căruia e zvîrlit — o pată de un cenuşiu slinos şi de un cafeniu murdar, întinsă pe frînele unui marfar încărcat.

Un fel de epavă umană proiectată prin spaţii, pustie, dezrădăcinată, fără nume, cu tot ce a avut personal şi unic în viaţă aproape complet golit în acel imens vid de rugină, fier, deşeuri şi distanţe singuratice şi de necomunicat în care trăieşte, şi în care a fost atît de des bombardată.

Iar acest atom, explodînd, îşi găseşte poate în cele din urmă sfîrşitul în vreun loc necunoscut de pe faţa sălbatică a continentului — o pată de sînge pe pietrişul dintre şine, un ţipăt de durere pierdut în urletul roţilor ce se învîrtesc pe şine, măruntaie încolăcite pe osii, o zvîcnitură scurtă şi ininteligibilă de sînge, oase şi creieri pe traversele de lemn, sau numai un balot diform, de un cafeniu sau cenuşiu vechi şi murdar, zvîrlit dimineaţa pe un prag sărăcăcios, pe o stradă dintr-un oraş, sub o schelă

ridicată — un balot de zdrențe și oase, acum rece și încremenit, ridicat mai tîrziu și ascuns vederii de către poliție, un obiect fără nume și uitat de toți la moarte ca și în timpul vieții.

Astfel era cea mai mare parte a oamenilor așezați la mese în această ordinară casă de plăceri, aruncînd în jur priviri piezișe, pline de teamă, cu aerul că așteaptă calculat sau nehotărîți și uitîndu-se unii la alții cu zîmbete șirete, piezișe și cam prostești.

În ce privește femeile care-i servesc, ele sînt prostituate, recrutate, cele mai multe, din marile orașe din nord și din Midwest — brutal de lacome, rapace, cu ochii obosiți, cu chipurile împietrite, consumate, chinuite, extenuate de îndeplinirea mecanică a unei profesiuni de la care așteptau o singură speranță, și anume : să prindă și să apuce cît pot de mult în cel mai scurt timp posibil. Au voci aspre, răgușite și țipătoare, aroganța aproape premeditat exagerată și neputincioasă a înjurăturilor și obscenităților, stilul calculat și prea tare al durității pe care o întîlnești adesea în mijlocul săracilor în cartierele cu camere de închiriat ale marelor orașe — trăsături pe care le observi și la copiii mici — permanentele lor înjurături, blesteme, bătăi de joc, amenințări și ocări cumplite, provenind de fapt din frica înfiorătoare în care trăiesc, ca și cum s-ar teme că, trădîndu-se printr-un limbaj și gesturi mai blînde, mai calde și mai îngăduitoare, în acea lume de agresiuni sălbatice și aviditate crîncenă — de la care, într-un fel sau altul, trebuie să-și smulgă prin luptă o existență amară — vor deveni suspecte în ochii tovarășelor lor și vor călca pradă atacurilor, amenințărilor, tiraniilor și stăpînilor de care se tem.

Aşa stăteau lucrurile cu aceste femei: vocile lor răguşite se auzeau pretutindeni prin încăperea plină de fum, o dată cu rîsul lor aspru şi batjocoritor, o dată cu exagerarea bizară şi largheţea excesivă cu care-şi împestriţau permanent frazele lor stridente cu ajutorul cîtorva înjurături şi ţipete, repetate cu o monotonie brutală — astfel de fraze ca: „Dumnezeule!... Isuse!... La dracu, ce-mi pasă mie?... Hai! Ce-aveţi de gînd să faceţi acum? N-am timp să mă... cu tine! Dacă vrei să mă... hai, scoate banii; dacă n-ai bani, du-te dracului!" iată o parte din expresiile ce se auzeau cel mai des.

Şi totuşi, chiar în sufletul acestor femei sărmane, cumplit de sfîrşite şi bîntuite de frică, dăinuia într-adevăr ceva — un lucru jalnic de viu şi de indestructibil în viaţă, un fel de tandreţe ascunsă, o dorinţă înfricoşată, aproape timidă de a găsi prietenie, duioşie şi chiar dragoste în mijlocul adunăturii de bărbaţi pierduţi şi descompuşi pe care-i slujeau.

Iar această dorinţă timidă, şi totuşi firească, de a stabili legături mai calde şi mai duioase chiar în practicarea profesiunii lor era cîteodată aproape caraghios de evidentă, în timp ce se mişcau prudent printre mese, solicitînd clienţi dintre bărbaţii pe care-i serveau. Astfel, dacă un bărbat li se adresa cu o voce aspră, brutală, sălbatică, proferînd o înjurătură — ceea ce devenise o formă obişnuită de salut — ele îi răspundeau la fel. Dar dacă cineva le vorbea mai liniştit sau le privea cu un zîmbet mai amabil, ele îi răspundeau uneori cu o încercare de cochetărie patetică şi ridicolă, coborîndu-şi vocea aspră pînă la un fel de şoaptă răguşită şi metalică, lipindu-se de el cu un gest intim, aplecîndu-şi faţa mînjită şi sulemenită cît mai aproape de chipul lui

şi, mîngîindu-l cu o jalnică încercare de a fi seducătoare, îi spuneau cam aşa :

— Hei, tu, voinicule !... n-ai pe nimeni de stai acolo singur cuc ?... Ce faci acolo de unul singur ?... Nu vrei să stăm împreună ? Ei, ce zici ? sopteau ele răguşit, cu un rînjet fioros pe buzele vopsite, şi se trăgeau mai aproape. Nu vrei să ne distrăm nitel, scumpeteo ? Hai, că... Şi pe un ton linguşitor şi imperativ, apucîndu-l pe client de mînă : Îţi promit c-o să fie grozav !

Ca răspuns la o astfel de măgulire, un băiat se ridică de la o masă, părăsi, întovărăşit de femeie încăperea plină de fum şi ieşi printr-o uşă laterală care da într-un coridor ce ducea în fund spre micile compartimente ale bordelului, despărţite prin scînduri.

Aici, era limpede că n-aveau altceva de făcut decît să aştepte. De la un capăt la celălalt al coridorului se întindea o lungă coadă de bărbaţi şi femei, aşteptînd în picioare să intre pentru scurtă vreme în micile compartimente din fundul coridorului, ocupate toate acum, după cum se auzea şi era limpede pentru toţi.

Cînd intrară pe coridor femeia care îl întovărăşea pe băiat îi strigă alteia din capul cozii :

— Ascultă, May !.... N-ai văzut-o pe Grace ?

— Aah ! răspunse femeia căreia i se adresase astfel, scoţînd pe nări în spirală fumul de ţigară şi vorbind cu o voce dură, răguşită, exagerată şi brutală, aşa cum am descris-o mai înainte. Cred că-i la numărul şapte şi se...

După ce o informă în acest chip delicat, se întoarse spre tovarăşul ei, un marinar îmbrăcat în uniforma armatei americane — un tip musculos şi cu un rînjet în colţul gurii — pe care, plină de un umor vioi, dar totuşi cam batjocoritoare, îl întrebă :

— Ce zici, voinicule?... Te-ai plictisit tot aşteptînd?... Hai, că nu mai e mult... Acu termină cei dinăuntru, şi venim noi la rînd.

— Ar trebui să termine odată! răspunse marinarul, cu un fel de sălbăticie glumeaţă. Dacă nu termină curînd, dărîm şandramaua!... Dumnezeule! strigă uluit după ce ascultă cu atenţie cîteva clipe. Sfinte Dumnezeule! spuse cu un rîs tîmp. Ce dracu fac tot timpul acolo înăuntru? Şi cine-i tipul ăla? Parc-ar fi un întreg regiment de infanterişti de marină, după cum aud! Sfinte Dumnezeule! strigă el izbucnind în rîs, cuprins de uimire şi apoi, ascultînd din nou: Dumnezeule!

— Hai, Jack, spuse femeia cu o anumită duioşie brutală şi aspră, lipindu-se strîns între timp de braţul lui puternic şi sprijinindu-se lasciv de el cu trupul ei greoi. Nu fi nerăbdător cu mine tocmai acum... Mai stai o clipă, şi-ai să vezi c-o să-ţi dau nişte senzaţii cum n-ai avut niciodată.

— Dacă faci asta, spuse plin de afecţiune galantul marinar, trăgîndu-şi înapoi pumnul puternic într-un gest de afecţiune sălbatică, care păru să placă femeii, am să mă întorc şi-am să te pup pe obraz, blestemato! şopti el iubăreţ şi-o trase spre el.

Conversaţii şi acţiuni asemănătoare puteau fi observate de-a lungul întregii cozi: glume desfrînate, rîsete deşănţate, cereri strigate cu nerăbdare celor ce ocupau zgomotos micile compartimente de „a ieşi odată de acolo şi de-a da şi unora dintre noi, ăştilalţi, prilejul, ce dracu!", cît şi alte expresii de aceeaşi natură.

Era o noapte apăsător de caldă, pe la jumătatea lunii august; pe coridor aerul se simţea înăbuşitor, obositor, lipicios de umed. Localul era îmbîcsit de fumul gros, compact, stătut şi împuţit al ţigărilor, de putoarea răspîndită de bărbaţi, de pudra şi parfumu-

rile ieftine ale femeilor, în timp ce peste toate plutea — de neuitat, copleşitor, tare, ca un iz de răşină, la fel de aspru şi de vulgar ca şi natura sălbatică şi poftele dezlănţuite ale oamenilor — mirosul plăcut al scîndurilor albe de brad, noi şi nevopsite, cu ajutorul cărora fusese construită la întîmplare întreaga clădire răpănoasă.

În cele din urmă, după o lungă şi extenuantă aşteptare în acea încăpere înăbuşitoare, în care timp uşile compartimentelor se deschiseseră deseori şi mulţi bărbaţi şi femei ieşiseră de acolo, iar mulţi alţii intraseră, băiatul şi femeia de lîngă el ajunseră în capul cozii, fiind primii din acea coloană nesfîrşită care urmau să intre.

În curînd, uşa odăiţei la care aşteptau se deschise, un bărbat ieşi, închise uşa în urmă şi o luă grăbit pe coridor. O clipă se lăsă tăcere, apoi urmară murmure nerăbdătoare la coada din spatele lor, iar în cele din urmă femeia care întovărăşea băiatul începu să murmure şi ea:

— Mă întreb ce dracu face acolo tot timpul... Hei! strigă ea cu o voce aspră şi ciocăni la uşă. Cine-i acolo? Ieşi de-acolo, pentru numele lui Dumnezeu!... Din cauza ta întîrzie toată coada!

O clipă mai tîrziu, o voce de femeie îi răspunse obosită:

— Bine, Eay!... O clipă doar, dragă... Ies acu...

— Ah, spuse femeia de lîngă băiat, cu o voce neaşteptat de liniştită şi ciudat de duioasă, e Margaret!... Cred că-i moartă de oboseală, sărmana micuţă. Bătu din nou la uşă, de data asta cu blîndeţe, aproape timid, spunînd cu o voce domoală: Cum te simţi, fetiţo? Ai nevoie de vreun ajutor?

— Nu, sînt bine, Eay, răspunse fata dinăuntru, cu aceeaşi voce obosită şi complet stinsă. Ies imediat... Intră, dragă.

Femeia deschise încet uşa şi intră în odaie. În afară de un scaun, o masă şi un pat în dezordine, cu aşternuturile mototolite, singurul mobilier al acestei cămăruţe încinse, grosolane şi oribile era o toaletă ieftină, pe care se aflau o păpuşă prinsă în talie cu o panglică murdară de mătase roz, înnodată cu o fundă mare, şi fotografia unui tînăr marinar, avînd scris pe ea: „Lui Margaret, cea mai bună prietenă pe care am avut-o vreodată, Ed", cît şi un pachet de ţigări. Un ventilator electric, învîrtindu-se încet de la stînga la dreapta, bîzîia neîncetat şi trimetea prin aerul închis şi stătut un fel de briză sporadică şi apăsătoare.

Din cînd în cînd, în timp ce descria jumătatea sa de orbită, ventilatorul îşi răspîndea întreaga adiere asupra chipului şi capului fetei care zăcea pe pat într-o atitudine de completă şi jalnică sfîrşeală. Cînd adierea ajungea pînă la ea, o singură şuviţă din părul strălucitor, lucios, lins, moale, fin ca mătasea şi de un frumos bronz roşcat, se mişca datorită ventilatorului şi unduia încet înainte şi înapoi pe tîmplă.

Fata înaltă, subţirică şi foarte drăguţă nu avea pe ea, cu excepţia pantofilor şi a ciorapilor, absolut nimic şi stătea complet întinsă pe patul în dezordine, cu un braţ atîrnînd într-un gest de extremă oboseală, iar cu celălalt îndoit sub părul ei strălucitor, în timp ce faţa cu pleoapele lăsate şi cu o expresie fragilă, transparentă, de o delicateţe epuizată era întoarsă într-o parte şi se odihnea pe braţ. Pleoapele aveau de asemenea această delicateţe a pielii, fiind violete din cauza oboselii şi atît de transparente încît reţeaua fină de vinişoare se vedea perfect.

Cealaltă femeie se apropie încet de pat, se aşează alături de ea şi începu să-i vorbească cu o voce joasă şi drăgăstoasă. După o clipă, fata de pe pat îşi îndreptă capul spre femeie, deschise ochii şi-i zîmbi

slab şi pierdut, ca cineva care se trezeşte din transa grea a unui narcotic :

— Ce ?... Ce-ai zis, dragă ?... Nu, mă simt bine, spuse ea stins, şi ridicîndu-se în capul oaselor cu ajutorul celeilalte femei îşi trase cu o mişcare rapidă peste cap rochia ieftină, croită dintr-o bucată, pe care o purta şi care zăcuse aruncată pe scaunul de lîngă pat. Apoi, zîmbind, se sculă, scoase o ţigară din pachetul de pe toaletă, o aprinse şi, întorcîndu-se spre băiatul ce stătea în prag, spuse cu un ton ironic şi cu accentul aspru folosit de celelalte femei, deşi în glasul ei se simţea clar o notă plăcută şi cam răguşită : Gata, „Georgia" ! Hai, intră !

Băiatul păşi încet în odaie, privind fix şi uluit la tînăra femeie. O recunoscuse din clipa cînd o văzuse. Era o fată din orăşelul unde se afla universitatea de stat la care studiase el, odrasla unei familii de oameni umili şi cinstiţi, binecunoscuţi în oraş : fata dispăruse aproape cu doi ani în urmă, şi pe vremea aceea umblase zvonul că unul dintre studenţi „îi făcuse figura" — şi de atunci nici n-o mai văzuse, nici nu mai auzise ce s-a mai întîmplat cu ea.

— Ce fac toţi cei de acasă ? întrebă ea. Ce mai face lumea din Hopewell ?

În timp ce vorbea, ochii ei luminoşi şi fumurii căpătaseră o expresie aspră şi strălucitoare, pe faţa tînără şi slabă buzele deveniseră dure şi ascuţite ca o lamă, iar vocea ei aproape că trăda o duritate şi o batjocură voită. Şi totuşi, sub acest dispreţ plin de sfidare persista duioşia ciudată şi aspră a tonului din vocea fetei ; vorbind, îşi lăsa uşor mîna fină pe braţul lui, cu duioşia bruscă şi inconştientă a omului trăind într-o lume de străini şi care întîlneşte deodată un cunoscut de-acasă.

— Sînt bine cu toţii, se bîlbîi el încurcat şi uluit, iar faţa începu să-i ardă de jenă în timp ce-i răspundea.

— Bine, dacă întîlneşti pe vreun cunoscut de-al meu, spuse ea pe acelaşi ton ironic, salută-l din partea mea... Spune-i multe complimente.

— Foarte bine! exclamă el prosteşte. O... o voi face, desigur.

— Şi sînt „furioasă" pe tine, „Georgia", spuse ea cu un fel de reproş batjocoritor, sînt furioasă pe tine fiindcă nu mi-ai spus că eşti aici... Data viitoare cînd mai vii pe-aici, cere-mă mai bine pe mine, sau mă înfurii!... Noi, concetăţenii, trebuie să ţinem unul cu altul... Aşa că întreabă de Margaret... dacă nu, mă fac foc pe tine... m-ai auzit?

— Desigur, se bîlbîi el, încurcat din nou. Nici vorbă!

O clipă, fata continuă să-l privească fixîndu-l cu ochii ei duri şi strălucitori, cu surîsul ei amar şi ciudat de duios. Apoi vîrîndu-şi repede degetele prin părul lui, se întoarse spre cealaltă femeie şi spuse:

— Fii drăguţă cu el, Fay... E unul dintre cei de acasă... La revedere, „Georgia"... Cînd te mai întorci, cere-o pe Margaret.

— La revedere, spuse el, şi fata dispăru pe uşă de-a lungul coridorului mic şi înăbuşitor, plin de dorinţe brutale, presante şi imperative, ajungînd din nou în piaţa unde pentru a mia oară avea să-şi ofere corpul ei subţire spre vînzare oricui ar fi fost acolo ca să-l cumpere; fata urma să solicite, să ia, să primească în calitate de client pe oricare din acei mii de oameni necunoscuţi şi fără nume, pe care imensul tăvălug al şansei şi al nopţii i-ar fi putut aduce.

După aceea, n-a mai văzut-o niciodată. Se înecase în marea volbură a războiului, în uriaşa şi întunecata prăpastie şi în haosul suprapopulat al Americii — pămîntul vrăjit, imens, crud şi indiferent, unde am trăit şi ne-am plimbat cu toţii ca străinii, unde am fost cu toţii atît de mici, de singuri şi de daţi uitării, pămînt care ne-a înghiţit în cele din urmă şi la al cărui sîn întunecat şi singuratic sînt îngropaţi şi uitaţi atîţia oameni pierduţi şi fără nume.

Aceasta e deci cel de-al treilea aspect al nenorocirii — imaginea dorinţei : faţa războiului.

Din nou iuţeala, goana, violenţa, umorul sălbatic şi apropiatul moment decisiv al războiului : La ora prînzului, pe o căldură înăbuşitoare, pe unul din marile promontorii pentru încărcare a armamentului, la Newport News, unde, de data asta, băiatul controlează materialele. Înăuntrul marelui hambar de pe promontoriu domneşte o căldură de vreo 43 de grade, tăcută şi sufocantă, aerul e stricat, plin de praf şi de pleava pulberii aurii a ovăzului care se scurge de-a lungul rampei în hambar într-o cascadă uriaşă, formînd un rîu nesfîrşit, prins în saci şi apoi stivuit în baricade formidabile în tot lungul acelui imens hambar.

În alte părţi ale promontoriului se înalţă figurile geometrice ale muniţiilor de război ; te izbeşte curăţenia albă şi izbitoare a lăzilor din şipci de lemn, conţinînd hrană, o mulţime de gloanţe şi furaje de toate felurile : conserve, carne, fasole, fructe uscate şi muniţii pentru puşti şi mitraliere — uriaşa ravitaliere a vieţii şi morţii — absorbite neîncetat în burta primitoare şi nesăţioasă a războiului îndepărtat.

Aerul înăbuşitor e îmbîcsit de mirosul tuturor acestor lucruri : mirosul ovăzului şi al sacilor cafenii, grosolani, izul puternic, curat şi proaspăt al lădiţelor

din şipci de lemn şi emanaţia nostalgică, densă, uriaşă şi adormitoare a unui promontoriu — o singură fuziune a o mie de parfumuri diverse şi amestecate, mirosul condensat al trecutului, iute, mucegăit, excitant şi de neuitat, ca şi cum savoarea întregii şi imensei abundenţe a globului terestru ar fi pătat încetul cu încetul, ar fi pătruns adînc şi ar fi îmbibat cu saturaţia ei fragedă lemnăria masivă a promontoriului acoperit cu o crustă.

Acum, însă, orice muncă a încetat: toate zgomotele obişnuite ale muncii — hurducăitul nesfîrşit al camioanelor, zăngănitul scripetelor şi opinteala bruscă a maşinilor cu aburi auxiliare de pe puntea vaselor, plasele mari balansîndu-se pe deasupra, cu încărcătura lor de lăzi, zăngănitul brusc al căderii lor, încărcarea lor din nou, strigătele şi chemările hamalilor negri transpiraţi, ordinele aspre ale şefilor de echipe, ale supraveghetorilor şi ale oamenilor care încarcă — toate acestea s-au oprit, lăsînd momentan locul pasului măsurat al soldaţilor în coloană de marş, puhoiul interminabil al bărbaţilor în uniformă kaki, care toată dimineaţa, de cînd se luminase de ziuă, mărşăluiseră de-a lungul promontoriului, urcînd în rînduri compacte o punte de scînduri pentru a pătrunde printr-o intrare laterală în interiorul unui mare vas de transport, ce aştepta acolo ca să-i înghită.

În jurul rampei de-a lungul căreia se scurge grîul, hamalii negri se tolănesc leneş pe sacii umpluţi cu ovăz, controlorii dormitează pe marele morman stivuit din grîne sau îngenuncheaţi în cerc, în dosul unei baricade din saci de ovăz, joacă pasionaţi zaruri.

Între timp, trupele sosesc. Coloanele cafenii, asudate, intră tropăind, se opresc, primesc îngăduinţa să se odihnească; oamenii îşi mută obosiţi de pe un umăr pe altul raniţele încărcate, ce-i împiedică la tot

pasul, îşi scot cipilicile, îşi şterg cu mîneca feţele roşii şi asudate, înjură încet între ei, iar apoi aşteaptă răbdători să se mişte iar coloana.

Jos, lîngă vapor, la capătul punţii de scînduri, stau aşezaţi la o masă mai mulţi superiori ; în timp ce trupa se scurge prin faţa lor, ofiţerii examinează hîrtiile fiecărui soldat ce se apropie, şi le trec din mînă în mînă, mîzgălind semnături, completînd fişe, înregistrîndu-le, punînd în cele din urmă ştampila — simbol al aprobării lor — pe documentele care vor face ca micile trupuri îmbrăcate în uniformă kaki să devină prada mult aşteptată de către vapor, de către călătoria pe apă, şi pămîntul nou — căci soldaţilor nu le mai pasă de bucuria şi măreţia aspiraţiilor lor, sau de pericolele dispreţuite mai înainte, ale luptei, războiului şi morţii, bolii ori mutilării, şi nici de spaima, groaza şi dezgustul faţă de necunoscut.

Dar iată că acum se apropie o coloană formată din soldaţi negri. Aparţin unui regiment de negri din Texas — oameni puternici, voinici, naivi şi miraţi cum sînt copiii, veşnic inadaptabili disciplinei militare. De fapt, ceva e lipsă, anapoda, uitat sau nelalocul lui în echipamentul fiecăruia : unul şi-a pierdut cipilica, altuia îi lipseşte cureaua, altuia doi nasturi de la tunică, unul şi-a zăpăcit gamela, altul o mare parte din echipamentul din raniţă, şi e uimit prosteşte, fără să-şi poată explica pierderea suferită ; fiecare a pierdut cîte ceva, a uitat ceva, a greşit ceva, tuturor le lipseşte ceva pe care ar fi trebuit să-l aibă.

Şi acum, în timpul uneia din pauzele mărşăluitului de-a lungul promontoriului, fiecare insista asupra nenorocirii care l-a lovit ; în atmosfera apăsătoare a aerului încins, urcă babelul vocilor negre. Iar ţinta zăpăcelii lor, obiectul asupra căruia s-a concentrat întreaga răspundere a ghinionului şi greşelilor lor —

comandantul plin de răspunderi și rupt de oboseală, spre care, în desperarea lor, se îndreaptă cu toții, cu speranța naivă și încrezătoare a unui copil cerînd soluționarea pe loc a puzderiei de greșeli în care s-a încurcat — e un taur mic și furios, un alb cu grad de sublocotenent, comandantul lor, care din pricina necazurilor nesfîrșite întîmpinate în acea dimineață catastrofală era acum complet scos din sărite.

Tropăie înfuriat de-a lungul promontoriului, ca un animal turbat, urmărit de pupilele albe și fețele negre, brăzdate de sudoare și reflectînd încrederea răbdătoare, ascultătoare și atotîncrezătoare a copiilor.

Obrazul mic, țeapăn, roșu și grosolan al ofițerului reflectă o furie înăbușită și o mare exasperare : în timp ce relatarea nesfîrșită a doleanțelor crește, izbucnește într-un rîs dement, își încleștează violent cu mîna gulerul tunicii, ca și cum s-ar fi simțit strîns de gît, și tropăie orbește, ca un bețiv, de colo-colo, întocmai ca un om înnebunit de o durere de dinți.

Și totuși, vin la el cu cereri, cu speranța deplină și cu siguranța copiilor încrezători că un singur cuvînt din partea comandantului ce nu greșește niciodată o să rezolve totul : unul îi povestește despre centura lipsă, altul despre gamela lui uitată pe undeva, altul despre cipilica lui pierdută, despre ranița lui goală și în care nu se mai află decît jumătate din materiale ; i se adresează cu dragoste, spunîndu-i incorigibil „Șefule", în ciuda înjurăturilor, amenințărilor, rugăminților lui ; în cele din urmă, țipă înnebunit că trebuie să i se adreseze ca la militărie și continuă să tropăie enervat, sufocîndu-se de o furie inexprimabilă și înjurîndu-i urît.

— Fir-ați ai dracului ! Bandă de cioroi, tari de cap ! Gorile cu creieri de cîrnat ! răcnește el, înă-

buşindu-se şi apucîndu-se cu mîna de gît. Fir-aţi ai dracului de cretini, fraţii unui catîr chior! Şleahtă împuţită de ticăloşi, cu mutre de gorile! Dacă în loc de creier aţi avea dinamită, nu v-ar ajunge nici ca să vă suflaţi nasul! Prostănaci nenorociţi, veri cu bufniţele! Staţi voi, ticăloşilor cu mutre negre ca cerneala! urlă el acum, cu un fel de plăcere diabolică şi anticipată. Staţi voi, pînă vă trimit în linia întîi pe front! Am să vă aliniez acolo pînă ce cîinii ăia de nemţi au să vă găurească ca pe niște site, chiar dacă ăsta ar fi ultimul lucru pe care-aş mai apuca să-l fac... blestemaţilor!... dobitocilor!... corcituri nenorocite, încrucişare între un oposum chior şi cocoaşa unei cămile... bandă josnică şi odrasle de...

— Şefule!

— Nu-mi mai spuneţi „şefule"! Şi într-un gîlgîit ascuţit, înăbuşit şi aproape sugrumat: Ticăloşilor, de cîte ori v-am spus să nu-mi mai ziceţi „şefule"! urlă el.

— Ştiu, şefule, răspunse o voce plîngăreaţă, dar catarama de la centură a plesnit. N-aveţi oare o bucată de sfoară?

— O bucată de sfoară!? strigă el sufocîndu-se. Blestematule... vrei o bucată de sfoară! zbiară el şi, învins în sfîrşit, îşi scoate chipiul, îl zvîrle jos şi, suspinînd, îl calcă în picioare.

Dar acestui om nefericit îi este rezervată o neplăcere şi mai mare. Jos, lîngă vas, acolo unde stau la o masă ofiţerii din comisia de examinare, s-a produs o pauză subită, o întrerupere care deranjează promptitudinea rapidă şi mecanică cu care trupele se scurg în interiorul vasului, trecînd prin faţa lor. Şase soldaţi negri voinici, dintr-un grup, fuseseră opriţi, chestionaţi serios, iar apoi scoşi deodată din rînd.

Ofiţerul îşi ridică şapca şi urlă : „Ce dracu s-a mai întîmplat acum ?“ şi se repede în goană către locul unde se află soldaţii respinşi, care stau cu un aer complet nenorocit, în timp ce lacrimi li se rostogolesc pe obrajii de abanos. O scurtă întrebare febrilă adresată ofiţerilor aşezaţi la masă, şi află în ce constă încurcătura : cei şase negri, aflaţi toţi sub comanda lui, urmaseră un tratament pentru boli venerice, dar reuşiseră — nu se ştie cum — să se strecoare din tabără fără să aibă asupra lor un certificat medical adeverind că se vindecaseră.

Acum, actul lor ilegal cît şi stratagema de înşelare a legii fiind descoperite, li se refuza eliberarea hîrtiilor de ambarcare şi, plîngînd şi implorînd, cu încrederea jalnică pe care o au aceşti negri în comandantul lor, mai-mai să-i cadă şi în genunchi rugîndu-l din tot sufletul să li se îngăduie să urce pe vas, o dată cu restul camarazilor.

— N-am făcut nimic, şefule ! se văicăreşte conducătorul negrilor — o adevărată gorilă, negru ca abanosul — apucînd mîneca ofiţerului. N-avem nici un fel de boală. Nu vrem să rămînem aici în blestemata asta de gaură, şefule ! se văicăreşte un altul. Vrem să mergem în Franţa, acolo unde are să fiţi şi dumneavoastră !... Nu ne lăsaţi aici, şefule ! Facem orice ne spuneţi, dar să ne luaţi cu dumneavoastră !...

— Ticăloşilor, cioroilor, roşi de blenoragie ! mîrîie ofiţerul. Aş vrea să fiţi în iad cu toţii... Cum dracu vă închipuiţi că mai pot face acum ceva, în ultima clipă ? răcneşte el, şi, cuprins de un neastîmpăr ce nu-şi poate găsi un remediu sau răspuns, tropăie de colo-colo, ca un om înnebunit de însuşi chinul exasperării şi deznădejdii sale.

Întocmai ca un taur furios se repede în mijlocul micului grup de negri bolnavi şi trişti. Urlă la ei, îi blestemă din nou, îi înjură foarte murdar şi o clipă pare că-i va lua la bătaie. Iar ei se strîng în jurul lui, plîngînd, implorînd, ţipînd, rugîndu-se de el să-i scape şi să le dea drumul, pînă cînd, în cele din urmă, înnebunit de urletele lor, îşi acoperă urechile cu mîinile şi zbiară :

— Bine, bine, bine ! Am să-ncerc ! Dar dacă vă dă drumul comisia, sper c-or să vă ucidă la primul atac pe toţi, ticăloşilor roşi de blenoragie !

Şi se repede la masa unde lucrează comisia de cercetare, discută îndelung şi serios, cu o aprindere pasionată şi convingătoare, şi la urmă îi aduce la părerea lui.

S-a hotărît ca negrii bolnavi să fie examinaţi chiar acum şi chiar acolo, pe promontoriu, şi un doctor militar înalt de statură, care primeşte această însărcinare, se ridică de la masă, face un semn scurt cu mîna celor respinşi şi, întovărăşit de ofiţerul lor, scund şi cu faţa roşie, îi conduce în marş în spatele barierei, formată din peretele înalt al sacilor de ovăz, ce-i ascunde privirilor.

Să fi trecut vreo zece minute ; cînd se întorc, negrii dansează de fericire, feţele lor întunecate se despică într-un imens rînjet de fildeş şi se zbenguiesc ca nişte copii neastîmpăraţi în jurul ofiţerului scund. Aproape cad în genunchi în faţa lui, încearcă să-i sărute mîinile, îl bat amical pe umăr cu labele lor mari şi negre ; povestea reîncorporării lor triumfale li se citeşte în fiecare mişcare, în tot ce fac.

Doctorul militar, înalt de statură, mărşăluieşte cu un aer grav prin faţa lor, avînd însă în jurul buzelor

un rînjet slab, iar ofițerul scund și roșu la față continuă să-i înjure amarnic, deși acum ocările lui au căpătat un ton mai blînd, sugerînd aproape o duioșie desfrînată.

În cele din urmă, coloana cafenie imensă, aparent interminabilă, s-a scurs pe bordul mare al corăbiei, iar pe promontoriu nu mai dăinuie decît răsunetul slab al zgomotelor pierdute în depărtare și tăcerea, o adiere răcoritoare, seara și apropierea ondulatorie a nopții cu suflet adînc și învăluind totul.

JOHN STEINBECK

S-a născut la Salinas în California în anul 1902 și-a studiat la Universitatea din Stanford.

Primele lucrări: romanul Cupa de Aur (Cup of Gold), *1929, nuvelele din* Pășunile cerului (The Pastures of Heaven), *1932, și povestirea* Unui zeu necunoscut (To a God Unknown), *1933, sînt inspirate din viața grea a țăranilor săraci din California.*

Întocmai ca și William Faulkner, John Steinbeck a fixat și el acțiunea romanelor sale într-un ținut anume — în cazul de față: Valea Salinas. Romanul său picaresc Casa Tortilla (Tortilla Flat), *1935, aduce o schimbare de ton, prin umorul robust pe care-l degajă în contrast cu nota gravă și pesimistă a lucrărilor anterioare. Preocupările sale de ordin social își găsesc expresia în volumul* Bătălia (In Dubious Battle) *apărut cu un an mai tîrziu. Povestirea* Despre oameni și șoareci (Of Mice and Men), *1937, dramatizată și filmată, consolidează reputația lui John Steinbeck.*

Urmează două culegeri de nuvele: Căluțul roib (The Red Poney), *1937, și* Valea Lungă (The Long Valley), *1938. Romanul care îl va consacra definitiv este* Fructele mîniei (The Grapes

ot Wrath), *1939, pentru care primeşte Premiul Pulitzer în 1940.*

În timpul războiului publică mai multe volume de propagandă : Daţi drumul la bombe, Povestea unei escadrile de bombardiere (Bombs Away, The Story of a Bomber Team), *1942, şi* Nopţi fără lună (The Moon is Down), *1942.*

În 1944 reia tema din Casa Tortilla *în nuvela* Uliţa sardelelor (Cannery Row), *pe care o continuă şi în volumul* Joia dulce (Sweet Thursday), *1954.*

Alte lucrări : romanul Autobuzul rătăcit (The Wayward Bus), *1947 ; nuvela* Strălucire vie (Burning Bright), *1950 ;* La răsărit de paradis (East of Eden), *1952 ;* Scurta domnie a lui Peppin cel Scurt (The Short Reign of Peppin the Short), *1957 ;* A fost odată un război (Once There Was a War), *1958, reportaje din război,* Iarna nemulţumirii noastre (The Winter of Our Discontent), *1962,* Călătorie cu Charley (Travels with Charley), *1962.*

În anul 1962 a primit Premiul Nobel pentru literatură.

Nuvelele Crizantemele (The Chrysanthemums) *şi* Păstrătorii ordinii (The Vigilante) *fac parte din volumul* Valea Lungă.

CRIZANTEMELE

Ceaţa groasă a iernii avea culoarea cenuşie a unui flanel şi izola Valea Salinas de cer şi de tot restul lumii. Se lăsase de jur împrejur ca un capac peste

munţi, transformînd valea largă într-o oală acoperită. Pe solul întins şi neted, şirurile de tractoare muşcau adînc, şi acolo unde tăiaseră brăzdarele, pămîntul negru strălucea ca metalul. La crescătoriile de vite de la poalele dealului, pe malul celălalt al rîului Salinas, miriştile galbene păreau scăldate în lumina rece şi palidă a soarelui, deşi acum, în decembrie, lumina soarelui nu mai ajungea în vale. De-a lungul rîului, lăstărişul des de sălcii strălucea din cauza frunzelor de un galben foarte aprins.

O vreme de linişte şi de aşteptare. Aerul era rece şi blînd. Dinspre sud-vest se iscă un vînt uşor, iar fermierii nutriră o slabă speranţă că în curînd o să plouă bine ; dar ceaţa şi ploaia nu vin împreună.

Pe malul celălalt al rîului, la poalele dealului, la crescătoria de vite a lui Henry Allen mai era puţin de muncă fiindcă fînul fusese cosit şi înmagazinat, iar livezile arate bine pentru ca apa de ploaie, atunci cînd va cădea, să pătrundă pînă la fund. Pe povîrnişuri, vitele deveneau pe zi ce trece mai slabe, iar părul li se înăsprea.

În timp ce lucra în grădina ei de flori, Elisa Allen se uită în jos, în partea cealaltă a curţii, şi-l văzu pe Henry, soţul ei, discutînd cu doi oameni în haine de funcţionari. Stăteau toţi trei lîngă remiza tractorului, şi fiecare îşi ţinea un picior pe marginea micuţului Fordson [1]. Fumau ţigări şi, în timp ce vorbeau, cercetau maşina.

Elisa îi privi o clipă cu atenţie, apoi se întoarse la treaba ei. Avea treizeci şi cinci de ani. Figura ei suptă trăda trăsăturile puternice, iar ochii îi erau limpezi ca apa. În hainele de lucru, trupul ei părea ţeapăn şi greoi ; purta o pălărie bărbătească trasă

[1] Maşină de turism şi transport produsă de fabrica Ford din Statele Unite.

pe ochi, bocanci de plugar în picioare, şi o rochie imprimată, acoperită aproape complet de un şorţ mare de catifea reiată, cu patru buzunare largi pentru a ţine înăuntru foarfecele, mistria şi răzuitoarea, semințele şi cuţitul de care se slujea. Mănuşi grele de piele îi apărau mîinile în timp ce lucra.

Cu o foarfecă scurtă şi puternică tăia tulpinile crizantemelor de anul trecut. Din cînd în cînd se uita la oamenii de lîngă remiza tractorului. Faţa îi era vioaie, matură şi frumoasă; tăiatul cu foarfecile trăda o vioiciune şi o forţă exagerată. Tulpinile crizantemelor păreau prea mici şi prea uşor de tăiat pentru energia ei.

Cu dosul mănuşii dădu la o parte de pe ochi un smoc de păr şi-şi pătă cu pămînt obrazul. În spatele ei se afla clădirea curată şi albă a fermei, înconjurată de muşcate roşii care creşcuseră pînă sub ferestre. Era o căsuţă tare îngrijită, cu geamurile bine spălate şi la intrarea din faţă cu un preş curat pentru şters pe picioare.

Elisa mai aruncă o privire spre remiza tractorului. Străinii se urcau în Fordul lor. Îşi scoase o mănuşă şi-şi plimbă degetele puternice prin desişul de muguri proaspeţi şi verzi ai crizantemelor ce creşteau în jurul vechilor rădăcini. Dădu la o parte frunzele şi căută în jos printre tulpinile care creşteau strîns lipite una de alta. Nu găsi nici păduchi de flori, nici gîndaci, nici melci sau viermi. Degetele ei distrugeau ca nişte gheare de fox-terrier o asemenea pacoste, mai înainte ca ea să apuce să-şi înceapă opera.

Cînd auzi vocea soţului ei, Elisa tresări. Acesta se apropiase fără zgomot şi se aplecase peste gardul de sîrmă, care apăra florile de vite, cîini şi pui de găină.

— Mereu la datorie, spuse el. Ai să ai din nou o recoltă bogată.

Elisa îşi îndreptă spatele şi-şi puse iar mănuşa de lucru.

— Da, la anu or să fie multe.

Atît vocea, cît şi faţa ei trădau o oarecare mulţumire de sine.

— Ai un adevărat talent să creşti flori, remarcă Henry. Unele din crizantemele galbene de anul ăsta au avut o floare lată de 25 de centimetri. N-ar fi stricat dac-ai fi lucrat în livadă şi-ai fi crescut nişte mere tot atît de mari.

Privirea Elisei deveni rigidă.

— Poate c-aş putea să fac şi asta. E drept, am îndemînare să cresc florile. A avut-o şi mama. Orice vîra în pămînt făcea să crească. Ea spunea că trebuie să ai mîini de grădinar ca să ştii să faci asta.

— Sigur, cu florile merge, spuse el.

— Henry, cine erau oamenii cu care vorbeai?

— Păi asta am venit să-ţi spun. Erau de la Societatea de carne din Apus. Le-am vîndut cele treizeci de capete de tauri de trei ani. Şi aproape c-am obţinut preţul pe care l-am cerut.

— Bravo, spuse ea. Bravo.

— Şi m-am gîndit, continuă el, m-am gîndit că, fiindcă-i sîmbătă după-masă, să mergem şi noi la Salinas să luăm masa la un restaurant, iar apoi să ne ducem la cinema — ca să sărbătorim evenimentul. Ce zici?

— Foarte bine, repetă ea. Chiar aşa. Ce bine o să fie.

Henry o luă pe un ton glumeţ:

— Astă-seară sînt şi meciuri de box. Ţi-ar plăcea să mergem?

— Ah, nu, spuse ea deodată. Nu, nu-mi plac meciurile de box.

— Glumeam doar, Elisa. O să mergem la cinema. Hai să vedem. Acum e ora două. Mă duc să-l caut pe Scotty, ca să dăm jos taurii de pe deal. O să ne ia cam două ore. Plecăm în oraş pe la cinci şi luăm masa la Hotelul Cominos. E bine?

— Fireşte! Nu-i rău să mai iei masa şi în oraş.

— Ne-am înţeles, atunci. Mă duc să pun şaua pe doi cai.

— Cred c-o să am destulă vreme să mut cîteva din răsadurile astea, spuse ea.

Îşi auzi soţul strigîndu-l de jos, de lîngă hambar, pe Scotty. Puţin mai tîrziu îi văzu pe amîndoi urcînd călare dealul palid şi galben, în căutarea taurilor.

Avea un răzor pătrat de nisip, pe care-l ţinea pentru a păstra rădăcinile crizantemelor. Răscoli pămîntul cu mistria, îl netezi şi-l bătu bine. Apoi săpă zece şanţuri paralele pentru a pune răsadurile. Întoarsă la răzorul de crizanteme, smulse micuţele vlăstare fragede, aranjă cu foarfeca frunzele fiecăruia, şi le adună într-o grămăjoară ordonată. Pe drum scîrţîiră nişte roţi şi se auzi un zgomot de copite. Elisa ridică capul. Drumul de ţară mergea de-a lungul unui mal plin cu sălcii şi plopi pe marginea rîului, şi pe acest drum înainta un vehicul ciudat, şi cu un atelaj şi mai ciudat. Era un fel de brişcă veche, cu un coviltir rotund, ca al unei diligenţe. Atelajul era compus dintr-un roib bătrîn şi dintr-un măgăruş alb şi cenuşiu. Un bărbat voinic şi nebărbierit de mai multe zile şedea între perdelele din faţă ale coviltirului şi conducea acest vehicul tîrîtor. Sub căruţă, între roţile din spate mergea domol o javră numai oase şi foarte răpănoasă. Pe coviltir cineva pictase cu litere strîmbe şi

stîngace : „Oale, tingiri, cuțite, foarfeci, mașini de tuns iarba — Se repară". Articolele erau înșiruite pe două rînduri, iar dedesubt se afla hotărît și triumfător : „Se repară". Vopseaua neagră se scursese în două dîre ascuțite pe sub fiecare literă.

Ghemuită la pămînt, Elisa privi cum trece acea șubredă și ciudată căruță. Dar căruța nu trecu. O apucă pe drumul din fața casei ei, care ducea la fermă, iar roțile vechi și strîmbe trosniră și scîrțîiră. Javra țîșni dintre roți și o luă la fugă înainte. Doi dulăi de stînă se repeziră pe loc la el. Apoi se opriră toți trei și, cu cozile întinse și tremurînd, cu picioarele încordate, și cu o demnitate de ambasadori, se mișcară încet în cerc, mirosindu-se grațios. Caravana se trase pînă lîngă gardul de sîrmă al Elisei și se opri. Atunci cîinele nou venit, simțindu-se în inferioritate numerică, își lăsă coada în jos și, cu părul zburlit și arătîndu-și colții, se retrase sub căruță.

Omul de pe capră strigă :

— E rău la bătaie cînd se pornește.

Elisa rîse.

— Văd și eu. Dar îi trebuie mult pînă să se pornească ?

Omul începu să rîdă împreună cu ea și continuă din toată inima :

— Cîteodată săptămîni întregi, spuse el.

Coborî țeapăn peste roată. Calul și măgarul se pleoștiseră ca niște flori neudate.

Elisa văzu că era un om foarte voinic. Deși avea părul și barba cărunte, nu arăta bătrîn. Costumul negru și uzat era mototolit și pătat de unsoare. Cînd vocea sa plină de veselie tăcu, rîsul îi dispăru de pe față și din ochi. Avea ochii întunecați și plini de melancolia care se insinuează în privirea căruțașilor și a marinarilor. Mîinile noduroase și cră-

pate i se odihneau pe gardul de sîrmă, iar fiecare crăpătură era o linie neagră. Îşi scoase pălăria ponosită.

— M-am abătut de la drumul mare, doamnă, spuse el. Trece cumva drumul ăsta de pămînt bătut peste rîu şi spre şoseaua ce duce la Los Angeles ?

Elisa se ridică şi-şi vîrî foarfecele în buzunarul şorţului.

— Da, trece, dar face un ocol mare şi pe urmă duce prin vad. Nu cred că atelajul dumitale o să poată să înainteze prin nisip.

El răspunse cu oarecare asprime :

— Nici nu vă puteţi închipui cît pot să tragă aceste animale.

— Cînd se pornesc ? întrebă ea.

El zîmbi o clipă.

— Da. Cînd se pornesc.

— Bine, spuse Elisa. Cred c-ai să cîştigi timp dacă te întorci la drumul spre Salinas şi de acolo o apuci pe şosea.

Omul îşi plimbă un deget gros în josul gardului de sîrmă ce împrejmuia ţarcul păsărilor şi-l făcu să vibreze.

— Nu mă grăbesc, doamnă. Mă duc de la Seattle la San Diego şi înapoi în fiecare an. Îmi ia tot timpul. Fiecare drum ţine aproape şase luni. Intenţionez să merg pe urma vremii bune.

Elisa îşi scoase mănuşile şi le vîrî împreună cu foarfecile în buzunarul şorţului. Pipăi dosul borului de la pălăria ei bărbătească, căutînd fire de păr răzleţe.

— Pare o viaţă frumoasă, spuse ea.

El se aplecă peste gard, gata să-i mărturisească ceva.

— Poate c-aţi observat ce-i scris pe căruţa mea. Repar cratiţe şi ascut cuţite şi foarfeci. Aveţi ceva de reparat sau de ascuţit?

— Oh, nu, spuse ea repede. N-am nimic de felul ăsta.

Ochii lui căpătară o expresie aspră din cauza refuzului.

— Cu foarfecile e cel mai greu, explică el. Cei mai mulţi strică foarfecile încercînd să le ascută; numai eu ştiu cum se face. Am o unealtă specială. Un fel de sculă mică, patentată. Dar, în orice caz, face treaba.

— N-am nevoie. Toate foarfecile mele sînt ascuţite.

— Foarte bine, atunci. Să luăm o cratiţă, continuă el cu seriozitate, o cratiţă îndoită sau o cratiţă găurită. O pot face ca nouă, aşa că n-o să mai trebuiască să cumpăraţi altele noi. Faceţi o economie.

— Nu, spuse ea scurt. Înţelege că n-am nimic ce să-mi repari dumneata.

Pe faţă i se zugrăvi o expresie exagerat de tristă. Vocea lui căpătă un accent jalnic.

— N-am lucrat nimic astăzi. Poate că deseară n-am să am ce mînca. Vedeţi, m-am abătut de la drumul meu obişnuit. Cunosc lume pe toată şoseaua de la Seattle la San Diego. Strîng cu toţii pentru mine ce-au de ascuţit, fiindcă ştiu c-o fac bine şi le economisesc parale.

— Îmi pare rău, spuse Elisa enervată. N-am nimic să-ţi dau de făcut.

Părăsind faţa ei, privirea lui începu să cerceteze pămîntul. Se plimbă de colo-colo pînă ce ajunseră la răzorul de crizanteme, unde lucrase ea.

— Ce fel de plante sînt astea, doamnă?

Enervarea și împotrivirea dispărură de pe fața Elisei.

— Ah, sînt crizanteme gigantice, albe și galbene. În fiecare an, eu am cele mai înalte crizanteme de prin împrejurimi.

— Un fel de floare cu tulpina lungă? Arată cumva ca un smoc de fum colorat? întrebă el.

— Chiar așa. Frumos le-ai mai descris.

— Miros cam urît pînă cînd te obișnuiești cu ele, spuse el.

— E un miros aspru și plăcut, replică ea, nu-i de loc urît.

El schimbă numaidecît tonul.

— Îmi place și mie mirosul.

— Am avut anul ăsta flori late de 25 de centimetri, spuse ea.

Omul se aplecă mai mult peste gard.

— Să vedeți, cunosc o cucoană ceva mai la vale care are o grădină nemaipomenit de frumoasă. Are aproape toate felurile de flori, dar crizanteme de loc. Ultima oară cînd i-am reparat o căldare cu fundul de aramă (e o treabă grea, dar o fac bine), mi-a spus: „Dacă dai vreodată peste niște crizanteme frumoase, te-aș ruga să încerci să-mi obții cîteva semințe". Așa mi-a spus.

Ochii Elisei deveniră atenți și vioi.

— Nu se prea pricepe la crizanteme. *Poți* să le crești din semințe, dar e mult mai ușor să sădești micile vlăstare pe care le vezi acolo.

— Ah, spuse el. Atunci bănuiesc că nu-i pot duce nici unul.

— Ba da, strigă Elisa. Am să pun cîteva în nisip umed, și-ai să le iei foarte bine cu dumneata. Au să prindă rădăcini în ghiveci dacă le ții umede. Iar ea le poate răsădi.

— Sînt sigur că i-ar face plăcere să aibă cîteva, doamnă. Spuneţi că sînt frumoase ?

— Splendide, spuse ea. Oh ! splendide ! Ochii îi străluceau. Îşi scoase pălăria ponosită şi-şi scutură frumosul ei păr negru. Am să le pun într-un ghiveci şi-ai să le iei cu dumneata. Intră în curte.

În timp ce omul trecea prin portiţa din gard, Elisa alergă înfierbîntată în dosul casei de-a lungul potecii mărginite cu muşcate. Se întoarse aducînd un ghiveci mare şi roşu. Uitase de mănuşi. Îngenunche pe pămînt lîngă răzorul început, săpă cu degetele în pămîntul nisipos şi-l vîrî în ghiveciul nou-nouţ. Apoi ridică micul mănunchi de răsaduri pe care-l pregătise. Îl vîrî în ţărînă cu degetele ei puternice şi apăsă împrejur cu dosul degetelor. Omul rămase aplecat peste ea.

— Am să-ţi spun ce trebuie să faci. Ţine minte, să-i poţi spune doamnei.

— Da, am să încerc să ţin minte.

— Bine, uită-te. Astea or să prindă rădăcină cam într-o lună. Atunci trebuie să le sădească cam la un picior una de alta, în pămînt bun şi gras ca ăsta, vezi ? Ridică un pumn de pămînt întunecat ca el să-l vadă. Or să crească repede şi înalte. Acu ţine minte : în iulie, spune-i să le taie cam la 20 de centimetri de la pămînt.

— Înainte să înflorească ? întrebă el.

— Da, înainte să înflorească. Figura i se încordase din cauza tonului serios cu care vorbea. Au să crească din nou cum trebuie. Pe la sfîrşitul lui septembrie or să dea boboci. Se opri şi păru nedumerită. Trebuie să ai foarte mare grijă de boboci, spuse ea nehotărîtă. Nu ştiu cum să-ţi spun. Îl privi cercetător pînă în fundul ochilor. Gura ei se deschise puţin şi părea că ascultă. Am să încerc să-ţi

spun, zise ea : Ai auzit vreodată de mîini de grădinar ?

— Nu pot să spun c-am auzit, doamnă.

— Ei bine, am să-ţi spun ce înseamnă. E ca atunci cînd rupi bobocii de care n-ai nevoie. Totul se concentrează în vîrful degetelor. Priveşte cum îţi lucrează degetele. Lucrează singure. Poţi s-o simţi. Degetele culeg tot timpul boboci. Nu greşesc niciodată. Ţin cu planta. Vezi ? Degetele şi planta. Poţi să simţi asta pe tot braţul. Degetele ştiu. Nu greşesc niciodată. Poţi s-o simţi. Cînd ai darul ăsta, nu poţi să greşeşti niciodată. Pricepi cum vine ? Înţelegi ?

Stătea îngenuncheată pe pămînt şi se uita de jos la el. Pieptul i se umflă de pasiune.

Ochii omului se îngustară. Îşi întoarse sfios privirea.

— Poate că ştiu, spuse el. Cîteodată noaptea, în căruţă...

Vocea Elisei deveni răguşită. Îl întrerupse.

— N-am trăit niciodată ca dumneata, dar ştiu ce vrei să spui. Cînd noaptea e întunecoasă... şi cînd stelele au colţuri ascuţite şi e linişte. Ah, te ridici din ce în ce mai sus ! Fiecare stea ascuţită pătrunde în corpul tău. Aşa este. Şi fiecare stea e fierbinte, ascuţită şi frumoasă.

Stînd în genunchi, îşi întinse mîna spre picioarele lui, spre pantalonii lui negri şi slinoşi. Degetele îi tremurară cînd atinseră stofa. Apoi mîna îi căzu la pămînt. Femeia se ghemui ca un cîine care se gudură.

— E plăcut, e chiar aşa cum spuneţi. Numai că atunci cînd n-ai mîncat nu mai e plăcut, spuse el.

Atunci ea se ridică, se îndreptă din spinare, şi pe faţă i se citi ruşinea. Îi întinse ghiveciul şi i-l aşeză uşor în braţe.

— Uite. Du-l în căruţa dumitale, pe capră, unde poţi să fii cu ochii pe el. Poate că-ţi găsesc ceva de lucru.

În dosul casei scormoni în lada de gunoi şi dădu peste două tingiri de aluminiu, vechi şi stricate. Le aduse înapoi şi i le dădu.

— Uite, poate le repari.

Atitudinea lui se schimbă. Luă un aer profesional.

— Le fac ca noi.

Aşeză în spatele căruţei o mică nicovală şi scoase dintr-o cutie de scule soioasă un ciocănel. Elisa trecu prin poartă ca să-l privească în timp ce îndrepta vasele strîmbe. Buzele lui luaseră un aer sigur şi de cunoscător. Atunci cînd muncea din greu îşi sugea buza de jos.

— Dormi chiar în căruţă ? întrebă Elisa.

— Chiar acolo, doamnă. Fie că-i ploaie, fie că-i soare, nu sînt niciodată ud acolo.

— Trebuie să fie plăcut, spuse ea. Trebuie să fie foarte plăcut. Aş vrea ca femeile să poată face aşa ceva.

— Nu-i chiar o viaţă potrivită pentru o femeie.

Buza ei superioară se ridică puţin, dezgolindu-i dinţii.

— De unde ştii ? Cum poţi să ştii asta ? spuse ea.

— Nu ştiu, doamnă, protestă el. Sigur că nu ştiu. Uite, aveţi aici cratiţele, gata. Nu mai trebuie să luaţi altele noi.

— Cît face ?

— Oh, cincizeci de cenţi e de ajuns. Am preţuri scăzute şi muncesc conştiincios. Din cauza asta sînt mulţumiţi toţi clienţii mei, de la un capăt la altul al şoselei.

Elisa îi aduse o monedă de cincizeci de cenţi şi-i dădu drumul în mîna lui.

— Ai putea să ai o surpriză uneori, cu un concurent. Mă pricep şi eu să ascut foarfeci. Şi pot să îndrept şi crăticioarele. Aş putea să-ţi arăt de ce-i în stare o femeie.

Omul aşează ciocanul la loc în cutia pătată cu ulei şi ascunse mica nicovală.

— Ar fi o viaţă singuratică pentru o femeie, doamnă, şi de asemenea, o viaţă plină de temeri din cauza animalelor ce se strecoară pe sub căruţă toată noaptea.

Trecu peste oişte, ţinîndu-şi echilibrul cu o singură mînă pe spinarea albă a măgăruşului. Se aşeză pe capră şi ridică hăţurile.

— Vă mulţumesc mult, doamnă, spuse el. Am să fac ceea ce mi-aţi spus. Am să mă întorc şi-am s-o apuc pe drumul ce duce la Salinas.

— Nu uita, strigă ea, dacă îţi ia mult timp s-ajungi acolo, ţine nisipul umed.

— Nisipul, doamnă ?... Care nisip ? Ah, desigur. Vreţi să spuneţi cel din jurul crizantemelor. Firește c-aşa am să fac.

Plesni din limbă. Animalele se lăsară alene în hăţurile lor. Javra îşi reluă locul între roţile din spate. Căruţa se întoarse şi se strecură afară pe drumul care ducea spre casă şi o luă înapoi pe unde venise, de-a lungul rîului.

Elisa rămase în faţa gardului ei de sîrmă, privind cu atenţie înaintarea lentă a caravanei. Îşi ţinea umerii drepţi, cu capul aruncat pe spate, şi ochii întredeschişi, aşa încît vedea neclar scena. Buzele i se mişcară încet, formînd cuvintele : „La revedere, la revedere". Apoi murmură : „Te duci spre lumină, spre strălucire". Zgomotul şoaptelor ei o făcu să tresară. Se scutură de gînduri şi privi în jur să vadă dacă n-o ascultase careva. N-o auziseră decît cîinii. Îşi ridicară capetele spre ea, din locul de unde

dormeau în țărînă, își întinseră bărbiile înainte și se culcară din nou. Elisa se întoarse și alergă grăbită în casă.

Ajunsă în bucătărie, întinse mîna în spatele sobei și pipăi rezervorul de apă. Era plin cu apă fierbinte de la masa de prînz. În baie, își smulse hainele murdare și le aruncă într-un colț. Apoi își frecă cu o mică piatră ponce picioarele, șoldurile, stomacul, pieptul și brațele pînă cînd pielea se zgîrie și se înroși. După ce se uscă, se așeză în fața oglinzii din dormitor și-și privi corpul. Își încordă stomacul și-și umflă pieptul. Se întoarse și-și privi peste umăr spatele.

După o vreme începu să se îmbrace încet. Își puse lenjeria cea mai nouă, cei mai frumoși ciorapi și rochia care era simbolul drăgălășeniei ei. Își aranjă părul cu grijă, își trase sprîncenele cu creionul și-și dădu cu ruj pe buze.

Înainte de-a termina auzi un răpăit de potcoave și strigătele lui Henry și ale ajutorului lui, în timp ce mînau taurii roșcați în țarc. Auzi poarta închizîndu-se cu o pocnitură și se pregăti pentru sosirea lui Henry.

Pașii săi răsunară în pridvor. Intră în casă și strigă :

— Elisa, unde ești ?

— În camera mea, mă îmbrac. Nu-s încă gata. Ai apă caldă pentru baie. Grăbește-te. Se face tîrziu...

Cînd îl auzi bălăcindu-se în cadă, Elisa îi puse pe pat costumul închis, și alături cămașa, ciorapii și o cravată. Îi așeză pantofii lustruiți pe podea, lîngă pat. Apoi ieși în pridvor și se așeză pe un scaun țeapănă și elegantă. Privi de-a lungul drumului pe lîngă rîu, acolo unde șirul de sălcii era încă galben din cauza frunzelor înghețate, așa încît în ceața

înaltă şi cenuşie sălciile păreau o panglică subţire de lumină ruptă din soare. Aceasta era singura culoare în după-amiaza cenuşie. Stătu multă vreme nemişcată. Clipea rar.

Henry ieşi trîntind uşa şi vîrîndu-şi cravata în vestă pe cînd se apropia. Elisa se contractă, iar faţa i se înţepeni. Henry se opri brusc şi se uită la ea.

— Vai de mine, Elisa. Ce bine arăţi!

— Bine? Crezi c-arăt bine? Ce vrei să spui prin „bine"?

Henry continuă cu gafele:

— Nu ştiu. Vreau să zic că arăţi altfel, voinică şi fericită.

— Eu voinică? Bine, să zicem că sînt voinică. Ce vrei să spui prin „voinică"?

El o privi uimit.

— Te ţii de şotii, spuse el, zăpăcit. Tot felul de şotii. Arăţi destul de voinică ca să rupi în două un viţel pe genunchi, şi destul de fericită ca să-l mănînci ca pe un pepene.

O clipă, ieşi din înţepeneala ei.

— Henry! Nu vorbi aşa. Nu ştii ce-ai spus. Îşi reveni pe loc. Sînt voinică, se lăudă ea. N-am ştiut niciodată pînă acum cît sînt de voinică.

Henry se uită în jos spre remiza tractorului şi cînd îşi întoarse ochii spre nevastă-sa, Elisa avea din nou privirea ei obişnuită.

— Mă duc să scot maşina. Pune-ţi haina cît timp o pornesc.

Elisa intră în casă. Îl auzi cum îşi conduce maşina pînă la poartă şi cum încetineşte motorul; ea însă întîrzie mult pînă să-şi pună pălăria. Ba trăgea de ea, ba o turtea. Cînd Henry opri motorul, îşi puse haina şi ieşi.

Mica maşină se hurducăi de-a lungul drumului de ţară de la marginea rîului, făcînd ca păsările să-şi ia zborul şi gonind iepurii în tufişuri. Doi cocori bătură greoi din aripi pe deasupra şirului de sălcii şi se lăsară în albia rîului.

Departe, în faţa lor, pe drum, Elisa văzu o pată întunecată. Înţelese.

Nu încercă să se uite pe cînd o depăşeau, dar ochii n-o ascultară; murmură cu tristeţe: „Ar fi putut să le arunce pe drum. N-ar fi fost mare pagubă; nu foarte mare. Dar a păstrat ghiveciul, îşi explică ea. A trebuit să păstreze ghiveciul. Din cauza asta nu le-a aruncat pe drum."

Maşina luă o cotitură, şi văzu în faţa lor caravana. Se întoarse cu totul spre soţul ei, aşa încît în timp ce maşina trecea pe lîngă căruţă să nu vadă coviltirul şi atelajul desperecheat.

Într-o clipă se terminase. Se săvîrşise. Nu se uită în urmă.

Spuse cu voce tare, ca să fie auzită peste zgomotul motorului:

— O să fie bine astă-seară, o să fie o masă pe cinste.

— Iar te-ai schimbat, se jelui Henry. Ridică o mînă de pe volan şi o bătu pe genunchi. Ar trebui să te scot mai des la masă. Ar fi bine pentru amîndoi. Ne ramolim la fermă.

— Henry, întrebă ea, s-ar putea să bem vin la masă?

— De ce nu? Ascultă, o să fie grozav.

O vreme Elisa tăcu, apoi spuse:

— Henry, la acele meciuri profesioniste de box, oamenii se rănesc rău unii pe alţii?

— Se rănesc cîteodată, dar rar. De ce?

— Să vezi, am citit că-şi strivesc nasul, şi că le curge sîngele pe piept. Am auzit că mănuşile de box se îngreunează şi se îmbibă de sînge.

El se întoarse şi se uită la ea.

— Ce s-a întîmplat, Elisa ? N-am ştiut că citeşti lucruri de-astea.

Opri maşina, apoi o luă spre dreapta peste podul de pe rîul Salinas.

— Merge vreo femeie la meciurile de box ? întrebă ea.

— Oh, sigur, unele din ele. Ce s-a întîmplat, Elisa ? Vrei să mergi ? Nu cred c-o să-ţi placă, dar am să te iau, dacă vrei să mergi cu tot dinadinsul.

Ea se lăsă moale pe locul ei.

— Oh, nu. Nu. Nu vreau să merg. Sînt sigură că nu vreau. Îşi întoarse faţa. Va fi destul dacă o să bem vin. O să fie de-ajuns. Îşi ridică gulerul hainei, ca el să n-o vadă că plînge încet, ca o femeie bătrînă.

PĂSTRĂTORII ORDINII

În parcul oraşului, marele val de emoţii, îmbulzeala şi urletele se potoliră treptat. Pe sub ulmi mai întîrzia încă o mulţime de oameni, în lumina slabă a unui felinar albastru, aflat două case mai încolo. Liniştea oboselii se lăsă asupra oamenilor ; cîţiva din gloată începură să-şi ia tălpăşiţa în întuneric. Mulţimea călcase în picioare iarba parcului, distrugînd-o.

Mike îşi dău seama că totul se terminase. Simţea şi el oboseala. Era atît de sfîrşit, de parcă n-ar fi dormit de mai multe nopţi, dar era o sfîrşeală asemănătoare visului, o sfîrşeală cenuşie şi plăcută. Îşi trase şapca bine pe ochi şi se îndepărtă, dar înainte de a ieşi din parc se întoarse şi mai aruncă o ultimă privire.

În mijlocul gloatei cineva dăduse foc unui ziar mototolit şi-l ţinea deasupra capetelor. Mike vedea flacăra încolăcindu-se în jurul picioarelor corpului cenuşiu şi gol, atîrnînd de ulm. I se păru curios că negrii atunci cînd mor iau o culoare cenuşiu-albastră. Flacăra care devora ziarul lumină capetele mulţimii ce privea în sus tăcută, nemişcată şi cu ochii pironiţi la negrul spînzurat.

Mike simţi o uşoară iritare faţă de cel ce încerca să ardă corpul. Se adresă cuiva, de alături de el în penumbră :

— E inutil, spuse el.

Omul se îndepărtă fără să-i răspundă.

Torţa făcută din ziar se stinse, lăsînd, prin contrast parcul cufundat aproape în beznă. Altcineva aprinse imediat un alt ziar mototolit şi-l ridică sub picioarele mortului.

Mike se apropie de un alt spectator.

— E inutil, repetă el. E mort acum, n-au ce să-i mai facă.

Cel de-al doilea om mîrîi, dar nu-şi luă privirea de la ziarul în flăcări.

— O treabă bună, spuse el. O să economisească o groază de bani ţinutului şi nici n-are să se mai vîre vreun şmecher de avocat.

— Asta-i şi părerea mea, consimţi Mike. Fără avocaţi şmecheri. Dar e inutil să încerce să-l mai ardă.

Omul continua să privească fix flacăra.

— Mda, dar nici nu-i strică, pe de altă parte.

Mike cuprinse cu privirea întregul tablou. Se simţea apăsat. Nu văzuse tot spectacolul. Îşi dădea seama că se petrece un lucru de care voia să-şi amintească mai tîrziu, ca să poată povesti despre el, dar contururile scenei păreau estompate de această străveală apăsătoare. Raţiunea îi spunea că era vorba de un lucru îngrozitor şi important, dar ochii şi simţămintele deziceau această părere. Era ceva foarte obişnuit. O jumătate de oră mai înainte, pe cînd urla împreună cu gloata şi se zbătea să capete şi el prilejul de-a trage de frînghie, pieptul i se umflase atît de mult, încît descoperise că plîngea. Dar acum totul era mort, totul era lipsit de realitate ; gloata întunecată era formată din figuri profane şi ţepene. La lumina flăcării feţele arătau la fel de inexpresive ca nişte bucăţi de lemn. Mike simţea şi el înţepeneala şi lipsa de realitate. În cele din urmă, se îndepărtă şi ieşi din parc.

În clipa cînd părăsi zona unde se afla mulţimea, fu cuprins de o singurătate rece. Străbătu cu paşi repezi strada, în dorinţa de-a mai avea pe cineva alături. Strada largă se întindea pustie, goală, la fel de ireală ca şi parcul.

Cele două linii de oţel ale şinelor de tramvai luceau de-a lungul străzii, în lumina lămpilor electrice, iar vitrinele întunecate ale magazinelor răsfrîngeau stelele acestui miez de noapte.

Mike simţi o durere uşoară în piept. Se pipăi şi-şi dădu seama că-l dureau muşchii. Atunci îşi reaminti. Se afla în primul rînd, cînd gloata luase cu asalt uşa închisă a închisorii. O masă compactă, formată din patruzeci de oameni ce se împingeau, îl strivise pe Mike de uşă, ca fruntea unui berbec. Atunci de-abia o simţise, şi chiar şi acum durerea părea să fi devenit la fel de vagă ca singurătatea.

Trecu de două corpuri de case și deasupra caldarîmului văzu atîrnat cuvîntul *BERE*, scris cu litere de neon arzător. Mike se grăbi într-acolo. Spera ca în local să găsească oameni cu care să discute, pentru a scăpa de tăcere; și spera ca ei să nu fi asistat la linșaj.

Barmanul scund, de o vîrstă mijlocie, cu o mustață melancolică, cu un aer înțelept, neîngrijit, fricos și cu un cap de șobolan bătrîn, stătea singur în micul său bar.

Cînd Mike intră, barmanul îl salută repede din cap.

— Arătați ca un somnambul, spuse el.

Mike îl privi uimit.

— Mă și simt ca un somnambul.

— Atunci, dacă doriți, un păhărel de whisky.

Mike ezită:

— Nu. Mi-e sete. Am să iau o bere. Ai fost acolo?

Omulețul dădu afirmativ din capul său de șobolan.

— Tocmai la urmă, după ce l-au ridicat și cînd totul se sfîrșise. Mi-am închipuit că multor băieți o să le fie sete, așa că m-am întors și-am ridicat obloanele. Pînă acum, n-a venit nimeni, afară de dumneata. Poate m-am înșelat.

— S-ar putea să vină mai tîrziu, spuse Mike. Mai sînt încă destui în parc. Parcă s-au mai liniștit. Unii încercau să-l ardă cu ziare. E inutil.

— Chiar că-i inutil, spuse barmanul scund. Își răsuci mustața subțire.

Mike dădu drumul la cîteva firimituri de sare de țelină în bere și trase o înghițitură bună.

— Așa, spuse el. Parcă m-am golit.

Barmanul se lăsă peste bar, se apropie de el, și ochii îi străluciră.

— Aţi fost de la început — la închisoare şi la tot ce-a urmat ?

Mike bău din nou, apoi se uită prin bere şi văzu bulele ce se ridicau de la grăunţele de sare de pe fundul paharului.

— De la început, spuse el. Am fost printre primii care-au pătruns în închisoare şi-au ajutat să se tragă frînghia. Sînt clipe cînd cetăţenii trebuie să-şi aplice singuri legea, altfel te pomeneşti cu avocaţii aceia şmecheri, care scot basma curată vreo bestie.

Capul de şobolan se bîţîi de sus în jos.

— Ai perfectă dreptate, spuse el. Avocaţii scot basma curată pe oricine. Cred că negrul era în mod sigur vinovat.

— O, cred şi eu ! Cineva a spus că mărturisise chiar.

Capul se aplecă din nou peste bar.

— Cum a început, domnule ? Am fost acolo numai cînd totul se sfîrşise, şi atunci n-am stat decît un minut, fiindcă m-am întors ca să deschid în cazul cînd unul dintre băieţi ar fi vrut un pahar de bere.

Mike îşi goli paharul şi îl împinse ca să i-l umple din nou.

— Păi, fireşte, toţi ştiau ce-are să se întîmple. Mă aflam într-un bar, peste drum de închisoare. Stătusem acolo toată după-masa. Cînd deodată intră un băiat şi zice: „Ce mai aşteptăm ?" Aşa c-am trecut strada şi-am dat acolo peste alţi băieţi şi pe urmă au mai venit şi alţii. Stăteam cu toţii acolo şi urlam. Apoi a ieşit şeriful şi-a ţinut o cuvîntare, dar noi i-am acoperit vocea cu urletele noastre. Un băiat cu o puşcă calibrul 22 a luat-o în josul străzii şi-a tras în becuri. Atunci ne-am re-

pezit la ușa închisorii și-am scos-o din țîțîni. Șeriful n-avea de gînd să intervină. Ce sens ar fi avut să tragă într-un grup de oameni cinstiți ca să scape o bestie neagră ?

— Și unde mai pui că alegerile se apropie, îl întrerupse barmanul.

— Atunci, șeriful a început să urle: „Băieți, luați-l pe cel care trebuie, pentru numele lui Dumnezeu, luați-l pe cel care trebuie. E jos, în celula a patra." Era cam neplăcut, spuse Mike încet. Ceilalți deținuți se speriaseră cumplit. Îi vedeam printre zăbrele. N-am mai văzut așa chipuri.

Nervos, barmanul își turnă un păhărel de whisky și-l dădu pe gît.

— Ce vină au ei ? Închipuie-ți că erai închis pe treizeci de zile și dă buzna înăuntru o gloată pusă pe linșaj. Ce, nu ți-ar fi fost frică c-ar fi putut să înhațe pe cine nu trebuie ?

— Nici vorbă. Era cam *neplăcut*. Cum îți spun, am ajuns la celula negrului. Stătea țeapăn și cu ochii închiși, de parcă era beat criță. Unul din băieți i-a ars una de l-a dat jos, dar negrul s-a ridicat și-atunci un altul l-a pocnit în cap de-a căzut pe spate și a dat cu capul de ciment. Mike se aplecă peste bar și ciocăni cu degetul arătător în lemnul lustruit. Firește, e doar părerea mea, dar eu cred c-atunci a dat ortul popii. Eu am ajutat să-l dezbrace și n-a mișcat o dată, iar cînd l-am pus în lat nu s-a zbătut de loc. De loc, domnule. Cred că murise de cînd l-a pocnit a doua oară.

— Păi la urma urmei, e același lucru.

— Nu. Nu-i. Ne place să facem un lucru cumsecade. Trebuia să fie spînzurat de viu și să-și primească pedeapsa. Mike vîrî mîna în buzunarul

pantalonilor şi scoase o bucată de stofă albastră mototolită. Uite-o zdreanţă din pantalonii pe care-i avea pe el.

Barmanul se lăsă mult în faţă şi privi atent stofa. Îşi întoarse brusc capul spre Mike.

— Îţi dau un dolar pe ea.

— Ei, nu, ce vorbeşti ?

— Serios. Îţi dau doi dolari pe jumătate din ea.

Mike îl privi bănuitor.

— Dar pentru ce-ţi trebuie ?

— Uite ici ! Dă-ncoa paharul ! Bea o bere pe contul meu. Am să prind zdreanţa pe perete cu un ac şi pun un cartonaş dedesubt. Băieţilor care vin pe aici o să le facă plăcere s-o vadă.

Mike tăie cu briceagul în două bucata de stofă şi primi doi dolari de argint de la barman.

— Ştiu pe cineva care scrie cartonaşe cu reclame, spuse omuleţul. Vine zilnic pe-aici. O să-mi caligrafieze frumos un cartonaş ca să-l pun dedesubt. Se uită plin de precauţie. Crezi că şeriful o să aresteze pe cineva ?

— Te cred că nu. Ce nevoie are să-şi facă probleme ? Erau multe voturi în mulţimea de azinoapte. Nici n-au să plece toţi, şi şeriful o să se şi ducă să taie frînghia, o să dea jos negrul şi-o să facă puţină curăţenie.

Barmanul se uită spre uşă.

— Cred că m-am înşelat în privinţa băieţilor care ar fi dorit ceva de băut. S-a făcut tîrziu.

— Cred c-am să mă duc şi eu acasă. Mă simt obosit.

— Dac-o luaţi în jos, închid şi merg şi eu cu dumneavoastră. Stau în partea sudică a oraşului, pe Strada 8.

— Ce vorbeşti, numai la două blocuri de casa mea. Eu locuiesc tot acolo, pe Strada 6. Trebuie să treci chiar prin faţa casei mele. Ciudat, da nu te-am văzut niciodată pe-acolo.

Barmanul spălă paharul lui Mike şi-şi scoase şorţul lung. Îşi puse pălăria şi haina, se îndreptă spre uşă şi stinse firma roşie de neon şi luminile dinăuntru. O clipă, cei doi oameni rămaseră pe caldarîm uitîndu-se înapoi spre parc. Oraşul era cufundat în linişte. Din parc nu se auzea nici un zgomot. Ceva mai încolo, se plimba un poliţist, luminînd vitrinele cu lampa de buzunar.

— Vezi, spuse Mike. Exact ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Ce să-i faci? Dacă băieţii au vrut să bea o bere, probabil s-au dus în altă parte.

— Ce ţi-am spus eu? zise Mike.

O apucară pe strada pustie şi o luară în jos, ieşind din cartierul birourilor.

— Numele meu e Welch, spuse barmanul. M-am stabilit aici de vreo doi ani.

Singurătatea îl cuprinse din nou pe Mike.

— Ciudat... spuse el, iar apoi: M-am născut chiar în acest oraş, şi chiar în casa unde stau acum. Sînt însurat, dar n-am copii. Sîntem amîndoi născuţi aici. Ne cunoaşte toată lumea.

Continuară să meargă de-a lungul a cîtorva blocuri. Magazinele rămîneau în urmă, iar casele frumoase de pe stradă aveau grădini pline de desişuri şi peluze bine tunse. În lumina felinarelor, pomi înalţi şi cu frunzişul des îşi aruncau umbra pe caldarîm. Doi cîini vagabonzi, mirosindu-se unul pe altul, trecură încet pe lîngă ei.

Welch spuse domol:

— Mă întreb ce fel de tip era... vreau să zic negrul.

Smuls din singurătatea lui, Mike îi răspunse :

— Ziarele spuneau că era o bestie. Am citit toate ziarele. Aşa spuneau toate.

— Da, le-am citit şi eu. Sînt cam nedumerit însă în privinţa lui. Am cunoscut cîţiva negri foarte simpatici.

Mike întoarse capul şi protestă :

— Nici vorbă, şi eu am cunoscut cîţiva negri cumsecade. Am lucrat chiar împreună cu cîţiva negri şi, îţi spun drept, erau la fel de simpatici ca oricare alb... Nu erau bestii...

Îndîrjirea lui îl reduse o clipă la tăcere pe scundul Welch. Apoi acesta zise :

— N-ai putea să-mi spui, te rog, ce fel de om era ?

— Nu, stătea doar ţeapăn, cu gura închisă, cu ochii strîns închişi şi cu mîna dreaptă atîrnîndu-i alături. Şi-atunci unul dintre băieţi l-a pocnit. Eu cred că era mort cînd l-au scos.

Welch se trase şi mai aproape de el, în timp ce mergeau.

— Frumoase grădini pe-aici. Trebuie să coste mulţi bani ca să le întreţii. Se apropie şi mai mult, aşa încît umărul lui atinse braţul lui Mike. N-am fost niciodată la un linşaj. Cum te simţi... după aceea ?

Mike se feri de contactul cu el.

— Nu simţi nimic. Îşi lăsă capul în jos şi grăbi pasul. Barmanul scund trebuia aproape să galopeze ca să poată merge alături de el. Felinarele se răriseră. Bezna devenise mai adîncă şi se simţea mai sigur de sine. Mike izbucni : Te simţi frînt, sfîrşit, dar, într-un fel, satisfăcut. Ca şi cum ai dus

la capăt o treabă bună — dar stîrşit şi cam adormit. Îşi încetini pasul. Uite, e lumină în bucătărie. Acolo stau. Nevastă-mea m-aşteaptă.

Se opri în faţa căsuţei sale.

Welch se frămîntă alături.

— Dă o raită prin localul meu cînd vrei să bei un pahar de bere sau de whisky. Ţin deschis pînă la miezul nopţii. Fac trataţie prietenilor aşa cum se cuvine.

Se fofilă ca un şobolan bătrîn.

Mike strigă :

— Noapte bună.

Ocoli casa şi intră pe uşa din dos. Nevastă-sa, subţirică şi îmbufnată, stătea lîngă plită, încălzindu-se. Întoarse capul spre Mike cu o privire plină de reproş, în timp ce el rămase în prag.

Apoi ochii i se dilatară şi se fixară pe faţa lui :

— Ai fost la o femeie, spuse ea răguşit. La ce femeie ai fost ?

Mike rîse.

— Te crezi şireată foc, hai ? Te crezi vreo şireată, hai ? Ce te face să crezi c-am fost la o femeie ?

Ea îi răspunse furioasă :

— Crezi că nu pot să-mi dau seama după expresia feţei tale c-ai fost la o femeie ?

— S-a făcut, spuse Mike. Dacă eşti atît de şireată şi ştii totul, nu-ţi mai spun nimic. N-ai decît s-aştepţi ziarele de dimineaţă.

Văzu îndoiala strecurîndu-se în privirea ei plină de nemulţumire.

— Ai întîrziat cumva din cauza negrului ? întrebă ea. Au pus mîna pe negru ? Toţi spuneau c-or să pună mîna pe el.

— Descoperă de una singură, dacă eşti atît de şireată. N-am de gînd să-ţi spun nimic.

Trecu prin bucătărie şi intră în baie. Pe perete atîrna o oglinjoară.

Mike îşi scoase şapca şi-şi privi faţa.

„Dumnezeule, avea dreptate, se gîndi el. Arăt exact de parc-aş fi fost la o femeie."

LANGSTON HUGHES

James Langston Hughes, fiul unei bucătărese de culoare, s-a născut în anul 1902. După o copilărie plină de griji lucrează ca șofer, vînzător de flori, marinar, portar. Sprijinit de poetul Vachel Lindsay, publică primul său volum de versuri: Blues-urile triste (The Weary Blues), *1926; urmează cronologic volumele de versuri:* Scumpă, iubită moarte (Dear Lovely Death), *1931;* Mama neagră (The Negro Mother), *1931;* Păstrătorul viselor (The Dream Keeper), *1932;* Un cîntec nou (A New Song), *1938;* Shakespeare în Harlem (Shakespeare in Harlem), *1942;* Cîmpiile minunilor (Fields of Wonder), *1947;* Bilet de dus (One Way Ticket), *1949*.

Scottsboro Limited, *1932, conține poeme și o piesă într-un act.*

Poeziile sale, inspirate din folclorul negrilor și influențate de muzica de jaz, reflectă ceva din viața grea a populației de culoare.

În 1932 Langston Hughes vizitează Uniunea Sovietică și doi ani mai tîrziu consemnează cele văzute în Un negru privește Asia Centrală Sovietică (A Negro Looks at the Soviet Central Asia).

În timpul celui de-al doilea război mondial publică în revistele progresiste din Statele Unite versuri închinate luptei eroice a poporului sovietic.

Dintre volumele sale de proză se remarcă: romanul Nu fără să rîzi (Not Without Laughter), *1930, și culegerile de nuvele:* Felul de a fi al albilor (The Ways of White Folk), *1934;* Simple spune ce gîndește (Simple Speaks His Mind), *1950;* Rîdem ca să nu plîngem (Laughing to Keep from Crying), *1952;* Simple se însoară (Simple Takes a Wife), *1953.*

În volumul Întinsa Mare (The Big Sea), *1940, și-a consemnat autobiografia.*

Nuvela: Fără rușine în fața vieții... (Cora Unashamed) *a apărut în volumul* Felul de-a fi al albilor; Ceva de care să te sprijini (Something to Leon On), *în* Simple spune ce gîndește, *iar* Cine trece drept cine? (Who is Passing for Who), *în* Rîdem ca să nu plîngem.

FĂRĂ RUȘINE ÎN FAȚA VIEȚII...

Melton era una din acele mizere așezări dintre oraș și sat — nu destul de mare pentru a fi oraș, și nici destul de mică pentru a fi un sat — vreau să zic un sat în înțelesul rural și încîntător al cuvîntului. Melton n-avea nimic încîntător. Era doar o adunătură de case și clădiri așezate vraiște, într-o regiune de ferme — una din acele triste așezări americane, cu caldarîmuri, dar fără străzi

pavate, cu lumină electrică, dar fără canalizare, cu o gară unde nu se oprea nici un tren, cu excepţia unei curse de dimineaţă şi de seară, care te zdruncina. Şi se afla la 150 de mile de orice oraş — şi chiar de Sioux City.

Cora Jenkins era unul din cei mai umili cetăţeni din Melton. Era ceea ce oamenii, cînd se refereau la ea şi doreau să fie politicoşi, numeau „o negresă", iar cînd voiau să fie grosolani — „o cioară" — adăugînd cîteodată cuvîntul „curvă" fără vreun motiv întemeiat, căci Cora era de obicei un suflet care nu făcea nici un rău, deşi, cîteodată, înjura.

Trăia în Melton de patruzeci de ani. Se născuse acolo. Avea să moară, probabil, tot acolo. Slujea la familia Studevant, care o tratau ca pe un cîine. Înghiţea totul. Trebuia să înghită : altfel ar fi fost silită să muncească pentru albi mai săraci, care ar fi tratat-o şi mai rău ; sau să rămînă fără lucru. Cora era ca un arbore — o dată ce prindea rădăcini, rămînea înfipt în pămînt, în ciuda vijeliilor şi a discordiilor, a vîntului, şi-a stîncilor.

Era femeie în casă la familia Studevant — spăla, călca, gătea, freca pe jos, se îngrijea de copii, de cei bătrîni, făcea focul şi aducea apă.

„Cora, fă trei torturi pentru aniversarea naşterii lui Mary, de mîine seară. Ascultă, Cora, fă-i o baie lui Rover cu săpunul acela de gudron pe care l-am cumpărat. Cora, du-i mamei nişte jeleu, dar să n-o laşi să guste o fărîmă din prăjitura cu struguri. Dacă gustă n-o să dormim toată noaptea. Cora, calcă-mi ciorapii. Cora, vino încoa... Cora pune... Cora... Cora... Cora ! Cora !"

Iar Cora obişnuia să răspundă :

— Da, doamnă.

Toată familia Studevant o socotea proprietatea lor, şi-aveau perfectă dreptate : aşa era. Era prinsă în

capcana nevoilor materiale, care o ţinea de fapt toată viaţa în ghearele ei : în bucătăria familiei Studevant, gătind ; în sufrageria familiei Studevant, măturînd ; în curtea din dos a familiei Studevant atîrnînd rufe pe sfoară.

Vreţi să ştiţi cum era cu putinţă aşa ceva ? Cum se putea închide o cursă atît de strîns ? Iată în cîteva cuvinte :

Cora era cea mai mare dintr-o familie de opt copii — cioroii Jenkins. Singurii negri din Melton, slavă Domnului ! De unde au venit la început — adică de unde au venit bătrînii — Dumnezeu ştie. Copiii s-au născut acolo. Bătrînii mai sînt încă acolo : Tata conduce o căruţă cu vechituri. Bătrîna se văicăreşte prin casă, se văicăreşte şi caută ceartă. Şapte dintre copii au plecat. Numai Cora a mai rămas. Cora pur şi simplu nu putea să plece, căci cine mai avea s-o îngrijească pe mama ei ? Şi, pe deasupra, dacă pleca, cine mai avea grijă ca fraţii şi surorile ei să termine şcoala (ea fiind cea mai mare, iar mama ei fiind suferindă) ? Şi în afară de asta — ei bine, trebuia să fie cineva care s-o ajute pe mama să îngrijească un copilaş cînd altul se anunţa pe drum.

În copilărie, Cora n-avusese timp să se joace. Ţinea totdeauna un frăţior mai mic sau o surioară în braţe. Copilaşi răi, care ţipau neastîmpăraţi, flămînzi şi lacomi. În clasa a opta părăsi şcoala şi se duse să lucreze la familia Studevant.

De atunci, mînca mai bine. La început muncea doar o jumătate de zi, iar în restul timpului o ajuta acasă pe maică-sa. Apoi, a muncit toată ziua, aducînd simbria acasă pentru a hrăni pe copiii tatălui ei. Bătrînul era cam beţivan. Puţinii bani pe care-i cîştiga curăţind closetele, cărînd cenuşa şi

din vînzarea vechiturilor îi cheltuia mai ales pe acel lucru care te face să uiţi că ai opt copii.

Îşi petrecea serile povestind bazaconii lungi şi nostime vagabonzilor albi din oraş şi bînd băuturi alcoolice. Cînd i-a murit calul, banii lui Cora s-au dus pe un alt cal, la care să-şi înhame tata căruţa lui hodorogită. Cînd trebuia plătită rata ipotecii, simbria Corei făcea ca agentul să nu le ia şi acoperişul de deasupra capetelor. Cînd tata a fost arestat, Cora a împrumutat zece dolari de la doamna Studevant şi l-a scos.

Cora se abţinea de la orice şi tot Cora strîngea banii, purta hainele vechi ale familiei Studevant, mînca ce prisosea de la familia Studevant şi-şi aducea şi simbria acasă. Fraţii şi surorile ei crescură. Băieţii, deznădăjduiţi, plecară din Melton unul cîte unul, cît mai departe. Rînd pe rînd plecară şi fetele, cele mai multe de ruşine. „M-au făcut de ruşine, spunea tata Jenkins, m-au făcut de ruşine ! Nu se pot duce să culeagă fragi, fără să se întoarcă făcute de ruşine." Era ceva la fetele Jenkins, pielea lor cafenie, care-i atrăgea pe muncitorii albi de la ferme.

Chiar Cora cea umilă a avut odată un iubit. Venea în oraş cu un tren de marfă (e mult de atunci) şi lucra la grajdul cailor. (Asta se întîmpla mai înainte ca automobilele să fie atît de răspîndite.) Toţi spuneau că era un I.W.W. [1] Lui Cora nu-i păsa. Era primul şi ultimul bărbat pe care îşi amintea că l-a dorit vreodată. Niciodată nu avusese

[1] *Industrial Workers of the World* — textual : Lucrătorii industriali ai lumii. Organizaţie sindicală formată la Chicago în 1905, cuprinzînd lucrători din industrie, indiferent de calificare şi specialitate ; îşi propunea să lupte pentru înlăturarea sistemului nedrept de plată şi se declara în favoarea socialismului internaţional.

un iubit negru. Nu erau mulţi negri prin împrejurimi. Asta nu era vina ei.

Joe, băiatul alb, răspîndea totdeauna un miros de grajd. Era un fel de străin. Vorbea cu accent, avea păr galben, mîini mari şi ochi cenuşii.

Era vară. Ceva mai încolo de casa familiei Studevant se întindeau pînă la orizontul îndepărtat pajişti, livezi şi cîmpii frumoase. Noaptea, cerul catifelat se umplea de stele. Cîteodată apărea luna. Greieri, lăcuste... şi licurici. Mirosul ierbii. Cora aştepta. Băiatul acela, Joe — o scînteie a unei ţigări în depărtare, un fluierat în întuneric. Dragostea n-are nevoie de multe. Cora răspîndea mirosul cinei de la familia Studevant, şi un altul de parfum ieftin. Joe, mare şi voinic, şi la fel de neglijent ca şi caii de care vedea, puţea a grajd.

Mama bodogănea, fiindcă Cora venea tîrziu acasă, fiindcă nici unul dintre copii nu scrisese de trei sau patru săptămîni, sau fiindcă tata se îmbătase iar. Astfel trecu vara, şi Cora visa mîini puternice şi ochi cenuşii.

Cora nu se duse nicăieri ca să nască copilul. Şi nici nu încercă să ascundă lucrul acesta. Cînd copilul începu să crească în pîntecul ei, Cora nu simţi că-i o ruşine. Familia Studevant îi spuse să se ducă acasă şi să rămînă acolo. Joe plecă din oraş. Tata blestemă. Mama plînse. Copilul se născu într-o dimineaţă de aprilie. Fetiţa avea ochii cenuşii, iar Cora îi spuse Josephina, după Joe.

Cora era umilă şi nu simţea nici un fel de ruşine fiindcă avea un copil. În Melton nu se mai aflau şi alte negrese care s-o bîrfească, iar de ce spuneau albii nu-i păsa. Ei trăiau în altă lume. Firește, nu se aşteptase ca Joe s-o ia de nevastă sau să rămînă cu ea. Şi el aparţinea altei lumi. Dar copilul era al

ei — un pod viu între două lumi. Oamenii n-aveau decît să trăncănească.

Cora se întoarse la familia Studevant — venind noaptea acasă ca să-şi îngrijească copilaşul şi să se sfădească cu mama. Cam pe atunci doamna Art Studevant născu şi ea un copil, şi Cora îl îngriji. Fetiţa familiei Studevant fu botezată Jessie. Cînd cei doi copii începură să meargă şi să vorbească, Cora o aducea cîteodată pe Josephina ca să se joace cu Jessie — pînă cînd familia Studevant se opuse spunînd că-şi putea vedea mai bine de treabă dacă-şi lăsa copilul acasă.

— Bine, doamnă, spuse Cora.

Dar după puţin timp, n-a mai fost nevoie să i se spună Corei să-şi lase copilul acasă, căci Josephine se prăpădi de tuse măgărească. Într-o după-amiază trandafirie Cora îi văzu trupşorul coborînd în pămînt într-o lădiţă albă, care o costase simbria pe patru săptămîni.

Întrucît mama ei era suferindă, alături de Cora, la mormînt, stătea tata, duhnind a băutură. Numai ei doi, singuri. Cora nu era umilă în faţa morţii. În timp ce se îndepărta de groapă îi dădură lacrimile — dar în acelaşi timp izbucni într-un şir de blesteme, atît de violente, încît cioclii o priviră uimiţi de groază.

Îl blestemă pe Dumnezeu că luase viaţa pe care ea o crease. Ţipă: „Copilaşul meu! Te blestem, Doamne! Copilaşul meu! Eu l-am născut, şi tu mi l-ai luat!" Se uită la cerul în care soarele apunea şi urlă sfidător. Tata era uluit şi speriat. O sui în căruţa lui hodorogită şi dădu bice, hurducăind pe drum între cîmpiile verzi şi pajiştile frumoase care se întindeau pînă la orizontul îndepărtat. Tot timpul cît trecură prin orăşelul urît, Cora plînse şi blestemă, folosind toate cuvintele urîte pe care le

învățase de la tatăl ei în momentele lui de beție.

Săptămîna următoare se întoarse la familia Studevant. Era blîndă și umilă în fața vieții — și iubea copilul lor. După-amiaza, stînd în pridvorul din spatele casei, avea obiceiul s-o ia în brațe pe micuța Jessie și s-o legene pînă adormea, îngropîndu-și fața ei neagră în mirosul de lapte ce-l răspîndea părul fetiței albe.

II

Anii trecură. Tata și mama Jenkins se mai uscară puțin. Bătrînul Studevant muri. Doamna bătrînă avu două atacuri de inimă. Doamna Art Studevant și soțul ei începură să-și arate vîrsta, părul încărunțit și burțile căzute. Copiii crescură sau aproape crescură. Kenneth luă în primire magazinul de fierărie pe care-l ținuse bunicul. Jack se duse la colegiu. Mary era învățătoare. Numai Jessie rămase un copil — în ultimul an de liceu. Jessie, care avea acum nouăsprezece ani, mergea greu cu studiile ei, dar în cele din urmă absolvi. În toamnă urma să se ducă la școala normală.

Cora nu voia să se gîndească la plecarea lui Jessie. O adoptase în inima ei. În casa aceea, mare și nepăsătoare, Cora rămînea totdeauna ca un arbore liniștit și ocrotitor la care Jessie se ducea atunci cînd dădea de bucluc. Cînd era mică și doamna Art o bătea la fund, de îndată ce scăpa, plîngînd cu șuvoaie, Jessie își făcea drum la bucătărie, la Cora. La sfîrșitul fiecărui an de școală, cînd Jessie cădea ca de obicei la mai multe materii (cădea destul de des, fiind un copil nătîng), Cora era cea dintîi care vedea carnetul cu notele rele. Atunci Cora desco-

peri un procedeu de a-i anunța pe bătrîni cu blîndețe.

Mama se ruşina veşnic de proasta de Jessie, căci doamna Art era conducătoarea vieții mondene şi sociale din Melton, preşedintă de trei ani la rînd a Clubului femeilor, şi unul din stîlpii bisericii. Mary, fiica cea mai mare, învățătoarea, păşea cu demnitate pe urmele ei, în timp ce Jessie! Ce copil! Bătutul la fund în copilărie şi dojana de acum n-au înrîurit cu nimic ființa lui Jessie. Rămînea o fată plinuță, nătîngă, pistruiată, blîndă şi ciudată. Toată lumea îi găsea cîte un defect, în afară de Cora.

În bucătărie, Jessie se dezlănțuia. Rîdea. Vorbea. Cîteodată devenea chiar spirituală. Şi învăță să gătească minunat. Cu ajutorul Corei totul părea atît de simplu — nimic nu mai era greu şi complicat ca algebra sau gramatica latină, ca problemele sociale de la clubul mamei, sau ca predicile de la biserică. Nicăieri în Melton, şi alături de nimeni altul nu se simțea Jessie atît de bine cum se simțea alături de Cora în bucătărie. Ştia că mama ei o disprețuia ca pe o fată proastă. Iar cu tatăl ei n-avea nici o legătură. El era totdeauna mult prea ocupat cu vînzări şi cumpărări ca să-şi mai bată capul cu copiii. Iar deseori pleca în capitală. Bunica, bătrînă şi ramolită, o plictisea de moarte şi o îngreţoşa pe Jessie. Verişoara Nora (vara mamei) era geapănă şi reținută ca o fată de preot. Iar fraţii şi surorile mai mari ale lui Jessie aveau fiecare treburile lor şi n-o vedeau pe Jessie decît atunci cînd luau masa împreună.

Ca toate lucrurile neplăcute din casă, Jessie era lăsată pe seama Corei. Şi Cora era fericită. Faptul că avea un copil pe care să-l crească, un copil de vîrsta pe care ar fi avut-o Josephine, îi dădea un scop în viață, îi umplea sufletul de căldură. Cora

o îngrijise şi-i ţinuse loc de mamă, ea o mîngîiase şi-o iubise pe micuţa şi nătînga Jessie în toţi anii aceştia. Iar acum Jessie devenise o tînără femeie, absolvind (cu întîrziere) liceul.

Dar Jessie dădu de un bucluc. Cora află înaintea doamnei Art. Jessie nu era chiar atît de proastă, ca să nu aibă un prieten. Îi povesti totul Corei, ca unei mame. Îi era frică să-i spună doamnei Art. Frică ! Frică ! Frică !

Cora îi răspunse : „Am să-i spun eu !" Şi astfel, umilă şi fără să se ruşineze în faţa vieţii, păşi într-o după-amiază pe veranda însorită a doamnei Art şi-o anunţă foarte simplu :

— Jessie o să aibă un copil.

Cora zîmbi, dar doamna Art înţepeni ca lovită de un trăsnet. Gura i se uscă. Se ridică dreaptă ca un soldat. Se aşeză. Se ridică din nou. Merse drept spre uşă, se întoarse şi şopti :

— Ce ?

— Da, doamnă, un copil. Mi-a spus. Un copilaş. Tatăl lui e Willie Matsoulos, ai cărui părinţi ţin chioşcul de îngheţată pe Strada Mare. Mi-a spus Jessie. Vor să se căsătorească, dar Willie nu-i aici acum. El nu ştie încă nimic despre copil.

Cora ar fi continuat să discute umilă şi fără să se ruşineze despre copilaşul ce nu se născuse încă, dacă pe doamna Art n-ar fi apucat-o o criză nervoasă şi de nestăpînit. Verişoara Nora veni în fugă din bibliotecă, cu ochelarii agăţaţi de un lănţuc. Bătrîna doamnă Studevant, ramolită şi tremurînd de curiozitate, alunecă şi ea într-acolo pe scaunul ei pe rotile. Cînd fu chemată, Jessie veni, roşie şi transpirată, dar trebui să iasă, căci atunci cînd mama ei se ridică de pe dormeză şi o văzu, urlă mai tare ca înainte. Urmă o alergătură după sticla cu camfor, după apă şi gheaţă. Toţi se jeleau şi se

rugau de Dumnezeu. Ce scandal! Ah, Doamne! Jessie dăduse de bucluc!

— Nu-i nici un bucluc, insistă Cora. Nu-i nici un bucluc să ai un copil pe care ţi l-ai dorit. Şi eu am avut unul.

— Gura, Cora!

— Bine, doamnă... Dar şi eu am avut unul.

— Taci, îţi spun.

— Bine, doamnă.

III

Cora nu mai fu ţinută la curent cu ce se petrecea. Jessie era pedepsită să stea în camera ei. Într-o după-amiază, cînd domnişoara Mary se întoarse acasă de la şcoală, cele patru femei albe se adunară în dosul uşilor zăvorîte ale dormitorului doamnei Art. Pentru prima oară Cora găti masa de seară în bucătărie, fără să fie cicălită de cineva care să-şi dea cu părerea. Domnul Studevant plecase la Des Moines. Cora ar fi vrut ca el să fie acasă. Aşa voinic şi morocănos cum era, tot avea mai mult cap decît femeile. El probabil că ar fi pus la cale o căsătorie de pomină. Fiind vorba însă de doamna Art, Jessie n-avea să ia niciodată în căsătorie pe băiatul grec. Cora ştia asta. Nimeni nu fusese încă găsit destul de bun ca să se însoare cu sora ei Mary. Doamna Art nutrea ambiţii în care n-aveau ce căuta cei de teapa fiilor de greci, şi care se ocupau cu făcutul înghe̦ţatei.

Cînd Cora îi duse sus masa de seară, Jessie plîngea. Negresa se aşeză pe pat şi ridică în mîinile ei întunecate capul fetei albe.

— Nu te mai necăji, comoara mea, spuse Cora. Ţin-te bine, şi cînd se întoarce băiatul am să-i spun

cum stau lucrurile. Dacă te iubeşte are să te ia. Şi nu văd nici un motiv pentru care să nu te poţi mărita — sînteţi albi amîndoi. Şi chiar dacă-i străin, e un băiat foarte cumsecade.

— Mă iubeşte, spuse Jessie. Ştiu că mă iubeşte. Aşa mi-a spus.

Dar mai înainte ca să se întoarcă băiatul (sau chiar domnul Studevant) doamna Art şi Jessie plecară la Kansas City. „O călătorie de cumpărături pentru Paşti", scrise ziarul săptămînal.

Apoi primăvara înflori din plin, iar cîmpiile şi livezile de la marginea Meltonului se aşternură verzi şi frumoase pînă la orizontul îndepărtat. Cora îşi reaminti propria ei primăvară, cu douăzeci de ani în urmă, şi în pieptul ei izbucni o simpatie şi o durere mare pentru Jessie, care avea aceeaşi vîrstă pe care ar fi avut-o Josephine, dacă ar fi trăit. Stînd în pridvorul bucătăriei şi curăţind mazărea, Cora se gîndi la propria ei viaţă — ani şi ani de muncă pentru familia Studevant ; ani şi ani de mers acasă unde n-o aşteptau decît mama şi tatăl ei ; moartea micuţei Josephine ; şi numai Jessie care să-i încălzească inima. Ştia că Jessie e lucrul cel mai scump pe care-l avea pe lume. Tot timpul cît lipsi fata, Cora se frămîntă.

După zece zile doamna Art şi fiica ei se întoarseră. Dar Jessie era mai slabă şi mai palidă decît fusese vreodată. În ochii ei se ştersese orice lumină. Cînd s-au dat jos din tren doamna Art părea puţin speriată.

— A avut o indigestie îngrozitoare la Kansas City, spuse ea vecinilor şi femeilor de la club. D-asta am stat atît de mult, aşteptînd să se întremeze ca să putem călători. Biata Jessie ! Arată sănătoasă, dar n-a fost niciodată un copil voinic. E unul din necazurile vieţii mele.

Doamna Art vorbea mult, explica mult, cum mîncase Jessie la Kansas City lucruri care nu-i priiseră. Acasă, Jessie se duse să se culce. Nu voia să mănînce. Cînd Cora îi aduse mîncarea sus, ea murmură :

— Copilul s-a dus.

Faţa Corei se întunecă. Îşi muşcă buzele ca să se stăpînească să nu blesteme. Îşi încolăci braţele în jurul gîtului lui Jessie. Fata plînse. Mîncarea rămase neatinsă.

Trecu o săptămînă. Încercară s-o facă pe Jessie să mănînce. Dar hrana nu voia să stea în stomacul ei. Ochii i se îngălbeniră, limba i se înălbi, şi inima îi bătea nebuneşte. Îl chemară pe bătrînul doctor Brown, dar după o lună — aşa de repede — Jessie muri.

Nu-l mai revăzuse pe băiatul grec. E adevărat că tatăl lui îşi pierduse autorizaţia „datorită repetatelor plîngeri ale mamelor copiilor, sprijinite de clubul femeilor", că vindea îngheţată stricată. Doamna Art Studevant dezlănţuise o campanie pentru a curăţa oraşul de oameni cu meserii dubioase şi de unii oameni dubioşi. Grecii erau pasibili să intre într-o categorie sau cealaltă. Pentru un timp îl băgară la închisoare chiar şi pe traficantul ilicit de alcool, furnizorul preferat al tatălui Jenkins. Doamna Studevant îşi închipui că asta o să-i facă plăcere Corei, dar Cora spuse doar :

— Tata bea de-atîta vreme, încît n-are decît s-o ducă înainte.

Refuză mai tîrziu să-şi dea părerea asupra campaniei de purificare pornită de stăpîna ei. În toiul acestei campanii muri Jessie.

În ziua înmormîntării toată casa se umplu de flori. (Serviciul funebru se ţinu acasă şi nu la biserică, din cauza infirmităţii bătrînei bunici Stu-

devant.) Toată familia se îmbrăcă în mare doliu. Doamna Art era complet distrusă. Cînd se apropie ora serviciului funebru, îşi reveni totuşi şi mîncă o omletă, „ca să mă ajute să rezist după-amiază".

— Cora, spuse ea, prepară-mi şi o bucăţică de jambon la ea. Mă simt atît de slabă.

— Bine, doamnă.

Elevele din ultimul an de la liceu sosiră în grup. Venise şi Clubul femeilor cu insignele lor. Reverendul doctor Mc. Elroy îşi pusese cel mai înalt guler şi cea mai lungă haină. Corul stătea în spatele sicriului, cu un solist special pentru a cînta : „Mîntuitorul îşi hrăneşte turma sa, ca un păstor". Era o după-amiază splendidă de primăvară, şi o înmormîntare splendidă.

Doar atît că era şi Cora acolo. Fireşte, prezenţa ei nu dădea naştere la nici un comentar (era servitoarea familiei), dar ce-a făcut, şi cum a făcut-o a rămas subiectul de discuţie în Melton pînă în ziua de azi — căci în faţa morţii Cora nu mai era umilă.

După ce reverendul doctor Mc. Elroy îşi termină discursul funebru şi fetele din ultimul an citiră din caietele lor cu amintiri şi se executară cîntările, fiind tocmai pe punctul ca rudele şi prietenii să înceapă să treacă pe lîngă sicriu ca s-o vadă ultima oară pe Jessie Studevant, Cora se ridică de pe locul ei de lîngă uşa sufrageriei. Zise :

— Comoara mea, vreau să spun ceva.

Vorbea ca şi cum s-ar fi adresat lui Jessie. Se apropie de sicriu şi-şi ţinu mîinile cafenii deasupra trupului alb al fetei. Faţa îi era răvăşită. Oamenii rămaseră ca împietriţi şi urmă o pauză lungă. Deodată Cora răcni :

— Ei te-au omorît ! Şi pe degeaba... Ţi-au omorît copilul... Te-au luat de aici în primăvara vieţii tale, şi acum te-ai dus, te-ai dus, te-ai dus !

Oamenii rămaseră ca paralizaţi pe scaune.

Cora continuă :

— Îţi fac o predică frumoasă şi nu spun nimic. Îţi cîntă o cîntare şi nu spun nimic. Dar, comoara mea, Cora e-aici şi-o să le spună ce ţi-au făcut. O să le spună de ce te-au dus la Kansas City.

Un urlet puternic sfîşie văzduhul. Doamna Art se prăbuşi pe scaunul ei, ţeapănă ca o scîndură. Verişoara Nora şi sora Mary împietriseră. Bărbaţii din familie se repeziră s-o apuce pe Cora. Se împiedicară de coroane şi ghirlande. Dar, mai înainte de-a o putea apuca, Cora arătă cu degetele ei lungi spre femeile în negru şi spuse :

— Ele te-au omorît, comoara mea. Ele te-au omorît pe tine şi pe copilul tău. Le-am spus că tu îl iubeai, dar nu le-a păsat. L-au omorît mai înainte ca el să...

O mînă puternică o apucă pe Cora de mijloc. O alta îi încleştă braţul. Jumătate din bărbaţii din familia Studevant o împresurară, iar o altă jumătate o împinseră prin coridorul format de scaunele pliante, prin mulţimea din sufragerie şi prin bucătăria goală, scoţînd-o pe uşa de mărgele ce da în curtea din dos. Cora se smuci tot timpul să scape de ei şi le blestemă nevestele. La uşă începu să plîngă cu hohote — lacrimi mari izvorîte din dragostea pentru Jessie.

În curtea din dos se aşeză plîngînd pe o bancă de spălat rufe. În camera mare auzea corul cîntînd stins. În cîteva clipe îşi reveni şi se întoarse în casă. Îşi adună încetişor din bucătărie şi din cămară puţinele lucruri pe care le avea — şorţurile şi

umbrela — şi o luă în jos pe alee, spre casă, la mama ei. Cora nu se mai întoarse ca să slujească la familia Studevant.

Împreună cu mama ei trăiesc din ce cultivă în grădiniţa lor şi din ce cîştigă tata cu comerţul lui de vechituri — asta cînd reuşesc să-i ia cu forţa o parte din sărmanul lui cîştig, mai înainte ca el să-l dea pe băutură.

În orice caz, la marginea Meltonului, cioroii Jenkins, tata, mama şi Cora, reuşesc într-un fel sau altul s-o scoată la capăt.

CINE TRECE DREPT CINE?

Una din marile neplăceri pe care le ai cînd eşti membru al unei rase minoritare constă în faptul că atîţia tipi politicoşi, bine intenţionaţi şi inimoşi se strîng în jurul tău ca să te-ajute. De cele mai multe ori, să fim drepţi, nu te-ajută decît cu tovărăşia lor — deseori cumplit de anostă.

Unii dintre oamenii de culoare par să se obişnuiască însă foarte bine cu asta, mai ales în vremurile „înălţătoare" pe care le trăim. Un astfel de exemplar era Caleb Johnson, un activist social negru, care cînd îl căutai tîra după el unul sau doi albi oarecare, invitîndu-i la masă, plimbîndu-i prin Harlem şi încheind noaptea la Savoy — spre marea nemulţumire a tuturor prietenilor săi, care ar fi ieşit în acea seară ca să se distreze, şi nu ca să facă sociologie.

Prietenii sînt prieteni, şi, din nenorocire, oamenii care exagerează în intenţia lor de ajutor rămîn doar cu intenţiile — indiferent de culoarea pielii. Dacă nu negrii ci albii ar fi cei oprimaţi, Caleb Johnson ar fi printre primii care-ar oferi albilor din nord tovărăşia sa agreabilă şi cu totul prostească, avînd impresia că într-un fel le-ar face un mare bine.

Aşa că vedeţi, atît Caleb, cît şi prietenii săi albi erau cu toţii nişte tipi plicticoşi. Ori aşa credeam noi, cei care locuiam în cartierul boem şi literar din Harlem [1], în epoca „Renaşterii poporului negru" [2]. Noi, oamenii de litere consideram că vederile noastre sînt mult prea largi, ca să ne batem capul cu probleme de culoarea pielii. Ne plăceau oamenii, indiferent de rasa lor, care să fumeze neîncetat, să bea din gros şi să aibă apucături şi o moralitate la fel de şleampăte ca şi hainele lor şi să-şi bată joc de toţi cei care nu făceau la fel ca ei. Dispreţuiam şi ne uitam de sus la orice negru sau alb care era atît de nefericit încît să nu priceapă pe Gertrude Stein [3], Ulysses [4], instrumentele muzicale electrice, Jean Toomer [5] sau pe George An-

[1] Cartier în Manhattan, la început un sat, iar astăzi un district locuit exclusiv de negri.

[2] În cea de-a treia decadă a secolului nostru a avut loc în Statele Unite, în mijlocul populaţiei de culoare, o renaştere artistică care s-a manifestat mai ales în literatură.

[3] Romancieră şi estetă americană (1874—1946), de orientare formalistă.

[4] Roman al scriitorului irlandez *James Joyce* (1882—1941). Lucrarea vădeşte o mare erudiţie, alunecînd totodată în formalism prin cultul excesiv al formei literare.

[5] Scriitor american negru (n. în 1894), autor de nuvele, versuri şi piese de teatru, inspirate mai ales din viaţa populaţiei de culoare din S.U.A.

theil[1]. Pe la sfîrşitul decadei 1920, Caleb de-abia ajunsese cu lecturile la Dos Passos[2]. Credea că G. H. Wells e un scriitor bun.

Într-o noapte, am dat de Caleb în localul lui Small. Remorcase trei albi asortaţi. Am fi trecut mai departe cu o simplă clătinare din cap, dacă el nu ne-ar fi salutat entuziasmat şi nu s-ar fi ridicat să ne prezinte cu puternice exclamaţii prietenilor săi — o femeie şi doi bărbaţi — care se dovediră a fi învăţători din Iowa. Părură surprinşi şi încîntaţi să facă cunoştinţă cu doi scriitori negri şi cu un pictor negru în carne şi oase. Ne invitară să bem ceva cu ei. Cum nu prea aveam bani, am binevoit să luăm loc la masa lor.

Doamna albă spuse :

— N-am mai cunoscut pînă acum un scriitor negru.

Cei doi bărbaţi adăugară :

— Nici noi.

— Ei bine, noi cunoaştem o mulţime de scriitori albi, am declarat noi, cei trei boemi de culoare, cu o nepăsare plictisită.

— Dar scriitorii negri sînt mult mai rari, spuse doamna.

— Sînt destui în Harlem, am spus noi.

— Dar nu şi în Iowa, spuse unul dintre bărbaţi, scuturîndu-şi coama roşie.

— Dar nu sînt nici scriitori *albi* buni în Iowa, nu-i aşa ? am întrebat noi cu superioritate.

---

[1] Pianist şi compozitor american (n. 1900), folosind pianul mecanic şi instrumentele electro-muzicale.

[2] *John dos Passos* (n. 1896), romancier american. În lucrările lui mai importante a descris societatea americană din primele trei decade ale secolului nostru, demascînd afacerismul şi corupţia, într-o formulă literară inedită, epicul fiind intersectat de unele scurte prezentări rezumative, în genul acelora de care uzează jurnalele cinematografice de actualităţi.

— Ba da, Ruth Suckow [1] a venit de-acolo.

La care am început s-o atacăm pe Ruth Suckow ca fiind demodată şi s-o distrugem în favoarea lui Kay Boyle [2]. Felul cum aruncam cu nume în dreapta şi stînga păru să-i impresioneze atît pe Caleb, cît şi pe oaspeţii săi albi. Asta, firește, ne încîntă, deşi eram prea tineri şi prea mîndri ca s-o recunoaştem.

Băuturile veniră, totul mergea bine, şi beam cu toţii, noi impunîndu-ne într-o manieră pedantă, cînd deodată, chiar la masa din spatele nostru se ridică un om şi doborî la pămînt o femeie. Era un om cu pielea cafenie. Femeia era blondă. Ea se ridică, iar el o mai lovi o dată, doborînd-o din nou. Atunci omul din Iowa cu părul roşu se sculă şi-i trase una negrului de-l făcu să se prăbuşească.

Spuse :

— Să nu te mai atingi de femeia aceea albă.

Omul se sculă şi spuse :

— Nu-i o albă. E nevastă-mea.

Unul din chelneri adăuga :

— Nu-i o albă, domnule, e o negresă.

La care omul din Iowa păru încurcat ; lăsă pumnii jos şi spuse :

— Îmi pare rău.

Negrul spuse :

— La urma urmei, ce faci aici în Harlem şi de ce te bagi în afacerile mele familiale ?

Albul spuse :

— Am crezut că-i o femeie albă.

Femeia care fusese trîntită la pămînt se ridică şi spuse :

---

[1] Scriitoare americană (n. 1892). A descris, în unele din romanele ei, viaţa coloniştilor germani, stabiliţi în Ohio.

[2] Scriitoare americană (n. 1903), care a trăit mult timp în Europa. Ultimele ei romane sînt dedicate luptei împotriva ocupaţiei naziste în Europa.

— Ei bine, nu sînt albă, sînt o negresă, așa că lasă-l în pace pe bărbatul meu.

Apoi se aruncară amîndoi asupra omului din Iowa. A trebuit să intervenim cu toții și mai mulți chelneri ca să-i despărțim. Cînd totul se termină, patronul ne ceru politicos să plătim consumația și să plecăm. Ne spuse că-i tulburam liniștea localului. Așa c-am plecat cu toții. Ne-am dus în josul străzii, la un restaurant unde se servea pește. Caleb nu mai termina scuzîndu-se față de prietenii săi albi. Noi, artiștii, eram amîndoi furioși și amuzați.

— De ce i-ați spus omului aceluia pe care l-ați lovit că vă pare rău, atunci cînd v-ați dat seama că femeia albă pe care o apărați era doar ușor colorată și părea albă? i se adresă pictorul de culoare vizitatorului din Iowa.

— Vă spun drept, spuse omul din Iowa cu părul roșu, n-aveam intenția să mă amestec dacă erau de aceeași rasă.

— Nu credeți că o femeie, indiferent de rasa ei, trebuie apărată împotriva unei brute? întrebă pictorul.

— Ba da, dar cred că-i treaba voastră să vă apărați propriile femei.

— Oh, așadar, dumneavoastră împărțiți încăierările după rasă, indiferent de cine avea dreptate.

— N-aș spune asta.

— Vreți să spuneți că n-ați apăra o femeie de culoare pe care o bate soțul ei? întrebă poetul.

Mai înainte ca vizitatorul să aibă vreme să-i răspundă, pictorul spuse:

— Nu, eu cred că v-ați înfuriat pentru că ați crezut că negrul lovea o femeie *albă*.

— Dar *arăta* ca o femeie albă, obiectă bărbatul.

— Poate că trecea drept femeie de culoare, am spus eu.

— Aşa cum unii negri trec drept albi, interveni Caleb.

— Oricum, mie nu-mi place cum v-aţi oprit de-a o mai apăra cînd v-aţi dat seama că nu era albă, spuse pictorul negru.

— Nu, nici nouă nu ne place, furăm noi cu toţii de aceeaşi părere, cu excepţia lui Caleb.

Caleb spuse, pentru a împăca lucrurile :

— Dar domnul Stubblefield e nou venit în Harlem.

Bărbatul cu părul roşu spuse :

— Da, e prima oară cînd vin aici.

— Poate că domnul Stubblefield n-ar trebui să mai calce în Harlem, am remarcat noi.

— De acord, spuse domnul Stubblefield. Noapte bună.

Apoi se ridică şi ieşi din cafenea. Călca cu paşi aroganţi. Părul roşu dispăru în noapte.

— Ne pare nespus de rău, spuseră cei doi albi care rămăseseră. E de vină firea lui Stubby. Dar explicaţi-ne, există într-adevăr mulţi negri cu o culoare atît de deschisă ca femeia aceea ?

— Desigur, mulţi dintre ei au mai mult sînge alb decît negru şi trec drept albi.

— Ah, da ? spuseră domnul şi doamna din Iowa.

— Aţi citit-o vreodată pe Nella Larsen ? am întrebat noi.

— Şi ea scrie romane, explică Caleb. Şi ea e parţial albă.

— Citiţi-o, i-am sfătuit noi. Citiţi de asemenea *Autobiografia unui fost om de culoare* [1]. Nu c-am fi citit-o noi — căci acordăm puţină importanţă scriitorilor negri mai bătrîni — dar ştim că scrie despre cei ce trec drept albi.

[1] Roman al scriitorului negru *James Weldon Johnson* (1871—1938).

Am comandat peşte şi bine dispuşi ne-am apucat să-i scandalizăm pe prietenii noştri albi cu istorii despre cît de mulţi negri treceau drept albi în toată America. Eram într-adevăr hotărîţi a *épater le bourgeois*[1] prin intermediul acestui cuplu alb, pe care-l prinsesem la înghesuială, cînd în mijlocul discursurilor noastre femeia albă se aplecă peste masă şi spuse :

— Ascultaţi, domnilor, nu-i nevoie să răspîndiţi asta, dar nici eu şi nici soţul meu nu sîntem albi. Am *trecut* doar drept albi în ultimii cincisprezece ani.

— Ce ?

— Şi noi sîntem negri ca şi dumneavoastră, spuse soţul. Dar e mai bine să treci drept alb, deoarece cîştigăm mai mulţi bani.

Ce să vă spun, ne-am dezumflat. S-a dezumflat şi Caleb. Se gîndise tot timpul că plimbă nişte albi pe sprînceană prin Harlem — iar ei erau la fel de negri ca şi el !

Caleb nu înjura aproape niciodată. Dar de data asta spuse :

— Să fiu al dracului !

Apoi toată lumea rîse. Şi ce mai rîsete ! Aproape cu istericale. Am renunţat pe loc la profesionismul purtării noastre de negri prea conştienţi de apartenenţa lor de rasă ; am devenit fireşti, am mîncat peşte, am discutat şi-am glumit în voie, aşa cum fac negrii cînd nu sînt albi în jur. Am făcut mare haz de astă dată, glumind pe seama tipului cu părul roşu care luase o negresă blondă drept o

[1] A-l uimi pe burghez (fr.) ; expresia se leagă de doctrina „artă pentru artă" proclamată de *Théophile Gautier* (1811—1872), scriitor şi poet francez, care a grupat în jurul său un cenaclu de tineri romantici tumultuoşi.

femeie albă. După ce-am mîncat peştele, am mai trecut prin două sau trei localuri de noapte şi-am băut pînă la cinci dimineaţa.

În cele din urmă am suit cuplul uşor colorat într-o maşină care mergea spre centrul oraşului. S-au întors să ne mai strige un ultim la revedere. Maşina era gata să pornească, cînd femeia îi ceru şoferului să oprească.

Se aplecă pe geam şi spuse rînjind :

— Ascultaţi, băieţi ! Îmi pare rău că vă încurc din nou. Dar ca să vă spun drept, nici eu şi nici soţul meu nu sîntem cîtuşi de puţin negri. Sîntem albi. Ne-am gîndit să vă păcălim, trecînd drept oameni care au puţin sînge negru — aşa cum ne-aţi povestit voi despre unii negri care trec drept albi.

Rîse, şi în timp ce maşina gonea spre Central Park, făcu un semn cu mîna :

— La revedere !

N-am scos o vorbă. Rămăsesem acolo, într-un colţ din Harlem, prostiţi, nemaiştiind cînd fusesem păcăliţi. Erau într-adevăr albi — trecînd drept negri, sau negri — trecînd drept albi ?

De orice rasă ar fi fost, se distraseră turbat pe seama noastră — chiar dacă ne plătiseră băuturile.

UN LUCRU DE CARE SĂ TE SPRIJINI

— Un bar e un lucru de care să te sprijini, spuse Simple.

— Te sprijini foarte des de baruri, am remarcat eu.

— Aşa e, spuse Simple.

— De ce?

— Din cauză că de orice lucru m-aş sprijini se prăbuşeşte, spuse Simple, inclusiv părinţii, nevasta, patronul şi eu însumi.

— Ce vrei să spui?

— Părinţii m-au adus pe lume, spuse Simple, dar n-au avut bani ca să mă dea la şcoală. Cînd eram de-o şchioapă a trebuit să mă duc să muncesc.

— Asta se întîmplă cu mulţi copii, am spus eu.

— Mai ales cu cei de culoare, spuse Simple. Iar pe soţia mea nu mă puteam bizui. Cînd a venit criza şi eram şomer, Isabel nu mi-a fost de ajutor. N-am găsit în ea un punct de sprijin.

— Aşa c-ai început să te sprijini de baruri, am spus eu.

— Nu, spuse Simple. Mă sprijineam de baruri încă dinainte de-a mă însura. Am început să mă sprijin de îndată ce m-am făcut băiat mare.

— Poate că dac-ai fi ţinut de-o biserică, ai fi avut un reazim mai puternic.

— Vrei să zici, să mă sprijin de Dumnezeu? Prea mulţi se sprijină acum de tatăl nostru ceresc. Cred că Dumnezeu nu-i ajută decît pe cei ce se ajută singuri — şi eu sînt unul care încearcă să se ajute singur. Din cauza asta le merge bine în viaţă albilor şi-au ajuns unde sînt — pe cînd negrii se sprijină numai pe Dumnezeu.

— Iar tu te sprijini numai de baruri.

— Ce crezi că fac toată ziua? obiectă Simple. De la opt dimineaţa şi pînă la cinci după-masa nu mă sprijin de baruri. Muncesc! Întreabă-l pe patronul meu de la fabrică. El ştie că muncesc. Are pretenţia că ţine şi la mine. Dar creşterea aia de salariu, pe care mi-a promis-o iarna trecută, crezi c-am primit-o vreodată? Ca şi avansarea. Nu! N-am

fost avansat ! Îi văd pe băieţii albi cum avansează, în timp ce eu rămîn pe loc. Sînt negru — aşa că ştiu că înaintez doar pînă aici. Pun rămăşag că, dacă eram alb, ajungeam cineva pe lumea asta.

— Iar invoci acest vechi pretext al culorii pielii ca scuză, am spus eu.

— Ţin rămăşag că n-aş fi sărac. Un alb dispune de toate posibilităţile şi n-are nici un sens să fie sărac. Poate găsi oricè meserie, oriunde. Poate fi chiar preşedinte. Eu pot ?

— Ai calităţile necesare ?

— Răspunde la întrebarea mea, spuse Simple, şi nu-mi pune alta. Pot eu să fiu preşedinte ? Truman poate, dar eu ? E el mai deştept decît mine ?

— Nu-l cunosc personal pe domnul Truman, aşa că nu ştiu.

— Dar *arată* mai deştept ? întrebă Simple.

— Trebuie să recunosc că nu, am spus eu.

— Atunci de ce nu pot să fiu şi eu preşedinte ? Din cauză că sînt negru, asta-i.

— Aşa că-ţi petreci serile sprijinindu-te de baruri, fiindcă nu poţi fi preşedinte, am spus eu. Ce fel de judecată e asta ?

— O judecată destul de sănătoasă, spuse Simple. Dacă oricine poate să fie preşedinte în America, eu vreau să fiu preşedinte. Constituţia ne garantează drepturi egale, dar am eu aceste drepturi ? Nu. Constituţia mă persecută.

— Îţi închipui că te persecută Constituţia ?

— Chiar aşa, spuse Simple. Aşa cum l-a persecutat pe negrul acela sărman, linşat luna trecută. A fost arestat vreunul din gloata aia ? Nici un suflet de creştin ! Dar ia răpeşte un copilaş alb şi treci strada cu el, şi-ai şi primit douăzeci de ani.

F.B.I. [1]-ul îşi întinde plasa şi culege patruzeci de suspecţi, pînă dimineaţa. Iar dacă eşti de culoare, să nu te prindă vînzînd o jumătate de sticlă de alcool ilicit sau jucînd un joc de cărţi nepermis. Te vîră în toate închisorile ! Sudiştii, însă, pot să te bată, să te ardă, să te linşeze, şi să te spînzure de-un pom, şi nici unul n-are să dea de dracu. Mai dă-mi o bere, Tony ! Mă sprijin de barul ăsta, căci în Statele Unite nu mai există un alt lucru de care să mă pot sprijini.

[1] *Federal Bureau of Investigation,* Biroul Federal de Investigaţii — organizaţie poliţienească avînd iniţial scopul de a lichida delictele grave — uzul stupefiantelor, furturi de copii etc., şi acţionînd sub directa conducere a Ministerului Justiţiei.

WOLCOTT GIBBS

Wolcott Gibbs — umorist, critic cinematografic și teatral, autor de scenarii și reportaje — s-a născut la New York, în anul 1902. Cele mai importante dintre volumele pe care le-a publicat sînt A Bed of Neuroses[1], *1937, și piesa* Un anotimp în soare (Season In the Sun), *1946.*

Colaborează cu articole critice, satirice și uneori nuvele la revista The New Yorker.

Sunați, clopoței sălbatici ! (Ring out, Wild Bells) *a apărut în volumul* A Bed of Neuroses.

SUNAȚI, CLOPOȚEI SĂLBATICI !

Cînd am ajuns într-o bună zi să vizionez versiunea cinematografică a lui Max Reinhardt[2] după *Visul unei nopți de vară* și-am văzut un copil nu-

[1] Joc de cuvinte intraductibil : în engleză, expresia *a bed of roses,* un pat de trandafiri, are sensul de viață fără griji ; *a bed of new roses,* un pat de trandafiri noi, se pronunță la fel ca *a bed of neuroses,* un pat de nevroze.

[2] Actor și director de teatru, de naționalitate austriacă, stabilit în Statele Unite (1873—1943).

mit Mickey Rooney [1] jucînd rolul lui Puck, mi-am amintit deodată că de mult jucasem şi eu acelaşi rol.

Spectacolul nostru a fost dat pe o scenă în aer liber la şcoala dè ţară din Riverdale, cu puţin înainte de război. Decorul îl constituia cadrul natural al acelei văi din marginea oraşului, iar distribuţia era exclusiv masculină, cuprinzînd vîrste între unsprezece şi pînă la, poate, şaptesprezece ani. În timp ce păstrasem astfel nota pură şi elizabetană a originalului, trebuie recunoscut că versiunea noastră avea lipsurile ei. Costumele erau probabil cel mai neplăcut lucru pe care trebuia să-l îndurăm, şi chiar Penrod, costumat tragic ca Launcelot, cu ciorapii surorii sale şi cu pantalonii tatălui său, trebuie să se fi simţit jenat în faţa noastră. Întocmai ca Penrod, şi noi eram costumaţi de părinţii noştri şi, la fel ca şi la familia Schofield, costumele păreau în ansamblu cam nereuşite din punct de vedere istoric. Jumătate dintre doamne fuseseră înclinate să dea prioritate modei elizabetane şi construiseră gulere şi crinoline cam prea voluminoase pentru copiii lor ; altele, care apucaseră să citească instrucţiunile pentru punerea în scenă şi aflaseră că acţiunea se petrece într-o pădure de lîngă Atena, scoseseră la iveală ceva vag atenian, ceva ce începea de obicei cu un cearşaf. Numai zînele aveau o oarecare uniformitate. Pentru un motiv oarecare, toţi părinţii lor se hotărîseră asupra tifonului, iar ici şi colo apărea cîte o podoabă, prost înşirată, din beteală.

Propriul meu costum era misterios, dar lua ochii. Atît pe cît am putut înţelege vreodată, mama se inspirase în confecţionarea lui dintr-un tablou de

[1] Actor american de cinematograf.

Maxfield Parrish [1] cu un măscărici. Pe vîrful capului purtam o bonetă avînd trei coarne umplute; apoi, în cea mai mare parte, un costum lipit pe corp mă acoperea de la încheietura mîinilor pînă la glezne; în sfîrşit, papuci cu vîrfurile umplute, care se îndoiau în sus, la capăt. Întreaga combinaţie era confecţionată din mătase în dungi vezi şi roşii şi (fără îndoială ideea cea mai nebunească a bietei mele mame) eram acoperit din cap pînă în picioare cu o mie de clopoţei minusculi. Deoarece toate costumele noastre erau evident dintr-un material foarte puţin trainic, nu le puneam niciodată la repetiţie şi, firește, nimeni nu ştia că eram înzestrat cu aceste ciudate efecte sonore, pînă ce mi-am făcut intrarea la începutul actului al doilea.

Regizorul nostru era un om care avea păreri bine stabilite despre cum trebuie jucat Shakespeare, iar Puck era unul din personajele lui favorite. Avea teoria că Puck, fiind „întruparea tuturor ştrengărelilor" nu trebuie să stea o clipă locului, aşa c-am fost îndrumat să apar brusc pe scenă şi, o dată ajuns acolo, să ţopăi de colo-colo, mişcînd capul şi vînturînd braţele.

— Vreau să fii ca un mic vîrtej, mi-a spus acest om.

Chiar în timp ce mă pregăteam să sar pe scenă, aveam propriile mele temeri în privinţa acelor gesturi periculos de agitate, cît şi a efectului lor asupra clopoţeilor mei. Cu toate acestea, era prea tîrziu ca să mai inventez o altă tehnică pentru a-l interpreta pe Puck, chiar dacă în mintea mea ar mai fi încăput şi altceva, în afara groazei. Dintr-o săritură m-am repezit pe scenă.

[1] Maxfield Parrish (n. 1870). Pictor şi decorator american, folosind culori foarte vii în lucrările sale.

În felul lui, efectul trebuie să fi fost splendid. La fiecare săritură, sunam ca o mie de sănii pentru copii, iar melodiile mele prevesteau spectatorilor încîntaţi dumnezeu ştie ce lume de veselii. Cînd am ajuns în mijlocul scenei şi-am început să gesticulez, am dat de un bucluc şi mai mare. Celelalte sunete de clopoţei fuseseră tari, dar sporadice. Acesta însă era persistent, schimbîndu-se doar slab ca intensitate şi volum, în funcţie de gesticulaţia mea. Un orb ar fi putut să creadă că m-am hotărît în mod nechibzuit să mă acompaniez la un xilofon. Un actor mai în vîrstă şi-ar fi dat probabil seama că există o ultimă scăpare şi-ar fi abandonat gesticulaţia ca fiind impracticabilă în aceste condiţii. Eu aveam treisprezece ani şi eram incapabil de inovaţii. Mi se spusese de către cei ce răspundeau de spectacol că gesticulaţia făcea parte din acest rol, şi-am continuat să gesticulez. Am continuat totodată să produc o muzică argintie, sărbătorească şi îngrozitoare.

Dacă clopoţeii îmi călcau pe nervi, ei călcau şi mai rău pe nervi restul distribuţiei, care era cu totul nepregătită pentru noua mea interpretare. Primele cuvinte ale lui Puck se adresează uneia din zîne şi sînt, din fericire, scurte.

Am spus :

— *Hei, zîno ! Unde te duci ?* [1]

Nefericitul băiat, stingherit între timp de apariţia în public şi îmbrăcat în tifon şi cu beteală, era de asemenea încurcat de o replică de început, cuprinzînd şaisprezece rînduri. Începu curajos :

[1] Toate traducerile din piesa *Visul unei nopţi de vară* sînt extrase din traducerea lui St. O Iosif.

Peste văi, colini,
Mărăcini, hîrtoape,
Parcuri şi grădini
Prin foc şi prin ape...

La cuvîntul „foc" primisem instrucţiuni să-mi ridic mîinile de la pămînt cu un gest lung şi unduit, intenţionat să reprezinte focul. Clopoţeii clinchetiră. Urechile mele tresăriră şi mi se păru că explodează clopoţeii. Zîna se opri din declamarea ei şi mă fixă cu atenţie. Cu toate acestea, clinchetul se mai stinsese, şi acum se auzea doar ca şi cum un vînt slab mi-ar fi agitat clopoţeii, aşa că a continuat :

Trec plutind să-ntrec în zbor
Globul lunei plutitor...

Aici, din nou, aveam o altă indicaţie, aceea de a descrie un fel de cerc, arătînd repeziciunea cu care se mişcă sfera lunară. Clopoţeii răsunară tare, iar reprezentaţia se opri din nou în cursul ei. Zîna era vădit tulburată de aceste întreruperi. Era dispusă, totuşi, să accepte ca un copil neprevăzutul şi era chiar în stare să considere clopoţeii mei ca un adaus de ultimă clipă la program, chinuitor, dar de nediscutat. Sînt convins că acesta era singurul lucru care l-a făcut să treacă cu bine de acea primă replică.

Cînd mi-a venit rîndul a fost şi mai rău. Între timp, spectatorii căzuseră pradă unei veselii nestăpînite. De fiecare dată cînd îmi sunau clopoţeii, spectatorii izbucneau în rîs, iar rîsul acesta deveni mai puternic şi se amestecă cu clopoţeii, pînă cînd

orice alt sunet ajunse practic de neauzit. Mi-am început replica, din nou una lungă, şi plină de aluzii de neînţeles la spiriduşul substituit al Titaniei.

— Mai tare, strigă cineva dintr-o margine. Trebuie să vorbeşti mai tare.

Era regizorul şi părea că se găseşte într-o stare periculoasă.

— Şi, pentru numele lui Dumnezeu, încetează cu acel clinchet, spuse el.

Am vorbit mai tare şi am încercat să opresc clinchetul, dar era zadarnic. În timp ce mă apropiam de sfîrşitul tiradei mele, începusem să răcnesc şi tot aşa făceau şi spectatorii. Era evident că-mi pierdusem aproape tot controlul asupra clopoţeilor, care continuau să sune, în ciuda eforturilor mele desperate de a-i potoli.

Toate acestea avură un efect nefericit asupra zînei, care vădea între timp simptomele unei totale prăbuşiri nervoase. Cu toate acestea îşi începu replica următoare :

Sau mutra şi făptura ta mă-nşeală,
Sau dacă-mi dau eu bine socoteală
Eşti duhul hîtru căruia îi spun
Cei ce te ştiu „Robin-băiatul bun",
Nu eşti tu cel ce...

În acest moment am uitat că se schimbaseră regulile şi mi se cerea să părăsesc gesticulaţia. Urmă un clinchet furios, iar zîna înghiţi în sec.

Nu eşti tu cel...

Se uită pierdută la culise, iar regizorul îi şopti versul următor, dar zgomotul era prea mare pen-

tru ea. Sărmanul copil îşi scutură pur şi simplu capul.

— Spune orice! strigă regizorul deznădăjduit. Absolut orice!

Zîna îşi închise ochii şi se cutremură.

— Foarte bine! strigă regizorul. Foarte bine, Puck. Îţi poţi începe *tu* replica *ta* următoare.

Printr-un fel de minune mi-am amintit cu adevărat replica mea următoare şi deschisesem gura ca să încep cu ea, cînd zîna vorbi deodată. Avea o voce piţigăiată, subţire şi monotonă şi părea să cuprindă o notă de nebunie, deşi era foarte limpede:

— „Acum optzeci şi şapte de ani, începu ea, părinţii noştri au dat naştere pe acest continent unei noi naţiuni, concepută..." [1]

O spuse pînă la capăt, şi a fost, desigur, cea mai reuşită cuvîntare ţinută vreodată pe această scenă şi probabil una din cele mai reuşite cuvîntări ţinute vreodată pe orice scenă. Nu mai ţin minte, presupunînd c-am ştiut vreodată, cum am reluat firul normal şi anost al piesei după această întîmplare extraordinară, dar trebuie să-l fi reluat, fiindcă ştiu că piesa a mers mai departe. Îmi amintesc doar că la pauza următoare regizorul mi-a tăiat clopoţeii cu briceagul lui, iar apoi lucrurile s-au liniştit şi au devenit plicticoase.

[1] Citat din cuvîntarea rostită de Abraham Lincoln la Gettysburg, la 19 noiembrie 1863, cuvîntare care enunţă principii democratice.

Erskine Preston Caldwell, născut în 1903, este fiul unui pastor prezbiterian din Georgia; urmează un timp cursurile Universității din Virginia și colaborează la reviste literare.

În 1930 publică primele două povestiri: Bastardul (The Bastard) *și* Sărman nebun (Poor Fool). *Peste doi ani devine celebru cu romanul său* Drumul tutunului (Tobacco Road), *dramatizat de Jack Kirkland.*

O mare parte dintre romanele și volumele sale de nuvele reflectă viața grea a negrilor din Sud, sălbatica discriminare rasială, teroarea și linșajul pe care ea le comportă. Din această categorie fac parte volumele: Micul ogor al lui Dumnezeu (God's Little Acre), *1933;* Răzmeriță în iulie (Trouble in July), *1940;* Pământ tragic (Tragic Ground), *1944;* Casa de pe podiș (The House in the Uplands), *1946;* Mîna sigură a lui Dumnezeu (The Sure Hand of God), *1947;* Chiar acest pământ (This Very Earth), *1948;* Un loc numit Estherville (A Place Called Estherville), *1949;* Întîmplare la Palmetto (Episode in Palmetto), *1950.*

În timpul celui de-al doilea război mondial, Erskine Caldwell a vizitat Uniunea Sovietică. Reîntors în Statele Unite scrie un roman despre luptele partizanilor sovietici — Toată noaptea (All Night Long) *și* Toți pe drumul spre Smolensk (All Out on the Road to Smolensk), *1942.*

Ceea ce a consolidat însă reputația de scriitor a lui Erskine Caldwell au fost numeroasele sale volume de nuvele, cu un puternic caracter social și de un mare dramatism: Pământ american (American Earth), *1931;* Noi cei vii (We Are the Living), *1933;* Îngenunchează în fața soarelui care răsare (Kneel to the Rising Sun), *1935;* Drumuri spre sud (Southways), *1938;* Pontul cel mare (The Jackpot), *1940;* Băiatul din Georgia (Georgia Boy), *1943;* Curtezanii lui Susie Brown (The Courting of Susie Brown), *1952;* Povestiri de pe malul golfului (Gulf Coast Stories), *1956.*

Alte lucrări: Câțiva americani (Some American People), *1935;* Sacrilegiul lui Allan Kent (The Sacrilege of Allan Kent), *1936;* Le-ați văzut fețele (You Have Seen Their Faces), *1937;* În nordul Dunării (North of the Danube), *1939;* Ascultați! Aceasta e Statele Unite? (Say! Is This the U.S.A.?), *1941, și volumul autobiografic* Numiți-o experiență (Call It Experience), *1951.*

Nuvela Pe cine au ales oamenii (People's Choice) *face parte din volumul* Noi cei vii; Moarte lentă (Slow Death) *e extrasă din volumul* Pontul cel mare, *iar* Flori sălbatice (Wild Flowers), *din* Drumuri spre sud.

A fost odată ca niciodată un critic care nu-şi începea fiecare recenzie spunînd că autorul exagerase faptele de viaţă şi că personajele lui nu erau veridice. Cu toate acestea, metoda sa critică era atît de lipsită de convenţional, încît cititorii credeau că acest critic îşi bate joc de ei, aşa că patronul său a fost silit să-l concedieze. Răul fusese totuşi făcut, iar cititorii s-au obişnuit repede să iasă din casă şi să se amuze, în loc să citească despre asta în cărţi. Morala : Literatura ar fi un Material foarte plicticos dacă Autorii n-ar încerca să îmbunătăţească Natura.

Gus se sprijinea sîmbătă dimineaţa de bufetul din *drug-store* [1], cînd intră Ed Wright, unul dintre enoriaşi, şi-l anunţă că biserica îl numise diacon. Lăsînd la o parte alegerea în sine, asta era prima dintre gafele făcute din clipa aceea şi pînă duminică la prînz ; Ed Wright ar fi trebuit să fie atît de deştept, încît să nu-l încunoştiinţeze pe Gus de alegere decît sîmbătă la miezul nopţii, sau, şi mai bine, duminică dimineaţa, înaintea orei de predică. Cu toate acestea, întreaga vină pentru cele petrecute n-o poartă numai Ed ; Gus Streetman şi toţi ceilalţi din oraş ar fi trebuit traşi la răspundere pentru ce-a urmat.

După ce-i spuse lui Gus despre alegerea sa ca diacon, Ed rămase locului, uitîndu-se cîteva clipe la Gus şi la băieţelul din spatele bufetului. Gus era atît de bucuros, încît nu ştia ce să mai zică. Era

[1] Magazin de mărunţişuri unde se vînd şi băuturi nealcoolice (engl.).

încîntat, cum nu mai fusese din seara cînd primise rezultatele electorale pe regiune.

— Ascultă, Gus, ai ajuns diacon, îi spuse Ed, sprijinindu-se de bufet şi aşteptînd ca Gus să-l trateze c-o băutură. Ai grijă ca băieţii din fundul bisericii să nu-ţi strecoare nasturi de la bretele în farfurioară, cînd mergi cu cheta.

— Ascultă, Ed, spuse el, în afară de slujba mea de perceptor fiscal, nimic nu-mi place mai mult ca numirea mea ca diacon. Nici vorbă, e ceva să fii diacon la biserică !

Gus era perceptorul fiscal al ţinutului. Ocupa această slujbă, în ciuda tuturor împotrivirilor, de zece sau cincisprezece ani, şi după cum stăteau lucrurile, avea să rămînă perceptor atîta vreme cît oamenii vor vota şi vor vedea numele lui Gus Streetman pe buletinul de vot.

— Ascultă, Gus, îi spuse Ed, unde pui că toată lumea-i mulţumită. După ce ţi-a fost pusă candidatura toţi au fost siguri c-ai să fii ales. Votul a fost unanim.

Gus se simţea atît de bine, încît nu mai ştia ce să spună. Aştepta ca Ed să-i dea şi alte amănunte în legătură cu alegerea, cu felul cum l-au votat parohul şi toţi enoriaşii, dar lui Ed îi lăsa gura apă după un păhărel.

— Hai să bem ceva, Gus, îi dădu el ghes.

— Ah, sigur, sigur, spuse Gus, sculîndu-se. Ce vrei să iei, Ed ?

— Mie, o coca-cola de lămîie, îi spuse el băiatului de la bufet.

— Şi mie tot aşa, fiule, dar cu trei sferturi sifon, spuse Gus.

Asta era cea de-a cincea coca-cola cu sifon pe care-o băuse Gus de la ora opt şi jumătate în dimineaţa aceea, şi mai erau încă două ore pînă la prînz.

Stătea împreună cu Ed la bufet şi-şi beau tihnit paharele de coca-cola. Gus se gîndea la alegerea lui ca diacon şi era prea preocupat de asta ca să mai discute şi altceva. După o vreme, Ed îi spuse că trebuie să se întoarcă în grabă la magazinul lui de fierărie, ca să vadă dacă n-a venit vreun client, şi-l părăsi pe Gus, sprijinit de bufet şi bîndu-şi coca-cola cu sifon.

— Va trebui să mă ajuţi mîine dimineaţă să fac cheta, Gus, spuse Ed la uşă. Şi ai grijă să nu-ţi pui nişte pantofi care să scîrţîie prea tare, fiindcă o să se uite toată lumea la tine.

— Oh, firește, firește, spuse Gus. Am să fiu neapărat acolo. Acum sînt diacon.

Gus era atît de absorbit de faptul că-i diacon la biserică, încît de-abia mai ştia ce spune Ed. Îl preocupa şi gîndul cum să sărbătorească acest eveniment. Nu cîştigase încă nici o alegere fără să n-o fi sărbătorit, şi era la fel de mîndru că-i diacon pe cît era că-i perceptorul fiscal al ţinutului. Ieşi din *drug-store* şi se îndreptă spre frizerie.

În camera din spate a frizeriei se afla un dulăpior în care-şi ţinea o parte din whisky şi ginul. Intenţiona ca de data asta să tragă un chef ca de obicei, dacă nu chiar mai dihai decît o făcuse vreodată. Prilejul ca să tragă un chef nu se ivea decît o dată la patru ani, cu ocazia realegerii ca perceptor fiscal, dar acum era ceva peste program, ca o sărbătoare neprevăzută.

Oamenii spuneau că Gus Streetman avea o inimă foarte bună, şi din cauza asta toată lumea ţinea la el. N-aveai decît să-l opreşti pe stradă sîmbăta după-masă şi să-i ceri orice, iar dacă era în puterile lui, sau dacă ştia de unde să-ţi facă rost de ce-i cereai, Gus te servea. Dacă-l rugai să-ţi împrumute automobilul său nou pentru a face o plimbare la

tară, Gus te bătea pe umăr, de parcă i-ai fi făcut o mare favoare, şi-ţi spunea :

— Ah, sigur, sigur ! Du-te şi ia-l, Joe. Ce Dumnezeu, doar tot ce am pe lume e al vostru, numai să-mi cereţi. Desigur, Joe, du-te şi te plimbă cu maşina cît poftesti.

Dacă-i mulţumeai lui Gus pentru că i-ai folosit automobilul său cel nou, el te reducea la tăcere, spunîndu-ţi :

— Ascultă, nu mai vorbi aşa, Joe. Ajung să cred că nu fac destule pentru tine. Du-te cu maşina pînă la staţia de benzină şi umple-o în contul meu. Spune-i lui Dick c-am zis să facă un bon pentru orice vrei, şi că trec eu pe acolo să-i plătesc la începutul săptămînii.

Aşa era Gus în toate privinţele. Pentru el nu conta niciodată ce dorea cineva. Dacă voiai un lucru, n-aveai decît să i-l ceri lui, iar dacă avea posibilitatea, sau dacă ştia de unde să-ţi facă rost de ceea ce-i cereai, ţi-l dădea pînă cînd îţi venea la îndemînă să i-l înapoiezi. Oamenii profitau cîteodată de el, dar nu prea des. Aproape toţi ştiau pînă unde să întindă coarda şi avea atîţia prieteni care-l păzeau, încît era în grija lor. În primăvara acelui an, Vance Young îl opri într-o dimineaţă pe Gus şi-i spusese că pleacă la sfîrşitul săptămînii la Atlanta pentru o scurtă călătorie de afaceri şi c-ar vrea s-o ia cu el pe soţia lui Gus ca să-l întovărăşească. Gus îi spuse să se ducă şi s-o ia, şi unde pui că vorbea serios ; dar chiar înainte de plecarea trenului, cineva îi dezvălui lui Gus că Vance rîsese de el şi totul se dovedi că fusese o glumă pusă la cale de clienţii frizeriei.

Iată unul din motivele principale pentru care Gus era mereu reales perceptor fiscal. Deţinea slujba de vreo cincisprezece ani şi nici unul dintre cei care

încercaseră să candideze împotriva lui la întrunirile de desemnare a candidaților n-avusese nici cea mai mică șansă de cîștig. Exact înaintea unei adunări pentru desemnarea candidaților, Gus își umplea automobilul cu două sau trei duzini din acei pepeni verzi mari, denumiți „Senator Watson", și-și începea campania electorală. Se îndrepta spre o casă de lîngă șosea, se oprea și se dădea jos, purtînd la subsuoară doi din acei pepeni mari. Cînd ajungea la pridvorul din față, rostogolea pepenii „Senator Watson" pînă la ușă, își scotea briceagul cu plăsele de sidef și bătea în ușă pînă ieșea cineva.

— Ia zi, ce mai faci, Harry ? spunea Gus ciocănind cu dosul degetelor pepenii „Senator Watson" și lăsîndu-și capul într-o parte pentru a-i auzi cum fac : „bum ! bum !" Ești mulțumit cu evaluarea impozitului, Harry ?

Firește, nimeni nu era vreodată mulțumit, și asta ajungea ca Gus să obțină un alt vot pentru adunarea de desemnare a candidaților. Ca membru al partidului democrat, nu trebuia să-și bată niciodată capul în timpul alegerilor din pricina republicanilor. Fracțiunea republicană pretindea ca negrii să fie lipsiți de drepturi și nu se preocupa de politica locală ; perceptorii fiscali care strîngeau impozitele își cunoșteau foarte bine interesul.

— Sper c-o să reușim să schimbăm evaluarea impozitului, Gus, spunea omul.

Gus nu răspundea niciodată la această întrebare, căci era veșnic ocupat să despice unul din marii pepeni „Senator Watson". După ce scotea miezul și-l trecea tuturor, își ștergea de pantaloni lama briceagului său cu plăsele de sidef și dădea mîna cu toți.

— E nevoie de puţină ploaie, nu ? spunea Gus întorcîndu-se la şosea, unde i se afla maşina. Poate că înainte de apusul soarelui îi trage o răpăială.

Aşa s-a ales Gus prima dată perceptor fiscal în regiune, şi aşa a fost reales din patru în patru ani. Nu promitea niciodată ceva şi în consecinţă niciodată nu-şi călca promisiunea. Dar obţinea aproape toate voturile din întreg ţinutul.

Cînd Gus încercase prima oară să fie ales diacon, îşi desfăşurase campania întocmai ca atunci cînd candida pentru o numire politică. Îi copleşi zilnic pe paroh şi pe enoriaşi cu acei mari pepeni „Senator Watson". Cînd s-au ţinut alegerile bisericeşti, în ultima săptămînă a lunii iulie, numele lui Gus a fost primul propus ca diacon, şi n-a avut loc decît un singur scrutin. Gus fu ales în unanimitate.

Cînd Gus nu alerga după voturi, fie ele politice sau de orice altă natură, sau atunci cînd nu se afla pe undeva în ţinut evaluînd bunuri pentru impozit, îşi bea whiskyul şi ginul său. Avea o rezervă de băutură în cămăruţa din spatele frizeriei, şi o alta acasă în garaj, unde spera că n-are s-o descopere soţia lui, iar o a treia la judecătorie, în lada de cărbuni din birou, de unde se putea servi la orice oră din zi şi din noapte.

Gus nu se îmbăta niciodată atît de rău încît să nu se mai poată ţine pe picioare ; cu alte cuvinte Fred Jones, poliţaiul, n-a trebuit să-l închidă vreodată. Gus îşi păstra echilibrul indiferent cît băuse, sau de cît timp băuse. Rezista la whisky şi la gin, şi nu se cunoştea că-i beat, decît dacă se nimerea să-l priveşti în ochi sau să-i măsori pasul.

Cu toate acestea, în acea sîmbătă dimineaţă, după ce Ed Wright îl înştiinţase de alegere, Gus se duse la frizerie şi lichidă toată băutura de acolo, iar apoi trecu drumul la judecătorie şi începu să facă acelaşi

lucru cu sticlele pe care le ţinea în lada cu cărbuni din biroul său de la etajul doi.

Nimeni n-a mai dat ochi cu el prea mult în ziua aceea, pînă seara cînd, puţin după ora opt, a ieşit de la judecătorie şi a traversat părculeţul ca să mai bea o coca-cola la bufetul *drug-store*. Şi nici atunci nimeni nu-i dădu multă atenţie, fiindcă mergea cu paşi aproape egali şi nu vorbea nepermis de tare pentru sîmbătă seara. Poliţaiul îl observă pe Gus cîteva clipe, iar apoi ieşi din părculeţ şi se înapoie pe alee ca să mai culeagă cîţiva beţivi din faţa pescăriilor negrilor pentru a-i vîrî la zdup.

Toată săptămîna dăduse spectacole în oraş un bîlci ambulant şi mai toată lumea se dusese în seara aceea la locul unde se ţineau reprezentaţiile, pentru a-i vedea cum îşi strîng catrafusele şi pleacă în orăşelul apropiat. Gus o porni într-acolo cu doi-trei prieteni pe la zece jumătate sau unsprezece. Toţi erau băuţi bine, iar Gus era în formă. Cînd au ajuns la locul unde se dădeau reprezentaţiile, Gus se porni s-o facă lată. În noaptea aceea de sîmbătă se dezlănţui. Luă la rînd toate barăcile, urmat pretutindeni de o droaie de oameni şi de copii, care făceau împreună cu el un tărăboi cumplit.

Chiar înainte de miezul nopţii, cînd bîlciul era gata să se închidă şi să plece în oraşul următor, mai la vale, Gus văzu un lucru care-i scăpase. Era un cort mic, stingher, avînd pe el pictat în roşu tabloul mare al unei fete care dansa aproape goală. Spectacolul nu avea nume, aşa ca toate celelalte, dar jos, în colţul acelui tablou mare şi roşu, exact sub picioarele fetei, era scris cu litere mici : *Numai pentru bărbaţi.*

Cînd află că-i vorba de un spectacol de varietăţi cam deocheat, o şi întinse într-acolo, croindu-şi loc cu coatele printre oameni. Se repezi la cel ce vindea

bilete, cumpără trei sau patru duzini de bilete şi făcu semn cu mîinile tuturor celor care doreau să intre cu el şi să vadă spectacolul. După ce se îmbulziră cu toţii înăuntru, spectacolul se destrămă atît de repede, încît nimeni nu mai ştiu ce s-a întîmplat.

E greu de spus cu precizie ce-a zis sau ce-a făcut Gus cînd s-a aflat înăuntru cu fata din acel spectacol deocheat, dar indiferent de ce-a fost, în două minute spectacolul s-a dus cu totul de rîpă. S-ar fi putut ca Gus să fi avut ideea de a scoate din temelii stîlpul care susţinea centrul cortului, astfel încît prelata a căzut în capul tuturor, şi s-ar fi putut ca Gus să nu fi fost acela care a apucat-o pe fată de mijloc, făcînd-o să scoată un urlet de parcă ar fi fost strangulată de un apucat. Dar, oricum, cortul se prăbuşi ; dansatoarea urlă şi ţipă cerînd mai întîi ajutor, apoi îndurare ; vînzătorul de bilete strigă după oamenii care bat ţăruşii pentru corturi, iar un neghiob de sub cortul prăbuşit dădu foc prelatei cu un chibrit. Cînd mulţimea trase de peste fată şi de peste grupul de oameni prelata în flăcări, o găsiră pe dansatoare şi pe Gus la fundul mormanului, luptîndu-se unul cu celălalt. Tocmai atunci, veni în fugă Fred Jones poliţaiul tare înfierbîntat ; îşi numi ajutoare pentru menţinerea ordinii din rîndul cetăţenilor aflaţi la faţa locului ; goni pe toată lumea de pe locul bîlciului şi-l închise.

Nimeni nu mai ştiu precis ce s-a petrecut apoi cu Gus, deoarece unii dintre prietenii lui l-au despărţit de micuţa şi deocheata dansatoare brunetă şi l-au suit într-un automobil pentru a-l linişti. Mai tîrziu, în aceeaşi noapte l-au readus în oraş şi l-au încuiat în frizerie, ca să nu poată ieşi, căci poliţaiul l-ar fi înhăţat în mod sigur dacă s-ar fi arătat din nou pe stradă.

Gus nu se duse acasă la soţie în noaptea aceea, căci pe la ceasurile trei se afla în cămăruţa din spate a frizeriei, trăgînd la măsea din două sau trei sticle noi, în vreme ce restul de oameni hotărîseră că petrecerea se terminase şi plecaseră pe la casele lor ca să mai tragă un pui de somn. Gus fu încuiat în cămăruţa din spate, ca somnul să-i împrăştie beţia.

În dimineaţa următoare, devreme, Clyde Young, frizerul, coborî, îl bărbieri pe Gus şi-i cîrpi oleacă hainele ; aproape de ora douăsprezece, cu zece sau cincisprezece minute înainte ca predica să se sfîrşească, Gus intră în biserică şi se aşeză într-una din stranele din fund.

Era de la sine înţeles că Gus trebuia să fie neapărat acolo, deoarece acum era diacon şi avea datoria să ajute la cheta de dimineaţă. Dar nu era de la sine înţeles că Gus trebuia să fie acolo în halul în care se afla, după ce în dimineaţa aceea se cherchelise iar zdravăn, în frizerie. Clyde Young îi adusese lui Gus ceva de băut pe stomacul gol, ca să-l trezească, atunci cînd coborîse să-l bărbierească şi să-l dreagă pentru cheta de la biserică.

Nimeni nu-i dădu multă atenţie lui Gus cînd intră în biserică şi luă loc în fund. Parohul şi mai bine de o duzină din membrii congregaţiei, care se întoarseră să se uite cine vine atît de tîrziu la biserică, îl văzură. Dar nimeni nu-şi dădu seama de halul în care se afla Gus. Nu arăta mai beat ca altădată. Părea la fel de treaz ca însuşi parohul.

Gus stătu liniştit şi tăcut în fundul bisericii pînă se termină predica. Atunci trebuia să înceapă cheta de dimineaţă. Exista obiceiul ca diaconii să coboare în faţa amvonului, să ia coşuleţele pentru chetă, să strîngă banii, iar apoi să se întoarcă străbătînd co-

ridoarele dintre şirurile de scaune din biserică, în timp ce una dintre femeile din cor cînta solo.

Gus coborî, apucă să-şi ia coşuleţul şi strînse toţi banii din aripa unde se afla el, fără a scăpa o centimă. După aceea, o dată ajunşi în fundul bisericii, toţi diaconii trebuiau să păşească pas la pas, încet, de-a lungul coridoarelor, spre amvon unde aştepta parohul pentru a rosti rugăciunea asupra banilor şi a da binecuvîntarea. Se ştia că fata care cînta solo avea să-şi cronometreze astfel cîntatul, încît să termine exact în clipa cînd diaconii aşezau coşuleţele cu cheta pe masa din faţa amvonului.

Totul merse destul de bine, pînă în clipa cînd ceilalţi diaconi ajunseră cam pe la jumătatea coridoarelor din biserică, întorcîndu-se la amvon. Solista corului în picioare îşi cînta bucata ei muzicală, organistul executa acompaniamentul, cînd Gus se opri deodată din drum, dînd peste cap tot ritualul.

În primul rînd, atît parohul, cît şi enoriaşii ar fi trebuit să aibă atîta bun-simţ, încît să nu-l numească pe Gus Streetman diacon ; dar Gus îi păcălise, aşa cum îi păcălea şi pe alegători atunci cînd le cerea votul pentru realegerea lui ca perceptor fiscal al ţinutului. Gus nu era cu nimic mai puţin vinovat decît cei care-l numiseră diacon deşi, asupra lor atîrna cea mai mare parte a vinei. Iar pe de altă parte, dacă urma să fie diacon, ar fi trebuit ca unul din oamenii bisericii să-l fi căutat pe Gus în dimineaţa aceea, mai înainte de-a începe predica şi să se fi asigurat că era în stare să intre într-un lăcaş de rugăciune. Dar n-au făcut asta niciodată. Oamenii îl iubeau pe Gus şi-l lăsau de capul lui.

În dimineaţa aceea, în timp ce înainta împleticindu-se prin coridorul din biserică şi vînturînd coşuleţul cu cheta, de parc-ar fi vrut să dea mai multă viaţă unei partide de cărţi, Gus era beat ca un su-

rugiu la aldămaş. Vina era a oamenilor ; în primul rînd, n-ar fi trebuit niciodată să-l aleagă diacon, afară de cazul cînd ar fi căzut de acord asupra unui mijloc de a-l ţine treaz duminica.

Gus stătea de unul singur pe coridorul din margine. Ceilalţi diaconi coborîseră la masa din faţa amvonului, uitîndu-se peste umăr ca să vadă ce s-a întîmplat cu Gus, dar temîndu-se să se întoarcă şi să-l aducă. Nu ştiau ce-ar fi fost în stare să spună sau să facă dacă ar fi încercat să-l silească să-i urmeze.

În vremea asta, biserica trăsnea de mirosul de băutură împrăştiat de Gus, iar oamenii trăgeau cu toţii aerul pe nări şi se întorceau în stranele lor ca să se uite la el. Gus se zgîia la fata din cor care cînta solo şi vîntura monezile de zece şi douăzeci şi cinci de cenţi din coşuleţul de chetă, ca şi cînd ar fi fost caniota unui joc de cărţi sîmbătă seara, la frizerie.

Apoi, deodată, Gus scoase un strigăt, care trebuie să se fi auzit pînă peste drum, la biserica baptistă, tulburînd şi serviciul lor divin.

— Zi mai tare ! urlă Gus la solistă.

Biserica începu pe loc să zumzăie ca un stup. Credincioşii se ridicară, trăgînd pe nări mirosul de whisky împrăştiat de Gus ; organistul încetă să o mai acompanieze pe solistă, fata se opri din cîntat şi toată lumea, inclusiv parohul, se holbară cu gura căscată la Gus Streetman. În tot acest timp, Gus rămăsese pe coridorul dintre scaune, vînturînd banii şi uitîndu-se la solistă. Lucru ciudat, fata semăna bine cu dansatoarea deocheată de la bîlci.

Cînd toată lumea spera că balamucul trecuse, Gus strigă din nou :

— Zi mai tare ! răcni el la fată. Zi mai tare, puicuţo !

Aproape toată lumea din biserică știa la ce se referea Gus, căci grosul bărbaților fuseseră la spectacolele bîlciului cu o săptămînă mai înainte și o văzuseră, sau li se povestise despre micuța dansatoare deocheată și cu pielea arămie din cortul numai pentru bărbați ; nevestele lor auziseră prin urmare și ele despre ea.

Gus era gata să zbiere, și poate să facă ceva scandalos, dar pînă să înceapă, mai mulți enoriași și diaconi se repeziră la el și-l scoaseră în mare grabă din biserică.

Parohul dădu o binecuvîntare scurtă și pripită, ieși în fugă prin ușa din spate și dădu colțul străzii pentru a vedea ce se întîmplase cu Gus în fața bisericii.

Enoriașii și diaconii îl vîrîră pe Gus cu forța într-un automobil și porniră cu cincizeci de mile pe oră. Parohul și restul credincioșilor o luară la fugă în josul străzii, în spatele mașinii.

Cînd ajunseră la închisoare, aproape tot orașul se afla acolo ca să fie de față în clipa cînd au să-l închidă pe Gus Streetman. Biserica baptistă se golise, și toți credincioșii se îndreptau să vadă ce se petrece. Întîrziară vreo zece-cincisprezece minute, în care timp cineva se duse să-l caute pe Fred Jones, polițaiul. Fred nu era membrul nici unei congregații, iar duminica dimineața se afla întotdeauna acasă citind *Jurnalul de duminică* și *Constituția din Atlanta*. Polițaiul avea singura cheie a închisorii, și Gus nu putea fi vîrît la zdup pînă nu venea el să deschidă ușa.

În timp ce toată lumea stătea împrejur uitîndu-se și discutînd, Gus se sui pe radiatorul unui automobil și ridică mîinile cerînd tăcere. Oamenii care stăteau mai încolo se îngrămădiră în față spunînd „Sssssst !" pentru a auzi ce-avea de gînd să spună Gus.

— Cetățeni ai ținutului Washington, urlă Gus, fluturînd mîinile și privind la mulțime exact așa cum făcea cînd lua cuvîntul la adunările din ținut

pentru desemnarea candidaților. Cetățeni ai ținutului Washington, n-am venit astăzi aici pentru a vă întreba dacă sînteți mulțumiți cu evaluările fiscale ; oameni buni, n-am venit astăzi aici ca să vă întreb dacă sînteți de părere că există în tot ținutul un om mai cumsecade decît Gus Streetman — cetățeni ai ținutului Washington, am venit astăzi aici, oameni buni, pentru a vă întreba dacă voi credeți că mai există un om în întreg ținutul care poate face să crească numărul enoriașilor și participarea lor la slujbă sau care poate să dubleze cheta în biserică ca cel ce vă stă acum în față !

Polițaiul veni în fugă tocmai atunci și deschise ușa închisorii. Se îndreptă spre automobil, îl zvîrli jos pe Gus de pe radiator și-l împinse cu forța în interiorul micii clădiri de cărămidă. Mulțimea se îngrămădi în jurul închisorii încercînd să vadă cum arată Gus înăuntru. Mai mulți dintre cei ce nu erau ocupați cu împinsul, înghesuitul și datul din coate ca să ajungă la ferestre urlară : „Trăiască Gus ! Trăiască Gus ! Trăiască Gus Streetman !"

În timp ce mulțimea se foia prin fața ferestrelor închisorii, chipul lui Gus apăru deodată în spatele zăbrelelor uneia din ele. Strigă ca să le atragă atenția și-și ridică mîinile pentru a se face tăcere, ca și cum ar fi patronat o adunare a fracțiunii partidului democrat din ținut în alegerile de deputați, unde nu puteau fi propuși decît albi.

— Mergeți acasă și gîndiți-vă la asta, oameni buni, răcni el, și cînd vine ziua alegerilor, luați-vă familia și aranjați o monumentală victorie politică pentru Gus Streetman !

Cineva din mulțime urlă :

— Trăiască Gus !

Gus ridică din nou mîinile, liniștind mulțimea dinafara ferestrelor.

— Votați pentru Gus Streetman, oameni buni, răcni el. Toată lumea să voteze pentru Gus Streetman ! Să fie diacon Gus Streetman !

Tocmai atunci polițaiul veni prin spatele lui Gus, îl trase de la fereastră și-l împinse într-una din celulele închisorii. După asta nu mai merita să mai stai, fiindcă Gus dispăruse și fusese închis, iar mulțimea se întoarse și porni spre casă, la prînzul de duminică. Cu toate acestea, toată lumea spera că Gus o să fie eliberat pe cauțiune, la timp, pentru ca să facă din nou cheta în săptămîna următoare, adică în cea de a doua duminică din august.

MOARTE LENTĂ

Aproape că nu mai e necesar să arăt că această povestire a fost scrisă în anul 1932.

Stătusem toată ziua în lada făcută din șipcile în care fusese ambalat un pian, așteptînd să înceteze ploaia. Sub noi, la douăzeci de picioare mai jos, curgea încet apa mocirloasă a rîului Savannah, ducînd cu ea spre mare pinii uscați și hamurile putrezite ale catîrilor de pe podișuri. Deasupra noastră se afla podul de pe strada a 5-a, de curînd terminat, și care ne ferea de ploaie. Vîrîsem maldăre de cărămizi sparte sub colțurile lăzii pianului, ca să nu se ude podeaua, iar apa care se scurgea de pe pod și de pe malul de lut roșu trecea pe dedesubt, îndreptîndu-se spre rîul umflat.

Din cînd în cînd, Dave se ridica în mîini şi în genunchi şi întorcea paiele. Erau paie de bananier, împuţite şi îmbibate de apă. În ladă nu era loc decît pentru noi doi, şi, dacă paiele nu erau bine întinse, se făceau ghemotoace pe sub spinare şi pe sub coaste şi le simţeam tari ca nişte cărămizi.

În spatele nostru, într-o adunătură de lăzi pentru conserve, locuia o familie compusă din patru persoane. Lăzile fuseseră strînse la un loc cu ajutorul unor găuri tăiate în margine, ca acelea ale cuştilor de cîini; puse una peste alta, lăzile formau patru sau cinci camere. Femeia avea două găini dominicane şi le ţinea tot timpul, zi şi noapte, în ladă, mîngîindu-le penele ca să le convingă să ouă. Sub pod, în partea dinspre Carolina de Sud se întindeau peste o duzină de alte lăzi; cînd bărbaţii şi femeile bătrîne, înfometaţi şi bolnavi de gălbinare, mureau într-una din lăzi, corpurile lor erau coborîte la rîu şi lăsate în apa mocirloasă; cînd se năşteau copii, oamenii se aplecau peste zăbrelele podului de deasupra, ascultau urletele de durere ale femeilor şi aruncau cu coji de alune peste margine.

O dată cu întunericul, ploaia încetă. Cerul părea că n-o să se lumineze pînă dimineaţă, iar noi ştiam c-o să burniţeze toată noaptea. Dave nu-şi mai găsea locul şi nu mai putea să stea în ladă.

— Hai, Mike, spuse el. Hai să ieşim de-aici să căutăm undeva ceva de mîncare.

Am urcat în urma lui malul pînă la caldarîmul de deasupra, înotînd prin noroiul roşu. În timp ce mergeam, am călcat prin băltoace, ca să spălăm noroiul roşu şi lipicios de pe picioare.

Dave avea în buzunar cincizeci de cenţi şi eram hotărît să nu-l las să-mi ia nimic de mîncare. În ultimele două săptămîni muncise uneori făcînd baloturi de hîrtie veche în subsolul unei fabrici, şi cînd

avea de lucru cîştiga cincizeci de cenţi pe zi. Cu o zi în urmă trudise în subsol, şi de atunci păstrase banii.

După ce-am trecut podul în Georgia; m-am întors deodată la dreapta şi-am rupt-o la fugă pe dig, îndepărtîndu-mă de Dave. Nu făcusem nici cincizeci de metri, că Dave m-a prins de tricou şi m-a oprit. Apoi şi-a scos pumnul din buzunar şi mi-a arătat moneda de cincizeci de cenţi.

— Nu-ţi face griji din pricina mea, Dave, i-am spus eu, apucîndu-i încheietura mîinii şi vîrîndu-i-o la loc în buzunar. O duc eu pînă mîine. Mi s-a promis o jumătate zi de muncă; şi asta îmi aduce un dolar, sau, cel puţin, cincizeci de cenţi. Du-te şi ia o masă bună, Dave.

— Nu, spuse Dave, scoţîndu-şi cu un gest brusc pumnul din buzunar. Pe din două.

Mă trase cu el spre oraş. Am răzbit prin iarba de pe dig şi-am coborît parapetul spre caldarîm. În faţa noastră, pe cerul jos se vedea lucind o zare portocalie, stinsă ; pe străzi circulaţia se auzea ca o gloată furioasă, luptîndu-se să scape cu viaţă.

Am mers înainte, bălăcindu-ne pe drum prin băltoacele subţiri de apă de ploaie, şi ne-am îndreptat spre oraş. Deodată, Dave rămase nemişcat, în mijlocul unui lac de apă, care nu se scursese în canal.

— Eşti tînăr, Mike, spuse el, apucîndu-mă de tricou şi scuturîndu-l, cum face un cîine cu o pernă. Eu sînt bătrîn, dar tu eşti tînăr. Tu poţi să afli ce trebuie să facem ; te întorci şi-mi spui, şi-o facem.

— Ce s-a întîmplat, Dave ? l-am întrebat eu. Despre ce vorbeşti ?

Descrise cu mîna un arc în care cuprinse aproape tot universul.

— Undeva se află oameni care știu ce-i de făcut atunci cînd ești la pămînt. Dacă poți să afli de la ei, întoarce-te și-o facem și noi.

— Numai doi ca noi nu ajung, Dave. Va trebui, mai întîi, s-avem mult mai mulți de partea noastră.

— Nu-ți bate capul cu asta, spuse el. De îndată ce oamenii au să știe ce-i de făcut, și cum trebuie făcut, o să pornim, și-o să-i găsească toți dracii pe bestiile alea grase care nu vor să ne dea din nou de lucru.

— Poate că n-a venit încă vremea, Dave.

— N-a venit încă vremea ! Nu-s șomer de-aproape doi ani ? Cît timp vrei să mai fiu ? Acum e timpul, pînă nu murim cu toții de foame și nu ne dau drumul cu picioarele înainte în apa mocirloasă a unui rîu.

Mai înainte de a apuca să-i răspund, se întoarse și-o porni din nou pe stradă. Am luat-o la fugă și l-am ajuns din urmă. Am călcat prin toate bălțile, ocolindu-le pe cele care păreau mai adînci.

Acum doi ani, Dave avusese o slujbă bună la fabrica de fertilizatori, în Augusta de Sud. Dar într-o zi l-au dat afară și n-au mai vrut să-l reprimească. Printre cei concediați atunci se aflau 70 de bărbați. Dave n-a vrut să-mi spună ce se întîmplase cu ceilalți, dar știam ce se întîmplase cu el. După ce rămăsese în urmă cu chiria timp de șase sau șapte luni, proprietarul îi spusese să se mute. Dave refuzase. Îi spuse că avea de gînd să stea acolo pînă cînd o să-l primească din nou la lucru la fabrica de fertilizatori din Augusta de Sud. Dave nu plecase din locuință.

Rămăsese în casă încă patru luni, dar cu mult timp înaintea acestui termen, pervazurile ferestrelor și ale ușilor fuseseră scoase și luate de acolo de către proprietar. Cînd veni iarna, ploaia pătrunse

înăuntru, iar casa se îmbibă cu apă ca un buştean putred. Mai tîrziu, în ianuarie, vîntul rece începu să fluiere prin crăpăturile mari ale casei, ca un nebun ce răsuflă cu dinţii strînşi. N-aveau nici lemne şi nici cărbuni ca să ardă în sobă. Dave, soţia sa şi cei trei copii ai lor se înveleau doar cu două cuverturi şi o pătură. Doi dintre copii muriră înainte de sfîrşitul lui ianuarie. În februarie îşi dădu sufletul şi soţia lui. În martie, se ţinu un serviciu divin special într-una din biserici pentru Dave şi fetiţa sa de unsprezece ani, dar Dave spunea că nu se alesese de pe urma serviciului divin special decît cu o pereche de pantaloni kaki, avînd pe fund două găuri de mărimea unei farfurii.

Dave nu mai ştia dacă fata care-i rămăsese murise, fusese luată de milă pentru a fi îngrijită, sau fusese angajată într-un bordel. O văzuse ultima oară în dimineaţa cînd a venit şi-a luat-o un poliţist, lăsîndu-l pe Dave aşezat într-un colţ al casei fără ferestre, înfofolit în cele două cuverturi şi o pătură.

Între timp ajunserăm pe strada a 7-a. Piaţa era cufundată în ceaţă, iar de jur împrejur se ridicau hotelurile înalte şi clădirile guvernamentale, întocmai ca nişte seculare pietre funerare, cenuşii şi umede.

— Du-te şi mănîncă, Dave, i-am spus eu din nou. Cînd termini te găsesc aici, ne întoarcem la rîu şi ne vîrîm în ladă ca să scăpăm de frig.

— Nu mai fac un pas dacă nu vii cu mine.

— Dar nu mi-e foame, Dave. N-am obiceiul să te mint. Nu mi-e foame.

— Atunci n-am să mănînc nici eu, spuse el din nou.

Noaptea se lăsa din ce în ce mai friguroasă şi mai aspră. În rigola de la picioarele noastre, apa de ploaie, care formase un rîuleţ lung ce se tîra ca un şarpe, lăsa impresia c-o să îngheţe în curînd. Vîntul se stîrni, ducînd ceaţa în josul rîului şi înţepîndu-ne

spinarea. O clipă mai tîrziu își schimbă direcția și ne înțepă fața.

— Grăbește-te, Dave, l-am rugat eu. N-are nici un Dumnezeu să stăm aici și să înghețăm. Te întîlnesc peste o jumătate de oră.

Dave mă apucă de tricou și mă trase înapoi. Zgomotul mașinilor care treceau în goană, ca și huruitul asurzitor al camioanelor făceau o asemenea gălăgie pe stradă, încît trebuia să țipăm unul la altul ca să ne putem auzi.

Tocmai cînd eram pe punctul de a-l convinge să se ducă undeva ca să mănînce de unul singur, m-am întors și-am văzut o limuzină neagră, dînd colțul din spatele nostru. Se apropia repede, cu mai mult de patruzeci de mile pe oră, venind pe lîngă trotuar și tăind colțul.

L-am tras pe Dave ca să-l dau la o parte, căci stătea cu spatele la limuzină și nu putea s-o vadă. Crezu, fără îndoială, că încercam din nou să-l conving să se ducă la restaurant de unul singur, căci se smuci de lîngă mine și se trase mai în spate, scăpîndu-mi din mînă. Era prea tîrziu ca să mai încerc să-l apuc ; tot ce-am putut să fac a fost să țip la el cît îmi stătea în putere pentru a acoperi hărmălaia străzii. Dave trebuie să fi crezut că încercam din nou să-l conving să meargă de unul singur la restaurant, căci mai făcu un pas în spate. În acel moment fu lovit de bara din față și de aripa dreaptă a limuzinei și răsturnat ca un popic pe trotuar.

Omul care conducea mașina tăiase colțul cu cel puțin trei picioare, căci roțile se suiseră pe bordură.

Fața lui Dave avea o expresie ciudată.

Șoferul opri și se întoarse pe jos spre noi. Între timp, din toate părțile, începură să se adune oamenii care ne înconjurară complet.

— Eşti rănit, Dave ? l-am întrebat eu, lăsîndu-mă pe vine pe trotuar, alături de el.

Şoferul îşi croi loc prin mulţime ; cînd am ridicat privirea, stătea la picioarele lui Dave, privindu-ne încruntat.

— Mike, spuse Dave, întorcîndu-şi faţa spre mine. Mike, piesa de cincizeci de cenţi e în buzunarul din dreapta al pantalonilor mei.

Degetele lui se încleştară de mîna mea, ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu cadă.

— Lasă asta, Dave, l-am rugat eu. Spune-mi dacă eşti rănit. Dacă ai ceva, aduc numaidecît un doctor.

Dave deschise ochii şi mă fixă cu privirea. Umerii i se mişcară uşor şi mă ţinu şi mai strîns.

— N-are nimic, spuse şoferul maşinii, făcîndu-şi loc cu coatele prin mulţime. N-are nimic. Se preface.

Omul stătea drept deasupra noastră, uitîndu-se în jos la Dave. Ţinea gura întredeschisă, iar buzele îi erau rotunde, de parcă ar fi fost umflate. Cînd vorbea, buzele nu i se mişcau ; arătau ca o excrescenţă lividă atîrnîndu-i afară din gură.

— Mike, spuse Dave, cred că va trebui să renunţ de a mai încerca să fiu reprimit în serviciu. E prea tîrziu acum ; n-o să mai am destul timp.

Omul de deasupra noastră vorbea cu mai multe persoane. Buzele lui păreau prea înţepenite ca să le mai mişte cînd vorbea ; semănau cu două suluri de aluat necopt.

— Se preface, spuse el din nou. Crede c-o să scoată nişte bani de la mine, dar cu mine nu se prind şmecheriile vagabonzilor ăstora. N-are nimic. Nu-i mai rănit decît sînt eu.

Auzeam oamenii din jurul nostru discutînd. În mulţimea din spatele meu se afla un cetăţean care vorbea destul de tare, ca să-l audă toată lumea. Nu-i

puteam vedea faţa, dar era imposibil ca cineva să nu audă fiecare cuvînt pe care-l spunea.

— Vagabond, sigur. D-aia nu-l duce la spital. Ce dracu le pasă lor de-un vagabond? Nu-l duc pînă la spital, fiindcă ar putea să-i coste ceva. Ar putea să le păteze cu sînge afurisita lor de limuzină. Nu vor sînge de vagabond pe blestemata lor de tapiserie elegantă.

I-am deschis tricoul lui Dave la gît şi mi-am vîrît mîna sub cămaşă ca să-l pot pipăi şi să-mi dau seama dacă are cumva oase rupte la umăr. Dave îşi închisese din nou ochii, dar degetele sale continuau să-mi strîngă puternic încheietura mîinii.

— Se preface, spuse conducătorul maşinii. Vagabonzii ăştia încearcă tot felul de şmecherii ca să scoată bani. N-are nimic. Nu-i rănit. Se preface.

Cetăţeanul care se afla în mulţime în spatele meu vorbi din nou.

— De ce nu-l duci la spital în maşina ta, buhăitule?

Omul privi pe deasupra mulţimii, dar nu spuse nimic.

Mi-am retras mîna de sub cămaşa lui Dave şi-am văzut sînge pe degete. Nu era de la umăr, ci din partea stîngă a pieptului, unde se lovise de trotuar, cînd maşina îl răsturnase şi trecuse peste el. Mi-am vîrît din nou mîna sub cămaşă căutînd oasele rupte. În partea aceea, corpul lui Dave era moale şi umed, şi i-am simţit inima bătînd, ca şi cum i-aş fi ţinut-o în palmă.

— Ce-ar fi să-l duci la spital? i-am spus şoferului care se uita în jos la noi. A fost rănit.

— Aşa se prefac toţi vagabonzii ăştia, spuse şoferul, privind pe rînd feţele din mulţime. N-are nimic. Nu-i rănit. Dac-ar fi rănit ar ţipa. N-auziţi, nici nu ţipă, nici nu geme, nu-i aşa? Zace acolo aşteptînd

să-i arunc un bilet de zece sau de douăzeci de dolari. Dacă aş face asta şi aş pleca cu maşina, cum ar mai sări în picioare şi-ar întinde-o pe lîngă un bloc mai înainte chiar ca eu să dispar. Cunosc eu vagabonzii ăştia ; vor bani. Ăsta de aici de jos se preface, la fel ca toţi ceilalţi. Nu-i mai rănit decît sînt eu.

Am încercat să mă ridic şi să-l iau pe Dave în braţe. L-am fi putut duce la spital, chiar dacă şoferul nu l-ar fi luat în maşină.

Şoferul se întorsese din nou cu faţa la mulţime, străduindu-se să convingă oamenii că Dave vrea să-i stoarcă nişte bani.

— Se preface, spuse el, ţipînd printre buzele sale aproape ţepene. Vagabonzii ăştia cred că pot să facă rost de bani, azvîrlindu-se în faţa unui automobil şi urlînd c-au fost răniţi. E o lecţie bună pentru ei ; poate că acum or să înceteze. Cu mine nu le merge ; îi ştiu cînd se prefac.

Dave deschise ochii şi se uită la mine.

— Aşteaptă o clipă, Mike, spuse el. Lasă-mă jos. Vreau să-ţi spun ceva.

L-am aşezat pe trotuar cu cea mai mare grijă. Stătea acolo privindu-mă, în timp ce mîna sa strîngea încheietura mîinii mele.

— Mike, vreau să fiu sigur că ştii unde-i jumătatea de dolar, spuse el. E în buzunarul din dreapta al pantalonilor.

Eram gata să-i spun din nou că totul era în regulă în privinţa celor cincizeci de cenţi şi să nu se mai gîndească la ei, cînd, deodată, încleştarea de pe încheietura mîinii mele slăbi, şi ochii i se tulburară.

În tot timpul cît stătusem îngenuncheat acolo, ţinîndu-l în braţe, încercasem să mă gîndesc la ce să-i spun lui Dave, înainte de a fi prea tîrziu.

Taman cînd mă gîndeam la ce-o să-i spun, şoferul maşinii îşi făcu loc cu coatele şi se uită în jos la noi.

— Se preface, spuse el. Vagabondul dracului, se preface.

Își croi drum afară din mulțime și se îndreptă spre mașină. Cînd ajunse acolo, strigă înapoi peste capetele mulțimii.

— N-are nimic ! Nu se prinde cu mine ! Nu mă duc ei pe mine, vagabonzii ăștia dați dracului ! Vor numai bani, și atunci se fac pe loc bine. Vagabondul dracului, se preface !

— Vagabond, sigur, spuse cetățeanul din spatele meu ; vocea sa răsună la fel de limpede ca un clopot. Ar fi putut să-ți lase niște sînge de vagabond pe afurisita aia de tapiserie elegantă a mașinii dumitale.

Tocmai atunci veni în fugă un polițist, atras de mulțime. Dădu oamenii la o parte și mă înghionti cu bastonul său de cauciuc întrebîndu-mă ce se întîmplase. Înainte de a-i putea răspunde mă lovi peste spinare cu bastonul.

— De ce dracu blocați strada, măi oameni ?

I-am spus că Dave era mort.

Se aplecă și-l văzu pentru prima oară pe Dave.

— Asta e altceva, spuse el.

Se întoarse, străbătu o distanță de cîteva case pînă la cabina telefonică și chemă spitalul, cerînd o ambulanță. Pînă să se întoarcă, omul care conducea mașina plecase.

— De ce nu l-ați dus la spital în mașina care l-a răsturnat ? întrebă polițistul, jucîndu-și bastonul și privind în josul străzii la o femeie din fața unei vitrine.

— Ce dracu, nu vedeți că-i un vagabond ? spuse cetățeanul din spatele meu. Nu voia să-și murdărească cu sînge de vagabond blestemata aceea de tapiserie elegantă a mașinii lui.

Polițistul se opri și se uită la cetățean și la mine. Făcu un pas înainte.

— Luaţi-vă tălpăşiţa, vagabonzilor, spuse el, împingîndu-ne cu bastonul. Întindeţi-o de aici pînă nu vă bag la zdup.

M-am întors lîngă Dave şi m-am aplecat peste el, stînd cu un picior de fiecare parte a corpului său. Poliţistul sări la mine, învîrtindu-şi bastonul şi înjurînd.

Deodată luminile de pe stradă se stinseră, şi cînd am deschis din nou ochii, cetăţeanul care stătuse lîngă mine mă trăgea în josul străzii, spre antrepozite. Cînd am trecut pe sub ultimul felinar l-am privit recunoscător în faţă. Am tăcut amîndoi nemaiputînd vorbi.

FLORI SĂLBATICE

Iată genul de povestire pe care îmi place cel mai mult să le scriu.

Gaiţa care stătuse toată noaptea cocoţată pe acoperiş şi-şi revărsase muzica în aerul răcoros îşi luă zborul la răsăritul soarelui. Se lăsă o tăcere la fel de adîncă şi de misterioasă ca şi şesul nisipos care se întindea, mile de-a rîndul, de jur împrejur. Umbrele zilei de ieri începură să se adune din nou pe nisipul alb, pe sub pomi şi în jurul stîlpilor, proiectînd imaginea frunzişului dantelat, a ramurilor şi pe cea a stinghiilor grosolane din gardul de lemn.

Soarele se înălţă cu repeziciune în înaltul cerului şi părea grăbit parcă să treacă de vîrfurile pinilor,

ca să-şi poată trimite toată strălucirea asupra şesului ce se întindea pînă la golf.

În dormitor pătrunse lumina şi căldura. Nellie se trezise de cînd zburase gaiţa. Stătea culcată pe o rînă, cu un braţ sub cap. Celălalt braţ şi-l ţinea în jurul capului, lîngă ea, pe pernă. Clipi de cîteva ori. Un minut rămase complet nemişcată. Apoi clipi de şapte, opt, nouă ori într-o succesiune rapidă. Aşteptă plină de răbdare să se trezească Vern.

Cînd Vern se întorcea uneori acasă noaptea tîrziu, n-o mai trezea. Nellie îl aşteptase mult timp, dar i se făcuse atît de somn, încît nu mai putuse să stea trează pînă la venirea lui.

Chipul brunet de pe perna de alături arăta obosit, sfîrşit. În timp ce dormea, lui Vern i se încreţise puţin fruntea deasupra nasului. La colţul ochilor pielea era mai închisă. Nellie se aplecă cu toată grija şi-i sărută obrazul întors spre ea. Dorea să-i cuprindă capul cu braţele, să-l tragă spre ea, să-l sărute într-una şi să-şi ţină faţa strîns lipită de chipul lui brunet.

Din nou clipi involuntar.

— Vern, murmură ea stins, Vern.

Ochii lui se deschiseră încet, apoi pleoapele se lăsară repede.

— Vern, iubitule, murmură ea, în timp ce inima lui bătea din ce în ce mai tare.

Vern îşi întoarse faţa spre ea, vîrîndu-şi capul între braţul şi sînul ei şi mişcîndu-se pînă cînd ea îi simţi pe gît respiraţia.

— Ah, Vern, spuse ea nu prea tare.

Vern îi simţi sărutările pe ochi, pe obraji, pe frunte şi pe gură. Între timp, se trezise de-a binelea. O căută cu mîinile şi se traseră strîns unul lîngă altul.

— Ce-a spus, Vern ? întrebă ea în cele din urmă, nemaiputînd să aştepte. Ce-a spus, Vern ?

Vern îşi deschise iar ochii şi-o privi, trezit de-a binelea.

Răspunsul i se putea citi pe figură.

— Cînd Vern ? spuse ea.

— Astăzi, spuse el, închizîndu-şi ochii şi vîrîndu-şi din nou capul la căldura trupului ei.

La aceste cuvinte, buzele ei începură să tremure. Nu se putea stăpîni.

— Unde-o să ne mutăm, Vern ? întrebă ea ca o fetiţă, pîndindu-i buzele în aşteptarea răspunsului.

Vern dădu neputincios din umeri, apoi îşi lipi capul de sînii ei şi închise ochii avînd în faţă corpul ei.

Rămaseră multă vreme nemişcaţi. Soarele încălzise atît de tare odaia, încît ar fi putut crede că-i din nou vară, şi nu o toamnă timpurie. Valuri mici de căldură începură să pulseze pe pervazul ferestrei, tocit de vînt şi ploi. Înainte de venirea iernii au să mai aibă parte de puţină vară.

— I-ai spus... ? zise Nellie. Se opri şi se uită la Vern. I-ai spus despre mine, Vern ?

— I-am spus.

— Şi ce-a zis ?

Vern nu-i răspunse. Îşi lipi capul de sînul ei şi o ţinu strîns, ca un copil care se luptă pentru hrana care-i va întări corpul atunci cînd simte că mama lui se va scula, iar el va rămîne singur în cameră.

— N-a zis nimic, Vern ?

— A zis doar că n-are încotro, sau ceva în genul ăsta. Nu mai ţin minte ce-a spus, dar ştiu ce gîndea.

— Nici nu-i pasă, Vern ?

— De loc, Nellie.

Nellie se încordă. Tremură o clipă, apoi corpul i se contractă, ca şi cum nu şi l-ar mai fi putut stăpîni.

— Dar ţie îţi pasă ce se întîmplă cu mine, nu-i aşa, Vern ?

— Auzi vorbă, Dumnezeule ! Ăsta-i singurul lucru care mă preocupă acum. Dacă se întîmplă ceva...

Rămaseră mult timp unul în braţele celuilalt, frămîntaţi de gînduri care îi aduceau treptat la realitate.

Nellie se sculă prima. Se îmbrăcă şi ieşi din cameră înainte ca Vern să-şi dea seama cît de repede trecuse timpul. Vern sări şi el din pat, se îmbrăcă şi se duse grăbit în bucătărie ca să aprindă focul la soba de gătit. Nellie curăţa cartofii cînd focul începu să ardă.

În timpul micului dejun, vorbiră puţin. Trebuiau să se mute. Să se mute în ziua aceea. N-aveau ce face. Mobilierul nu le aparţinea, iar cele cîteva bulendre nu erau greu de transportat.

Nellie spălă farfuriile, iar Vern strînse lucrurile. Terminaseră treaba şi nu le mai rămăsese decît să facă o legăturică din salopeta şi cămăşile lui, şi alta din hainele ei, iar apoi să plece.

Cînd fură gata, Nellie se opri în poartă şi se uită peste umăr la casă. Nu-i părea rău c-o părăseşte, deşi fusese singurul lor cămin. Casa era atît de dărăpănată, încît probabil s-ar fi prăbuşit peste cîţiva ani. Acoperişul avea găuri, o latură a casei se desfăcuse de pe stîlpii de la temelie, iar pridvorul din faţă se lăsase de tot pînă la pămînt.

Vern o aşteptă pînă termină. Cînd se îndepărtă de casă, pe Nellie o podidiră lacrimile, dar nu se mai uită din nou în urmă. După ce străbătură o

milă şi trecură de o curbă a drumului, casa se pierdu în dosul pinilor.

— Încotro, Vern ? spuse ea privindu-l printre lacrimi.

— Va trebui s-o ţinem drept înainte pînă găsim o locuinţă, spuse el.

Îşi dădea seama că ea ştia la fel de bine ca şi el că în acea regiune de pini şi de nisip fermele şi casele se aflau uneori la zece şi cincisprezece mile una de cealaltă.

— Nu ştiu cît poate fi de departe.

În timp ce înaintau din greu pe drumul nisipos, Nellie simţi plutind pretutindeni parfumul ultimelor flori ale verii, ascunse, cele mai multe dintre ele, printre buruieni şi desişuri. De cîte ori avea prilejul, Nellie zăbovea o clipă şi se uita de-a lungul şanţului, căutînd flori. Vern nu se oprea din mers, şi Nellie, pînă să găsească vreo floare, trebuia întotdeauna să fugă pentru a-l ajunge din urmă.

La mijlocul după-amiezii, poposiră la un rîuleţ unde era răcoare şi umbră. Vern găsi un locşor unde să se poată întinde Nellie, şi, mai înainte de a-i scoate pantofii ca să-şi odihnească picioarele, adună o movilită de ace uscate de pin pe care să se culce, şi smulse de pe pomi un braţ de muşchi, pentru a i-l pune sub cap. Apa pe care i-o aduse avea gustul frunzelor şi a ierbii din rîuleţ ; era rece şi limpede. De îndată ce bău din ea, Nellie adormi.

Cînd Vern o trezi, se făcuse tîrziu.

— Ai dormit vreo două, trei ore, Nellie, spuse el. Crezi c-ai mai putea să mergi niţel, înainte de-a se înnopta ?

Nellie se ridică în capul oaselor, îşi puse pantofii şi-l urmă. De îndată însă ce fu în picioare, o cuprinse ameţeala. Nu voia să i se plîngă lui Vern,

ca să nu-l necăjească. Fiecare pas era un chin. Uneori durerile deveneau de nesuportat; își mușca buzele și-și zdrobea degetele în palmă, dar continua să meargă în spatele lui, stînd așa ca el să n-o vadă și să nu-și dea seama.

La apusul soarelui, Nellie se opri și se așeză pe marginea drumului. Simțea că nu mai poate să facă un pas. Durerea din trup îi gonise sîngele din obraji, iar picioarele și le simțea de parcă i le-ar fi smuls cineva. Deodată, leșină.

Cînd deschise ochii, Vern se afla îngenuncheat alături de ea, făcîndu-i vînt cu pălăria. Îl privi și încercă să zîmbească.

— De ce nu mi-ai spus, Nellie? zise el. N-am știut că ești atît de obosită.

— Nu vreau să fiu obosită, spuse ea. Dar n-am putut să mă țin pe picioare.

El o privi o vreme, făcîndu-i vînt tot timpul cu pălăria.

— Crezi c-ar putea să se întîmple înainte de-a ajunge la un adăpost? întrebă el neliniștit. Ce crezi, Nellie?

Nellie închise ochii și încercă să nu se gîndească. De dimineață, de cînd plecaseră, nu întîlniseră în drumul lor nici o fermă sau vreo altă casă. Nu știa cît mai era pînă la oraș și se temea să se gîndească cît ar mai fi putut fi chiar pînă la prima casă. Se temea să se gîndească la asta.

— Parc-ai spus că mai sînt două săptămîni, spuse Vern. Nu-i așa, Nellie?

— Așa am crezut și eu. Dar acum e altfel din pricina mersului pe jos tot timpul.

Pălăria îi căzu din mînă, și el privi încurcat de jur împrejur. Nu știa ce să facă, dar era conștient că trebuie să întreprindă neapărat ceva pentru Nellie.

— Nu pot sta aşa, spuse el. Trebuie să fac ceva.

O luă în braţe şi trecu drumul cu ea. Găsi un loc unde s-o aşeze, sub un pin, şi acolo o lăsă jos. Apoi desfăcu legăturile şi-i aşeză sub cap unele din haine, iar altele i le întinse pe picioare.

Soarele apusese şi se întuneca. Vern nu ştia ce-ar mai putea face. Îi era teamă s-o lase absolut singură în pădure, dar totodată ştia că trebuia să-i găsească un ajutor.

— Vern spuse ea, întinzînd mîna ca să-l atingă.

El îi prinse mîna, o strînse şi-i mîngîie degetele şi încheietura mîinii.

— Ce-i, Nellie ?

— Mi-e frică c-are să se întîmple... c-are să se întîmple... c-are să se întîmple chiar acum, spuse ea moale, închizîndu-şi ochii, înainte de-a putea sfîrşi.

El se aplecă şi văzu că tot sîngele i se scursese din buze, iar faţa îi era extraordinar de palidă. În timp ce-o privea cu atenţie, corpul ei se contractă, şi-şi muşcă buzele ca să nu ţipe de durere.

Vern sări în picioare şi o luă la fugă spre drum, uitîndu-se în sus şi-n jos. Noaptea coborîse atît de repede, încît nu-şi putea da seama dacă în jur se aflau cîmpuri sau o suprafaţă cultivată — semn că locuia cineva prin apropiere. Nicăieri nu se vedea vreo urmă de casă sau de oameni.

Fugi înapoi la Nellie.

— Te simţi bine ? întrebă el.

— De-aş putea dormi, spuse ea, cred că o vreme totul ar fi bine.

El se lăsă alături de ea şi-o luă în braţe.

— Dac-aş şti că n-o să-ţi fie frică, aş lua-o în susul drumului, pînă cînd dau de-o casă, şi-aş face rost de-o maşină sau de altceva, ca să te transporte.

Nu te pot lăsa să stai aici, pe pămînt, toată noaptea.

— S-ar putea să nu te întorci... la vreme, ţipă ea cu desperare.

— Am să mă grăbesc cît pot. Am să alerg pînă dau de cineva.

— Dacă te întorci în două sau trei ore, spuse ea, cred c-am să rezist. N-aş putea să rezist singură mai mult.

El se ridică.

— Plec, spuse el.

Fugi pe drum cît îl ţineau picioarele, amintindu-şi cît se rugase să i se îngăduie să mai rămînă puţin în casă, aşa ca Nellie să nu fie silită să plece astfel. Singurul răspuns pe care-l primise, chiar după ce explicase starea lui Nellie, fusese o clătinare din cap. Nu mai avea sens să se roage. Era dat afară şi n-avea ce face. Era sigur că cei de acolo îi mai datorau nişte bani pentru recolta din toamna aceea, fie ei doar cîţiva dolari, dar pricepu că orice discuţie era de prisos. Seara trecută se întorsese acasă, ştiind că trebuie să se mute.

Se împiedică şi căzu greu pe şosea cu capul înainte. Cînd se sculă, văzu în faţa sa o lumină. O rază slabă răzbătea de la o fereastră bine închisă. Era totuşi o casă, şi înăuntru locuia cineva. Fugi într-acolo cît putu de repede.

O dată ajuns, un cîine de sub casă lătră la el, dar Vern nu-l băgă în seamă. Se repezi la uşă şi bătu cu pumnii în ea.

— Deschideţi ! urlă el. Deschideţi uşa !

Înăuntru ţipă cineva şi se auziră răsturnîndu-se mai multe scaune. Cîinele ieşi repede de sub casă şi începu să se repeadă la picioarele lui. Vern încercă să-l gonească izbindu-l cu piciorul, dar cîinele era la fel de încăpăţînat ca şi el şi reveni la atac mai

pornit ca înainte. În cele din urmă, Vern deschise uşa, împingînd-o, şi sfărîmînd încuietoarea.

În cameră se ascundeau mai mulţi negri. Le vedea capetele şi picioarele sub pat, sub masă şi după o ladă.

— Nu vă fie teamă de mine, spuse el cît putu de calm. Am venit după ajutor. Soţia mea e pe drum, bolnavă. Trebuie s-o duc undeva într-o casă. Zace pe pămînt.

Cel mai în vîrstă dintre cei aflaţi în cameră, un negru cărunt de vreo cincizeci de ani, se tîrî afară de sub pat.

— V-ajut eu, domnule, spuse el. N-a ştiut ce doreaţi cînd aţi venit ţipînd şi răcnind aşa. Din cauza asta nici n-am deschis uşa ca să vă dau drumul înăuntru.

— Ai o căruţă ? întrebă Vern.

— Am o căruţă cu cal, spuse omul. Hei, George, şi tu, Pete, înhămaţi catîrul la căruţă. Hai, iute !

Cei doi băieţi negri ieşiră din ascunzătorile lor şi fugiră grăbiţi pe uşa din dos.

— O s-avem nevoie de-o saltea, sau de aşa ceva, ca s-o aşezăm pe ea, spuse Vern.

Negresa începu să strîngă cuverturile de pe pat, iar Vern ridică salteaua şi, scoţînd-o pe uşa de la intrare, o duse pînă la drum. În timp ce aştepta ca băieţii să scoată căruţa, se plimba de colo-colo, încercînd să se convingă că lui Nellie îi era bine.

Cînd căruţa fu gata, urcară cu toţii şi coborîră drumul cît putea catîrul de repede. Nu le trebui mai mult de-o jumătate de oră ca s-ajungă în poiana unde-o lăsase pe Nellie, şi atunci îşi dădu seama că plecase de mai bine de trei ore.

Vern sări din căruţă, strigînd-o. Ea nu răspunse. Urcă repede malul şi căzu în genunchi lîngă ea pe pămînt.

— Nellie, strigă el, zgîlţîind-o. Trezeşte-te, Nellie! Sînt eu, Vern, Nellie!

N-o putea face să-i răspundă. Lipindu-şi faţa de a ei, îi simţi obrazul rece. Îi puse mîna pe frunte şi o simţi de asemenea rece. Apoi o apucă de încheieturi şi i le ţinu în mînă, în timp ce-şi apăsa urechea de pieptul ei.

În cele din urmă, negrul reuşi să-l tragă înapoi. Un timp nu-şi dădu seama unde se află, nici ce se întîmplase. Avea senzaţia că mintea nu-i mai judecă.

Negrul încerca să-i vorbească, dar Vern nu auzea un cuvînt din ce-i spunea. Ştia sigur că se întîmplase ceva, că faţa şi mîinile lui Nellie erau reci, iar el nu-i mai putea simţi inima bătînd. Ştia, dar nu-i venea să creadă că era adevărat.

Căzu la pămînt, cu faţa pe acele pinilor, în timp ce degetele i se înfigeau în pămîntul moale şi umed. Auzea voci deasupra lui, dar era surd la cuvintele pe care le rosteau acele voci şi totul era lipsit de sens. Odinioară — cu mult timp în urmă — întreba despre copilul lor — despre copilul lui Nellie — despre copilul lor. Dar acum ştia c-o să treacă mult timp pînă cînd o să mai întrebe aşa ceva. Va trebui să treacă multă vreme pînă cînd cuvintele vor avea din nou un sens.

M I K E Q U I N

S-a născut în 1903. Primele colaborări literare sînt inserate în ziarul Western Worker *din San Francisco, iar mai tîrziu în paginile publicaţiilor progresiste din S.U.A.:* Daily People's World *şi* Daily Worker. *Volumele* Gînduri periculoase (Dangerous Thoughts), *1940, şi* Alte gînduri periculoase (More Dangerous Thoughts), *1941, adună povestirile şi schiţele publicate în presă.*

Mike Quin a murit în anul 1947.

Nuvela Supravieţuieşte cel mai şmecher (Survival of the Finkiest) *a fost tipărită în volumul* Gînduri periculoase.

SUPRAVIEŢUIEŞTE CEL MAI ŞMECHER

Jonathan Bones nu se ocupa de afaceri doar ca să se afle în treabă. Dacă-l întrebai, ţi-o spunea cinstit. Scopul lui era să cîştige bani, şi pentru asta trebuia să fie puţin mai şmecher decît vecinul.

Să-l luăm pe tipul ăsta de peste drum. N-o să ajungă niciodată ceva în lumea afacerilor. E prea visător. E o pradă ușoară pentru oricine.

Bones n-avea nevoie de visători. Concediase mulți dintr-ăștia. Astfel de oameni n-au să-și facă niciodată o situație pe lumea asta.

Petele închise de pe caldarîm îl informară că începuse să plouă. Luă bara de fier de sub tejghea, ieși și trase jos storul. Cuvintele : „*Jonathan Bones, Mărfuri*", de pe pînza storului, se lățiră deasupra trotuarului.

Ochiul lui surprinse o bucățică de hîrtie. O ridică, o duse pînă la marginea rigolei și-o lăsă acolo cu grijă.

Peste drum, concurentul său ieșise și trăgea și el storul. Cuvintele „*Ellsworth Spotts, Mărfuri*" coborîrâ încet, ca un tun manevrat într-o poziție.

Blestematul ! Doi ani de zile de cînd ținea această înverșunată întrecere ! Nu era loc pentru două magazine de mărfuri. Nu era loc în cartier decît pentru unul. Care dintre ei doi se va dovedi un mai bun om de afaceri ? Care dintre ei doi o să reușească să-l aducă pe celălalt la faliment ?

Jonathan Bones a redus primul salariații la trei vînzători și a suplinit diferența mărind numărul orelor de lucru. A avut astfel posibilitatea să pună în practică săptămînal vînzări speciale.

Ellsworth Spotts s-a grăbit și el să imite vînzările speciale, ba chiar să-l întrecă, dînd anunțuri în ziarul din apropiere. Era un răspuns îndrăzneț la provocare, dar costisitor. Cheltuielile suplimentare reprezentau o piedică în întrecere. După trei luni trebui și el să-și reducă personalul la trei oameni.

Cu un suflet bun și înclinat să fie prietenos cu salariații, grăsanului de Ellsworth Spotts i-a venit tare greu să facă lucrul acesta. Bones avea dreptate.

Nu era om de afaceri — era prea sentimental. Îi trebuiră trei zile ca să-şi adune curajul pentru a-i concedia, iar apoi plecă şi se îmbătă.

Lui Bones nu-i trebui mult ca să afle, şi înţelese că-şi are concurentul la discreţie. Era timpul să-i mai dea un brînci.

Bărbaţii şi femeile tinere locuind cu familia n-au nevoie de mulţi bani. Nerăbdători să se apuce de ceva, sînt fericiţi cînd se iveşte prilejul să înveţe o meserie. Iar anunţul din ziar îi aduse douăzeci din ei, zîmbind şi rugîndu-l să li se ofere acest prilej.

În curînd expedie pe cei trei bătrîni funcţionari şi-i înlocui cu tineri plătiţi foarte prost. Doi dintre bătrîni primiră vestea cu decenţă, deşi fură cam trişti. Al treilea însă rămase în faţa uşii şi-l înjură de mama focului.

— Asta dovedeşte, remarcă Bones mai tîrziu, cît de uşor te poţi înşela asupra caracterului unui om şi cît trebuie să fii de atent. A lucrat la mine un an şi jumătate şi nu l-am bănuit niciodată că-i atît de fals.

Tinerii se adaptară cu repeziciune. Erau foarte inteligenţi. Bones le arătă marfa bună, pe cea proastă, şi în fine pe cea greu vandabilă. Cu marfa bună nu trebuiau să-şi bată capul. Se vindea ea singură cu timpul. De articolele proaste trebuiau să scape cu orice preţ. Saluţi clienţii cu un zîmbet, le cîştigi încrederea prin personalitatea ta atrăgătoare şi-i faci să simtă că le eşti un prieten pe care se pot bizui, iar apoi îi duci la marfa proastă. Le spui că-i de calitate foarte bună şi încerci să le-o vinzi. Iată esenţa teoriilor lui Bones.

Ellsworth Spotts primi în curînd şi alte „stimulente". De cîte ori se uita peste drum, magazinul concurentului strălucea de afişe cu vînzări speciale. Fu nevoit să-şi concedieze salariaţii unul după altul

şi să-i înlocuiască cu fete tinere. Se obişnui să-şi concedieze vînzătorii fără să-i mai pară rău. Fu obligat să-şi prelungească ora de închidere pînă la 9 seara, iar sîmbăta să ţină deschis pînă la miezul nopţii.

Lupta pe viaţă şi pe moarte ţinu doi ani încheiaţi, pînă cînd amîndoi atîrnau de un fir deasupra prăpastiei falimentului. Ellsworth slăbise, şi o mare parte din buna sa dispoziţie se dusese o dată cu greutatea. Faţa sa căpătase o privire obosită şi înspăimîntată şi începuse să oglindească sărăcia.

Cînd termină de tras jos storul se întoarse şi se uită peste drum la Jonathan Bones. Cerul se înnorase, strada era întunecoasă, şi ploaia cădea acum cu găleata.

Stăteau acolo : fiecare sub storul lui, privindu-se peste strada tristă cu o ură reciprocă — amîndoi condamnaţi şi loviţi de blestem. Căci nu aflaseră că toată clădirea din colţ fusese cumpărată în dimineaţa aceea de *Jones şi Hardbottom,* Societate pe acţiuni şi cea mai mare firmă de magazine cu sucursale şi cu mărfuri la preţurile cele mai reduse din toată ţara.

Şi-a început cariera ca gazetar, în Pennsylvania, ţinutul său natal (este născut în anul 1905). Romanele şi nuvelele sale dezvăluie lumea cinică, coruptă şi blazată a cafenelelor, a cluburilor „şic" şi a mediilor artistice.

Dintre volumele de povestiri şi nuvele citäm : Fiul doctorului (The Doctor's Son), *1935 ;* Parada dosarelor (Files on Parade), *1939 ;* Infernul (Hellbox), *1947.*

Succesul literar i l-a adus primul rău roman Rendez-vous la Samara (Appointment in Samara), *1934. Alte romane :* Butterfield 8, *1935 ;* Speranţa că cerul... (Hope of Heaven), *1938 ;* Furia de-a trăi (Rage to Live), *1949 ;* Hotelul fermierilor (Farmers Hotel), *1951, şi altele.*

Nuvela Un bar respectabil (A Respectable Place) *a apărut în revista* The New Yorker *în 1940 şi ulterior în* Selected Short Stories (Nuvele alese).

Matty Wall era pe cale să îmbătrînească şi, din anumite motive, ar fi dorit ca barul său să fie respectabil. Seară de seară, în afară de sîmbăta, exact la ora unsprezece, ieşea din dosul barului şi atîrna de pianul automat, pe care-l scotea din priză, anunţul „defect". Matty se ocupa îndeosebi cu desfacerea berii. Bărbaţii, împreună cu consoartele lor, treceau pe acolo, mai ales joi seara, după ce ieşeau de la cinematograf. Sîmbăta după-amiaza o groază de oameni se cinsteau cu cîte un whisky simplu, după care beau cîte un pahar cu apă, ca să-i stingă focul. Aşa mergeau lucrurile în local. Matty mirosea beţivii şi scandalagiii de la o poştă şi avea grijă ca nici unul să nu-şi facă veacul acolo. Nu-i dădea afară, deoarece n-ar fi putut-o face fără ajutor, fiind singur mai tot timpul. Numai că nu se prea omora să-i servească.

În seara aceea de luni era singur — o seară plicticoasă — şi, în timp ce-şi citea ziarul din New Haven, se uita cînd şi cînd la ceas, dorind ca puţinii clienţi să plece, ca să poată închide. Cînd intră Roy Morley, nici nu se sperie prea tare, dar nici bine nu-i păru. Vizitele lui Roy Morley în localul lui Matty Wall nu erau regulate, căci Roy nu făcea aici decît un popas, unul din numeroasele popasuri pe care avea obiceiul să le facă într-o astfel de seară.

Morley era, vezi Doamne, un bărbat voinic, foarte voinic şi foarte bărbat. Era născut la oraş, jucase fotbal la liceu, iar apoi urmase o şcoală sportivă cu un renume excepţional pentru jucătorii buni de fotbal ; jucătorii însă nu-i întăreau bunul ei renume şi nu se întorceau acasă aceiaşi băieţi curaţi şi sănă-

toşi cum fuseseră cînd veniseră acolo. Curînd după 1920, Morley jucă fotbal la universitatea din Detroit, apoi la cea din Forham şi Lafayette. Făcuse şase ani de universitate, dar nu obţinuse nici o diplomă. Încercă să joace şi pentru echipa „Cafeniii din Pottsville" şi pentru cea a „Jachetelor galbene din Frankford", dar viaţa deveni prea grea cînd echipele începură să aibă antrenamente zilnice, aşa că Morley ajunse să joace în echipe mai mici, sosind sîmbăta dimineaţa în oraşul pentru care trebuia să joace şi primind instrucţiunile la mai multe ceşti de cafea, băute în restaurantul cel mai apropiat de gară. Cam prin această epocă începu să vină acasă pentru perioade din ce în ce mai lungi, şi cînd oamenii — prieteni de-ai tatălui şi mamei sale — doreau să ştie cu ce se ocupa, el le răspundea că vinde automobile. E drept că vindea maşini Hudson şi Essex primind comisionul cuvenit. Se ocupa de asemenea cu traficul ilicit de alcool.

Într-o bună zi, Roy Morley îşi făcu apariţia la colţul străzilor Main şi Elm. Avea şapcă, bluză, pantaloni de călărie, jambiere, revolver, o pereche de cătuşe, un carnet şi insignă. Era poliţai. Asta, desigur, era opera unchiului său, Roy Durant, vicepreşedintele Comitetului republican al statului. Cum e şi firesc, noua meserie produse cîteva schimbări în Morley. Avea mai puţini prieteni şi se îngrăşă.

Cîteodată, ca în acea seară de luni, obişnuia să iasă şi să se îmbete prin tot oraşul. De obicei, nu călca în localul lui Matty Wall. În acea seară avea pe el un costum cafeniu, prea strîmt. Nu părea să fie foarte ameţit, dar Matty ştia că-i genul de beţiv care arată la fel de la primul la ultimul pahar.

— Un whisky şi-un pahar cu apă, îi ceru el lui Matty.

Matty puse sticla cu whisky şi o cană cu apă pe bar. Fiindcă se aflau la îndemînă, Roy nu-şi turnă numaidecît un pahar. Rămase pe loc cu mîinile încleştate de marginea barului şi apoi, ca şi cînd ar fi vrut să-i facă lui Matty o surpriză plăcută, zîmbi şi-şi scoase revolverul. Puse ţeava în gură şi apăsă pe trăgaci. Fireşte nu se întîmplă nimic, atîta doar că o femeie dintr-un separeu leşină. Matty ştia că asta-i o veche şmecherie de-a poliţailor. Barmanii ţin şi ei de obicei o cameră goală în revolverul lor, în cazul cînd cineva ar pune primul mîna pe armă. Cînd Roy apăsă pe trăgaci Matty făcu o mică strîmbătură, şi lui Roy nu-i plăcu asta.

— Aha, zise el. Eşti şmecher. Ai ştiut că-i gol. Ia uite cît e de gol.

Trase cinci gloanţe. Două dintre ele fărîmară oglinzile din dosul barului, iar cu restul Matty n-a mai ştiut ce s-a întîmplat ; se afla pe duşumea, sperînd că nu va fi lovit. Roy îl strigă :

— Aşa, ticălosule, aşa ! şi zvîrli cu sticla de whisky în rîndul de sticle din dosul barului şi ieşi.

Doamna Dore, femeia care leşinase, îşi reveni cînd se traseră împuşcăturile. Soţul ei strigă din cealaltă parte a încăperii :

— Fă socoteala, Matty, noi plecăm.

— N-o să se mai întoarcă, dar n-aveţi decît să plecaţi, spuse Matty. O să daţi de el oriunde prin oraş, numai aici nu, dar n-aveţi decît să plecaţi.

Ieşiră, şi Matty avu ocazia să se uite la pagubă şi să vadă cît urma să-l coste. Ajunse la concluzia că făcea destui bani, şi cum bonul de plată al soţilor Dore nu ajuta prea mult, îl rupse şi aşteptă maşina cu radio a poliţiei, care trebuia să apară neapărat.

Cînd poliţiştii sosiră, Lawrence, singurul copoi pe care-l cunoştea Matty, îi spuse :

— Ne pare rău, Matty. L-am arestat. Şeful sau altcineva o să vină aici mîine dimineaţă să te vadă.

În dimineaţa următoare, nu şeful veni să-l vadă pe Matty, ci locotenentul Fredericks.

— Am aranjat noi cu ziarele, Matty. Cît crezi c-o să coste totul ?

— Ce-i cu Johnny Dore şi cu nevasta lui ?

— Johnny Dore este funcţionar plătit de oraş. O să tacă din gură. Lui Morley îi împrumutăm bani din fondul benevol.

— În regulă. Nu vreau să pricinuiesc nici o încurcătură dacă cineva achită suma pentru cele distruse şi avariate. O sută şaptezeci şi cinci de dolari ajunge.

— Şi e în regulă ?

— E în regulă, spuse Matty.

Îşi strînseră mîna, Fredericks îi mulţumi lui Matty, şi acesta părea să fie sfîrşitul. Dar nu fu.

Trecură cîteva săptămîni, iar lui Matty i se păru ciudat că nu mai apare nici un poliţist care să încerce să-i vîndă un teanc de bilete pentru „Venitul poliţiei", dar trecu asta pe seama bunei lor intenţii. Îl lăsau în pace fiindcă fusese corect cu ei în ce priveşte chestiunea cu Roy Morley. Semnalul neplăcerilor fu dat de amenda pe care fiica sa o primi fiindcă parcase nereglementar maşina. Îl chemă la telefon pe Fredericks şi încercă să aranjeze lucrurile cu el, dar Fredericks îi spuse că nu-l poate ajuta : primarul ordonase o inspecţie a locurilor de parcare şi n-avea ce-i face. Matty începu să-şi dea seama că fiecare poliţai pe care-l cunoştea se ferea să-i vorbească.

— Parcă m-aş fi dus la sediul poliţiei şi-aş fi tras cu pistolul, nu alta, îi spuse Matty soţiei sale.

Prima măsură luată de fapt împotriva lui Matty fu o citație că a călcat o dispoziție a primarului, împiedicînd circulația — un camion îi descărcase bere în fața localului. Aceleași camioane descărcau de cinci ani în același loc de trei ori pe săptămînă, dar acum, brusc, devenise o contravenție. Matty protestă spunînd că mașinile aparțineau fabricii de bere, și cerînd să se trimită acolo citațiile. „Dispoziția e valabilă în ambele cazuri", i se spuse. Plăti amenda. Cînd discută asta cu agentul de vînzări al fabricii de bere, acesta îi spuse :

— Și ce vrei să-ți fac eu ? iar cînd Matty îi dădu de înțeles c-o să cumpere berea din altă parte, agentul îi spuse :

— Ei și ? Nici nu ne mai rentează să abatem din drum un camion ca să descarce bere aici. Și, la urma urmii, după cîte aud, am impresia că băieții noștri în uniformă albastră de la sediul poliției au de gînd să te aranjeze cînd o să trebuiască să-ți reînnoiești autorizația. Ce dracu le-ai făcut copoilor ?

Se hotărî să-l vadă pe Fredericks. Se duse la sediul poliției și intră în biroul lui Fredericks. Acesta se afla într-o discuție intimă cu un civil.

— Ce-i, Wall ? spuse Fredericks.

Cuvintele aveau în ele ceva nostim, dar Matty nu zîmbi.

— Pot să te văd singur ?

— Nu. Ce dorești ?

— Ei bine, locotenente, m-am gîndit mult și-am hotărît să fac o donație Fondului benevol al Poliției. O sută șaptezeci și cinci de *dolari !*

— Ce-i asta, mită ? Ascultă, domnule George, în cazul cînd am nevoie de-un martor.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu-i nici o mită, spuse Matty.

— Am crezut că eşti un membru al Societăţii sfîntului nume. Afară !

Matty îşi puse pălăria şi ieşi.

În sîmbăta următoare, seara, patronul cinstea pe toţi cu băutură. Asta era cu totul împotriva legii, dar Matty ştia că n-o să-şi mai deschidă localul din nou.

A activat cu egal succes în mai multe domenii literare. De origine armeană, autodidact, Saroyan — născut în 1908 la Fresno, în California — s-a impus ca un subtil cunoscător al sufletului celor mici. Tematica sa favorită rămîne analiza relaţiilor dintre adulţii neînţelegători şi lumea curată şi încrezătoare a copiilor.

Volume de nuvele: Tînărul sfidător de pe trapezul zburător (The Daring Young Man on the Flying Trapeze), *1934*, *prima sa lucrare;* Aspiră şi respiră (Inhale and Exhale), *1936;* De trei ori trei (Three Times Three), *1936;* Copilaşii (The Little Children), *1937;* Un american get-beget (A Native American), *1938;* Încurcătura cu tigrii (The Trouble with Tigers), *1938;* Dragoste, te salut (Love, Here Is My Hat), *1938;* Pace, e minunat (Peace, It's Wonderful), *1939;* Mă cheamă Aram (My Name is Aram), *1940;* Fabule (Fables), *1941;* Scump copil (Dear Baby), *1944.*

Piese de teatru: Inima mea e în munţi (My Heart is in the Highlands), *1939;* Timpul vieţii tale (Time of Your Life), *1939*, *lucrare distinsă cu Premiul Pulitzer în anul 1940;* Vechiul şi plăcutul cîntec al dragostei (Love's Old Sweet

Song), *1941*; Oameni frumoși (The Beautiful People), *1941*; Trei piese (Three Plays), *1941*; Pleacă, bătrîne! (Get Away, Old Man), *1944*; Nu pleca furios (Don't Go Away Mad), *1949*; Ciclistul din Beverly Hills (The Bicycle Rider in Beverly Hills), *1950*.

Romane: Comedia umană (The Human Comedy), *1943*; Aventurile lui Wesley Jackson (The Aventures of Wesley Jackson), *1946*; Asirianul (The Assyrian), *1950*; Aventurile lui William Saroyan (The Adventures of William Saroyan), *1951*; Rock Wagram, *1951*.

Nuvelele Pianul (The Piano) *și* Cîțiva săraci (A Number of the poor) *au apărut în volumul* 48 de povestiri de Saroyan (48 William Saroyan Short Stories), *iar nuvela* Zepelinul din ziarul școlii duminicale (The Sunday Zeppelin) *a apărut în volumul* Copilașii.

ZEPELINUL DIN ZIARUL ȘCOLII DUMINICALE

Luke mă ținea de mînă, iar eu o țineam de mînă pe Margaret. Aveam fiecare cîte un bănuț pentru chetă, iar Luke mi-a zis:

— Mark, nu uita să dai bănuțul: nu-l păstra ca data trecută, ca să cumperi înghețată.

— Să dai și tu bănuțul, am spus eu.

Data trecută, Luke nu și-a dat bănuțul, iar eu l-am văzut. După-amiază, fiind foarte cald, mi-am

luat un cornet cu înghețată. Schultz mi-a dat două linguri de înghețată. Luke m-a văzut în timp ce-mi mîncam cornetul cu înghețată sub trandafirul japonez de la școala Emerson.

Făcu pe detectivul Hawkshaw.

— Aha, zise el. De unde ai făcut rost de bani, Mark ?

— Știi tu de unde, i-am răspuns.

— Nu știu, zise el. De unde ? Ia spune-mi.

— De la școala duminicală, am spus. N-am dat bănuțul.

— Ai făcut un păcat, spuse Luke.

— Știu, am zis eu. Dar nici tu nu ți-ai dat bănuțul.

— Eu l-am dat, spuse Luke.

— Nu, nu l-ai dat, am zis eu. Te-am văzut cînd ai trecut coșulețul mai departe fără să lași bănuțul înăuntru.

— Eu strîng bani.

— De ce ? l-am întrebat.

— Să-mi iau un zepelin, spuse el.

— Cît costă un zepelin, am întrebat.

— E unul în *Lumea băieților*, spuse el, care costă un dolar. Ți-l trimite de la Chicago.

— Un zepelin adevărat ?

— Se pot sui în el doi oameni, spuse el. Eu și Ernest West.

Am înghițit ultima gură de înghețată.

— Ce-ar fi să mă iei și pe mine ? am spus.

— Tu nu te poți sui, spuse Luke. Ești prea mic. Ești un țînc. Ernest West e de vîrsta mea.

— Nu-s țînc, am spus. Am opt ani, și tu ai zece. Ia-mă cu tine în zepelin, Luke.

— Nu, spuse Luke.

N-am plîns, dar m-am întristat. Atunci Luke m-a înfuriat.

— Îţi place Alice Small, spuse el. Nu eşti decît un ţînc.

Aşa era. Îmi plăcea, ce-i drept, Alice Small, dar m-a înfuriat felul cum a spus-o Luke.

M-am simţit amărît şi singur. Aşa e, îmi plăcea Alice Small, dar mi-am văzut eu vreodată îndeplinite dorinţele ? M-am plimbat vreodată cu ea ? Am ţinut-o vreodată de mînă, i-am spus vreodată cît de mult îmi place ? I-am pronunţat vreodată numele în faţă, aşa cum doream, ca să ştie cît de mult însemna ea pentru mine ? Nu ! Mi-era prea frică. Nici măcar nu aveam atîta curaj ca s-o privesc îndelungat. Mă speria fiindcă era atît de drăguţă şi, cînd Luke vorbea astfel, mă înfuriam.

— Eşti un ticălos, Luke, am spus. Eşti o scîrbă. Cum nu-mi veneau în minte alte cuvinte urîte auzite de la băieţii mari, am început să plîng.

M-am simţit foarte prost că l-am înjurat pe fratele meu. Seara i-am spus că-mi pare rău.

— Nu încerca să mă duci, a spus Luke. Mă doare cînd mă loveşti cu o piatră sau mă arzi cu o nuia, dar de drăcuieli nu-mi pasă.

— N-am dat niciodată cu pietre sau cu nuiaua în tine, Luke, am spus eu.

— M-ai drăcuit, zise el.

— N-am vrut, Luke, am spus eu. Zău, n-am vrut. Ai spus că-mi place Alice Small.

— Păi îţi place, zise Luke. Ştii bine. Toţi ştiu că-ţi place.

— Nu-mi place. Nimeni nu-mi place.

— Îţi place totuşi Alice Small, spuse Luke.

— Eşti un ticălos, am zis eu.

Tata m-a auzit.

Stătea în sufragerie şi citea o carte. A sărit în picioare şi-a intrat în camera noastră, a lui Luke şi-a mea. Am început să plîng.

— Ce s-a întîmplat ? băiete, zise el. Cum i-ai spus fratelui tău ?

— Prostii, începu Luke.

— Să lăsăm asta, spuse tata. De ce-l necăjeşti tot timpul pe Mark ?

— Nu l-am necăjit, spuse Luke.

— Ba da, spusei eu. A spus că-mi place Alice Small.

— Alice Small ? spuse tata.

Nici măcar nu auzise de Alice Small. Nici nu ştia că există.

— Cine-i această Alice Small ? spuse el.

— O colegă de clasă de la şcoală, am spus eu. Tatăl ei e pastorul de la biserica noastră. Cînd o să fie mare are să se facă misionară. Ne-a spus-o în faţa întregii clase.

Tata zise :

— Spune-i lui Luke că-ţi pare rău că l-ai drăcuit.

— Îmi pare rău că te-am drăcuit, Luke, am spus eu.

— Luke, zise tata, spune-i lui Mark că-ţi pare rău că l-ai necăjit cu Alice Small.

— Îmi pare rău că te-am necăjit cu Alice Small, spuse Luke.

Ştiam eu că nu-i pare rău. Mie unul îmi păruse rău cînd i-am spus că-mi pare rău, dar ştiam că lui nu-i păruse rău cînd mi-a spus că-i pare rău. Spusese fiindcă aşa-i ceruse tata.

Tata s-a întors la fotoliul lui din sufragerie. Cînd să se aşeze, spuse :

— Băieţi, vreau să vă petreceţi vremea cum trebuie, şi să nu vă mai certaţi unul cu altul. Aţi priceput ?

— Da, domnule, spuse Luke.

Aşa că am luat fiecare cîte un număr din *Saturday Evening Post* şi-am început să ne uităm la fotografii. Luke nu voia să vorbească cu mine.

— Mă sui şi eu în zepelin ? am spus.

El întorcea paginile revistei şi nu voia să vorbească.

— Mă sui doar o singură dată ?

La miezul nopţii m-am trezit şi-am început să mă gîndesc cum ar fi sus de tot în zepelin.

— Luke, am spus.

În cele din urmă se trezi.

— Ce vrei ? mă întrebă el.

— Luke, ia-mă şi pe mine în aer cu zepelinul, atunci cînd vine de la Chicago.

— Nu te iau, spuse Luke.

Astea s-au petrecut săptămîna trecută.

Acum mergeam la şcoala duminicală.

Luke spuse :

— Nu uita, Mark, să dai bănuţul.

— Să-l dai şi tu, i-am răspuns eu.

— Să faci ce ţi s-a spus.

— Vreau şi eu un zepelin.

— Cine a pomenit de zepelin ? spuse Luke.

— Dacă nu dai bănuţul, am spus, nu-l dau nici eu.

Ai fi zis că Margaret nici măcar nu ne auzise. O ţinea înainte, în timp ce eu mă certam cu Luke în privinţa zepelinului.

— Dau şi eu jumate, am spus, dacă mă iei sus cu tine.

— Îmi dă Ernest West cealaltă jumătate, spuse Luke. Sîntem asociaţi. Peste opt săptămîni o să vină zepelinul de la Chicago.

— N-are decît, am spus. N-ai decît să nu mă iei. Îmi vine mie apa la moară. O să-ţi pară rău cînd

ai să mă vezi făcînd înconjurul lumii cu barca pe care am să mi-o iau.

— Zi-i înainte, spuse Luke.

— Te rog, Luke, am spus, ia-mă cu tine în zepelin. Te iau şi eu cu mine în jurul lumii în barca pe care am să mi-o cumpăr.

În faţa bisericii stăteau Ernest West şi sora lui, Dorothy. Margaret şi cu sora lui Ernest au intrat amîndouă în curte, iar eu, Luke şi Ernest am rămas pe trotuar.

— *Palka eskos,* spuse Ernest lui Luke.

— *Immel,* spuse Luke.

— Ce-nseamnă asta, Luke ? am zis eu.

— Nu pot să-ţi spun, spuse Luke. E vorbirea noastră secretă.

— Spune-mi ce-nseamnă, Luke, am spus. N-am să spun nimănui.

— Nu, spuse Ernest.

— *Effin ontur,* îi spuse el lui Luke.

— *Garic hopin,* zise Luke şi izbucniră amîndoi în rîs.

— *Garic hopin,* spuse Ernest rîzînd.

— Spune-mi şi mie Luke. Îţi promit că n-am să spun la nimeni ce-nseamnă.

— Nu, spuse Luke. Inventează-ţi şi tu o vorbire secretă. Cin' te împiedică ?

— Nu ştiu cum, am spus.

Clopotul bisericii bătu, aşa c-am intrat înăuntru şi-am luat loc. Luke şi cu Ernest stăteau împreună. Luke mi-a spus să plec de lîngă ei. M-am aşezat în rîndul din spatele lor, care era ultimul. Alice Small stătea în primul rînd. Tatăl ei, pastorul nostru, înaintă de-a lungul coridorului dintre scaunele laterale, iar apoi urcă în biroul său. Acolo îşi făcea predicile. Era un om înalt, care zîmbea la

toată lumea şi înainte şi după predică. În timpul predicii însă nu zîmbea de loc.

Am cîntat cîteva cîntece, apoi Ernest West a dat tonul la cîntecul *La cruce,* însă el şi Luke au cîntat : „La bar, la bar, unde mi-am fumat ultima ţigară de foi, iar monezile de cinci cenţi şi cele de zece s-au dus, s-au dus".

Eram gelos pe Luke şi pe Ernest West. Ştiau cum să se distreze. Chiar şi la biserică. Din cînd în cînd, Ernest se uita la Luke şi spunea : *arkel ropper,* iar Luke îi răspundea : *haggid ossum,* şi pe urmă se străduiau amîndoi să nu pufnească în rîs. Se abţineau cît puteau pînă începea cîntatul cu voce tare, iar atunci izbucneau în hohote de rîs, ceea ce făcea parte din vorbirea lor secretă. Mă simţeam foarte prost fiindcă nu-mi împărtăşeau toate aceste lucruri grozave.

— *Arkel ropper,* am spus, şi-am încercat să văd cît era de nostim, dar n-am găsit nimic nostim în asta. Era îngrozitor să nu ştii ce-nseamnă *arkel ropper.* Îmi închipuiam că înseamnă cel mai nostim lucru de pe lumea asta, dar nu ştiam ce anume. *Haggid ossum,* am spus, numai că asta m-a întristat. Într-o bună zi am să inventez cea mai nostimă vorbire de pe lume şi n-am să le destăinui nici lui Luke şi nici lui Ernest ce înseamnă cuvintele ei. Fiecare vorbă are să mă facă fericit şi n-am să mai vorbesc altă limbă. Doar eu şi o singură altă persoană pe lume o să cunoaştem vorbirea *mea* secretă. Alice Small. Numai Alice şi cu mine. *Obber linten,* am să-i spun lui Alice, iar ea o să ştie ce lucru frumos înseamnă asta, o să mă privească şi-o să surîdă, iar eu am să-i ţin mîna şi poate c-am s-o sărut pe Alice.

Harvey Gillis, parohul bisericii noastre, se sui în amvon şi ne vorbi despre activitatea misionarilor

prezbiterieni în multe țări străine și păgîne ale lumii — activitate la care noi contribuiam cu bani.

— În nordul Africii, dragii mei tineri, spuse el cu o voce piţigăiată, pastorii noștri în slujba Domnului înfăptuiesc zilnic miracole în numele lui Isus. Băștinașilor sălbatici li se predă Sfînta Scriptură, misionarii îi învață să ducă o viață pioasă, iar lumina Domnului nostru pătrunde pînă în cele mai întunecate adîncuri ale neștiinței. Să ne bucurăm și să ne rugăm.

— *Umper gamper Harvey Gillis,* îi spuse Luke lui Ernest.

Ernest se stăpînea cu greu să nu rîdă.

Mă simțeam tare singur.

Să fi știut și eu ce știau ei. *Umper gamper Harvey Gillis.* Asta putea să însemne atîtea lucruri despre parohul bisericii noastre. Era un fătălău și vorbea cu o voce piţigăiată. Nu cred că cineva, poate cu excepția lui Alice Small, credea vreun cuvînt din ce spunea el.

— Pe cîmpul de luptă, nobilii noștri eroi vindecă bolnavii, spuse el. Se sacrifică cu trup și suflet ca să pregătească lumea pentru cea de-a doua venire a lui Cristos. Răspîndesc adevărul lui pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Să ne rugăm pentru ei. Vrea oare domnișoara Valentine să spună rugăciunea ?

Dacă voia ? Așteptase toată săptămîna un prilej ca să spună rugăciunea. Domnișoara Valentine se sculă de pe scaunul de la orgă, își scoase ochelarii și-și șterse ochii. Era o femeie slăbănoagă, de vreo patruzeci de ani, care cînta la orga bisericii noastre. Cînta de parcă ar fi avut pică pe cineva și dorea să se răzbune astfel, lovind violent clapele și întorcîndu-se tot timpul ca să arunce o privire rapidă asupra celor adunați în biserică. Se părea că urăște

pe toată lumea. N-am stat, de cînd mă știu, decît de două ori la predică, dar de fiecare dată așa făcea, iar din cînd în cînd bîțîia afirmativ și foarte sagace din cap la cîte ceva spus de pastorul nostru, ca și cînd ea, singură în toată biserica i-ar fi înțeles cuvintele.

Se sculă să spună o rugăciune pentru eroicii noștri misionari din bezna Africii și din alte locuri păgîne ale lumii.

— *Exel sorga,* îi spuse Ernest lui Luke.

— Bine-ai zis, răspunse Luke, și încă altele.

— Atotputernice și îndurător Tată, se rugă ea. Am păcătuit și ne-am îndepărtat de căile tale, ca oile rătăcite.

Și multe alte prostii.

Credeam că rugăciunea era dedicată nobililor activiști din acest domeniu, dar ea îi dădea zor numai cu cei ce rătăcesc și fac lucruri rele, în loc de lucruri bune. Rugăciunea ținea și prea mult.

La un moment dat mi-a trecut prin minte că Harvey Gillis o s-o apuce de braț, o s-o facă să-și deschidă ochii și-o să-i spună :

— Ajunge pentru dimineața asta, domnișoară Valentine.

Dar n-a făcut-o. Mi-am deschis ochii în clipa cînd a început să se roage. Trebuia să ținem ochii închiși, dar eu îi deschideam întotdeauna ca să văd ce se întîmplă în biserică.

Nu se întîmplă nimic. Toți țineau capetele aplecate, afară de Luke, Ernest și cu mine, iar Luke și Ernest continuau să-și șoptească lucruri caraghioase, în vorbirea lor secretă. O vedeam pe Alice Small cu capul aplecat mai mult ca toți ceilalți și-mi spuneam : „Ah, Doamne, fă ca să vorbesc într-o zi cu Alice Small într-o limbă secretă, pe care să n-o mai înțeleagă nimeni".

— Amin.

În cele din urmă, domnişoara Valentine încetă să se roage, se îndreptă către un ungher al bisericii unde băieţii între şapte şi doisprezece ani studiau povestirile din Biblie şi-şi dădeau obolul duminical în coşuleţul ei.

Luke şi Ernest stăteau din nou alături şi-mi spuseră să plec de lîngă ei. M-am aşezat chiar în spatele lor, ca să văd dacă Luke îşi lasă obolul său de cinci cenţi. În fiecare duminică ni se dădea fiecăruia cîte un exemplar dintr-un mic ziar al şcolii duminicale, cu titlul : *Lumea băieţilor*. În paginile lui erau povestiri cu băieţaşi care făceau fapte bune ajutînd pe bătrîni, pe orbi şi pe infirmi, şi se dădeau sfaturi cum să construieşti cîte ceva. Împreună cu Luke am încercat într-un rînd să facem o roabă, dar ne-a lipsit o roată. Apoi n-am mai încercat altceva. Pe ultima pagină se aflau reclame cu fotografii.

Profesorul nostru era Henry Parker. Avea ochelari cu sticle groase şi nişte bubuliţe roşii în colţul gurii. Părea bolnav şi nu-l iubea nimeni. Nu ştiu pe cineva căruia să-i fi plăcut cîtuşi de puţin să meargă la şcoala duminicală. Trebuia să ne ducem fiindcă tata spunea că n-avem ce pierde.

— Mai încolo, spunea el, cînd o să fiţi mai mari, n-aveţi decît să nu vă mai duceţi. Acum însă, e o bună disciplină.

Mama zicea :

— Ai dreptate, aşa-i.

Aşa că ne duceam. Ne obişnuisem poate cu şcoala duminicală, fiindcă nu cerusem voie niciodată să lipsim. În orice caz, n-aveam mare lucru de făcut duminică dimineaţa. Ernest West trebuia şi el să se ducă, şi cred că ăsta-i motivul pentru care Luke n-a încercat niciodată să tragă chiulul. Vorbea tot timpul în limbajul lui secret cu Ernest West şi rîdeau.

Parabola era cea a lui Iosif şi a fraţilor săi — Iosif cu haina lui viu colorată — şi apoi deodată, toată clasa începu să discute despre filme.

— Aha, îi zise Luke lui Ernest West.

— Acum, zise Henry Parker, vreau ca fiecare să-mi spună un motiv temeinic, de ce nu trebuie mers la filme.

Eram şapte în clasă.

— Filmele, spuse Pat Carrico, ne arată femei goale dansînd. D-asta nu trebuie să ne ducem.

— Bine, zise Henry Parker, da, iată un motiv temeinic.

— Filmele ne arată cum banditii omoară oamenii, spuse Tommy Cesar, şi asta-i păcat.

— Foarte bine, zise profesorul nostru.

— Bine, zise Ernest West, dar banditii sînt întotdeauna ucişi de poliţie, nu ? Pînă la urmă banditii îşi găsesc întotdeauna naşu, nu ? Asta nu-i un motiv.

— Ba e, spuse Tommy Cesar. Ne învaţă cum să furăm.

— Aş prefera să-i dau dreptate domnului Cesar, spuse Henry Parker. Da, spuse el, filmele ne oferă un exemplu rău.

— Am înţeles, spuse Ernest West.

Se uită complice la Luke şi era pe cale să-i spună ceva în vorbirea lor secretă, dar de data asta nu avu nevoie fiindcă Luke izbucni în hohote de rîs, iar atunci Ernest rîse o dată cu el. Se părea că Luke ştia ce-avea de gînd să spună Ernest, şi trebuie să fi fost ceva tare nostim, fiindcă amîndoi au rîs de s-au prăpădit.

— Ce-i asta ? spuse profesorul nostru. Rîdeţi la şcoala duminicală ? De ce rîdeţi ?

„Am să-i pîrăsc, m-am gîndit. Am să-i pîrăsc c-au o vorbire secretă." Apoi m-am răzgîndit. Ar fi

stricat tot hazul. Era o vorbire atît de nostimă. Nu voiam să-i stric hazul, chiar dacă nu pricepeam o iotă din ea.

— Nimic, zise Luke. Ce, nu putem să rîdem ?

Apoi a venit rîndul lui Iacob Hyland. Iacob era cel mai nătărău băiat din lume. Nu putea să inventeze nimic. Nu putea să dea absolut nici un fel de răspuns. Nici măcar să ghicească.

— Ei, zise domnul Parker. Să ne spui de ce nu trebuie să mergem la filme.

— Nu ştiu, zise Iacob.

— Hai, zise domnul Parker, sînt sigur că ştii cel puţin *un* motiv temeinic, de ce nu trebuie să ne ducem.

Iacob începu să se gîndească.

— Vreau să zic că..., începu să se uite prin jurul încăperii, întîi jos, la picioarele sale, apoi sus, în tavan, în timp ce noi aşteptam cu toţii să vedem ce-o să inventeze.

Se gîndi mult. Apoi spuse :

— Nu cred să găsesc vreun motiv, domnule Parker. *De ce* să nu mergem ? întrebă el.

— *Eu* te întreb pe *dumneata,* spuse profesorul nostru. *Eu* ştiu de ce nu trebuie, dar vreau să ştii şi *dumneata.* Hai, spune-mi un motiv, domnule Hyland.

Atunci Iacob începu să se gîndească, iar noi îi purtam cu toţii pică. Oricine ar fi putut să inventeze un motiv mărunt, oricine altul decît un băiat prostănac ca Iacob. Nimeni nu ştia de ce-i aşa de nătărău. Era cel mai mare ca vîrstă din clasa noastră. Se tot răsucea pe scaun, apoi începu să se scobească în nas, să se scarpine în cap, şi să se uite la domnul Parker cum se uită un cîine la cineva cu care vrea să se împrietenească.

— Ei ? spuse profesorul nostru.

— Vă spun drept, zise Iacob, nu știu nici un motiv. Eu nu prea mă duc la filme.

— O dată ai fost, nu ? spuse profesorul.

— Da, domnule, spuse el. Chiar de mai multe ori, dar uit repede. Nu țin minte.

— Îți amintești desigur din filme un amănunt care oferea un exemplu rău ; iată deci un motiv temeinic pentru care nu trebuie mers la cinema.

Deodată, fața lui Iacob se lumină într-un surîs larg.

— Știu, zise el.

— Da ? spuse profesorul.

— Filmele ne învață cum să zvîrlim cu prăjituri cu cremă în dușmanii noștri, cum să dăm cu piciorul în doamne și cum să fugim.

— Asta-i tot ce ții minte ? spuse domnul Parker.

— Da, domnule, spuse Iacob.

— Ăsta nu-i un motiv, spuse Ernest West. Ce-i rău dacă arunci cu o plăcintă cu cremă ?

— Te mînjești tot, spuse Iacob și izbucni în rîs. Țineți minte, spuse el, cum curgea pe față.

— E, fără îndoială, un lucru rău să lovești doamnele cu piciorul, spuse domnul Parker. Foarte bine, domnule Hyland, zise el, știam eu c-ai să-ți amintești un motiv temeinic dacă te gîndești destul de atent.

Apoi veni rîndul lui Nelson Holgum.

— E scump, spuse el. Costă prea mult.

— La cinema *Bijou* costă doar 10 cenți, am spus eu. Ăsta nu-i un motiv.

— Cu zece cenți poți să-ți cumperi o pîine, spuse Nelson. Astăzi, zece cenți sînt o groază de bani.

— Adevărat, spuse domnul Parker. Iată într-adevăr un motiv temeinic. Ne putem cheltui banii în chipuri mult mai nobile. Dacă tinerii noștri nu s-ar mai duce la filme, și ar dona banii lor activității

misionarilor, ia gîndiţi-vă ce progres nemaipomenit am înfăptui doar într-un an. Păi, într-un an am putea să convertim la creştinism întreaga lume cu banii care se cheltuiesc anual pe distracţii uşuratice, cum sînt filmele.

Domnul Parker îi făcu semn cu capul lui Ernest West.

— Filmele ne învaţă să nu mai fim mulţumiţi cu ce avem, spuse Ernest. În filme vedem oameni mergînd cu limuzine, locuind în case mari, şi ne cuprinde gelozia.

— Ne cuprinde *invidia,* spuse domnul Parker.

— Începem să dorim toate aceste lucruri, spuse Ernest, şi ştim că nu le putem obţine, fiindcă nu avem banii cu care să le cumpărăm, aşa că ne pare rău.

— Un motiv nemaipomenit, spuse domnul Parker.

Era rîndul lui Luke, iar apoi rîndul meu.

— Muzica e proastă, spuse Luke.

— Nu la cinema *Libertatea,* spuse Tommy Cesar. Şi nici măcar la *Kinema.* Ăsta nu-i un motiv.

— La cinema *Bijou* muzica e proastă, spuse Luke. Cîntă într-una acelaşi cîntec la pianul mecanic, spuse el. *Căsătoria vînturilor.* Devine monoton.

— Nu-i adevărat, spuse Tommy Cesar. Cîteodată mai cîntă şi altceva. Nu ştiu cum îi zice. Uneori cîntă şase sau şapte cîntece.

— Pentru mine toate-s la fel, spuse Luke. Îţi dau dureri de cap.

— De data asta ne alegem cu ceva, spuse învăţătorul nostru. Filmele ne dau dureri de cap. Ne vatămă sănătatea. Şi nu trebuie să facem nimic care să ne vatăme sănătatea. Sănătatea e bunul nostru cel mai preţios. Trebuie să facem acele lucruri care ne fortifică sănătatea, şi nu acelea care ne-o vatămă.

Am spus că nu trebuie să ne ducem la filme fiindcă

atunci cînd ieşim de la cinema nu ne mai place oraşul nostru.

— Totul pare stupid în oraşul nostru, am spus. Ne vine chef să plecăm de-aici.

Apoi veni vremea să se treacă coşuleţul din mînă în mînă. Domnul Parker ne ţinu o mică cuvîntare despre ce mare era nevoia de bani, şi ce frumos e să dai, mult mai frumos decît să primeşti.

Tommy Cesar lasă doi bănuţi. Pat Carrico trei, Nelson Holgum unul, Iacob Hyland cinci cenţi, şi apoi coşuleţul ajunse la Ernest West. El îl trecu lui Luke şi Luke mi-l trecu mie, iar eu îl dădui înapoi domnului Parker. N-am dat nimic. Domnul Parker scoase un portmoneu din buzunar, agită cîteva monezi, scoase una de douăzeci şi cinci de cenţi, aşa că s-o putem vedea cu toţii, şi-i dădu drumul printre celelalte monezi. Era un gest foarte nobil. Toţi îl urau pentru felul cum arăta, pînă şi un nătîng ca Iacob Hyland. Domnul Parker părea să fi salvat lumea întreagă cu moneda lui de douăzeci şi cinci de cenţi.

Apoi ne dădu fiecăruia cîte un exemplar din *Lumea băieţilor* şi ora se termină.

Toţi săririm în picioare şi-o zbughirăm în stradă.

— Ei bine, îi spuse Ernest West lui Luke, *aplica* pînă ne vedem din nou.

— *Aplica*, spuse Luke. Apoi Margaret, sora mea mai mică, ieşi din biserică şi-o luarăm spre casă.

Am deschis la ultima pagină a *Lumii băieţilor* şi-am văzut reclama cu zepelinul. Tabloul arăta doi băieţi suiţi în cer, stînd în carlinga unui zepelin. Amîndoi păreau trişti ; făceau semne de adio cu mîna.

Ne-am dus acasă şi-am luat masa de duminică. Tata şi mama erau bine dispuşi, şi-am mîncat pînă n-am mai putut. Tata spuse :

— Despre ce-a fost vorba la lecţie, Luke ?

— Despre răul care vine de la filme, spuse Luke.

— Şi care-i răul ? spuse tata.

— Femeile goale care dansează, spuse Luke. Banditii care omoară poliţiştii. Filmele costă prea mult. Ne învaţă să zvîrlim cu tarte cu cremă.

— Înţeleg, spuse tata. E foarte rău.

După-masă n-aveam nimic de făcut. Dacă nu mi-ar fi fost atît de teamă, m-aş fi dus acasă la Alice Small şi i-aş fi spus cît de mult îmi place. „Alice, i-aş fi spus, îmi placi." Dar mi-era teamă. Dacă aş fi avut barca mea aş fi făcut înconjurul lumii în ea. Apoi m-am gîndit la zepelin. Luke era în curte, bătînd în cuie două scînduri.

— Ce faci cu ele ? am întrebat.

— Nimic, zise Luke. Le bat în cuie.

— Luke, am spus, uite cei zece cenţi ai mei. Cînd vine zepelinul ia-mă cu tine.

Am încercat să-i dau cei zece cenţi, dar el nu voia să-i ia.

— Nu, spuse el. Zepelinul e pentru mine şi Ernest West.

— Foarte bine, am spus. Am să mă răzbun.

— N-ai decît, spuse el.

Era foarte cald. M-am aşezat pe iarba răcoroasă de sub sicomor şi m-am uitat atent la Luke cum bătea scîndurile. După felul în care lovea cuiele ai fi zis că e pe cale să construiască ceva şi n-am putut să cred altceva pînă n-a terminat. A bătut în cuie cam zece scînduri şi cu asta basta. Scîndurile erau doar bătute una de alta. N-aveau nici o formă.

Tata auzi toată bocăneala şi ieşi, fumîndu-şi pipa.

— Ce-i asta ? spuse el.

— Asta ? spuse Luke.

— Da, spuse tata. Ce-i asta ?

— Nu-i nimic, spuse Luke.

— Grozav, spuse tata, se întoarse şi intră drept în casă.

— Grozav ? spuse Luke.

— N-are nici o formă, am spus. De ce nu *construieşti* ceva ?

Îl auzeam pe tata cîntînd înăuntru. Cred că ştergea farfuriile în locul mamei. Cînta foarte tare, şi, după o vreme, mama a început să cînte şi ea.

Atunci Luke s-a oprit din bătutul cuielor şi-a aruncat scîndurile peste garaj.

Dădu ocol garajului, se întoarse cu scîndurile, şi continuă să le arunce şi să le aducă îndărăt.

— De-a ce te joci ? am spus.

— De-a nimic, spuse Luke.

— Luke, am spus, hai să mergem amîndoi la cinema *Bijou.*

— Eu cu *tine ?* spuse Luke.

— Sigur, am spus. Tu ai cei cinci cenţi ai tăi, iar eu îi am pe ai mei. Hai să-l vedem pe Tarzan.

— Păstrez banii pentru zepelin, spuse Luke. Am strîns zece cenţi. Peste opt săptămîni zepelinul o să fie aici, şi-atunci, la revedere.

— La revedere ? am spus.

— Da, spuse Luke, la revedere.

— N-ai de gînd să pleci, nu-i aşa, Luke ? am spus.

— Ba da, spuse el. De ce crezi că vreau să-l am ?

— Vrei să zici că n-ai să te mai întorci niciodată, Luke ?

— Am să mă întorc sigur, spuse el. Am să plec pentru o lună sau două, dar pe urmă mă-ntorc.

— Unde-ai să te duci, Luke ? am întrebat.

— În Klondyke, spuse el. În nord.

— Tocmai acolo în nord, în acel ţinut friguros, Luke ?

— Da, spuse Luke. Eu şi cu asociatul meu Ernest West. *Palka eskos,* spuse el.

— Ce înseamnă asta, Luke? am întrebat. Spune-mi, te rog. Ce înseamnă *palka eskos?*

— Numai eu şi cu asociatul meu ştim, spuse Luke.

— N-am să spun nimănui, Luke. Zău nu spun.

— Ai să spui, zise Luke.

— Să mor, am spus. Să dea Dumnezeu să mor.

— Să-ţi treacă ace prin limbă, dacă spui?

— Da, am spus, ace şi fiare înroşite, Luke.

— Pe cuvîntul tău de onoare?

— Da, Luke. Ce înseamnă?

— *Palka eskos?* spuse el.

— Da, Luke. *Palka eskos.*

— Bună dimineaţa, spuse el. Înseamnă bună dimineaţa.

Nu-mi venea să cred.

— Asta-i tot, Luke?

— Asta-i tot ce înseamnă *palka eskos.* Avem, totuşi, şi alte cuvinte.

— *Palka eskos,* am spus.

— *Immel,* spuse el.

— Ce înseamnă *immel,* Luke?

— *Immel?*

— Da, Luke.

— N-ai să trădezi?

— Jur ca mai înainte, am spus. Fiare roşii prin limbă.

— Salut, spuse Luke. *Immel* înseamnă salut.

— Să mergem la cinema *Bijou,* Luke, am spus. Avem fiecare cîte cinci cenţi.

— Foarte bine, spuse el. De fapt muzica nu ne prea dă dureri de cap. N-am spus-o decît ca să mă aflu în treabă.

— Spune-i mamei, am zis.

— Poate că n-o să ne lase să mergem, spuse Luke.

— Poate că ne lasă. Poate-i spune tata să ne lase.

Am intrat în casă împreună cu Luke. Tata ştergea farfuriile, şi mama le spăla.

— Putem să mergem la cinema *Bijou*, mamă? spuse Luke.

— Ce-i asta? zise tata. Am crezut că lecţia a fost despre răul care vine de la filme.

— Da, spuse Luke.

— Păi, ai conştiinţa curată? spuse tata.

— Ce film e? întrebă mama.

— *Tarzan*, am zis. Putem să mergem, mamă? N-am dat obolul de cinci cenţi. Luke îi strînge ca să cumpere un zepelin, dar nu vrea să mă ia şi pe mine cu el.

— N-aţi dat cei cinci bănuţi? spuse tata. Ce fel de religie e asta? O s-auziţi în curînd că misionarii prezbiterieni îşi fac bagajele şi pleacă din Africa, dacă voi, băieţi, nu-i mai aprovizionaţi cu monezi de cinci cenţi.

— Cred c-aşa are să fie, spuse Luke, dar eu împreună cu Ernest West strîngem bani pentru un zepelin. *Trebuie* să facem economii.

— Ce fel de zepelin? spuse tata.

— Unul *adevărat*, spuse Luke. Zboară optzeci de mile pe oră şi duce în el doi oameni, pe mine şi pe Ernest West.

— Şi cît costă? spuse tata.

— Un dolar, spuse Luke. Îl trimite de la Chicago.

— Ascultă aici, spuse tata. Dacă faci curat în garaj şi ordine în curte săptămîna care vine, am să-ţi dau sîmbătă un dolar. Ne-am înţeles?

— S-a făcut, spuse Luke.

— Cu condiţia, spuse tata, să-l iei cu tine pe Mark.

— Dacă m-ajută la treabă, spuse Luke.

— Are să te ajute, spuse tata. Nu-i aşa, Mark?

— Am să fac mai multă treabă ca Luke, am spus.

Tata ne-a mai dat cîte zece cenţi la fiecare şi-a zis să ne ducem la cinema. Ne-am dus la cinema *Bijou* şi l-am văzut pe Tarzan, seria a optsprezecea. Încă două serii şi se termina. Tommy Cesar se afla acolo împreună cu Pat Carrico. Cînd Tarzan fu încolţit de un tigru făcură mai mare tărăboi ca noi toţi.

Împreună cu Luke am curăţat garajul şi-am ţinut ordine în curte toată săptămîna, iar sîmbătă seara tata i-a dat lui Luke o hîrtie de un dolar. Luke s-a aşezat şi-a scris o scrisoare frumoasă celor din Chicago care vindeau zepeline. A vîrît dolarul de hîrtie într-un plic şi-a dat drumul scrisorii în cutia poştală din colţ. Am mers la cutie împreună cu el.

— Acum, zise el, n-avem decît să aşteptăm.

Am aşteptat zece zile. Am vorbit despre toate ţinuturile ciudate şi îndepărtate, unde-o să ne ducem cu zepelinul.

Apoi a sosit. Era un pachetel turtit, avînd reprodus pe cutie acelaşi tablou pe care-l vedeam în *Lumea băieţilor*. Pachetul nu atîrna nici o jumătate de kilogram, ca să nu spun nici un sfert. Cînd am deschis cutia, mîinile lui Luke tremurau. Era să-mi vină rău, căci îmi dădeam seama că ceva nu-i în regulă. În cutie se găsea o bucată de hîrtie cu ceva scris pe ea. Iată ce scria :

„Dragi băieţi. Aveţi aici zepelinul vostru, cu instrucţiuni cum să-l manevraţi. Dacă fiecare instrucţiune e urmărită cu atenţie, această jucărie se înalţă în aer şi stă plutind cel puţin douăzeci de secunde."

Şi multe altele de acest fel.

Luke a urmărit cu atenţie fiecare instrucţiune şi a suflat în sacul de hîrtie de mătase pînă ce s-a umflat aproape tot şi-a luat aproximativ forma unui zepelin. Atunci hîrtia a plesnit şi întreaga construcţie s-a prăbuşit, ca un balon de cauciuc.

Asta a fost totul. Acesta a fost zepelinul nostru. Luke nu se putea dumiri. Spuse :

— Tabloul arată doi băieţi care stau în carlingă. Am crezut că zepelinul vine cu un tren de marfă.

Apoi a început să vorbească în limbajul lui secret.

— Ce zici, Luke ? am spus.

— Bine că nu poţi să pricepi, spuse el.

Făcu praf ce mai rămăsese din zepelin, sfîşie hîrtia de mătase, apoi ieşi şi se duse la hambar, luă mai multe scînduri, cuie şi ciocanul şi începu să bată scîndurile una lîngă alta.

PIANUL

De cîte ori văd un pian mă emoţionez, spuse Ben.

Cum aşa ? spuse Emma. De ce oare ?

Nu ştiu, spuse Ben. Ai ceva contra dacă intrăm în magazinul ăsta şi încerc să cînt la pianul mic din colţ ?

Ştii să cînţi ? spuse Emma.

Dacă numeşti cîntat ceea ce fac eu, spuse Ben.

Ce faci ?

Ai să vezi, spuse Ben.

Intrară în magazin şi se îndreptară spre pianul mic din colţ. Emma îl văzu că zîmbeşte şi se întrebă dacă-l va înţelege vreodată. Un timp credea că-l înţelege, iar apoi, deodată îşi dădea seama că se înşelase. Ben rămase aplecat peste pian şi se uită la el. Emma îşi închipuia că Ben auzise probabil execuţii bune la pian, că-i plăcuse genul acesta de muzică şi, de fiecare dată cînd vedea o claviatură şi

forma unui pian, își aducea aminte de muzică și-și imagina că are ceva comun cu ea.

Știi să cînți ? spuse ea.

Ben se uită împrejur. Funcționarii păreau ocupați.

Nu știu, spuse Ben.

Emma îi văzu mîinile alunecînd ușor peste clapele albe și negre, întocmai ca mîinile unui pianist adevărat, și avu senzația unui lucru foarte neobișnuit. Avea sentimentul că lui Ben îi va trebui multă vreme pînă să se înțeleagă pe sine, iar că altcuiva i-ar fi și mai greu. Acel cineva ar fi trebuit să știe să cînte la pian.

Ben făcu cîteva acorduri domoale. Cum nu se apropie nimeni ca să încerce să le vîndă ceva, Ben, stînd tot în picioare, începu să execute ceea ce ei îi spusese că nu era cîntat la pian.

Ei bine, Emma își dădea perfect seama că execuția era minunată.

Cîntă numai o jumătate de minut. Apoi se uită la ea și-i spuse :

Sună bine.

Cred că-i minunat, spuse Emma.

Nu vorbeam de ce-am executat, spuse Ben. Vorbeam de pian. Vreau să zic de pian în sine. Are o tonalitate bună, mai ales pentru un pian mic.

Un funcționar de vîrstă mijlocie se apropie și spuse :

Bună ziua.

Salut, spuse Ben. Ăsta-i un pian pe cinste.

E un instrument foarte popular, spuse funcționarul. E mai ales foarte bun pentru un apartament. Vindem o groază din ele.

Cît costă ? întrebă Ben.

Două sute patruzeci și nouă de dolari și cincizeci de cenți, spuse funcționarul. Firește, îl puteți lua în rate.

Unde se fac pianele ? întrebă Ben.

Nu ştiu sigur, spuse funcţionarul. Cred că la Philadelphia. Pot să mă interesez.

Nu te deranja, spuse Ben. Dumneata cînţi ?

Nu, nu cînt, spuse funcţionarul.

Băgă de seamă că Ben dorea să mai încerce să cînte.

Continuaţi, spuse el. Mai încercaţi.

Nu cînt, spuse Ben.

V-am auzit, spuse funcţionarul.

Asta nu-i cîntat, spuse Ben. Nu pot să descifrez o notă.

Mie îmi suna bine, spuse funcţionarul.

Şi mie, spuse Emma. Cît e prima rată ?

A, spuse funcţionarul. Patruzeci sau cincizeci de dolari. Continuaţi, spuse el, aş vrea să vă mai aud cîntînd.

Dacă aici ar fi locul potrivit, spuse Ben, aş putea să stau la pian ore întregi.

Mai cîntaţi, spuse funcţionarul. Nu deranjaţi pe nimeni.

Funcţionarul îi împinse bancheta ; Ben se aşeză şi începu să execute ceea ce el spunea că nu-i cîntat. Se jucă pe clape cincisprezece sau douăzeci de secunde, iar apoi descoperi ceva care aducea a melodie şi insistă asupra ei două minute. Mai înainte de-a termina, muzica se domoli şi se umplu de tristeţe, iar Ben era din ce în ce mai încîntat de pian. În timp ce lăsă ca melodia să se dezvolte, discută cu funcţionarul despre pian. Apoi încetă să mai cînte şi se sculă.

Mulţumesc, spuse el. Aş fi dorit să-l pot cumpăra.

Nu face nimic, spuse funcţionarul.

Ben şi Emma ieşiră din magazin. Pe stradă, Emma îi spuse :

N-am ştiut de asta, Ben.

Despre ce ? spuse Ben.

Despre tine.

Ce să ştii despre mine ?

Că eşti aşa, spuse Emma.

Aşa sînt eu la ora mesei mele de prînz, spuse Ben. Seara însă îmi place să mă gîndesc că am un pian.

Intrară într-un mic restaurant, se aşezară la tejghea şi comandară sandvişuri şi cafea.

Unde-ai învăţat să cînţi ? spuse Emma.

N-am învăţat niciodată, spuse Ben. Oriunde găsesc un pian îl încerc. Fac asta de pe vremea cînd eram mic. O făceam fiindcă n-aveam bani.

El o privi şi zîmbi. Zîmbi ca atunci cînd stătea aplecat peste pian şi se uita la claviatură. Emma se simţi foarte flatată.

Cînd n-ai niciodată bani, spuse Ben, eşti lipsit de multe lucruri, la care altminteri ţi se pare că ai dreptul.

Aşa cred şi eu, spuse Emma.

Pe de o parte, spuse Ben, e un lucru bun, dar pe de alta, nu mai e atît de bun. De fapt, e îngrozitor.

El o privi din nou la fel, iar ea îi zîmbi aşa cum îi zîmbise el.

Emma înţelese. Era întocmai ca pianul. Ben putea să stea lîngă ea ore întregi. Se simţi foarte măgulită.

Ieşiră din restaurant şi trecură două străzi pînă ajunseră la magazinul universal unde lucra ea.

Ei bine, la revedere, spuse el.

La revedere Ben, spuse Emma.

El coborî strada, iar ea intră în magazin. Emma ştia că într-o zi, Ben o să aibă în cele din urmă un pian, cît şi tot ce-i lipsea.

Într-o vară, am lucrat două luni într-un magazin de alimente. Munceam de la patru după-masă pînă la miezul nopţii, dar după ora opt nu prea era vînzare, şi atunci n-aveam altceva de făcut decît să mă uit pe fereastră sau să fac turul magazinului ca totul să fie în ordine. Prăvălioara se afla pe strada Grove, la mahala. Oamenii care veneau aici erau toţi interesanţi şi săraci.

Doar doi sau trei dintre ei nu furau, ca să nu pun la socoteală copiii mici. Restul, aproape toţi, mai mult furau decît cumpărau. Asta numai fiindcă le trebuiau alimente şi n-aveau destule parale ca să le ia. Cînd mă întorceam cu spatele îşi vîrau în buzunar un pachetel de gumă de mestecat, o prăjitură mică, sau o conservă cu supă de roşii. Îmi dădeam perfect seama, dar nu m-am trădat niciodată. Erau cu toţii oameni cumsecade, numai că erau săraci.

O dată, în august, o doamnă a încercat să ascundă un cantalup la sîn. Ăsta a fost unul dintre lucrurile cele mai jalnice pe care le-am văzut vreodată. Să fi avut vreo cincizeci de ani. Era izbitor că pieptul ei era mai umflat decît era firesc să fie şi bănuiesc că negreşit trebuia să fi avut acolo un pepene. În seara aceea n-a cumpărat nimic. Cred că era lefteră. A stat vreo cinci minute în magazin, întrebînd de preţurile multor lucruri şi pipăind caisele, perele şi smochinele. I-am spus că smochinele se vindeau zece cenţi duzina şi că erau foarte bune, iar ea mi-a spus că păreau a fi bune, dar erau oare bune cu adevărat? Atunci i-am spus să guste una. A ezitat oleacă, iar apoi a luat din coş una foarte mare, a cojit-o şi-a înghiţit-o gînditoare din trei

muşcături, încercîndu-i gustul cu multă grijă. Se comporta totdeauna ca o doamnă. Cu ceva bani care să-i sprijine farmecul cred c-ar fi făcut o figură impunătoare într-un magazin de alimente, dar nu părea să aibă vreun sfanţ. Mă gîndesc cît de grozav înşfăcase cantalupul, fără ca să-şi stîrbească demnitatea.

Unul dintre puţinii care veneau la magazin şi nu furau nimic era un spaniol micuţ, pe nume Casal. Trebuia să ştii cine fura şi cine nu. Casal era unul din acei oameni scunzi, cu cap mare şi faţa tristă, pe care-l remarci numaidecît şi de care te minunezi. Obişnuia să vină la magazin aproape în fiecare seară la ora zece şi să stea vreo jumătate de oră la discuţie. Vorbea liniştit şi era grav şi plin de demnitate. Cînd ai înălţimea unui copil de unsprezece ani şi atîrni cam 45 de kg. nu-i lucru uşor să fii demn.

Am avut întotdeauna mult respect pentru Casal. Nu părea să fie la curent cu ceva. Nu cred ca în zece ani să fi citit vreun ziar. Nu avea idei, sau nemulţumiri în nici un domeniu. Era doar un omuleţ care reuşise să rămînă în viaţă patruzeci şi opt de ani. Încetul cu încetul am aflat de ce era atît de demn şi de ce n-avea nevoie să se plîngă de ceva.

Se datora faptului că era tată. Avea un fecior de şaisprezece ani. Băiatul măsura un metru optzeci şi era foarte arătos. Era leit băiatul lui Casal ; nici o îndoială în privinţa asta. Avea capul ţatălui său. Casal era foarte mîndru de el ; asta-i dădea forţa să trăiască. Într-o seară mi-a spus :

Îl cunoşti pe băiatul meu ? E un băiat pe cinste. Voinic şi cuminte. Ştii ceva ? În fiecare noapte, cînd mă întorc acasă de la lucru, băiatul îmi spune : „Tată, suie-te în cîrca mea". Eu mă sui în cîrcă, şi el mă plimbă prin toată casa. Apoi ne aşezăm la masă şi mîncăm.

Ce poți să înțelegi din asta ? Un tată mărunțel și un fiu voinic, copilul purtîndu-și tatăl în cîrcă prin casă. E ceva, cred și eu.

În altă seară, Casal mi-a destăinuit :

Am să-ți spun de ce e atît de cuminte băiatul meu. Maică-sa a murit cînd s-a născut el. Ăsta-i motivul. Nu și-a cunoscut mama niciodată. Tot timpul a stat singur. Chiar și cînd era în fașă. La ora mesei de prînz mă duceam acasă ca să-l văd ce face. Cîteodată plîngea. Altă dată, înceta să mai plîngă și stătea singur-singurel, așteptînd. N-a mai plîns de cînd era mic de tot. Ajunsese să priceapă cum stau lucrurile. Cînd a împlinit doi ani ne-a venit mult mai ușor atît lui, cît și mie. Ar fi trebuit să-l vezi cît a crescut de mare. Îți place ?

Cred că-i un băiat fain, am spus eu.

Ascultă, am să-ți spun ceva, zise Casal. Știi una ? Vrea ca să nu mai lucrez. Acum vrea să muncească el pentru mine. Zice c-am trudit destul. Se pricepe la mașini. Poate să găsească un post de mecanic într-un atelier de reparații. Știi ce i-am spus ? Că nu. I-am zis : „Joe, tu ai să mergi la Universitate". Reușește foarte bine pretutindeni. E un băiat bun. Am să-l trimit la Universitate. Are dreptul. Îmi face plăcere să muncesc pentru el.

Desigur, am spus eu.

Casal era unul dintre oamenii cei mai cumsecade care veneau la magazin pe vremea cînd am lucrat acolo.

Mai era cineva, o fetiță de vreo doisprezece ani și cu părul roșu. Se numea Maggie. Era foarte voinică, așa cum sînt unii copii ai oamenilor săraci, și avea un rîs nemaipomenit.

Obișnuia să vină la magazin și să izbucnească din senin în rîs, fără motiv, fără explicații sau altceva. Intra doar și rîdea. Asta îmi făcea întotdeauna

plăcere, dar n-am lăsat-o să afle niciodată. Aşa că rîdea şi mai tare.

În regulă, i-am spus eu. Ce doreşti ?

Ştii, spunea ea.

Rîsete.

O pîine ?

Pîine ! spunea ea.

Păi atunci ce doreşti *cu adevărat ?*

Arunca o privire din colţul ochilor.

Ce-ai păţit ?

Cum nu era nimic altceva de făcut cu o astfel de fiinţă, îi zvîrleam o piersică pe care o prindea şi-o mînca cu graţie. Făcea totuşi pe doamna şi ţinea degetul mic întins.

Lumea zice că semăn cu Ginger Rogers [1], spunea ea.

Minte.

Semăn, spunea ea. Ştiu că semăn. Îţi place Ginger Rogers ?

E grozavă, spuneam eu.

Eu seamăn leit cu ea, spunea ea.

Avea doisprezece ani.

Ţara e plină de ele şi nu merita să-ţi baţi capul din pricina lor. Toate sînt mari vedete.

Mai era un băieţaş, care n-avea niciodată un bănuţ, dar venea doar să se uite. Avea cam patru ani. Eu îi ziceam Callaghan. Era de speriat. Stătea ore întregi privind bomboanele de-un franc şi nu scotea o vorbă, poate doar în sinea lui. Oamenii se împiedicau de el, dar el se întepenea undeva şi continua să se uite.

Într-o seară, doamna care furase cantalupul, l-a mîngîiat pe cap.

Fiul dumitale ? spuse ea.

---

[1] Vedetă americană de cinematograf.

Da, am spus eu.

Frumos băiat, spuse ea. Îţi seamănă. Cît costă smochinele astăzi ?

Zece cenţi duzina, am spus eu.

Sînt într-adevăr bune ?

Da, sînt. Am mîncat una acum cinci minute. Vă rog să gustaţi una.

A gustat una, iar apoi a gustat o piersică şi o caisă.

Nici în seara aceea n-a cumpărat ceva. A stat cinci minute şi-am ştiut c-ar fi vrut să mă întrebe dacă nu-i puteam împrumuta douăzeci şi cinci de cenţi pînă a doua zi, dar n-a avut curajul. În cele din urmă mi-a spus :

Avem noroc că trăim în California, nu ?

N-am ieşit niciodată din statul ăsta, am spus eu. N-am ieşit niciodată din oraşul ăsta. În alte locuri e altfel ?

Oh, cu totul altfel, spuse ea. Sînt locuri unde vara de-abia poţi să respiri. Ca la Chicago. Şi uite ce minunat e aici.

Se găsea lîngă uşa deschisă şi-şi mişcă mîna uşor în afară, spre cer.

Aerul e aşa de bun aici, spuse ea.

După ce-a plecat l-am chemat pe Callaghan. S-a apropiat numaidecît.

Vrei o caramea de candel ?

N-a răspuns.

Ar fi vrut, desigur, dar nu voia să spună.

Vino încoace şi ia ce doreşti, i-am spus.

S-a apropiat prin spatele cutiei cu bomboane, dar n-a întins mîna după nimic.

Ia orice vrei, i-am spus eu.

S-a uitat la mine cam nesigur.

Da, i-am spus eu. Poţi să iei ce vrei.

Nu-i venea să creadă şi era niţel cam speriat.

E-n regulă, am spus eu.

A întins mîna şi a luat o caramea de candel.

Mai ia ceva, i-am spus eu.

A lăsat carameaua la loc şi a întins mîna după un căţel de candel.

Nu, am spus eu. Păstrează şi carameaua.

A luat cu totul patru feluri de bomboane de un cent, dar a trebuit să-l îndemn mult ca să facă asta.

E-n regulă, Callaghan, am spus eu. Acum du-te acasă şi mănîncă-le. Ia-le cu tine.

A plecat, încă uimit, dar fără să rostească un cuvînt.

În ziua următoare, cînd s-a înapoiat, mi-a spus foarte liniştit :

Cea mai bună a fost carameaua de candel.

Atunci, i-am spus, am să mănînc şi eu una.

Aşa c-am mai scos una pentru el şi una pentru mine şi le-am mîncat împreună.

A fost o slujbă bună cît a ţinut, din cauză că oamenii sărmani care veneau pe acolo după cîte ceva de mîncare sau ca să vorbească cu cineva erau cumsecade, nostimi şi tragici.

Gazetar și umorist, născut în anul 1908. Colaborează la numeroase ziare și reviste, printre care The New Yorker.

Cel mai cunoscut dintre volumele pe care le-a publicat se intitulează Urechile mi s-au aplecat (My Ears Are Bent).

Nuvela Prăbușirea fascismului în ținutul Black Ankle (The Downfall of Fascism in Black Ankle Country) *a apărut în revista* The New Yorker.

PRĂBUȘIREA FASCISMULUI ÎN ȚINUTUL BLACK ANKLE

De fiecare dată cînd îl văd pe Mussolini [1] într-un jurnal de actualitate la cinema, urlînd cît îl ține gura, sau pe Göring, defilînd în pas de gîscă, într-o fotografie, îmi vin în minte domnul Catfish Giddy și prima mea întîlnire cu fascismul. În 1923, cînd eram în clasa a noua la Stonewall, în Carolina de

[1] Nuvela e scrisă înainte de cel de-al doilea război mondial.

Nord, domnul Giddy şi domnul Spuddy Ransom au organizat o ramură a cavalerilor Ku Klux Klanului, sau a Imperiului invizibil, care a răspîndit timp de mai multe luni groaza prin ţinutul Black Ankle. Toţi băieţii din oraş văzuseră *Naşterea unei naţiuni* [1] şi erau fascinaţi de robele şi de capişoanele albe purtate de membrii klanului din localitate, cît şi de crucile în flăcări pe care le aprindeau sîmbătă la miezul nopţii pe terenul viran de lîngă antrepozitele lui *Atlantic Coast Line*. Marţea şi vinerea, nopţile cînd se întruneau membrii klanului, puştii aveau obiceiul să se pitească în bălăriile plantaţiei de stejari de Ierusalim din dosul băncii şi Trustului Companiei Plantatorilor şi să privească cu atenţie cum membrii klanului urcă pe scările din spate spre sala lor de întîlnire de deasupra băncii. Cîteodată, apăreau din nou după cîteva minute, îmbrăcaţi în robe largi şi albe şi plecau misterios cu maşinile. Mi-am petrecut atîtea nopţi, pitindu-mă în plantaţie, încît am căzut la examenele de fine de an la geometrie, istorie, franceză şi studiul Bibliei şi n-am promovat, fapt de care nu mă sinchiseam, ca unul care petrecuse deja doi ani în clasa a noua şi mă simţeam acolo ca la mine acasă.

Acum, cînd privesc în urmă la vremea aceea şi mă gîndesc la obiceiurile domnului Giddy, ale domnului Ransom şi ale celor de-aceeaşi teapă cu ei, mă mir cum oamenii din ţinutul Black Ankle, şi mai ales cei din Stonewall, au răbdat atîta timp Ku Klux Klanul. Prin tradiţie, locuitorii din Stonewall sînt oameni energici şi cu încredere în ei înşişi. De

[1] Film american mut, turnat de regizorul Griffith. Constituit din mai multe episoade, filmul prezenta într-una din scene asasinarea unei tinere albe de către un negru şi salvarea unei familii de albi, tot din mîinile negrilor, de către organizaţia teroristă secretă Ku Klux Klan.

fapt, oraşul a fost numit Generalul Stonewall Jackson [1], în Carolina de Nord, atunci cînd a fost fondat, exact după Războiul civil ; mai tîrziu, numele oraşului a fost scurtat în Stonewall. Fără îndoială, persoana domnului Giddy, *Führerul* klanului din oraş, n-avea nimic care să inspire teama. Numele său întreg era J. Raymond Giddy, dar avea pe faţa sa plinuţă o mustaţă pe care o trata cu ceară de albine şi care se ridica ţeapănă în amîndouă părţile, astfel că aproape totdeauna era pomenit ca domnul Catfish Giddy, adică domnul Giddy Foca, pînă şi în coloanele săptămînalului *Noutăţi din Stonewall*. El era oarecum mîndru de poreclă. Avea obiceiul să spună : „Poate că nu sînt cel mai bogat om din ţinutul Black Ankle, dar e cert că sînt cel mai urît ; asta nu mi-o puteţi răpi". Domnul Giddy era un mare om de afaceri lipsit de succes. Înainte de a se interesa de klan, organizase „Uniunea întreprinzătorilor din Stonewall" şi o Cameră de comerţ din Stonewall, ambele dispărute după cîteva şedinţe. Veşnic ţinea discursuri despre afaceri în stil mare, dar el însuşi n-a fost niciodată un om de afaceri grozav. Pe vremea cînd el şi domnul Ransom organizau klanul, era comis-voiajor pentru un concern de tutun de mestecat. Cînd se întorcea dintr-o călătorie nu obişnuia niciodată să se laude cît de multe cutii de tutun de mestecat vînduse. În schimb, obişnuia să se laude că dacă fîşiile de tutun de mestecat fabricate în Carolina de Nord ar fi fost puse cap la cap, să-l ia dracu dacă nu ajungeau aproape în Egipt sau Australia, pînă la lună sau pînă la un alt loc îndepărtat.

[1] *Thomas Johnatan Jackson* (denumit Stonewall Jackson — Jackson cel ca un zid de piatră) (1824—1863), general american luptînd de partea confederaţiei Statelor sudice în Războiul civil (1861—1865).

— În domeniul producerii tutunului de mestecat, amicii mei, se lăuda el, regiunea Tarheel stă în fruntea întregii lumi civilizate.

Era oratorul oraşului şi beţivanul oraşului. Cînd era beat avea obiceiul să cutreiere Strada Mare în sus şi în jos cîntînd. Avea o voce de bas, iar cîntecele sale preferate erau *Bătrînul unchi Bud,* pe care improviza versuri noi în timpul mersului, ca şi un cîntec despre amestecul de legume al Lydiei Pinkham şi efectul lui asupra rasei umane, un cîntec pe care-l învăţase cînd era tînăr şi frecventa o academie comercială în Atlanta. Băieţii şi fetele de liceu, bînd coca-cola în barul Societăţii de Chimicale Stonewall, se repezeau la uşă, se holbau şi chicoteau cînd domnul Giddy se îmbăta şi mărşăluia de-a lungul Străzii Mari. „Bătrînul unchi Bud, avea el obiceiul să cînte, e regele ruladelor cu jeleu. I-a crescut pe spinare o cocoaşă tot vînturîndu-le." Pe atunci *shimmy*[1]-ul, popularizat de cîteva fete care se produceau în corturi la bîlciul din ţinutul Black Ankle, era foarte răspîndit în Stonewall, iar tinerii îl numeau „rulade cu jeleu".

Domnul Ransom inspira mult mai multă frică decît domnul Giddy. Era un fermier supt la faţă şi cu o privire sălbatică. Era un fanatic religios, urlînd totdeauna împotriva imoralităţii. Chiar atunci cînd era îmbrăcat în costumul său de Ku Klux Klan putea fi uşor de recunoscut, fiindcă avea un mers cu totul aparte şi stîngaci. Era diacon la biserica baptistă din Stonewall Jackson, biserica la care mă duceam şi eu, şi obişnuia să tragă clopotul înainte de-a începe slujba, pînă cînd într-o duminică dimineaţă s-a înflăcărat puţin cam mult şi a tras de frînghie atît de tare, încît clopotul a ieşit din ţîţîni

[1] Dans la modă acum patruzeci de ani.

şi a căzut din clopotniţă, aterizînd pe umărul său stîng. După acest accident mergea întotdeauna ca şi cum pasul următor i-ar fi fost ultimul. Întocmai ca şi domnul Giddy, avea şi el o poreclă. Numele său de botez era John Knox Ransom, dar i se spunea domnul Spuddy, adică domnul Cartof, pentru că susţinea mereu că fermierii din sud trebuie să se lase de cultivatul tutunului şi al bumbacului şi să se apuce de cel al cartofilor irlandezi: „Ceva care să poţi mînca", obişnuia el să susţină, pocnindu-şi palmele ca să sublinieze acest lucru. „Sfinte Dumnezeule, prieteni, dacă nu vă puteţi vinde recolta, n-aveţi decît s-o puneţi pe masă şi s-o mîncaţi." Într-o iarnă a încercat să trăiască mîncînd doar cartofi irlandezi şi a slăbit aşa de rău, încît cureaua nu-i mai ţinea pantalonii. Soţia sa, necăjită, îl îndemna să mănînce nişte carne ca să-şi recapete forţele, dar el obişnuia să urle la ea: „Catîrul e puternic? Mănîncă catîrul carne?" Soţia, care era o femeie inteligentă, îl întreba doar cu blîndeţe: „Mănîncă un catîr cartofi irlandezi?"

Nu cred că domnul Giddy, voiajorul de comerţ beţivan, şi domnul Ransom, diaconul fanatic, aveau unul pentru altul o mare consideraţie, pînă cînd domnul Giddy s-a întors în iarna anului 1923, dintr-o călătorie de vînzări, cu cîteva broşuri despre klan, de care făcuse rost în Atlanta. Domnul Giddy a împărţit cu discreţie broşurile printre cîţiva din oamenii fără căpătîi din Stonewall, şi domnul Ransom a primit şi el una. După ce a citit-o, a ajuns la concluzia că mijlocul cel mai bun pentru a combate amoralitatea, de a goni pe distilatorii de whisky din porumb, pe ţiganii negustori de catîri, pe femeile deocheate, pe blasfematorii şi pe predi-

catorii prea fanatici din ţinutul Black Ankle era să organizeze acolo o filială a klanului.

S-a asociat cu domnul Giddy şi-au închiriat sala de deasupra băncii, au vopsit geamurile în negru, ca să ţină întrunirile în secret, şi au înrolat în klan şaptesprezece oameni. Printre aceştia se aflau un traficant de tutun, un agent de pompe funebre, un vînzător dintr-o prăvălie de coloniale, un zugrav leneş şi mai mulţi fermieri. Fermierii semănau toţi cu domnul Ransom prin faptul că, în loc să muncească pe ogoarele lor, îşi pierdeau vremea în jurul sobei burtoase din magazinul universal din Stonewall, discutînd despre religie şi politică. Cei mai mulţi s-au înscris în klan fiindcă le oferea un pretext ca să scape noaptea de nevestele lor şi fiindcă li se părea că are chiar mai mult mister şi ceremonial decît francmasonii[1] sau „Pădurarii lumii"[2]. Agentul de pompe funebre şi domnul Ransom erau singurele persoane „respectabile" din asociaţie. Restul, conform principiilor oarecum rigide din Stonewall, erau în cea mai mare parte ori „vulgari", ori „nişte nenorociţi". Unii erau şi una şi alta, ca de exemplu zugravul. Am auzit o dată pe o bătrînă din Stonewall care l-a caracterizat spunînd: „E un om vulgar. Pescuieşte vara şi vînează iarna, iar cînd plouă stă lîngă sobă şi joacă table. E în mod sigur o puşlama."

[1] *Francmasoneria*, societate secretă răspîndită în multe ţări capitaliste ale globului, încă din secolul XVIII. Sub pretextul combaterii religiei creştine, francmasoneria aduce un nou ritual mistic complicat şi tenebros. Cu timpul, societatea a căpătat şi un caracter politic, fiind compusă şi susţinută de oligarhia financiară internaţională.

[2] Societate burgheză de binefacere fondată în 1890 şi desfăşurîndu-şi activitatea pe teritoriul Statelor Unite.

Taţii unora din prietenii mei s-au înscris în klan, şi încetul cu încetul am aflat multe din secretele klanului. Astfel, taxa de înscriere era zece dolari, iar roba şi capişonul costau şase dolari şi jumătate. Unul din prietenii mei a şterpelit cărţile despre klan ale tatălui său. Una se numea *Platforma imperiului nevăzut*. L-am convins să mi-o dea în schimbul unei cărţi de Zane Grey [1] *Călăreţi ai salvei purpurii*. Mai am încă acea carte. Pe copertă se află această declaraţie : „Ku Klux Klan luptă pentru o platformă de americanism 100%, pentru supremaţia albilor în sud, pentru deportarea străinilor, pentru puritatea femeilor şi înlăturarea magazinelor cu nenumărate sucursale". În paginile cărţii se găsesc multe atacuri grosolane la adresa catolicilor, evreilor, negrilor şi sindicatelor. Puştii din Stonewall spionau klanul, aşa cum astăzi puştii se joacă de-a poliţiştii şi de-a gangsterii : era un joc. Eram înspăimîntaţi de membrii klanului, dar nu chiar atît de înspăimîntaţi încît să nu ne ascundem în bălării şi să-i pîndim venind şi plecînd. Îmi amintesc de un puşti care stătea culcat alături de mine în bălării, arătînd cu degetul spre o siluetă în robă şi şoptind răguşit : „Uite că vine tăticu".

Pe cîmpiile de bumbac şi de tutun din ţinutul Black Ankle sînt folosiţi aproape numai catîrii în locul cailor, iar în timpul primelor săptămîni de existenţă a klanului din Stonewall membrii lui călăreau pe catîrii de la plug în deplasările lor nocturne prin împrejurimile oraşului. Preferau să călărească prin cîmp, şi nu puteau folosi automobile

[1] Autor al unor romane de aventuri, cu acţiunea în vestul îndepărtat al Statelor Unite (1872—1939).

fiindcă acestea s-ar fi împotmolit repede în noroiul lipicios şi negru care a dat numele ţinutului [1]. De catîri făceau rost domnul Ransom şi alţi membri care erau fermieri. Asta a ţinut pînă cînd domnul Giddy şi Ransom, în calitatea lor de conducători, au comandat la Atlanta nişte robe albe pentru cai. Într-o noapte întunecoasă au aranjat robele pe spinarea catîrilor şi au plecat călare pe ei spre un joagăr situat într-o mlaştină, ca să se întîlnească cu partizanii lor. În timp ce galopau pe sirepii lor îmbrăcaţi în giulgiuri, catîrii celorlalţi membri ai klanului s-au speriat, au început să necheze furioşi, ridicîndu-se pe picioarele din spate, şi au intrat cu călăreţi cu tot în mlaştină. Unul din membrii klanului a fost zvîrlit de pe catîrul său şi s-a ales cu un picior rupt şi trei coaste fracturate. După aceasta klansmenii au renunţat la călăritul prin cîmpii. N-au mai folosit decît şoselele şi automobilele. Oricum, nu încape îndoială că domnul Giddy cel burtos nu se simţea la largul lui pe spinarea ascuţită a unui catîr de tracţiune.

Klansmenii şi-au început acţiunile teroriste dînd foc unei cruci uriaşe, făcută din şipci de gard, stropită cu gaz, în curţile tuturor bisericilor negrilor din partea de jos a ţinutului. Apoi au răpit pe un fierar vîrstnic şi supărăcios, celebru pentru înjurăturile lui. L-au uns cu gudron. Peste gudron au presărat pene de pui de găină. Apoi l-au aruncat în eleşteul Bearcat. Am auzit că bătrînul fierar s-a tîrît afară din eleşteu cu ajutorul a zece înjurături noi-nouţe. Cîteva nopţi mai tîrziu klansmenii au

[1] *Black Ankle* (engl.), gleznă neagră, aluzie la noroiul negru în care te afundai pînă la gleznă.

atacat o femeie scrîntită la minte, care avea obiceiul să hoinărească prin ţinut, împreună cu copiii ei fără tată, dormind prin hambarele de tutun şi prin podurile de fîn. Au biciuit-o, i-au tăiat părul pînă aproape de piele şi-au stigmatizat-o cu un fier roşu, făcîndu-i un K pe cap. A doua zi, un poliţist de la ţară a găsit femeia sîngerînd şi complet înnebunită pe marginea unui şanţ, lîngă un drum de ţară, şi a dus-o la un spital. Mai tîrziu a fost trimisă la un balamuc. Într-o noapte, la cîteva săptămîni după asta, au intrat cu forţa într-o sucursală a unei băcănii din Stonewall, A & P, şi au devastat-o. În aceeaşi noapte s-au dus la o cafenea a negrilor în Aleea din Dos, cartierul negrilor din Stonewall, şi au sfărîmat un fonograf Edison, mare şi puternic, pentru care proprietara cafenelei îşi ipotecase casa ca să-l poată cumpăra. Apoi au început să ameninţe pe un evreu liniştit şi singuratic, care locuia deasupra magazinului său de obiecte casnice, pe Strada Mare. Unii dintre membrii klanului aveau datorii, de mult neplătite, la această prăvălie. Într-o noapte, la poştă, aşteptînd să fie distribuită corespondenţa de seară, l-am auzit pe domnul Giddy vorbind despre evreu. Spuse: „Şade acolo sus toată noaptea citind cărţi. Nimeni nu ştie ce pune la cale." Negustorul de obiecte casnice s-a dus într-o dimineaţă la magazinul de fierărie, la ora cînd unii dintre membrii klanului stăteau jos în jurul sobei, şi a cumpărat o puşcă cu două ţevi şi trei cutii de cartuşe calibrul doisprezece. După aceea n-a mai fost ameninţat.

Tîrziu, în primăvara aceea s-a zvonit în Stonewall că membrii klanului se hotărîseră să între-

prindă ceva în legătură cu situaţia distileriilor de whisky din porumb. Cel mai mare producător era domnul Sledge McKellar : el folosea patru oameni la cazanul său de distilat la balta Pocahontas. Ştiam că e imun în ce priveşte klanul, deoarece era chiar agentul ilegal care-i procura băuturi alcoolice domnului Giddy, fiind grozav de priceput să umble cu o puşcă, şi pe deasupra avertizase klanul în mod public. Într-o după-amiază, domnul McKellar a ieşit din mlaştină şi a spus că e gata să primească „Cearşafurile". Pe atunci, membrilor klanului li se spunea „Cearşafurile". Zise : „Sînt membru al partidului democrat şi am drepturi. În clipa cînd unul din aceste «Cearşafuri» îşi vîră capul pe poarta din faţă a casei mele, i-l zbor cu un glonte. Am o puşcă pe care-o ţin încărcată, şi-aştept cu mare nerăbdare să apăs pe trăgaci."

Ştiam că cei ce distilau şi la care se gîndea klanul erau băieţii Kidney, şi nu ne-am mirat cînd am auzit că se stabilise o dată cînd urmau să fie unşi cu gudron şi presăraţi cu pene. Băieţii Kidney erau trei fraţi irlandezi, nişte beţivani, care locuiau într-o casă la vreo două mile şi jumătate de Stonewall şi lucrau la un alambic de distilat în marea baltă Cherokee, din spatele casei lor. Se numeau Patrick, Pinky şi Francis. Beau cam jumătate din whiskyul pe care-l produceau. Cînd au venit în acea săptămînă la oraş să cumpere provizii, vînzătorii din prăvălii i-au luat peste picior : „Am auzit că «Cearşafurile» au de gînd să vă facă o vizită, băieţi, ca să bea o ceaşcă cu ceai, vineri seara", spuse un vînzător.

Băieţii Kidney aveau un servitor, un negru bătrîn numit unchiul Bowleg (adică cel cu picioare arcuite), care mai în urmă a lucrat pentru o rudă de-a mea.

O dată, unchiul Bowleg mi-a povestit cum băieţii Kidney au provocat prăbuşirea Imperiului invizibil în ţinutul Black Ankle.

Casa Kidney avea trei intrări — uşa din faţă, o uşă în dos şi una laterală. Cînd au auzit că membrii klanului plănuiau o vizită vineri seara, băieţii au împrumutat trei dispozitive încărcate cu dinamită de la un om care-şi cîştiga existenţa sfărîmînd butuci de pom. I-au dat în schimb un „gallon", adică patru litri şi jumătate de whisky din porumb distilat cu cărbuni de lemn. Au îngropat trei mari încărcături de dinamită în curte sub cele trei alei care duceau la intrările casei. Dinamita îngropată era legată prin fire de sîrmă cu bateriile la care erau prevăzute întrerupătoare. Băieţii Kidney au aşezat bateriile în casă, sub trei ferestre, unde puteau să stea jos şi să pîndească pe klansmenii ce se apropiau. Plănuiseră să întoarcă un comutator în clipa cînd klansmenii înaintau pe una din alei.

În noaptea aceea băieţii Kidney au stins toate luminile şi şi-au ocupat locurile la ferestre, avînd în poală bateriile de dinamită şi întrerupătoarele. Unchiul Bowleg era împreună cu ei în casă. Fraţii Kidney s-au plictisit repede tot uitîndu-se fix în curte, în aşteptarea klansmenilor, şi au poruncit unchiului Bowleg să le aducă o stacană cu whisky şi o cană cu apă. Unchiul Bowleg spunea că era ocupat să alerge cu whiskyul de la un frate Kidney la altul. Băutura îi înveseli şi începură să discute speculînd cît de mult zgomot vor face exploziile lor. „O să zvîrlim aceste «Cearşafuri» în iad", spuse Pinky.

Pe la ora zece, cînd se ridicase luna, Francis Kidney, care stătea de pază la uşa laterală, hotărî

că nu mai putea să aştepte. Whiskyul îi provocase o dorinţă nestăvilită de a întoarce comutatorul bateriei lui.

— Fiţi gata ! strigă el deodată. Nu mai pot să aştept. Am de gînd să încerc dinamita. Oricum, „Cearşafurile" n-au să intre pe uşa laterală.

Întoarse comutatorul şi avu loc o explozie care zgudui toată jumătatea de jos a ţinutului Black Ankle. A făcut ca oamenii să sară din paturile lor. Am auzit explozia la mine acasă, şi-mi aduc aminte că bunica spunea că Judecata de apoi şi venirea Mîntuitorului erau pe aproape.

Unchiul Bowleg a spus că explozia smulsese din rădăcini un pin din curtea casei Kidney şi-l aruncase pe şosea. Unchiul Bowleg era atît de speriat, încît s-a aruncat sub un pat unde s-a pitit. Băieţii Kidney fugiră pînă la intrarea din faţă şi priviră pomul cel mare zăcînd pe şosea. Le-a făcut mare plăcere. Rîseră şi se bătură pe umeri. Intrară în casă şi-şi turnară ceva de băut. Apoi Patrick şi Pinky îşi reluară locurile, dar Francis îşi întorsese comutatorul său, aşa încît pierdu interesul şi adormi în fotoliul său. Cam peste o jumătate de oră, Patrick Kidney, care păzea uşa din dos, auzi un foşnet în spatele casei : ştia că era vîntul care făcea să foşnească frunzele desişurilor de castani pitici, dar nu dorea altceva decît un pretext ca să întoarcă şi el comutatorul.

— Cred că-i aud venind ! strigă el lui Pinky, care stătea la uşa de la intrare cu mîna pe comutatorul său. Fii gata. Am să-i dau drumul.

Pinky avea şi el nevoie de ceva emoţii.

— Întoarce comutatorul, zbieră el.

Patrick întoarse comutatorul său. Explozia îl zgîlţîi pe Pinky, care întoarse şi el comutatorul său.

Exploziile avură loc aproape în acelaşi timp. Scîndurile patului sub care se ascunsese unchiul Bowleg căzură peste el şi-l umplură de vînătăi. Un tablou mare şi înrămat al mamei fraţilor Kidney se desprinse de pe perete şi-l lovi pe Francis în cap. Picioarele maşinii de gătit se desfăcură, şi maşina căzu sfărîmîndu-se. Întregul pridvor din spate fu smuls de lîngă casă. Explozia aruncase în aer coteţul găinilor şi un butoiaş în care dormeau doi dulăi. Toţi puii fură omorîţi, cu excepţia unui cocoş bătrîn, care n-a mai cîntat niciodată. A doua zi dimineaţa, pe acoperişul casei se găseau şase găini moarte, iar găini şi raţe moarte zăceau risipite prin toată curtea. Graniţa cu Carolina de Sud trecea prin spatele casei Kidney, iar unchiul Bowleg jură că dulăii s-au trezit prin aer în Carolina de Sud şi au fost atît de uluiţi şi de furioşi, încît n-au mai trecut din nou în Carolina de Nord. Grajdul catîrului s-a prăbuşit. „Acoperişul a căzut pe catîrul ăla bătrîn, mi-a povestit mai tîrziu unchiul Bowleg. iar el a ţîşnit în curte cu acoperişul în spinare, ca o şa, şi a galopat două mile pînă să se simtă în destulă siguranţă ca să încetinească şi să se uite împrejur. Iar în pridvorul din spate era un scaun balansoar, şi încărcătura de dinamită l-a pus în mişcare. A doua zi dimineaţa se mai balansa încă."

Cînd zgomotul se stinse în noaptea aceea şi lucrurile încetară să mai cadă în bucăţi, fraţii Kidney se uitară unul la altul. Erau ruşinaţi. Deodată, fură apucaţi de spaimă. Fără dinamita lor, se simţeau goi şi lipsiţi de apărare. „Dacă «Cearşafurile» vin acum, sigur că s-a zis cu noi", spuse Francis. Tabloul mamei sale îi făcuse un cucui în cap. Deodată, băieţii Kidney o luară la fugă din casă şi se îndreptară

spre marea mlaştină Cherokee, urmaţi de unchiul Bowleg. A doua zi dis-de-dimineaţă, unchiului Bowleg i s-a făcut foame şi s-a întors acasă ca să mănînce ceva ; băieţii Kidney însă au stat în mlaştină pînă la prînz.

De fapt, ar fi putut fi la fel de bine în siguranţă şi în casa lor dărîmată, deoarece Ku Klux Klanul nu şi-a mai făcut niciodată apariţia. Klanul amînase vizita proiectată fiindcă domnul Giddy sosise în sala de deasupra băncii prea beat ca să mai manifeste vreun interes în problemele klanului. Totuşi, în timp ce fraţii Kidney sforăiau încă în mlaştină, domnul Ransom, care nu putuse să închidă ochii din cauza celor trei explozii ciudate, merse cu maşina sa la Stonewall şi-l luă şi pe domnul Giddy. Domnului Ransom îi era încă somn şi era enervat, iar domnul Giddy era într-o mahmureală rea şi nu formau un cuplu prea fericit. Merseră cu maşina la casa fraţilor Kidney, ca să vadă ce se întîmplase în timpul nopţii. Cînd sosiră, unchiul Bowleg stătea în balansoar pe pridvorul din faţă, mîncînd o farfurie de melasă cu pîine. Domnul Giddy şi domnul Ransom păşiră în curte şi se uitară la cele trei găuri ce se căscau. Unchiul Bowleg îi pîndea ca un uliu.

— Cartofule, spuse domnul Giddy, în timp ce privea în gaura din care ieşise pinul cu frunziş lung, asta zic şi eu o gaură al dracului de mare. Ce bine că n-am fost prin apropiere cînd s-au săpat aceste gropi.

— Focă, spuse domnul Ransom, cu o voce speriată, cineva ar fi putut fi asasinat noaptea trecută. Ce bine că membrii klanului n-au venit aseară.

Unchiul Bowleg spunea că amîndoi se uitau la groapă şi tremurau de groază. Apoi s-au urcat în

Ford şi-au plecat în mare grabă. În ziua aceea toţi membrii Imperiului invizibil şi-au găsit cîte un pretext pentru a trece cu maşina pe lîngă casa Kidney şi la rîndul lor au tremurat de groază cînd au văzut pîlniile făcute de dinamită.

Tîrziu în acea după-amiază, domnul Giddy s-a arătat pe Strada Mare. Era beat iar. Se plimba pe Strada Mare, dar nu cînta. Oprea fiecare persoană pe care-o întîlnea şi-i spunea: „Prietene, mi-am dat demisia". „De unde v-aţi dat demisia, domnule Focă?" întrebau oamenii. „Nu contează, dar să ştiţi că mi-am dat demisia."

Ku Klux Klanul n-a mai ţinut o altă întrunire în Stonewall. Cam peste o săptămînă sau două vopseaua neagră a fost rasă de pe geamurile sălii de deasupra băncii şi a fost atîrnat un anunţ cu „De închiriat". Una dintre femei a sfîşiat roba de klan a soţului ei, şi din pînză a făcut o faţă de pernă. Altele au auzit de asta şi au făcut la fel. Doamna Catfish Giddy a sfîşiat roba soţului ei şi a povestit prietenelor că el era atît de gras, încît materialul din robă a ajuns pentru două feţe de pernă, un şorţ şi o faţă de masă.

Vara trecută m-am întors la Stonewall ca să fac o vizită. Carolina de Nord e un stat unde dacă vrei poţi să bei, iar Black Ankle e un ţinut „uscat" [1] şi m-am întrebat dacă fraţii Kidney mai făceau încă whisky. Într-o după-amiază am trecut cu maşina

[1] Nuvela se referă la epoca prohibiţiei producerii, vinderii şi importării băuturilor alcoolice în Statele Unite, între 1920—1933. Cu toate acestea, în unele state legea s-a menţinut şi mai tîrziu, încurajînd astfel traficul ilicit de băuturi spirtoase.

pe lîngă casa Kidney. În curte se mai căscau încă găurile făcute de dinamită. Pinky Kidney stătea în balansoar în pridvorul din faţă, fumîndu-şi pipa, şi m-am oprit să vorbesc cu el.

— În găurile astea clocesc ţînţarii, mi-a spus el arătînd cu coada pipei lui spre pîlniile săpate de dinamită. Intenţionam să le astup, dar sîntem atît de ocupaţi distilînd whisky în mlaştină, încît n-am apucat s-o facem.

Albert Maltz s-a născut în 1908 la New York; şi-a făcut studiile la Universitatea din Carolina şi la Şcoala de artă dramatică de pe lîngă Universitatea Yale. Primele creaţii sînt: piesa Căluşeii (Merry-Go-Round), *1932, iar un an mai tîrziu.* Pace pe pămînt (Peace on Earth), *ambele scrise în colaborare cu George Sklar.*

Interesul pentru problemele sociale — prima piesă demască corupţia şi afacerismul, iar cea de-a doua constituie un protest împotriva războiului — continuă să se afirme mai puternic în piesele următoare: Puţul negru (Black Pit), 1935, *şi* Soldatul Hicks (Private Hicks), *1936, inspirate din luptele greviste.*

Primul său roman: Curentul subteran (The Underground Stream), *apare în 1940 şi zugrăveşte frămîntarea muncitorilor pentru constituirea unui sindicat.* Crucea şi săgeata (The Cross and the Arrow), *1944, vorbeşte despre rezistenţa antifascistă din Germania în timpul războiului.* Călătoria lui Simon Mc Keever (The Journey of Simon Mc Keever), *1949, şi* O zi lungă într-o viaţă scurtă (A Long Day in a Short Life), *1957, sînt ultimele sale romane.*

Volumul său Aşa e clădită lumea (The Way Things Are), *1938, cuprinde şi nuvelele :* Cel mai fericit om de pe pămînt (The Happiest Man on Earth), *pentru care în anul 1938 a primit Premiul* O. *Henry, şi :* Omul de pe drum (Man on Road).

Fermitatea cu care şi-a afirmat convingerile sale politice l-a adus în faţa Comisiei pentru cercetarea activităţii antiamericane. Refuzul său de a răspunde la întrebări a avut ca urmare condamnarea lui la închisoare. În prezent Albert Maltz locuieşte în Mexic.

AŞA E CLĂDITĂ LUMEA

Toiul verii. Soarele din Louisiana — o pată roşie pe cerul pîclos. Cei trei bărbaţi din turismul deschis îi simţeau razele ca o torţă fierbinte atîrnată deasupra capului. Doi dintre ei zăceau tolăniţi pe locurile din spate, cu hainele scoase, cu batiste ude de transpiraţie înfăşurate în jurul gîtului şi cu gurile căscate ca doi peşti sufocaţi. Cel de al treilea stătea cocîrjat peste volan şi se legase la cap cu o batistă mare roşie, ca să nu-i pice sudoarea sărată în ochi. Cei trei erau şeriful şi doi agenţi ai săi. Trebuiau să ducă la închisoare un deţinut — aşa cel puţin îşi dădeau ei cu presupusul. Făceau, de fapt, drumul de 26 de mile pe şoseaua nisipoasă, fiindcă Avery Smallwood dăduse un telefon. Spusese :

— Domnule Tuckahue, adu, te rog, doi agenţi.

Şi domnul Tuckahue adusese doi agenţi. În afară de asta, nu ştiau de ce veniseră.

Trecuseră de cîmpiile line, întinse şi cultivate cît vedeai cu ochii cu bumbac înalt pînă la genunchi, lăsaseră în urmă ultimele aşezări de maghernițe în care trăiau muncitorii agricoli negri, şi se treziră în faţa domeniului măreţ din jurul casei Smallwood.

După drumul lung prin nisipul încins de soare, clădirea, iarba verde şi pomii înalţi care dădeau umbră, aliniaţi pe marginea drumului — chiparoşi, sicomori şi imense sălcii plîngătoare, cu frunzişul des ca ierburile de mare — le apărură celor chinuiţi de sete din turism ca o oază în mijlocul unui deşert înăbuşitor. Tînărul care conducea maşina, subţirel, pistruiat, cu un aer studios, cu ochelari cu ramă de sîrmă şi legat la cap cu o batistă roşie trase în piept aerul umed devenit deodată proaspăt şi plăcut. În spate, tînărul agent cu ceafa de taur se ridică cu un grohăit şi clipi din ochii săi frumoşi şi negri ca lignitul, întocmai ca un copil ce se trezeşte din somn. Pe figura sa de băieţandru prostuţ, cu obrajii rotunjori era întipărită o expresie de uimire naivă, ca şi cum n-ar mai fi văzut pînă atunci un loc atît de plăcut. Cel de al treilea bărbat din maşină, şeriful Tuckahue, îşi adună trupul uriaş şi colţuros din poziţia strîmbă în care se tolănise şi-şi ridică încet capul de pe piept, aidoma unui ciudat arici submarin, ieşind din apele mării.

Maşina se afla la o mică distanţă de aleea betonată care cotea spre casa Smallwood. Şeriful Tuckahue se aplecă înainte şi împunse cu arătătorul său osos umărul tînărului de la volan.

— Stai o clipă, Charlie, ordonă el.

Maşina se opri în umbra uneia din sălciile pletoase.

— O să stăm aici o clipă, spuse şeriful.

Avea o voce uscată, răguşită, şuierătoare, şi un fel curios de a articula, ţinîndu-şi buzele subţiri strînse, încît cuvintele parcă-i scăpau pe la colţul gurii; vorbea ca şi cum i-ar fi fost silă de efort.

Harrison Towne, agentul cu trupul rotund ca un butoi şi cu gîtul de taur, avea douăzeci şi opt de ani şi arăta ca un licean fotbalist, crescut prea înalt. Îşi tamponă cu năduf faţa porcină, transpirată, înjură cu o voce scăzută şi pe tonul exagerat al băieţilor cînd stau turceşte în cerc, fumînd, scuipînd şi dîndu-şi faţă de ceilalţi aerul unor bărbaţi cu experienţă.

— Dumnezeule! exclamă el. M-am opărit. M-am copt. Sam, se adresă el şerifului, dacă pui un ou pe mine îl prăjeşti fără să-i spargi coaja. Parc-aş fi un peşte rasol, zău aşa. Se întoarse şi-l bătu pe umeri cu o labă grea pe Charlie Rentle, cel care conducea maşina. Cum te simţi, Charlie?

— Încetează, zise Rentle, cu o voce plîngăreaţă. Şi-aşa-i destul de cald.

— Lui Charlie îi e cald, spuse Harrison. Charlie e tare supărat.

Răvăşi părul blond şi rar al lui Charlie; vîrfurile degetelor sale scurte apăsară cu putere căpăţîna tînărului.

— Încetează, spuse Rentle, enervat.

Îşi smuci capul într-o parte.

Towne rîse.

— Iţi fac un masaj pe gratis, Charlie. Doar nu vrei să-ţi cadă chiar tot părul?

Continuă să rîdă cu o bună dispoziţie nefirească. Rîsul său suna a bătaie de joc, avea o notă deşănţată şi indecentă, ca şi cum orice ar fi fost distractiv pentru el ar fi conţinut totodată o nuanţă tainică şi obscenă. Aruncă o privire în spate şerifului ca

să-şi dea seama dacă glumele lui erau gustate sau nu. Şeriful Tuckahue era ocupat. Destupa sticla de whisky, pentru a da pe gît porţia de dimineaţă.

De zece ani, de cînd Sam Tuckahue era şeriful regiunii Clarabell, după ce renunţase să mai cultive bumbacul în favoarea unui venit sigur într-un birou guvernamental, salariul său lunar se ducea jumătate pe casă şi masă, la sora lui văduvă, iar jumătate pe whisky. Nimeni nu-l văzuse vreodată fără alcool în burtă şi tot nimeni nu-l văzuse complet beat. Părea că se menţine la un nivel precis şi bine calculat de saturaţie.

Cu o mişcare experimentată a limbii, şeriful scoase din fundul fălcii o bucată de tutun de mestecat şi o scuipă cu precizie în şanţ. Cînd aproape un sfert din jumătatea de kilogram de whisky i se scurse ca o apă cristalină pe gîtlej, şeriful îndepărtă încet sticla de la gură şi scoase un lung şi prelungit „aaaaaah" de satisfacţie. Buza superioară i se strîmbă ca buza unui cal care nechează, şi o clipă i se văzură dinţii galbeni şi stricaţi. Apoi îşi strînse din nou buzele.

Şeriful era un bărbat înalt, cu mult peste un metru optzeci, cu braţe şi picioare ca nişte stîlpi de gard din lemn de nuc american.

Avea patruzeci şi cinci de ani, dar arăta a cincizeci. În josul corpului său turtit se afla o burtică rotundă ca un butoiaş de bere. Părea caraghios la un om atît de descărnat, dar de cîte ori Tuckahue se referea la burtă, figura sa de cal se încreţea de plăcere şi explica grijuliu că acel ibric conţinea whisky de calitate, în valoare, nici vorbă, de şase mii de dolari, iar apoi se bătea cu palma pe burtă.

După ce astupă sticla, şeriful muşcă din nişte tutun de mestecat cu gust de mere şi se aplecă înainte, apropiindu-se de tînărul şofer :

— Charlie, spuse el încet și binevoitor printre buzele sale strînse, Charlie, ești șoferul cel mai dat dracului din cîți mi-a fost dat să văd. Faci mașina să salte ca un catîr cu dureri de burtă.

— Mi-ai spus să mîn repede, nu ? replică Charlie, cu o notă jalnică și obosită în voce.

De cîte ori Tuckahue începea astfel, Charlie, știa cum o să continue.

— Dar nu ți-am spus să alegi toate hîrtoapele de pe drum, răspunse șeriful, înfierbîntîndu-se pe această temă. Să te ia dracu, băiete, tu ai face să-i sară și părțile cele mai importante ale unei maimuțe.

— Îmi pare rău, unchiule Sam, se scuză Charlie. Era nou în meserie și dorea să evite încurcăturile.

— Unchi ? Cristoase, unchi ? Tuckahue se opri ca să răsufle adînc, gîfîit și uimit. Nu ți-am zis să nu-mi mai spui unchiule ? Ce vrei să faci, să mă bagi în încurcătură de față cu adjunctul meu principal ? Domnule Rentle, continuă el cu aerul că-l evaluează la rece și cu plăcere, am să-ți spun ce ești : ești un conțopist cu fuste. Scumpa mea soră, dar-ar Dumnezeu să moară — agentul Towne rîse cu hohote — scumpa mea soră trebuie să te fi născut fără ajutorul unui bărbat. Că altfel, sfinte Doamne, n-ai fi putut ieși așa cum ești. Tuckahue plesni cu palma tapiseria mașinii. Asta e, să fiu al naibii. N-am crezut niciodată, reflectă șeriful, n-am crezut niciodată c-am să am ca agent plătit un conțopist cu fuste. Dacă n-ar trebui să-mi fac datoria față de rubedenia mea... se opri, incapabil să continue, făcînd gesturi melodramatice pentru a arăta soarta grea care l-a lovit.

— Eu zic c-ar fi mai bine să intrăm la domnul Smallwood, spuse Rentle cu o voce obosită. O să se înfurie rău dacă întîrziem.

Fața șerifului se strîmbă.

— Lasă să se înfurie, spuse el. Buza de sus i se strîmbă. Domnul Smallwood, domnul Avery J. Smallwood, bastardul numărul unu al binecunoscutei familii Smallwood.

Scuipă plin de dispreţ în şanţ.

— La dracu, atunci să stăm aici, propuse Harrison Towne. Să stăm chiar aici, pînă la iarnă. La dracu, *tare-i cald.*

— Te cred că-i cald, murmură Rentle. Dacă nu plouă în curînd, ia foc bumbacul chiar pe cîmp.

— Cald ! Ţi-e cald, eh ? spuse şeriful. Ia ascultaţi ce spune, se hlizi el tare, fără a se adresa nimănui. Îi e cald !... Domnule Rentle, cred c-am să te dau afară. Am să te dau afară şi-am să te las să-ţi găseşti o slujbă de negru, ca de exemplu să egrenezi toată ziua la bumbac. Asta o să te înveţe ce înseamnă să-ţi fie cald, domnule Rentle.

Urmă o scurtă pauză, în timpul căreia faţa ascuţită a lui Rentle se acoperi cu pete din cauza supărării. Deodată, ca şi cum ar fi luat o hotărîre, se ridică în picioare. Îşi scoase ochelarii de sîrmă.

— Unchiule Sam, sînt sătul de discuţiile tale, spuse el ferm. N-ai să mă dai afară. Nu, n-ai s-o faci ! Respiră adînc. Pleoapele sale palide clipeau din cauza soarelui. Toate aiurelile astea despre ajutorarea rudelor tale... Am vorbit cu maică-mea... Vocea îi era plină de dispreţ. Primeşti casă şi masă pe gratis de cînd m-ai angajat pe mine. Şi ăsta-i *singurul* motiv pentru care m-ai angajat. Eşti fericit că poţi să bei un butoiaş de whisky în plus, în fiecare lună. Ei bine, nici eu nu te plac, unchiule Sam, spuse el, cu satisfacţie. Cum găsesc o meserie în specialitatea mea, te las. Şi cred că atunci cînd am să fac asta, unchiul Sam o să vină la mine, tîrîndu-se în genunchi, ca să mă roage să nu plec, fiindcă el vrea butoiaşul lui de whisky în plus. Dar eu nu cred

c-am să rămîn. Buzele subţiri ale lui Rentle se arcuiră într-un zîmbet plin de satisfacţie. Nuuu ! Cred c-o să-ţi spun doar să te duci dracului. Aşa că mai bine lasă aiurelile, unchiule Sam, fiindcă nu-ţi merge cu mine...

Cînd termină, Rentle începu să se ocupe de lustruitul ochelarilor.

Şeriful Tuckahue se holbă la tînăr. O clipă faţa sa tăbăcită şi cavalină rămase împietrită. Apoi, încet, începu să i se strîmbe de rîs. Ochii săi verzui, mici şi pătrunzători, fixaţi adînc în fundul orbitelor osoase, luciră ca nişte nestemate mărunte şi strălucitoare. Buza superioară i se bătu, descoperindu-i dinţii galbeni.

— Aşa-i, Charlie, recunoscu încetişor Tuckahue, cu o voce plăcută, ciudată şi dîndu-i dreptate, n-o să-mi meargă. Privirea i se aprinse. Şi-am să-ţi mai spun ceva ; cînd o să vină vremea aia, am să mă tîrăsc la picioarele tale, Charlie. Da, domle, şi ştii de ce ? răcni deodată scurt şi fioros, un răcnet de plăcere şi de răutate — fiindcă sînt şmecher ! Cînd vreau un lucru fac orice ca să pun mîna pe el — m-aş *tîrî* şi în genunchi pentru el. Da, domle. Vocea îi răsuna : Banii sînt totul, Charlie, banii sînt totul ! Şi un om şmecher se tîrăşte în faţa celor care-i au ! Şeriful întinse mîna după sticla de whisky. Bău cu lăcomie. Apoi îşi strînse buzele într-un zîmbet răutăcios şi crispat. Mi-am păstrat postul, fiindc-am dat bani unde trebuie. Da, domle ! Şi-am *folosit* postul meu ca să *iau* bani de unde trebuie. Da, domle. I-am pupat în dos şi-am obligat pe cei ce ţin de mine să mă pupe în dos. Da, domle ! Nu-i aşa, domnule Towne ?

— Te cred că-i aşa, spuse Towne rîzînd.

— Mă pupi în dos de cîte ori îţi fac un semn, nu-i aşa, domnule Towne ?

— Sigur, spuse agentul rîzînd.

— Şi-aşa şi *trebuie*, încheie şeriful cu mîndrie. Aşa-i clădită lumea. Dar trebuie să fii şmecher ca să ştii asta. Eu unul o ştiu ! spuse el uitîndu-se triumfător la ceilalţi. O ştiu ! Mai dădu pe gît încă două degete de whisky. Uitaţi-vă aici, le porunci el, arătîndu-le pajiştea din faţa casei Smallwood unde vreo şase oi grase păşteau încet la umbră. Uite ce poate familia Smallwood ! Poate pune oile să le tundă blestemata de pajişte. Dar *noi* nu putem ! Ridică sticla şi porni să vorbească în timp ce alcoolul îi mai gîlgîi pe gît : „Adu doi agenţi, domnule Tuckahue", îmi zice el. „Ce s-a întîmplat, domnule Smallwood ?" întreb eu. „Pe la douăsprezece". îmi răspunde el. Tuckahue aruncă o privire fioroasă celor doi agenţi ai săi. Ce fel de răspuns e ăsta ?

Cei doi agenţi nu răspunseră.

— Aşa c-am plecat duminica, băgaţi de seamă, într-o duminică, şi fac tot drumul pînă aici cu maşina, avînd la volan pe nepotul meu Charlie Capde-lemn, iar domnul Smallwood o să-mi spună : „Domnule Tuckahue, o să-mi zică el, vreau să mă scarpini pe spinare !" Şi eu ce-o să fac ? Şeriful se opri, ochii săi mici se învăpăiaseră ca nişte nestemate strălucitoare. Ei bine, am să-l scarpin pe spinare, spuse el, cu o satisfacţie plină de amărăciune. Am să-l scarpin unde dracu vrea, încheie el triumfător. Fiindcă el e domnul Avery J. Smallwood şi e stăpîn pe zece mii de acri de pămînt şi pe o mie de negri, ş-am să fac exact ce zice, ca şi cum aş fi şi eu un negru, fiindcă postul meu depinde de el. *Da, domle.* Tuckahue plesni violent cu palma genunchiul său ciolănos. Am să mă duc la domnul Smallwood, şi-am să stau în genunchi, şi-am să mă tîrăsc pe burtă, iar domnul Smallwood o să spună : „*Iată* un om cum trebuie. Îşi cunoaşte *lungul nasului.*

E limpede că am nevoe de el în funcţia de *şerif.*“ Tuckahue pufăi fericit. Bătu cu pumnii în tapiseria maşinii. Să mă ia dracu, dacă n-am să mă tîrăsc pe burtă ca un muncitor negru.

Şeriful sări în picioare. Îşi îmbrăcă haina sa de predicator, lungă şi neagră.

— Hai, Charlie, behăi el, fă-i vînt maşinii. Simt nevoia să mă tîrăsc pe burtă.

II

Casa Smallwood, clădită într-un stil modern, era înconjurată frumos şi elegant de tufişuri verzi, pomi umbroşi şi partere de flori, dispuse delicat. Era singura casă de acest fel, într-un ţinut unde majoritatea cultivatorilor nu putuseră de vreo cinci ani nici măcar să-şi zugrăvească vechile case, ca să nu mai vorbim să clădească altele noi. Ca atare ea constituia atît un punct de atracţie, cît şi un izvor de invidie furibundă. Avery Smallwood fusese aproape singurul om avut din regiunea sa căruia continuase să-i meargă bine în vremea cînd bursa bumbacului trecea prin vremuri grele. Răuvoitorii căutau o explicaţie spunînd că-i norocos, dar în dosul succesului său se afla un puternic spirit întreprinzător. Pe de o parte plantaţia sa era neobişnuit de mare ; pe de alta, îşi egrena singur bumbacul ; şi, lucrul cel mai important, deţinea majoritatea acţiunilor unei ţesătorii la Baton Rouge, care cumpăra bumbacul pe care-l vindea chiar el. Iată motivele care făcuseră să-i meargă bine, în timp ce mulţi alţii se ruinaseră.

Toate astea — casa şi împrejurimile bine îngrijite, livada cu pomi fructiferi care se întindea pe o suprafaţă de o milă, mai înainte de a începe din nou culturile de bumbac, garajul nou de cărămidă având deasupra dependinţele servitorilor, pajiştile

florile, arborii — atrăgeau atenţia în oceanul înconjurător de magherniţe dărăpănate şi de cîmpuri pustii de bumbac.

Astăzi, în această înăbuşitoare dimineaţă de duminică, în timp ce turismul deschis, avînd înăuntru pe cei trei agenţi, cotea pe aleea cea lungă, Avery Smallwood se ridică de pe verandă, lăsîndu-şi treaba, ca să vadă cine venea. De la ora nouă lucrase din răsputeri la un tablou. Cînd zări silueta întunecată şi ascuţită a lui Tuckahue, bălăbănindu-se în fundul maşinii, faţa i se strîmbă de silă şi se întoarse la pînza sa. Lui Smallwood nu-i plăcea Tuckahue. Nu-i plăcuse niciodată. Cu mare atenţie, adăugă o mică pată de culoare pe pînză. Se trase înapoi. Apoi se încruntă. Nu era bine — nu era de loc bine. Suspină enervat. Nimic din ce făcuse în dimineaţa aceea nu merita timpul pe care şi-l pierduse. Ar fi fost mult mai mulţumit dacă s-ar fi jucat cu copiii. Iar acum venea Tuckahue.

Smallwood suspină iar. Era un bărbat scund, ceva mai înalt de un metru patruzeci, cu trăsături delicate şi frumoase şi cu o expresie gravă pe faţa brunetă. Faptul că era atît de mărunţel îl amăra şi-l amărîse toată viaţa. Aproape că nu se împăca cu gîndul ăsta, aşa cum nu se împăcase nici cu alte lucruri din viaţă. „Aaaah, se gîndi Smallwood, aşa a fost viaţa totdeauna." Nu părea să-i fi oferit vreodată o satisfacţie deplină, din adîncul sufletului ; succesul nu venise niciodată fără să fie întovărăşit de un eşec dureros. Cînd era mic, îl necăjea talia sa scundă. Acum, munca sa. Şi alte lucruri.

Munca sa ! Ce era munca sa ? Smallwood îşi puse acum această întrebare, aşa cum făcuse de multe ori mai înainte. Ce era munca sa ? — Pictura ori afacerile ? După ce terminase colegiul, studiase în Europa pictura cîţiva ani. Se întorsese acasă chiar

înainte de moartea tatălui său, și preluase conducerea plantației. O preluase cu succes. O îmbunătățise; instalase un aparat de egrenat bumbacul; cumpărase majoritatea acțiunilor unei țesătorii. Era un om care reușise în viață. Avea o soție drăguță, pe care-o iubea, și niște copii pe cinste, băieți deștepți și plini de calități. Era oare fericit? Nu. Fusese vreodată cu adevărat fericit, satisfăcut cu adevărat de viață? Nu. Niciodată. Și de ce? Nu știa. Nu putea găsi niciodată răspunsul. La vîrsta de treizeci și opt de ani, cînd avea mai multe răspunderi și mai mult succes decît avusese vreodată, se întorsese la pictură. Trei zile în fiecare săptămînă venea grăbit acasă de la Baton Rouge, ca să-și petreacă toată ziua pe veranda umbrită, la un loc cu uleiurile și pînza sa. Ei bine, el știa una: în acele ceasuri petrecute cu pictatul, reușea să uite ceea ce unii oameni numeau comerț și ceea ce el știa că-i o murdară afacere de a „prinde și a apuca" și reușea să se destindă îndeajuns pentru a se înapoia săptămîna următoare la acea afacere murdară. Acum, ca de atîtea alteori mai înainte, Smallwood se întrebă de ce nu se retrăgea din afaceri. Își zîmbi ușor ca răspuns. Știa el de ce! Îi era frică! Cine-i putea garanta că pictatul n-o să-l plictisească la fel de mult ca și afacerile?

Și această treabă cu Bailey! Smallwood clătină din cap, într-un acces de enervare. Tocmai cînd voia să fie de unul singur, trebuia să se dedice unei întîmplări tîmpite care, în primul rînd, n-ar fi trebuit să aibă loc niciodată. Și-acum, ce era de făcut cu Ed Bailey, urlînd în pat din cauza unei fălci fracturate, ca și cu Beecher, băiatul negru, încuiat în pivniță? Ei bine, își dădea seama că nu exista nici o soluție. Dar afacerea trebuia rezolvată cum se cuvine. Fără brutalitate. Nici unul din negri n-o

să fie nici bătut sau linşat pentru că a lovit un om de-al lui.

Turismul descoperit, avînd înăuntru cei trei agenţi, se opri. Smallwood le întoarse spatele şi se prefăcu absorbit de tablou. Şi-l imagină pe Tuckahue, stînd în faţa lui — o gorilă cu colţi ascuţiţi, şi cu limba atîrnîndu-i afară, iar micii ochi porcini căutînd jur împreiur după o înghiţitură de alcool. În regulă — n-avea decît să se uite. Putea să se uite pînă se făcea verde la faţă. Oricine avea dreptul să se aştepte la ospitalitatea unei băuturi, dar Tuckahue era un burete dat dracului. Dă-i să guste nişte alcool bun, şi se cramponează, ca un scai, pînă ce suge totul. Iar Smallwood dorea să se întoarcă la pictura sa. Dacă blestematul şi nătărăul ăsta de Bailey şi-ar fi ţinut mîinile unde trebuie, sau dacă băiatul ăla, Beecher, ar fi fost într-altă parte, ca să joace cărţi! Aaah, acum întreaga plantaţie o să fie prost dispusă săptămîni de-a rîndul, iar randamentul muncii o să scadă, exact atunci cînd bumbacul necesită cea mai mare grijă. Aşa erau negrii — fă-i să fie necăjiţi de ceva, şi-şi ies din fire ca nişte copii... Smallwood auzi clămpănitul bocancilor lui Tuckahue, pe cînd şeriful urca scara. Ar fi dorit să nu fi sosit aşa curînd.

Dar trebuia s-o facă. Nu putea trece cu vederea, atunci cînd un negru lovea un alb.

III

Şeriful Tuckahue îşi lăsă agenţii să stea în maşină şi se urcă singur pe verandă. Spatele lui Smallwood era întors spre el. Şeriful zîmbi dispreţuitor cînd Smallwood aplică cu delicateţe un vîrf de culoare pe pînză. Ce tip îngîmfat era acest Small-

wood ; ce imbecil, cu tocurile lui duble şi pictatul lui...

— Bună dimineaţa, domnule Smallwood, spuse Tuckahue cu voce tare, exersată şi sinceră. O adevărată plăcere să vă revăd.

— Eh ? Smallwood se întoarse. Mimă surpriza. Oh ! Bună dimineaţa. Iartă-mă, n-am auzit cînd a venit maşina. Ce mai faci ?

Îi întinse mîna. Cu mîna sa mică scutură scurt şi moale laba năclăită şi transpirată a şerifului, iar apoi şi-o retrase repede.

— Îmi merge bine, mulţumesc, răspuse şeriful... Văd că iar faceţi tablouri, remarcă el zîmbind.

— Da, da ! Smallwood îl privi de jos pe Tuckahue, cu o arcuire uşoară şi răutăcioasă a buzelor sale pline. Cum îţi place ?

Ochii şerifului clipiră des. Ştia ce trebuie să facă. Dacă nu se dădea repede înapoi, bestia scundă o să-l facă să se zbată ca un cal împotmolit în nisipuri mişcătoare.

— Ţi-aş fi recunoscător să-ţi aud părerea, spuse Smallwood încet. Vocea sa era curgătoare şi firească. Nu era nici o umbră de ironie în tonul său şlefuit.

Tuckahue studie pînza. Reprezenta în stil foarte impresionist o vacă cu un viţel tînăr sugînd la ugerul ei. Şeriful clipi. Nu putea pricepe o iotă din drăcia asta. Se întoarse ezitînd spre Smallwood cu un zîmbet destinat să-i cîştige bunăvoinţa.

— Păi, domnule Smallwood, îmi place grozav, dar cred că nu mă pricep de loc la astfel de lucruri... „Asta trebuie să-i placă", se gîndi el.

— Şi cum îţi place culoarea vacii, domnule Tuckahue ?

— A... a vacii ?

Tuckahue se bîlbîi.

Smallwood dădu afirmativ din cap.

Tuckahue studie din nou pictura. Vaca avea culoarea verzuie a lămîii, pe un fond albastru. Trase încet o înjurătură.

— Grozavă, domnule Smallwood, îmi pare grozavă.

— Ai văzut vreodată o astfel de vacă? întrebă Smallwood cu o voce blîndă.

Şeriful îşi drese glasul de cîteva ori înainte de a vorbi. Ar fi dorit să aibă ceva de băut.

— Cred că nu, domnule Smallwood. Dar, la dracu, nu mă pricep la pictură, adăugă el grăbit. „Bestie, îşi şopti el, bestie pitică".

— Nu, cred că nu-i foarte reală, remarcă Smallwood, ca şi cum gîndul acesta nu-i mai venise niciodată pînă atunci. Simţi cumva c-ar trebui s-o schimb?

— Ei, la dracu, domnule Smallwood, nu ştiu.

Smallwood privi în sus la faţa contractată şi zăpăcită a lui Tuckahue. Îşi strînse buzele pentru a ascunde faptul că se amuza pe contul şerifului. Apoi, deodată, jocul îl obosi. Era ca şi cum ar fi întărîta un buştean.

— Ia loc, domnule Tuckahue, spuse el. Să trecem la afaceri.

Un suspin de uşurare, domol şi nestăpînit, ieşi de pe buzele şerifului. Se aşeză repede şi-şi strînse în poală mîinile sale vîscoase şi fără viaţă. Ar fi dorit să bea ceva. Spera că Smallwood o să-i ofere.

Smallwood îşi ridică şevaletul şi începu să stoarcă pe marginea lui mici pete de culoare. Amestecă încet vopseaua cu un penel mic şi fin. În cele din urmă spuse:

— Am avut un bucluc aici noaptea trecută. Un băiat negru l-a lovit pe domnul Bailey. I-a sfărîmat falca.

— Ce vorbiţi ?

Vocea lui Tuckahue părea surprinsă, dar buzele rămaseră strînse. Se îndreptă pe scaunul său.

— Domnului Bailey îi e rău, continuă Samallwood, pe acelaşi ton molcom, uniform şi cizelat. Am trimis un doctor ca să-l îngrijească. O să trebuiască să mestece lapte timp de trei luni.

— Nu mai spuneţi ! reflectă şeriful, ăsta trebuie să fie un negru grozav. Nu-i sfarmă uşor falca lui Ed Bailey. Sau negrul s-a folosit de-o piatră ?

Smallwood clătină din cap.

— Nuuuu, nu-i cîtuşi de puţin un negru formidabil. Şi nu s-a folosit de nimic, fiindcă i-am văzut eu mîna. Îl cheamă George Beecher.

— Nu-l cunosc, murmură şeriful.

— Ei bine... Smallwood se opri o clipă, în timp ce figura sa brunetă şi atrăgătoare se apleca peste şevalet. Cred c-avea dreptate. Oftă obosit. Domnul Bailey s-a îmbătat noaptea trecută... şi s-a luat după o metisă micuţă, pe lîngă livadă... aşa a început...

Tuckahue se lăsă pe spate în scaun. Un rînjet perfid îi apăru în colţul gurii. Îl cunoştea pe voinicul Ed Bailey ; pizmuia postul lui Bailey. Omul era şeful principal al grajdurilor lui Avery Smallwood şi ocupa cel mai bun post din patru ţinuturi. O astfel de întîmplare putea să-l scoată pe Bailey din circulaţie.

— Cred că nu-i prima oară, spuse Tuckahue încet, bucurîndu-se în sinea sa. Cînd începe să treacă de paisprezece ani nu-i mai plac lui Ed.

Un rînjet viclean şi neruşinat îi încreţi colţurile gurii. Ochii săi mici, aspri se agitară. Vîrî degetul mare sub o bretea şi se uită ţintă la Smallwood, calculînd efectul observaţiei sale.

— Nuuu, adăugă el de parcă i-ar fi venit o

idee nouă, nu cred să fie nici măcar ultima dată. Ed Bailey are în sînge gustul pentru copilandre.

Smallwood îşi întoarse capul. Tuckahue îi făcea silă. Sfinte Doamne, Smallwood înţelese brusc: Tuckahue voia postul ăsta pentru el. Ei bine — zîmbi el în ascuns. Decît să angajeze un beţivan ca Tuckahue în funcţie de administrator, mai bine renunţă la cultura bumbacului.

Smallwood se întoarse şi-i arătă şerifului o faţă prietenoasă. Vocea îi era suavă:

— Cred că-i foarte grav în ceea ce-l priveşte pe Bailey. Dar e cel mai bun administrator pe care l-am avut vreodată, are grijă ca supraveghetorii călări să-şi vadă de treabă, ca negrii să nu leneviască şi se îngrijeşte de toate, acum cînd lipsesc atît de des.

Tuckahue îşi linse buzele cu marginea limbii. Se aplecă înainte.

— Cred că n-aş fi un bun prieten al dumneavoastră, domnule Smallwood, dacă nu v-aş informa că bietul Ed Bailey nu se poate stăpîni de loc. O să vă promită sigur — dar ceea ce s-a întîmplat se va repeta mereu... Tuckahue aşteptă.

— Ei bine, atunci presupun c-o să fiu silit să scap de el, recunoscu Smallwood cu părere de rău. Dar e nemaipomenit de priceput.

Tuckahue îşi plimbă din nou limba pe buze. Apoi se avîntă:

— Domnule Smallwood, nu mă sfiesc să vă spun cinstit că mi-ar plăcea mult să fiu în postul lui Ed Bailey. Ar fi o adevărată plăcere să lucrez pentru dumneavoastră, domnule Smallwood.

— Bine! Domnul Smallwood zîmbi prietenos. Îmi pare bine că aflu asta, domnule Tuckahue. Va trebui să reflectez.

— Foarte bine, domnule Smallwood, foarte bine.

Ochii mici ai lui Tuckahue aruncau scîntei. „La dracu, îşi spuse el, dracu să mă ia!"

— Evident, remarcă Smallwood cu un aer plictisit, am înţeles că dumneata nu mai lucrezi decît dacă nepotul dumitale, Charlie Rentle, e şi el angajat cu salariu. Mă tem că nu-mi pot permite să vă angajez pe amîndoi, termină el, pe un ton de scuză.

Faţa lui Tuckahue se făcu stacojie.

— Nici vorbă de aşa ceva, domnule Smallwood, protesta el. De unde-aţi auzit asta?

Smallwood dădu din umeri, de parcă i-ar fi părut rău.

— Nici vorbă de-aşa ceva, repetă Tuckahue. L-am angajat pe flăcăul ăsta, fiindcă-i deştept, asta-i tot. E cel mai bun agent pe care-l am. Ce-aţi auzit nu-s decît nişte bîrfe deşănţate, domnule Smallwood.

Smallwood zîmbi.

— Ei bine, cred că-i mai bine să-l mai ţin niţel pe domnul Bailey. El, cel puţin, cultivă bumbacul pentru mine. Dac-ai fi dumneata administratorul meu n-aş recolta decît rachiu.

Smallwood izbucni în rîs. Îi era imposibil să se mai abţină. Faţa şerifului se lungi ca o tulpină de porumb. Un imbecil clasa întîi. Auzi, să ia el postul lui Bailey. Şi să-şi mai închipuie c-o putea scoate şi la capăt.

Lui Smallwood îi trecu cheful de distracţie.

— Uite ce vreau să faci cu tînărul negru, spuse el.

Tuckahue îl asculta întorcîndu-şi capul său lung şi cavalin. Simţea în sinea sa că se sufocă. Ar fi vrut să-şi întindă mîinile ca să-l apuce pe Smallwood de gît, măcar pentru o clipă. L-ar fi rupt în două.

— Aş vrea să-l învăţ pe Beecher să nu mai fie aşa de închipuit, spuse Smallwood. Nu-l putem lăsa să creadă că poate lovi astfel pe cineva, fără să-şi primească pedeapsa. Pentru binele lui trebuie să i se dea o lecţie.

— Nu-i primul negru pe care l-am educat cu patul revolverului, spuse posac şeriful. Am să-l fac la noapte să fie mai bun.

— Nu, n-ai să-l faci! Smallwood ridică vocea. Asta chiar că nu vreau!

„Spune o dată ce vrei, se înfurie în sinea sa Tuckahue. Ce dracu mi se cere să fac?..."

— Vreţi să-l trimiteţi să lucreze pentru o vreme la repararea şoselei? întrebă el cu o reţinere îngrozitoare.

— Nuuu, Smallwood îşi strînse buzele. N-am de gînd. Beecher e un muncitor bun. Bumbacul meu are nevoie să fie mai bine îngrijit chiar acum. Soarele face să crească mult bălăriile. Nuuu, cred c-o să fie în regulă numai dacă îl sperii puţin. De asta n-am vrut să vii aici singur. Am să vîr spaima legii în el cînd o să vadă cîţiva agenţi.

Aşadar ăsta era motivul. Să aducă pînă acolo un şerif şi doi agenţi ca să sperie un negru. Şi asta fiindcă aşa voia Smallwood. Tuckahue scuipă furios zeama de tutun peste balustrada verandei.

— Ai grijă de flori, domnule Tuckahue, spuse Smallwood. Are să-ţi sară în cap soţia mea... Am să-ţi spun ce să faci, continuă el, îl iei pe Beecher cu dumneata şi-l închizi în cea mai cumplită celulă pe care o ai. Şi fără un pat pe care să doarmă. Să-i dai o farfurie de lături o dată pe zi, ca să-i întoarcă stomacul pe dos. Şi uită-l. Cred că după ce stă flămînd şi însetat mai multe zile, o să se întoarcă aici şi o să creadă că-i un rai. O să se gîndească de două ori înainte să mai lovească

un alb... Smallwood se opri. Ştii, nu-mi place să fac eu asta, adăugă el cu seriozitate. Dar e sigur că-i spre binele băiatului. Dacă nu învaţă acum, o s-o înveţe mai tîrziu pe propria lui piele. Nu-i aşa ?

Tuckahue dădu afirmativ din cap.

Smallwood scoase o cheie din buzunar.

— Ai fi aşa de bun să pui pe unul din agenţii dumitale să-l aducă aici ? îl întrebă el. Băiatul e în pivniţă, se ajunge prin dos. Vreau să vorbesc mai întîi cu el.

Tuckahue coborî la maşină şi dădu cheia agentului Towne. Pentru o clipă discutară împreună. Towne ocoli casa. Pe cînd se întorcea, Tuckahue îşi scoase brusc pălăria cu un gest de curtoazie exagerată. Pe verandă păşise o femeie. Era doamna Smallwood. Îl salută pe şerif cu un „ce mai faci" prietenos, dar şi puţin mirat, ceea ce-l înfurie pe loc, şi observă cu o strîmbătură acră a gurii cum se apropie de soţul ei. Era o femeie de vreo treizeci de ani, suplă şi atletică, şi cu o figură drăguţă şi indiferentă.

— Bună, Avy, spuse ea, îndreptîndu-se spre Smallwood. Ce-ai făcut cu George ?

Se aplecă şi-l sărută pe obraz. Era cu mulţi centimetri mai înaltă ca el. Vocea ei era încîntătoare, vibrînd toată de ondulaţii melodioase. Se potrivea cu trupul ei frumos.

Smallwood îi mîngîie uşor umărul cu un gest tandru.

— Acum te-ai sculat ?

— Da. Rîse delicios. Nu sînt îngrozitoare ? Avy, n-ai să-l pui în lanţurile alea înfiorătoare, laolaltă cu ceilalţi răufăcători care lucrează la şosea, nu-i aşa ? îl întrebă ea cu seriozitate.

Smallwood clătină negativ din cap.

— Domnul Tuckahue o să-l bage numai la răcoare pentru cîteva zile.

— Oh ! Doamna Smallwood se întoarse spre şerif. Ce mai faci, domnule Tuckahue ?

Şeriful se aplecă puţin pentru a o saluta. Era limpede că nu-l recunoscuse şi asta îl rodea. Îi fusese prezentat între timp de trei sau patru ori.

— Îmi promiţi că n-o să-l baţi ?

— Sigur n-o să-l batem, doamnă.

— N-am să te iert niciodată dacă-l baţi, spuse ea zîmbindu-i cu căldură şi scoţînd la iveală dinţişorii ei uniformi.

— Nici o grijă, doamnă, o asigură Tuckahue. Un negru e ca un setter. Dacă-l dresezi bine, e cuminte.

— Cred că ce s-a întîmplat e pur şi simplu îngrozitor. Avy mi-a promis că atunci cînd se termină egrenajul bumbacului, o să-l am ca şofer. Contam pe asta.

— Ai să-l ai, dacă se poartă cumsecade, spuse Smallwood. Avem noi grijă.

— Îţi mulţumesc, Avy. E un băiat foarte deştept. Contez c-o să-l am ca şofer.

— S-a făcut, draga mea. Smallwood îi mîngîie din nou umărul cu acelaşi gest tandru. Plăcerea pe care i-o provoca gestul i se citea pe faţă. Vine acum. E nevoie să-i vorbesc.

— Pot să rămîn şi eu ? Ea îi zîmbi drăgălaş, ca un copil care îi cerşeşte o favoare.

— Nu, draga mea.

— Oh. Făcu o mică strîmbătură. Apoi rîse. Aş vrea să fiu bărbat. Cred că-i îngrozitor să fii femeie, nu-i aşa, şerifule ?

Tuckahue mormăi. Încercă să găsească un răspuns galant, dar cuvintele i se înţepeneau în gît. Mormăi din nou.

Doamna Smallwood îl privi pe şerif cu o ironie ascunsă. Scoase un ciripit, care îi ieşi în triluri pe gît.

— Să nu-l bateţi, spuse ea. Se întoarse şi coborî de pe verandă cu pasul ei uşor, săltăreţ şi frumos.

Bărbaţii o priviră. Tăcură o clipă.

Doamna Smallwood intră în casă.

IV

George Beecher îşi întinse corpul înţepenit şi se întrebă cît o fi ceasul. Era flămînd de mai multe ore. Praful fin şi cafeniu din pivniţă, adunat acolo de-o lună şi adus de vîntul de pe cîmpiile uscate, i se aşezase în straturi groase pe gît. Cînd înghiţea, îl durea.

Auzind că se trag zăvoarele de la uşa grea, se ridică în picioare. „Asta e, se gîndi el.“ O durere uşoară îi trecu prin articulaţiile umflate ale degetelor de la mîna dreaptă. Aşteptă plin de enervare.

— Hei, tu, ăla! Vocea agentului Towne bubui în toată pivniţa. Hei, tu, ăla, fă-te încoa!

Beecher se mişcă încet, cu paşi tîrîţi spre raza de lumină care cobora în josul scărilor de lemn.

— Hei, tu, negrule, ce, eşti surd ori beat? Fă-te încoa!

— Vin, spuse Beecher.

— Dar de ce dracu te mişti aşa de încet?

— E beznă aici, stăpîne.

Beecher ajunse la scară şi-o urcă alene. „Asta e, îşi spuse el din nou.“

Agentul Towne se trase înapoi din prag cînd Beecher ajunse sus. Apoi rîse şi-şi luă mîna de pe revolver.

— Fleacuri, spuse el. Am crezut că eşti o fiară. Eşti sigur băiatul pe care-l caut?

— Aşa cred, stăpîne.

— Atunci hai, domnul Smallwood doreşte să te vadă.

„Asta e", îşi spuse Beecher încă o dată.

Merseră alături în jurul casei.

— Ce dracu te-a apucat, băiete ? întrebă Towne curios. Erai beat noaptea trecută ?

— Nu, stăpîne.

— Atunci sigur ai avut draci în tine.

Beecher nu răspunse. Picioarele i se tîrau pe pietriş. Îşi vîrî cu atenţie mîna umflată în buzunarul salopetei.

— Nu-ţi pasă, nu-i aşa ? spuse Towne cu un dispreţ plin de bună dispoziţie. Eşti doar un negru păcătos, nu-ţi pasă de ce-ai să păţeşti.

Beecher îl văzu pe domnul Smallwood vorbind pe verandă cu şeriful Tuckahue. Văzu şi turismul oprit pe alee, avînd înăuntru un alt agent alb. Înainte, şi un val lent pulsă şi i se urcă fierbinte şi amar prin trup. În sinea sa auzea o voce care-i vorbea în şoaptă, îi repeta tot timpul ca o placă pe un patefon, mereu, mereu : „Asta e, agentule alb, asta e, asta e..." Se simţea ciudat. Era ciudat să ai o voce în tine şi în acelaşi timp să umbli, ascultînd-o. „Asta e, agentule alb. Nu-mi pasă ce se va întîmpla. Destul mi-a fost teamă. Nu mai mi-e frică. Asta e, agentule alb. Am destule griji. Nu mai vreau să mă gîndesc la ele."

— Suie, băiete, spuse Towne.

El rămase pe aleea cu pietriş. Beecher urcă treptele. Mergea mecanic, de parcă ar fi fost un om cu atenţia îndreptată cu totul în altă parte. În adîncul sufletului său şoaptele se repetau necontenit. Apoi văzu că albii se întorc. Îl priveau. Îşi ridică puţin capul. Nu-şi dădu seama că-şi ridicase capul. Păşi

încetişor, ajungînd în faţa lor. „Acum e acum, îşi spuse el liniştit. Acum e acum.“ Îşi simţea picioarele de plumb.

V

Cînd şeriful Tuckahue îl auzi pe Beecher urcînd treptele se întoarse să-l privească. Era surprins. Se aşteptase la un om mult mai voinic. Beecher avea o statură mijlocie şi era cam subţirel. Părea să aibă vreo douăzeci şi doi de ani. Faţa, umerii şi braţele sale goale aveau o culoare cafenie. Tuckahue înţelese de ce-l dorea doamna ca şofer. Avea o faţă frumoasă, plăcută, cu pielea netedă, nu era unul din acei ce semănau cu o maimuţă. Totuşi, reflectă Tuckahue, era ceva de rău augur în privirea băiatului. Să-l ia dracu dacă nu i se părea că Beecher plănuia ceva. Tuckahue îşi frecă nasul. Un negru tînăr şi frumos ca Beecher avea sigur ceva în minte. De asta îţi puteai da seama pe loc. Caii şi cîinii o au şi ei. Trebuie să strîngi repede hăţurile, căci altfel totul se duce de rîpă. Ei bine, o să-i strîngă el hăţurile. O să-i scoată din cap acea idee, şi încă repede de tot. N-ar fi fost prima oară cînd făcea asta.

— Vino încoa, George, spuse domnul Smallwood.

Beecher se apropie de domnul alb. Smalwood se aşeză, trecîndu-şi un picior peste braţul scaunului. Se simţea cuprins de nervozitate, acum cînd avea băiatul în faţa lui. Era uşor să-l pedepseşti pe Beecher. Prea uşor! Orice brută ar fi putut-o face. Ceea ce dorea însă era ca băiatul să priceapă peste ce bucluc dăduse cînd lovise un alb. Ca şi cum ai învăţa un copil ce-i realitatea. Nu era simplu.

O clipă Smallwood îl cîntări liniştit pe tînăr. Apoi spuse cu o voce egală, curgătoare, pe un ton serios şi apăsînd cuvintele :

— Ei bine, George, ce părere ai de ce s-a întîmplat noaptea trecută ?

Beecher nu răspunse. Privirea sa era puţin lăsată în jos. Se uita la piciorul lui Smallwood care se bălăbănea peste braţul scaunului. Piciorul zvîcnea înainte şi înapoi descriind un mic arc, iar Beecher nu-şi dezlipea privirea de la el, urmărind pantoful alb. Gîtul îi era plin de nisip care-l sufoca. Se întreba dacă putea să ceară să i se dea puţină apă.

— M-ai auzit, George ?

— Da, stăpîne.

Tînărul răspunse cu o voce scăzută, răguşită şi guturală.

Tuckahue dădu niţel din cap. Cunoştea şi această voce. Vocea şi privirea spuneau acelaşi lucru. Din ele puteai ghici încăpăţînarea, tare ca un zid de neclintit.

— George, nu-mi spune „stăpîne", spuse Smallwood. Zi-mi „domnule Smallwood". Se opri o clipă, scrutînd băiatul. Îţi pare rău de ce-ai făcut, George ?

Beecher îşi îndepărtă privirea de la ochii sfredelitori ai lui Smallwood. Porni să vorbească şi se opri. Apoi îşi drese glasul şi înghiţi în sec.

— Ce-aţi fi dorit să fac, domnule Smallwood ?

Liniştit, inflexibil, Smallwood repetă întrebarea :

— Îţi pare rău de ce-ai făcut ? Vreau să-mi răspunzi, George.

Urmă un moment de tăcere. Apoi Beecher îşi ridică capul. Sufletul îi era plin de mîndrie, teamă şi de o hotărîre sălbatică.

— Nu, domle ! Aş mai face-o odată ! Un negru ar fi linşat pentru ce-a făcut Bailey !

— Un negru e linşat pentru ce-ai făcut tu, interveni brutal Tuckahue. Scuipă o gură de tutun peste balustrada verandei. Ce te-a apucat, băiete, să vorbeşti aşa? Ce faci tu, şi ce face un alb sînt, ce dracu, două lucruri cu totul diferite. Să nu uiţi asta niciodată!

Beecher îşi întoarse capul. Figura sa căpătă un aer posomorît şi nervos; toţi cei douăzeci şi doi de ani ai lui deveniră în clipa aceasta ceva fierbinte şi amar, pulsînd prin corpul său ca un val. Simţea în suflet un torent de răzvrătire, şi decizia oarbă, necumpătată de a spune ce gîndea. Fu luat de ele.

— Aţi fi voit să-l las să siluiască fetiţa? strigă el într-o izbucnire înflăcărată. N-are mai mult de zece ani.

Tuckahue dădu să-i răspundă. Smallwood îl întrerupse.

— Domnule Tuckahue, observă el acru, aş dori să-ţi reamintesc pentru a doua oară să nu-ţi scuipi tutunul pe florile soţiei mele.

— Scuzaţi-mă, se bîlbîi Tuckahue. „La dracu, se înfurie el în sine. Aş da băutura mea de pe o lună ca să pot goni un porc mistreţ printre blestematele astea de flori."

— N-ar fi trebuit să-l loveşti, îi spuse Smallwood lui Beecher.

Beecher făcu un pas înainte. Chipul i se strîmbă de emoţie şi de implorare.

— Ce-aş fi *putut* face, stăpîne? I-am *spus* să plece! N-a ţinut seama de *ce* i-am spus. Trebuia să fac *ceva*, nu? Cînd l-am smuls de lîngă ea, m-a lovit, m-a trîntit la pămînt. A doua oară, am dat eu. Ce-aţi fi vrut să fac?

Smallwood sări în picioare.

— Aş vrea să ştii atîta lucru că un alb nu trebuie lovit, zbieră el furios. Ar fi trebuit să fugi

după ajutor, sau să urli, sau să faci aşa ceva — dar n-ar fi trebuit să-l loveşti !

Beecher rămase tăcut, tremurînd, faţă în faţă cu Smallwood. Ochii îi străluceau, arzînd de emoţie. O dorinţă nechibzuită, copleşitoare de a răspunde acestui alb cu aceeaşi brutalitate îi zvîcnea în piept ; să spună doar o dată ce crede, să vorbească deschis, să-şi ridice numai o dată faţa de la pămîntul întunecat şi să se uite după plac la cerul albastru, să-şi ridice capul, mîndru, întocmai ca o pasăre liberă în plin zbor ; simţea că se sufocă. Nu putea vorbi.

Pe neaşteptate, Smallwood se aşeză. Îşi şterse fruntea cu o batistă. Se simţea supărat pe sine. Îşi pierduse cumpătul şi n-ar fi trebuit. Dar, ce dracu, băiatul avea o purtare de necrezut. Nu putea vedea o fărîmă mai încolo de vîrful nasului. Unde-şi închipuia că se află — pe planeta Marte sau în ţinutul Clarabell, din Louisiana ? Ce dracu, n-avea nici cea mai slabă idee de situaţia unui negru în sud. Vorbea de parcă ar fi fost un şef de trib negru, acasă la el în Africa. Ei bine, nu era decît un negru într-o lume a albilor. Un lucru era hotărît : Beecher va rămîne să lucreze la fermă şi nu va mai pleca de acolo. Un post de şofer l-ar strica pentru totdeauna.

— George, spuse Smallwood, mai calm, uită ce s-a întîmplat cu domnul Bailey. Eu răspund de el, şi nu tu. Ceea ce trebuie să pricepi e ce-ai săvîrşit. Negrii au fost linşaţi pentru c-au lovit un alb — şi ştii asta. Am să mă îngrijesc eu de domnul Bailey.

— Cum ?

Cuvîntul ieşi ca o şoaptă. Trupul lui Beecher era aplecat şi rigid, ochii lui arzători, injectaţi de sînge se fixară pe faţa lui Smallwood. Îşi pierdu stăpînirea de sine. Întreaga sa fiinţă era inundată de o

furie oarbă îndreptată împotriva lumii acestui alb. În acea clipă toată viaţa sa îşi spunea cuvîntul. Erau douăzeci şi doi de ani de slugăreală ; era apa care se urcase timp îndelungat şi care se revărsa în fine peste dig, torentul adînc şi din ce în ce mai puternic ce bușea în cele din urmă cu lovituri de ciocan în zidul stîncos al cărnii şi al obiceiurilor, al puştii şi al biciului.

— Cum ? repetă el. Cum ? Cum ? Cum o să aveţi grijă de el ? O să-l trimiteţi să lucreze legat în lanţuri în şir cu alţi puşcăriaşi ? O să-l trimiteţi să fie judecat de un tribunal al negrilor, aşa cum mă trimiteţi pe mine pentru a fi judecat de unul al albilor ?

Smallwood se înroşi. Răsuflarea îi deveni zgomotoasă. Apoi scoase un rîs scurt şi curios şi cînd prinse a vorbi vocea-i era ciudată, cu un fel de reţinere care-i tăia respiraţia.

— Bailey nu-i treaba ta, George ! Ţi-am spus asta ! Am eu grijă de Bailey !

— Sigur c-o să aveţi grijă de Bailey ! ! ! Corpul lui Beecher se ridică ţeapăn. O întreagă viaţă de dispreţ şi amărăciune, de suferinţe şi nedreptate răbufnea din el într-o izbucnire nebunească şi nechibzuită. Mă luaţi cu duhul blîndeţii, dar faceţi la fel ca toţi ceilalţi ! Pe mine o să mă puneţi să lucrez legat în lanţuri, dar el n-o să fie acolo ! *Ştiţi* bine că nu ! *Spuneţi doar minciuni !*

Smallwood îl lovi peste faţă. Beecher se clătină dar îşi recăpătă echilibrul.

— Daţi-i înainte ! strigă el ca un nebun, nu-mi mai puteţi face nici un rău. Cînd am tras una în falca albului ăluia, am făcut cel mai bun lucru din viaţa mea. Nu-mi mai puteţi face nici un rău. Nu-mi pasă ce-o să-mi faceţi !

Smallwood se opri. Pumnul său încleştat era

ridicat în aer. Faţa sa brunetă căpătase o culoare cenuşie şi bolnăvicioasă. Rămase pe loc, tremurînd, pierzîndu-şi aproape stăpînirea de sine. Dar nu mai făcu alt gest. Nu-l mai lovi pe Beecher. Iar apoi, brusc, fu scuturat de un tremur, şi cu o mişcare repede şi convulsivă îşi duse mîna la piept. O expresie stranie şi sălbatică de ruşine îi trecu pe faţă. N-avea *dreptate ! Sfinte* Dumnezeule ! N-avea dreptate ! *Mintise.* Un negru îl făcuse mincinos.

Smallwood se lăsă să cadă pe scaun. Îşi apucă cu amîndouă mîinile capul. Se simţea chinuit în toată fiinţa sa. Doamne sfinte, cît de rău se înjosise ca să-l lovească pe negrul ăsta. Cu toate cuvintele sale frumoase cît de mult semăna el cu oricare alt plantator alb, gata oricînd să ridice mîna, şi atît de ahtiat după spînzurătoare !

Smallwood trase adînc aer în piept. Se uită la Beecher. Băiatul stătea nemişcat, ţeapăn, cu capul uşor aplecat şi cu un fel de ceaţă pe ochi. Gura îi era deschisă şi răsufla greoi din rărunchi.

Auzea acea voce ciudată, acea voce care părea să iasă din alt gît decît din al său, acele şoapte ciudate şi joase dintr-o altă lume, pe care n-o cunoscuse vreodată pînă în clipa cînd agentul Towne, agentul şerifului, agentul albului, venise cu legea atîrnîndu-i la şold pentru a deschide uşa pivniţei şi a-l scoate pentru a fi pedepsit, pînă în clipa cînd torentul amar al unei vieţi de douăzeci şi doi de ani de slugăreală tălăzuise nebuneşte prin trupul său nervos şi muncit ; acea voce îi şoptea amarnic şi definitiv, mereu şi mereu : „S-a făcut ; acum e gata ; s-a terminat !“ Şi Beecher aştepta. Se înăbuşea şi-şi striga sălbatic : „Nu-mi pasă ! Nu-mi pasă ! Nu-mi pasă !“

Iar atunci Smallwood se aşeză. Beecher tăcea. Smallwood îşi ridică fruntea.

— George, nu se poate s-o duci mai departe cu credința că poți lovi un alb fără să ai de suferit. Vocea îi deveni mai puternică. Avea în ea o notă de hotărîre fermă. Îmi pare rău, George, dar va trebui să înveți asta. Va trebui să înveți cum e clădită lumea în care trăim. Dacă nu înveți, ai să sfîrșești atîrnînd de-o cracă, și n-aș vrea să ți se întîmple asta.

Smallwood se opri. Începu din nou să-și bălăbănească piciorul peste brațul scaunului.

— Am să vorbesc cu judecătorul, spuse el mai încet. Am să-i spun ce s-a întîmplat. Poate c-o să te lase mai ieftin. Așa sper. Dar va trebui să înveți cum e clădită lumea, înainte de-a te întoarce aici.

Smallwood își pipăi pensula de vopsit. Trase distrat de un fir ce cădea.

— În regulă, domnule Tuckahue, spuse el ; vocea lui își regăsise timbrul ei curgător și uniform. Îl poți lua acum.

Șeriful Tuckahue își smuci capul :

— Coboară la mașină !

Beecher se întoarse încet și plecă. Acum mergea ca și mai înainte, cu capul aplecat, tîrîndu-și mecanic picioarele și ținîndu-și în buzunarul salopetei mîna învinețită. Agentul Towne, care-l aștepta la picioarele scărilor, îl apucă de braț.

Tuckahue se întoarse spre Smallwood.

— Vorbeați serios despre judecător ? întrebă el din colțul gurii.

Smallwood dădu negativ din cap.

— Nu, ține-l doar la închisoare. Lasă-l să fiarbă. Dacă întreabă de judecată, spune-i că judecătorul e în concediu. Am să țin legătura cu dumneata. Cred c-o să dureze mai mult decît mă așteptam.

Buza superioară a lui Tuckahue tremură.

— Daţi-mi mînă liberă cu el, şi n-o să mai dureze nici atît, spuse el.

Smallwood se înroşi :

— Nu vreau să-i atingi un fir de păr, răspunse el scurt. Faci cum îţi spun.

— Desigur, domnule Smallwood. N-am să-l ating nici cu un deget.

Dispreţul lui Tuckahue era atît de puternic, încît Smallwood îl simţi. Il simţi deşi buzele subţiri rămaseră strînse, iar figura osoasă şi ascuţită nu trăda nimic.

— Ah, o clipă doar, domnule Tuckahue. Smallwood îl privi de sus pînă jos cu amabilitate. În ceea ce priveşte postul domnului Bailey...

— Da ? Ochii mici ai lui Tuckahue se aprinseră numaidecît.

— Mă tem că nu ţi-l pot da dumitale !

— Oh ! Mîrîitura era involuntară.

— Nu, mă tem că nu, repetă calm Smallwood. Dar dacă ai obosit să fii şerif, domnule Tuckahue, cred că pot aranja eu asta. S-ar putea să te înlocuiască nepotul dumitale.

— Nu, domnule, nu, se bîlbîi Tuckahue.

— Mi-am închipuit că poate te-a obosit.

— Nici vorbă, nici vorbă de aşa ceva, domnule Smallwood ! Păi... păi, puteţi întreba pe oricine, se bîlbîi Tuckahue. Nu-mi fac eu meseria ? Nu-i aşa că n-aţi avut nici o neplăcere cu mine ?

Bărbatul voinic gîngăvea jalnic.

— Ei bine, atunci e perfect, spuse Smallwood. Îi întinse mîna. Ai grijă ca să-l tratezi pe Beecher cum trebuie.

— N-am să-i ating un fir de păr, se jură Tuckahue cu înflăcărare. Am să vi-l aduc înapoi, aşa ca nici să nu-l mai cunoaşteţi.

Smallwood își ridică șevaletul și-i întoarse spatele.

— Bine,. la revedere, spuse Tuckahue din toată inima.

Trobăi pe trepte în jos.

Smallwood rămase în fața picturii sale. Ascultă bocănitul ghetelor lui Tuckahue. O clipă mai tîrziu auzi mașina pornind. Motorul vechi și puternic hurui și scuipă, iar apoi mașina o luă în jos pe alee, în timp ce cauciucurile ei sfîrîiau.

VI

Bătrînul motor păcănea, iar cauciucurile scoteau un sunet uniform pe drumul tare. Nimeni nu vorbea. Charlie Rentle era ocupat cu volanul. Harrison Towne, tolănit în spate, mesteca rămășițele unei țigări de foi stinse. Tuckahue îi povestise lui Harrison despre ordinele lui Smallwood, dar agentul era destul de șmecher ca să nu s-apuce să-l bată pe Beecher. Aveau multe metode pentru a scoate ceva din capul unui negu, și Towne nu era un nătărău : atitudinea sa era întotdeauna aceea a șerifului. Cînd se gîndi la asta, agentul zîmbi. La școală nu fusese prea deștept, dar politica, ce dracu, era o altă mîncare de pește. În privința politicii îi ieșea pasența. Trebuia să știi unde-i vaca de muls — și să stai pe aproape... Se lăsă pe spate, așteptînd s-audă vocea stăpînului său.

Șeriful Tuckahue stătea drept și țeapăn. Cu o mînă lungă și păroasă apucase strîns marginea mașinii, fălcile i se încleștaseră, iar pe obraz îi zvîcnea un mușchi. Era înspăimîntat ! Fusese zgîlțîit zdravăn de vorbele lui Smallwood, care-i periclitau situația. „Ai obosit ca șerif, domnule Tuckahue ?“ Ce dracu, nu-l cunoștea el pe Smallwood ! Știa el felul

prietenos în care Smallwood putea să lichideze pe cineva — acea ucigătoare politeţe a clasei de sus, turnată peste rana lăsată de secure. „Regret, domnule Tuckahue, regret", ca şi cum i s-ar fi sfărîmat inima. Isuse Cristoase, era imposibil! Era de zece ani şerif, şi acum păduchele ăsta o să-l dea gata c-o vorbă. Unde era dreptatea?... Isuse Cristoase! Tuckahue se văzu culegînd din nou bumbac. Nu, era pur şi simplu imposibil! Smallwood *nu-i putea* juca o asemenea festă. Nu putea fi *atît* de josnic. Sigur nu putea.

Şeriful se mai relaxă puţin. Începea să-şi mai revină. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît probabilitatea îi apărea mai ridicolă. Ăsta-i Smallwood. Îi plăcea să se joace de-a pisica cu şoarecele, să-şi folosească puterea, să te sperie. Dar totuşi, totuşi, auzi, să-l pună pe Rentle! Asta era, Rentle! Tuckahue îşi fixă privirea pe spinarea firavă aplecată peste volan. Iată ce trebuia făcut! Să-l şteargă imediat pe nepot de pe statele de plată. Ca să nu mai existe subiect de bîrfeală. Şi Smallwood glumise pe chestia asta, da, bestia, ca şi cum i-ar fi păsat. Să nu uit, Beecher! Da. Asta era de făcut. Să-l dea afară pe Rentle şi să-l aducă pe Beecher la plantaţie cuminţit, atît de cuminţit, încît să fie numai lapte şi miere, ca cel mai umil negru. Ce dracu, Smallwood n-ar mai fi avut atunci nimic de ce să se plîngă!

— Hei! Tuckahue răcni răguşit la nepotul său. Opreşte o clipă.

Maşina se opri. Rentle aruncă o privire peste umăr.

— Trage la margine. Nu eşti proprietarul şoselei. Ce dracu, că tare mai eşti greu de cap!

Rentle trase maşina lîngă marginea şanţului şi se întoarse brusc. Îşi scoase ochelarii.

— Unchiule Sam, încetează de a-mi mai vorbi așa, izbucni el cu o răbufnire aprigă. N-am de gînd să te mai suport o clipă, să știi !

Tuckahue pufni dispreţuitor.

— Ascultă la ce-ţi spun ! zise Rentle. M-am săturat o dată pentru totdeauna să-ţi aud trăncănelile. Ori îmi vorbeşti cum trebuie, ori îmi văd de treabă şi plec !

Tuckahue izbucni într-un hohot de rîs.

— Bravo, spuse el. Asta vreau şi eu. Îmi întorci stomacul de-mi vine să vărs. Mă îmbolnăveşti. Fă ce-ai spus, întinde-o ; aştept.

— Da, văd c-aştepţi, spuse Rentle cu dispreţ.

Tuckahue se opri din rîs. Se aplecă înainte.

— Întinde-o, n-auzi ? întrebă el încet. Ce mai aştepţi ?

O clipă, tînărul se uită la unchiul său cu o figură uimită. Apoi îşi puse din nou ochelarii. Îşi scoase insigna de agent şi-şi desfăcu cureaua care ţinea teaca cu revolverul greu dinăuntru.

— Foarte bine, unchiule Sam, spuse el. Dumneata ai vrut-o. O întind chiar acum. Dar dă-mi voie să-ţi spun ceva : Pînă cînd ajungem în oraş o să te mai trezeşti din beţie şi-ai să te tîrăşti în faţa mea ! Dar n-ai să mă faci să viu îndărăt cu una, cu două. De data asta *eu* am să dictez condiţiile !

Gura lui Tuckahue se deschise larg, într-un zîmbet tăcut şi otrăvit.

— Pîn-ajungem în oraş, Charlie băiatule, tu o să mai tropăi pe drum — asta, dacă nu găseşti vreun negru amabil care să te ia cu maşina.

— Ai de gînd să mă laşi să viu pe jos ? întrebă Charlie fără să-şi creadă urechilor.

Tuckahue rînji.

Rentle se dădu jos din maşină.

— Unchiule Sam, spuse el, eşti o scîrbă !

Începu să meargă pe şosea.

— Păzeşte-te, Charlie, strigă Tuckahue după el.

Rentle nu se întoarse.

Tuckahue stătea aplecat în faţă. Trupul său uriaş se zguduia de un rîs înăbuşit.

De pe duşumeaua maşinii, George Beecher îşi ridică brusc capul şi privi spre cîmpii. Stătuse acolo liniştit de cînd pornise maşina, cu capul proptit pe braţe şi cu faţa întoarsă pentru a nu-i privi pe albi. Emoţia chinuitoare şi convulsivă, care-l frămîntase în clipa cînd vorbise cu Smallwood, dispăruse. Rămăsese doar o senzaţie de oboseală şi foame şi o impresie vagă de pierdere, parcă ceva care-i umpluse trupul s-ar fi scurs afară. Nu se gîndea la viitor ; dar îl simţea ca o durere îndepărtată ; celula, zilele lungi, tribunalul albilor, şi munca forţată la drum, ciocanul de nouă pfunzi şi biciul, biciul ; cîţi dintre oamenii de culoare se mai întorceau de acolo ? Stătea liniştit, dorind să bea nişte apă. Apoi, strecurîndu-se printre hohotele albilor se auzi corul de la o biserică. Îşi ridică fruntea.

Cînd Beecher se înălţă pe genunchi şi privi în jur, şeriful Tuckahue încetă să mai rîdă şi se uită atent la băiat. Beecher îl făcu să-şi amintească de domnul Smallwood. Aproape că uitase de acest aspect al problemei. Să se descotorosească de Rentle era lucrul cel mai simplu. Dacă voia să se pună din nou bine cu Smallwood trebuia să i-l aducă înapoi pe Beecher complet schimbat. Iar asta părea la fel de uşor, ca şi a scoate o măsea unui catîr. Băiatul era mai dat dracului decît toţi negrii pe care-i cunoscuse vreodată. Tuckahue mîrîi şi înghiţi în sec.

— Încotro, băiete ? întrebă el glumind în bătaie de joc.

— Mă uit doar, stăpîne.

— Poate ai de gînd să-ţi cumperi o fîşie de pămînt pe aici ? Vrei să-ţi faci poate o casă ?

— Nu, stăpîne. Mă uitam la biserica de colo. Mă gîndeam că poate văd pe cineva.

La o sută de metri dincolo de şosea se afla o biserică dărăpănată frecventată de negri. Una din ţîţînile uşii se desfăcuse şi notele din ce în ce mai puternice ale unui imn religios răzbăteau limpede prin uşa întredeschisă. În faţa bisericii se aflau adunate nişte Forduri nenorocite şi nişte căruţe, dar oameni nu se vedeau nicăieri.

— Uită-te bine, spuse Tuckahue.

Îi făcu cu ochiul agentului Towne.

Towne rînji.

— Fii sigur, zise el, înţelegînd aluzia, că n-o să mai vezi niciodată biserica aia. Eşti doar un negru sărman şi nenorocit. Îmi pare atît de rău de tine.

Beecher se întinse pe fundul maşinii şi-şi întoarse faţa de la ei. Albii rînjiră unul la altul. Tuckahue întinse mîna după sticla de băutură.

— În sănătatea lui Avery J. Smallwood, spuse el.

Scuipă peste portiera maşinii. Agentul Towne chicoti.

Whiskyul tare gîlgîi cu zgomot pe gîtlejul lui Tuckahue. Goli sticla şi o aruncă în şanţ. Întinse mîna spre compartimentul din uşa maşinii, scoase o altă sticlă de jumătate şi-şi căută briceagul cu tirbuşon.

— Grozav ai mai dat-o pe gît, spuse agentul Towne, plin de admiraţie.

Şeriful nu-i răspunse. Bău din nou.

— Sfinte Dumnezeule, spuse Towne, unde încape atîta băutură ?

Tuckahue mîrîi. Muşcă din nişte tutun de mestecat cu gust de mere şi mestecă în toată legea. Apoi izbucni într-un discurs evident injurios :

— Mi-a dat să beau ceva? Nu, la dracu, nu! S-a fîţîit de colo-colo pe tocurile lui înalte. „Nu-mi murdăresc mîinile pe propriii mei negri, domnule Tuckahue. D-asta plătesc impozite, domnule Tuckahue. Nu beau decît cu gentlemeni, domnule Tuckahue!" Clapon blestemat!

Şeriful scuipă aprig peste portiera maşinii. Izbucni într-un rîs neaşteptat şi neplăcut.

— Vaca aia! Ha! Ha! Vaca aia! Ha! Ha! Ha! Pictează tablouri, domnule Towne. E un artist în toată regula. Stă pe veranda din faţă şi pictează o vacă... „Cum îţi place, domnule Tuckahue?" Şeriful se tăvălea de rîsul său otrăvit, produs de beţie. Sfinte Dumnezeule, domnule Towne, vaca aia era leit dosul unui tramvai. Pune-o pe patru roate şi-o ia la vale de pe verandă.

Agentul Towne începu să rîdă împreună cu şeriful, dar nu din toată inima. Îl neliniştea prezenţa lui Beecher. Acesta putea să-i raporteze lui Smallwood. Îi făcu cu ochiul lui Tuckahue şi ridică brusc degetul mare, dar şeriful dădu dispreţuitor din mînă şi mai trase o duşcă de whisky. Acum capul începu să i se bălăbănească. Ultima sticlă era şi ea pe jumătate goală.

„Dracu s-o ia de treabă, se gîndi Towne, cucuvaia asta bătrînă o să se îmbete criţă. Niciodată nu l-am văzut înghiţind atîta whisky dintr-o dată."

— Familia Smallwood! ţipă Tuckahue brusc. Oh, familia Smallwood cea cu sînge albastru. „*Noi* reprezentăm vechiul sud. *Noi* sîntem aristocraţii. Prin vinele noastre curge sînge de gentlemeni..." şi sînge de negru, adăugă el mîrîind.

Towne chicoti:

— „Noi nu ne ocupăm de afacerile noastre murdare, continuă Tuckahue. Oh, nu. Noi nu ne mur-

dărim mîinile. Dăm pe noi cu parfum franţuzesc. Oh, nu. Noi *plătim* pentru asta!"

— Ascultă! Towne i-l arătă cu degetul mare pe Beecher. Las-o mai moale, ştii? îi şopti el.

— Aaaaah! N-o să ne spună! N-o să ne spună! Îl iubeşti pe Smallwood mai puţin ca mine, nu-i aşa, negrule? Sigur că-i aşa! Îl bătu pe spinare pe Beecher cu dosul degetelor strînse pumn. Sigur că-l iubeşti mai puţin, repetă el.

Beecher, care stătea pe burtă cu capul sprijinit pe mîini, simţi pumnul lui Tuckahue ca o greutate îndepărtată pe spinarea sa. Îl simţea numai slab, ca pe un fluture de lampă rătăcit, ce-i supăra noaptea faţa. Nu era conştient de ce spuneau albii. Zăcuse într-un fel de somnolenţă, iar soarele fierbinte îi mîngîia trupul. Corpul părea că suge soarele, captîndu-l pentru a umple golul dinăuntru. Iar gîndurile i se întoarseră rătăcind la acele ceasuri de amiază, pe cîmp, cînd mama sa îi aducea nişte mazăre şi o bucată de pîine, iar el se oprea o clipă ca să mănînce, şi apoi simţea o uşoară adiere mişcînd aerul mort. Discuţia albilor îi răsuna ca un bîzîit în urechi şi-i asculta fiindcă prin trăncăneala lor auzea cînd tare, cînd încet cîntecul frumos de la biserică, ce-l înălţa pe o culme înaltă, apoi se stingea din nou. Îi făcea bine, ca dogoarea unui foc de crengi care le încălzea camera iarna, sau ca bunătatea adîncă şi caldă a mamei, cînd îl lovise catîrul cu copita, şi zăcuse bolnav, cu fierbinţeli, iar ea îl strînsese blînd la piept.

Apoi simţi o mînă trăgîndu-l de umăr, şi-l auzi pe şerif vorbindu-i:

— Întoarce-te, băiete. Vreau să mă uit la tine.

Beecher îşi întoarse faţa spre alb.

Tuckahue îl examină cu ochii înroşiţi şi injectaţi.

— Ha, eşti un negru care arată bine, spune el. De ce vrei să-ţi bagi idei în cap ?

Beecher nu răspunse.

Chipul lui Tuckahue luă o expresie şireată. Se aplecă înainte.

— Ascultă, băiete, îi mărturisi el confidenţial, năpîrca asta de Smallwood mi-a spus să te duc la închisoare şi să te bat de mama focului. Dar eu n-am de gînd să fac asta, băiete. Eu sînt prietenul tău... M-auzi ?

Îl auzi pe şerif spunînd din nou :

— Sînt prietenul tău, băiete.

Dar şoaptele adînci şi ciudate dinlăuntrul său începură iar : „Nu ţi-e prieten ; el nu ţi-e prieten, şerifu' alb nu ţi-e prieten". Beecher îşi ridică fruntea.

— Da, stăpîne, spuse el cu o umilinţă exersată, vă mulţumesc, stăpîne.

— Dar ai o idee în cap, şi asta-i rău, spuse şerifu'. E rău pentru un negru ca să aibă o idee în cap.

— Ascultă, Sam, ce-ar fi să ne mişcăm de-aici ? întrebă Towne. E foarte cald.

Tuckahue îl ameninţă cu un deget osos pe Beecher :

— Ai ceva în cap, băiete.

— Nu, n-am, domle, spuse Beecher umil.

— Cînd îţi spun eu că ai ! Nu mă contrazice, George.

— Ascultă Sam, spuse Towne, pentru numele lui Dumnezeu, e *foarte cald*. Hai să pornim.

— George, spuse Tuckahue, de ce-ai dat într-un alb ?

Beecher nu răspunse.

— Hei ! Tuckahue îl împunse cu piciorul. Cînd îţi pun o întrebare, ai face bine să-mi răspunzi.

Beecher se sculă încet.

— Ştiţi de ce-am dat în el, stăpîne.

— Aşa ! Tuckahue îl privi pe Beecher cu o furie din ce în ce mai mare. Eşti un mic ticălos, nu ?... Unul din negrii obişnuiţi ai lui Smallwood. Da, domle ! Totdeauna am recunoscut un negru de-al lui Smallwood prin limba lui lungă.

Agentul Towne îşi încheie cureaua şi se aplecă înainte.

— De ce l-ai pocnit pe Ed Bailey ? Era metisa aia iubita ta ?

— Nu era iubita nimănui, răspunse Beecher posac. Era doar o fetiţă.

— Ce te-a apucat ? rîse Tuckahue. Ai vrea ca ele să consimtă ? Bailey nu vrea ca ele să consimtă. Nu, domle, nu-i place ca ele să consimtă.

Towne chicoti

Beecher se culcă brusc şi-şi întoarse faţa de la albi. Tuckahue se opri din rîs. Se lăsă încet în jos şi-l înhăţă pe Beecher de gulerul salopetei. Îl ridică, făcîndu-l să stea jos.

Tînărul negru şi albul se uitară fix unul la celălalt.

— Beecher, spuse Tuckahue încet, nu-mi placi. Eşti un negru de-al lui Smallwood. Ai idei în cap. Cred c-o să trebuiască să te învăţ ceva. Va trebui să te învăţ cum să te tîrăşti în genunchi, Beecher.

Şoaptele încete şi arzătoare reîncepură în sufletul lui Beecher ; un val persistent pulsa, creştea şi i se ridica în gîtlej.

— M-am săturat să mă tîrăsc, stăpîne alb, spuse el. N-am să mă mai tîrăsc în faţa nimănui.

Tuckahue se zgîi la el. Ochii săi mici luceau scăpărînd scîntei.

— Beecher, îi spuse el încet. Am să te învăţ eu minte cum e lumea asta în care trăieşti. Am să te învăţ eu cum stau lucrurile. *Toată lumea* se tîrăşte,

Beecher. Eu mă tîrăsc în faţa domnului Smallwood, agentul Towne se tîrăşte în faţa mea, şi toţi negrii se tîrăsc în faţa tuturor albilor. Aşa trebuie să fie!

Tînărul negru îşi umezi buzele.

— Eu nu mă mai tîrăsc, spuse el. Mi-ajunge.

— Agent Towne, spuse Tuckahue încet, fără să-şi ridice privirea de la faţa lui Beecher, ia loc în faţă şi dă-i drumul.

Towne se sui peste scaun şi porni maşina. Şeriful îşi deschise pumnul încet, dîndu-i drumul lui Beecher Băiatul căzu pe fundul maşinii. Tuckahue mai luă o înghiţitură şi puse dopul la sticlă. Continuă să se zgîiască la Beecher cu nişte ochi injectaţi şi strălucitori.

Beecher stătea culcat cu capul în mîini. Îşi întorsese faţa ca să nu-l vadă pe şerif. Maşina se opinti înainte.

Şeriful Tuckahue se lăsă pe spate. Capul i se învîrtea de atîta whisky. Ştia să băuse prea mult, dar se simţea mai bine din cauza asta. Se simţea minunat. Avea chef să-l vadă pe Smallwood. Să-i pună o mînă pe ceafă şi s-o strîngă oleacă. Doamne, ce bine se simţea. Tuckahue apucă cu mîna portiera maşinii. Smallwood îşi dorea un negru cuminte, nu? Smallwood era patronul, nu? Şi-şi dorea un negru cuminte, nu? Foarte bine! Mai înainte ca să se termine cu Tuckahue, negrul ăsta o să i se tîrască la picioare. O să pupe podeaua din faţa fiecărui alb pe care-l vede. Ticălosul dracului! Încăpăţînat ca un catîr! Avea capul plin de idei! Se săturase, ha? Un negru obişnuit de-al lui Smallwood. În regulă, o să-l îmblînzească el. Şi n-o să pună mîna pe el, n-o să se atingă de-un fir de păr din capul lui. Tuckahue izbucni de-odată într-un hohot de rîs. Plesni din răsputeri cu mîna tapiseria maşinii. Gura

i se deschise larg, şi buzele sale subţiri se ridicară, dezgolindu-i dinţii mari de cal.

— Harrison ! urlă el. Harrison ! lua-te-ar dracu, opreşte-te la cîrciuma lui Shaney, cînd ajungem acolo ! Vreau să-mi iau o sticlă de băutură !

— Ascultă, ţi-a mai rămas puţin, nu ? îi strigă Towne peste umăr. Aşteaptă pînă sosim acasă.

Tuckahue rîse.

— Opreşte la Shaney, lua-te-ar dracu, Harrison, spuse el.

— Am înţeles !

Agentul primi ordinul şi înjură de unul singur, enervat.

Şeriful se lăsă pe spate. Se uită la trupul liniştit al băiatului negru, şi ochii îi sclipiră de satisfacţie. Se simţea grozav. Îi venea să sară şi să zbiere cît îl ţinea gura. Ar fi dorit să-l vadă pe Smallwood.

Sosiră la o întretăiere de drumuri unde se afla o staţie de benzină şi un magazin universal. Tuckahue se opinti din maşină, făcu cu ochiul un semn complice agentului Towne şi păşi în magazin. Towne îşi încreţi fruntea şi se întrebă ce naiba avea de gînd dobitocul dracului. Într-o clipă, Tuckahue se înapoie. Coborî treptele magazinului, discutînd aprins cu Shaney, patronul, un om mic şi gras, chel, de vreo patruzeci de ani, cu un nas turtit şi o faţă de maimuţă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă Tuckahue făcîndu-i cu ochiul lui Towne, trebuie s-o întindem. Vine după noi un grup de oameni care vor să-l linşeze pe George !

Beecher se smuci puternic şi se aşeză jos. Se zgîi la albi cu o frică bruscă şi puternică în ochi.

— Da, domle, spuse Shaney. Tocmai am primit un telefon. Prietenii lui Ed Bailey îl caută pe negrul care l-a bătut rău. Ăsta e ? întrebă el arătînd

cu degetul. Băiete, n-ai noroc; nu mi-aș schimba gîtul cu al tău.

Shaney își lipi mîna de gură ca să-și înăbușe hohotele de rîs. Towne pricepu, și fața sa se destinse într-un rînjet amuzat.

Beecher respiră adînc și dureros.

— Aveți de gînd să-i lăsați să mă ia, stăpîne?

— La dracu, nu, spuse Tuckahue bombastic. Dacă ne ajung, am să te apăr!

— Mai bine l-ați ascunde, spuse Shaney. V-aduc eu ceva. O luă la fugă prin spatele magazinului.

— Ai revolverul încărcat? îl întrebă Tuckahue enervat pe agentul Towne. Ține-l pe banchetă. Ține-l la îndemînă!

Towne mîngîie ostentativ butoiul revolverului.

— Am să te apăr cu viața mea, negrule!

Shaney veni în fugă de pe lîngă magazin, tîrînd după el o veche pătură de pe un catîr.

— Acoperiți-l cu asta, spuse el. Pute puțin, dar o să-l ascundă.

Tuckahue îl împinse pe Beecher jos și aruncă peste el pătura. Albii se tăvăleau de atîta rîs în surdină. Șeriful sări pe locul din spate.

— Dă-i drumul cît se poate de repede, domnule Towne, ordonă el melodramatic.

— Opriți-vă la magazinul lui Benny Wilkerson, îl sfătui Shaney. Am să-i telefonez cînd trece banda pe aici.

— S-a făcut!

Mașina goni înainte. Shaney rămase în mijlocul drumului, hohotind de rîs, fără să se poată stăpîni. Apoi își reveni și fugi în magazin ca să telefoneze prietenilor săi.

Sub pătura împuțită a catîrului, Beecher trăgea aer în piept cu violență și durere, ținînd gura cască tă. Își strînse pumnii. Mașina, care se legăna,

huruia şi sălta, îl făcea tot timpul să se lovească rău la genunchi, la coate şi la şolduri. Capul părea a i se fi încins de dureri bruşte, în urechi simţea un bîzîit insuportabil, iar în cap îi pulsa necontenit acelaşi şi acelaşi lucru ca un aparat de radio care transmite un semnal : „Ce-au de gînd să facă ? Ce-au de gînd să facă ? Ce-au de gînd să facă ?" Apoi, adînc, înlăuntrul său, vocea începu să-i şoptească ; îi vorbea cu răceală, cu cruzime şi fără îndurare : „N-au să te ajute. Stăpînul alb n-are să te ajute. Te dă pe mîna lor. S-a sfîrşit acum. S-a terminat cu tine, George." Beecher asculta şi toată fiinţa sa plîngea de desperare la ceea ce auzea : „Ei fug !" încercă el să convingă vocea. „Nu aşteaptă ! N-au să te dea pe mîna lor !" Dar vocea scăzută îi şopti din nou avertismentul rece, şi din nou el îl respinse, agăţîndu-se cu înversunare de o slabă speranţă.

Apoi auzi vocea albului, aproape de urechea lui. Tuckahue se aplecase înainte şi ridicase pătura. Vocea era caldă de încurajări, dar figura lui Tuckahue era perfidă şi încreţită de o mare bucurie cînd se uită în jos la băiat. Beecher se speriase grozav. Negrul se speriase grozav. Tuckahue urma să-i aducă lui Smallwood un argat cum nu mai avusese vreodată. O să i-l readucă picurînd miere din el, ca dintr-un fagure, şi-o să-i spună : „Uite, domnule Smallwood, spuneţi, cum vă place ? Am făcut exact ce mi-aţi spus, domnule Smallwood."

— Nu fi speriat, băiete, spuse Tuckahue cu o voce moale, perfidă şi plină de bucurie : ai să fii apărat ! N-au să te linşeze. Nu, domle ! Spuneau că au de gînd să-i taie mîna ăluia care l-a lovit pe Bailey — şi s-o ardă în faţa ochilor lui, ziceau ei, dar n-au să facă asta, nu, domle ! Am să te apăr eu, băiete !

Tuckahue lăsă să cadă pătura din nou peste capul lui Beecher. Un rîs mut făcea să-i tremure buza superioară. Scoase sticla de băutură şi dădu pe gît ce mai rămăsese. Apoi o aruncă peste portieră. Maşina gonea nebuneşte prin regiune.

Beecher stătea pe fundul maşinii hohotind de desperare. Nu ştia ce să creadă. Nu era nimic de crezut. Nu era nimic de făcut. De s-ar fi putut lupta. Dac-ar fi putut fugi undeva. Dac-ar putea face ceva... Auzi din nou vocea şerifului.

— Nu-ţi fie teamă, băiete, nu trebuie să-ţi fie teamă.

— Nu mi-e teamă, izbucni Beecher într-un ţipăt sălbatic, dar nu pot sta culcat *aici*. Nu pot aştepta *aici*.

— Ba poţi, trebuie, spuse Tuckahue. Gîndeşte-te la ceva, băiete ! Nu te gîndi la linşaj ! N-au să pună mîna pe tine ! Spuneau c-au să te lege de spatele unei maşini, şi-au să te tîrască, pînă o să ţi se roadă tot corpul, dar n-ai să mori, n-au să-ţi facă asta, băiete. Gîndeşte-te la ceva ! Gîndeşte-te la maică-ta. Te iubeşte, nu ? N-ar dori să ţi se întîmple ceva. Gîndeşte-te la o tînără metisă drăguţă şi plinuţă, băiete. Ai nevastă ?

— Sfinte Dumnezeule, nu-mi mai vorbiţi astfel, strigă Beecher. Daţi-mi drumul ! Daţi-mi drumul de aici ! Lăsaţi-mă să fug ! Se ridică de pe fundul maşinii. Vreau să-mi încerc norocul, stăpîne alb ! Lăsaţi-mă să fug !

— Eşti ţicnit, băiete, îi spuse Tuckahue, fierbînd de bucurie. Aşa, o să fii sigur prins.

Îl împinse din nou jos, pe fundul maşinii. Beecher căzu, în timp ce trupul îi tremura nebuneşte. Înăuntrul său vocea continua să răsune ca o tobă : „George, albul o să te dea pe mîna lor, George,

albul o să tea pe mîna lor", iar el zdrobi această voce, o călcă în picioare, încercînd să creadă din tot sufletul că ce spunea albul era adevărat.

— Am să te scot teafăr, spuse Tuckahue cu o voce dulce şi liniştitoare. Gîndeşte-te doar la o metisă frumoasă. Faţa lui Tuckahue se lumină de bucurie. Mă auzi, George, strigă el, n-au să te linşeze. N-au să-şi vîre bricegele în tine. N-am să-i las să te prăjească, George. Oh, nu ! Ha ! Sigur că nu, George. Ha, ha, ha ! Să stai numai aici, George.

Şi atunci George îşi dădu seama. Îşi dădea acum seama. N-aveau de gînd să-l apere. Dumnezeule, aveau de gînd să-l dea pe mîna lor. Oh, Doamne sfinte ! Un ţipăt de groază fără margini îi zvîrcoli tot trupul. Îl sfîrtecă pe dinăuntru, prin inimă, prin plămîni, prin burtă şi strigă :

— Doamne ! O, Doamne sfinte !... Iar apoi se termină. O clipă simţise măsura cea mai deplină a groazei şi a fricii pe care le cunoscuse vreodată, iar apoi trecu. Se duse. Se eliberase de ele. Iar în locul lor apăru altceva. Îi simţea văpăile, o simţea arzînd şi crescînd în propriul său corp — ură, ură curată şi arzătoare, şi dispreţ — iar peste toate, ca un văl de mătase peste sufletul său, un sentiment de mîndrie, de mîndrie şi demnitate ce nu încăpeau în cuvinte. Acum o să moară, ştia, dar nu-i mai era frică. Îi spusese ce-avea de spus lui Smallwood, îl lovise pe Bailey, iar acum n-o să-i fie frică. Da, Isuse Cristoase, îşi descărcase sufletul ! Un negru îşi descărcase sufletul ! N-au să vadă acum că-i e frică !

Atunci, şeriful Tuckahue urlă cît putu, simulînd spaima.

— Apasă pe accelerator, Harry, ne urmăresc maşini.

Agentul Towne scoase un răcnet, şi maşina icni înainte. Zburau pe drum cu şaptezeci de mile pe oră.

— Isuse Cristoase, sînt şase maşini în urma noastră, strigă Tuckahue. Pline de oameni şi de arme! Vin după noi!

— Se apropie? rîse Towne.

— Nu pot să spun... Nu, scăpăm de ei! Nu ne ajung, ţipă Tuckahue cu o voce ce simula triumful. Ţine-ţi capul jos, George. Am să te salvez. Hei! Şeriful îşi reţinu răsuflarea. Sîntem prinşi în cursă! Arătă cu degetul înainte pe drumul pustiu. Încă alte şase maşini în faţă! Ne-au prins, Harry. Va trebui să-l dăm pe mîna lor pe bietul George. Au să-l linşeze pe sărmanul George. Încetineşte, Harry. Ne barează calea!

Towne opri contactul. Maşina începu să piardă din viteză.

Iar atunci talazul de mîndrie şi demnitate îl prinse în vîrtejul său pe George Beecher şi-l ridică sus de tot. Inima îi era înflăcărată de un cîntec sălbatic şi de sfidare. Pe el, nu! Pe el n-au să-l spînzure! Niciodată! Niciodată! Pe el niciodată!

Şi cu o mişcare violentă Beecher sări în picioare, iar apoi se aruncă, sălbatic şi mîndru, peste portiera maşinii.

VII

Avery Smallwood lăsă din mînă telefonul şi rămase împietrit. Se simţea scîrbit de grozăvie. Ce lucru cumplit. Pur şi simplu de necrezut. Şi, într-un fel, se simţea oarecum vinovat, ca şi cum ar fi fost responsabil de moartea acelui băiat. Dar nu era adevărat. Ştia că nu e.

La urma urmei, ce dracu-l apucase pe băiat să facă aşa ceva? O idee ţicnită că poate evada. Da, o idee atît de neghioabă, atît de îngrozitor de neghioabă. Iar el, cum ar fi putut prevedea? Nu poţi

şti dinainte un astfel de lucru. Îl dase pe mîna agenţilor ca să-l înveţe minte.

— Oh, Doamne !... Smallwood înjură cu voce tare. Se aşeză şi-şi apucă capul cu amîndouă mîinile. Ce greu era de trăit pe lumea asta !

Smallwood se ridică. Se duse la bufet şi-şi turnă un pahar. Ştia ce-o să i se întîmple acum : o să cadă într-una din perioadele lui de proastă dispoziţie. Şi n-o să mai poată să se întoarcă la pictură pînă pe la mijlocul săptămînii, dacă nu mai tîrziu. Era greu. Trebuia să fie de piatră pentru a lua lucrurile aşa cum sînt.

Se sculă şi ieşi pe verandă. Nu-şi mai găsea locul. Nu se mai simţise atît de tulburat de ani de zile. Era absolut strigător la cer... Smallwood începu să-şi cureţe pensulele.

CEL MAI FERICIT OM DIN LUME

Lui Jesse îi venea să plîngă. Aştepta în magherniţa administraţiei să-şi facă apariţia Tom. Era mulţumit că are prilejul să-şi odihnească piciorul rănit, şi anticipa liniştit şi vesel clipa cînd Tom avea să-i spună :

— Păi, firește, Jesse, poţi să începi de-ndată ce eşti gata.

De două săptămîni se vîntura din Kansas City, în statul Missouri, la Tulsa, în statul Oklahoma, în timpul unor nopţi ploioase şi a unei săptămîni de soare dogoritor, fără să doarmă sau să mănînce ca lumea, susţinut doar de imaginea acelei clipe unice. Deodată, Tom intră în birou. Venise repede, avînd

în mînă un vraf de hîrtii ; îl privise pe Jesse doar așa, într-o doară, deși, ce-i drept, destul de lung. Nu-l recunoscuse. Îi întorsese spatele. Iar Tom Brackett era cumnatul lui.

Oare din cauza hainelor ? Jesse știa că arăta îngrozitor. Încercase să se aranjeze la o țîșnitoare pentru băut apă, în parc, dar pînă și asta îi mersese prost ; fiind nervos, se tăiase cînd se bărbierise, lăsîndu-și o dîră urîtă de-a lungul obrazului. Și nimic nu-i mai putea scoate din haine praful roșu de gumbo [1], deși le bătuse cu palma pînă i se istoviseră brațele... Ori nu-l recunoscuse poate din cauză că se schimbase atît de mult ?

Așa e, nu se văzuseră de cinci ani ; numai că Tom părea cu cinci ani mai bătrîn, iată motivul. Era totuși Tom. Dumnezeule ! Cît de mult se schimbase oare ?

Brackett își termină convorbirea telefonică. Se lăsă pe spate în scaunul rotativ și-l privi pe Jesse cu ochii lui mici, limpezi și albaștri, bănuitori și neprietenoși. Era un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, greoi, burtos, cu părul cafeniu-deschis, cu o expresie cam severă pe fața sa cărnoasă, cu trăsături pronunțate, energice și cu un nas cam butucănos și roșu la vîrf. Avea înfățișarea unui om de afaceri solid, cumsecade și prioeput — ceea ce și era. Îl măsură pe Jesse cu o nepăsare rece, lăsînd să se vadă clar că nu voia să-și piardă vremea cu el. Pînă și felul cum își sugea scobitoarea i se părea lui Jesse disprețuitor.

— Da ? spuse deodată Brackett. Ce dorești ?

Vocea lui era destul de prietenoasă, recunoscu Jesse. Se așteptase la mai rău. Se apropie de tejgheaua de lemn care despărțea magherniță. Își trecu nervos o mînă prin părul răvășit.

[1] Praf fin de nisip, care în contact cu apa devine mocirlos.

— Bănuiesc că nu mă mai recunoşti, Tom ? spuse el ezitînd. Sînt Jesse Fulton.

— Cum ? spuse Brackett. Atît spuse.

— Da, eu sînt, şi Ella îţi trimite multe sărutări.

Brackett se ridică şi se îndreptă spre tejghea, pînă ajunseră faţă în faţă. Îl măsură pe Fulton fără să-i vină a crede, încercînd să măsoare asemănarea lui cu cumnatul său, atît cît şi-l mai amintea. Omul din faţa lui era înalt, avea vreo treizeci de ani. Se potrivea ! Avea trăsături regulate, plăcute şi un trup drept şi slab. Şi asta se potrivea ! Dar figura era prea trasă, iar corpul prea uscat sub hainele care îi cădeau şleampăte pe el, pentru ca Brackett să poată fi sigur de această asemănare. Cumnatul său fusese un tînăr voinic, bine făcut, musculos şi plin de energie. Avea impresia că priveşte o fotografie îngălbenită şi prost scoasă, căreia încerca să-i recunoască subiectul : asemănarea exista, dar deosebirea era nemaipomenită. Îi cercetă ochii. Ei cel puţin îi păreau foarte cunoscuţi, cenuşii, cu o expresie cumsecade, dar şi ciudat de timidă. Îi plăcuse lucrul acesta la Fulton.

Jesse stătea liniştit. În sinea sa fierbea. Brackett părea că cercetează o gloabă deşelată, iar privirea lui trăda o expresie de milă curată. Asta îl înfurie pe Jesse. Ştia că nu ajunsese încă atît de rău.

— Da, cred că tu eşti, spuse Brackett în cele din urmă, dar desigur, te-ai schimbat mult.

— Ce dracu, sînt doar cinci ani, nu ? spuse Jesse pe un ton de imputare. La urma urmei, m-ai văzut numai de cîteva ori. Apoi se adresă sieşi, cu buzele strînse, cu un amestec de violenţă şi de ruşine : Şi ce dacă m-am schimbat ? Nu se schimbă toată lumea ? Nu sînt un cadavru.

— Erai voinic, continuă Brackett încet, cu aceeași voce plină de uimire și nevenindu-i să creadă. Ai slăbit mult, mi se pare.

Jesse tăcu. Avea prea multă nevoie de Brackett pentru a-l contrazice. Printr-o sforțare puternică se abținu să nu-și iasă din sărite. Pauza se prelungea, devenea penibilă. Brackett se înroși.

— Pentru Dumnezeu, iartă-mă, izbucni el, cerîndu-și scuze. Ridică în sus tejgheaua. Intră! Ia loc! Doamne sfinte, băiete — apucă mîna lui Jesse și i-o strînse. Îmi pare bine că te văd, să nu crezi că nu-i așa! Numai că arăți atît de prăpădit!

— Foarte bine, murmură Jesse. Se așeză, plimbîndu-și degetele prin părul ondulat și încîlcit.

— De ce șchioapeți?

— Am călcat pe o piatră; mi-a făcut o gaură în pantof.

Jesse își trase picioarele sub scaun. Îi era rușine de pantofii lui. Proveneau de la Ajutorul nevoiașilor, și în două săptămîni de mers pe drum aproape că-i distrusese. Toată dimineața se jurase, cu un fel de solemnitate încîntătoare și naivă, că mai înainte de orice și chiar mai înaintea unui costum de haine avea să-și cumpere o pereche de pantofi solizi și noi-nouți.

Brackett își feri privirea de la picioarele lui Jesse. Știa ce-l amăra pe băiat, și inima i se umplu de milă. Totul era îngrozitor. Nu văzuse niciodată pe cineva care să arate mai jalnic și mai sfîrșit. Sora lui îi scrisese săptămînal, dar nu-i spusese că o ducea atît de rău.

— Ei bine, ascultă, spuse Brackett, spune-mi ce s-a întîmplat. Ce face Ella?

— Ah, o duce destul de bine, răspunse Jesse cu mintea aiurea.

Avea o voce moale, plăcută și cam timidă, care se potrivea cu ochii săi cenușii și blînzi. Se frămînta gîndindu-se cum să facă să înceapă.

— Și copiii ?

— Oh, sînt bine... Ei bine, știi, adăugă Jesse, devenind mai atent, cel mai mic trebuie să poarte bretele chirurgicale. Știi că nu poate umbla ? Dar e inteligent. Știi, desenează și face o mulțime de lucruri.

— Da, spuse Brackett. Asta-i bine.

Ezită. Urmă o clipă de tăcere. Jesse se frămînta pe scaunul său. Acum cînd sosise momentul, se simțea jenat. Brackett se aplecă înainte și-și lăsă mîna pe genunchiul lui Jesse.

— Ella nu mi-a spus că ți-a mers atît de rău, Jesse. V-aș fi putut ajuta.

— Ei, Doamne, răspunse Jesse încet, ai avut și tu necazurile tale, nu ?

— Da. Brackett se lăsă pe spate. Fața sa roșie de sănătate se posomorî și se întunecă de o amărăciune grozavă. Știi că mi-am pierdut magazinul cu articole de fierărie ?

— Desigur, desigur, răspunse Jesse surprins. Ne-ai scris. Nu ?

— Am uitat, spuse Brackett. Eu însumi sînt încă surprins de lucrul ăsta. Nu că făcea cine știe cît, adăugă el cu năduf. Mergea din ce în ce mai prost de trei ani. Cred că țineam la magazin fiindcă era al meu. Rîse prostește și trist. Ei bine, povestește-mi despre tine, îi ceru el. Ce s-a întîmplat cu postul pe care-l aveai ?

Jesse izbucni brusc și agitat :

— Să lăsăm asta pentru mai tîrziu, Tom, acum am altceva în minte.

— N-o fi ceva între tine și Ella ? îl întrerupse neliniștit Brackett.

— Nici vorbă ! Jesse se lăsă pe spate. Păi ce te-a făcut să te gîndeşti la asta ? Păi Ella şi cu mine... se opri rîzînd. Păi, Tom, ţin foarte mult la Ella. E o femeie cu totul minunată. Ea-i toată viaţa mea, Tom.

— Iartă-mă. Uită ce-am spus.

Brackett chicoti jenat şi întoarse capul. Violenţa brutală cu care tînărul îşi dezvăluise dragostea pentru Ella îl tulburase. Îl cuprinse o dorinţă puternică şi dureroasă să-i poată ajuta. Erau prea cumsecade, nu se făcea s-o ducă aşa de greu. Ella era la fel ca acest băiat, timidă şi cam moale.

— Ascultă, Tom, spuse Jesse, am venit aici cu un scop. Îşi vîrî mîna prin păr. Vreau să mă ajuţi.

— La dracu, băiete, gemu Brackett. Se aşteptase la asta. Nu pot multe. Primesc numai treizeci şi cinci de dolari pe săptămînă şi le sînt grozav de recunoscător pentru asta.

— Nici vorbă, ştiu, sublinie Jesse cu aprindere. Simţea din nou acea tulburare violentă şi plăcută care-l cuprinsese în primele ore ale dimineţii. Ştiu că nu ne poţi ajuta cu bani. Dar am întîlnit pe cineva care lucrează pentru tine ! Era în oraşul nostru ! Mi-a spus că mi-ai putea da o slujbă !

— Cine-a spus asta ?

— Oh, de ce nu mi-ai spus ? izbucni Jesse pe un ton de reproş. De îndată ce-am auzit am şi pornit la drum. De două săptămîni vin ca un nebun spre tine.

Brackett gemu cu voce tare.

— Ai venit pe jos de la Kansas City, timp de două săptămîni, ca să-ţi dau o slujbă ?

— Sigur, Tom, sigur. Ce altceva puteam face ?

— Sfinte Doamne, dar nu există slujbe, Jesse ! E o epocă de criză. Iar tu nu te pricepi la extragerea petrolului. E ceva aparte. Am prieteni aici, dar

acum n-au să poată face nimic. Nu-ţi închipui că le-aş fi cerut un post pentru tine, de îndată ce aş fi avut prilejul ?

Jesse rămase împietrit. Speranţa din ultimele două săptămîni păru să se transforme într-o avalanşă de desperare. Atunci strigă înnebunit :

— Dar ascultă, omul acela mi-a spus că poţi angaja pe cine vrei ! El mi-a spus ! Conduce camioane pentru tine ! Mi-a spus că ai totdeauna nevoie de oameni !

— Oh... Vrei să zici, în serviciul meu ? spuse Brackett cu o voce joasă.

— Da, Tom ! Aşa e !

— Oh, nu, nici pomeneală să lucrezi în serviciul meu, îi spuse Brackett cu aceeaşi voce scăzută. Nici nu ştii despre ce-i vorba.

— Ba da, ştiu, insistă Jesse. Mi-a spus *totul* în privinţa asta, Tom. Eşti dispecer, nu-i aşa ? Tu trimiţi camioanele cu dinamită ?

— Cine era omul acela, Jesse ?

— Everett, cred că Everett.

— Egbert ? Un om cam de statura mea ? întrebă încet Brackett.

— Da, Egbert. Nu era într-o ureche, nu-i aşa ?

Brackett rîse. Pentru a doua oară rîsul era ciudat şi trist.

— Nu, nu era într-o ureche. Apoi cu o voce schimbată : La dracu, băiete, ar fi trebuit să mă întrebi înainte de a face tot drumul pînă aici.

— Oh, nu voiam, îi explică Jesse cu o şiretenie naivă. Ştiam c-ai să spui „nu". Mi-a spus că-i o muncă primejdioasă, Tom. Dar nu-mi pasă.

Brackett îşi încleştă mîinile. Figura sa solidă şi puhavă se înăspri.

— Am să spun „nu" oricum, Jesse.

Jesse scoase un strigăt. Nu-şi făcuse socoteala că Brackett n-o să fie de acord. Avusese impresia că singura problemă pe care o avea de rezolvat era aceea de a ajunge la Tusla.

— Oh, nu, nu, îl rugă el, n-ai să faci aşa. Nu mai e nici un post, Tom?

— Ba da, sînt posturi. E chiar şi postul lui Egbert, dacă-l vrei.

— Şi-a dat demisia?

— A murit!

— Oh!

— Pe cînd lucra, Jesse. Noaptea trecută, dacă vrei să ştii.

— Oh!... Apoi: Nu-mi pasă!

— Acu, ascultă-mă! spuse Brackett. Am să-ţi spun cîteva lucruri pe care ar fi trebuit să le fi întrebat înainte de-a pleca la drum. Nu duci dinamită cu maşina. Nu se mai foloseşte ceva atît de sigur ca dinamita atunci cînd se forează puţuri de petrol. Aş dori s-o folosesc, dar nu mai pot. Cari nitroglicerină! Lichidă!

— Dar ştiu, îl asigură Jesse. Mi-a spus-o şi el, Tom. Să nu-ţi închipui că nu ştiu.

— Taci o clipă, îi ordonă Brackett mînios. Ascultă-mă! Ajunge doar să te uiţi la ea, înţelegi? Ajunge să tuşeşti mai tare şi sare în aer! Ştii cum se transportă? Într-o cisternă care are forma asta, vezi, ca un evantai? Asta-i pentru a avea loc pentru despărţituri, căci fiecare despărţitură trebuie să fie căptuşită cu cauciuc. Nu văd cum te-ai putea măcar gîndi s-o manipulezi altfel.

— Ascultă, Tom...

— Mai stai o clipă, Jesse. Pentru numele lui Dumnezeu, fii atent la asta. Ştiu că vrei din tot sufletul o slujbă, dar trebuie să pricepi. Produsul ăsta circulă numai în camioane speciale! Noaptea! Tre-

buie să urmezi un drum special! Nu poți trece prin nici un oraș! Dacă vrei să te oprești trebuie s-o faci la un garaj special! Nu pricepi ce înseamnă asta? Nu-ți dai seama cît e de primejdios?

— Am să conduc cu grijă, spuse Jesse. Știu cum trebuie manevrat un camion. Am să conduc încet.

Brackett gemu.

— Nu crezi că și Egbert știa să conducă cu grijă sau să manevreze un camion?

— Tom, îi spuse Jesse cu seriozitate, nu mă poți speria. Mi-am băgat în cap un singur lucru: Egbert mi-a spus că el cîștiga un dolar pe milă. Ridica de la cinci la șase sute de dolari pe lună, pentru o treabă de-o jumătate de lună, spunea el. Pot să primesc și eu la fel?

— Sigur că poți primi la fel, îi spuse Brackett dezlănțuit. Un dolar pe milă. E ușor. Dar de ce îți închipui că plătește compania atît de mult? E ușor — pînă treci peste un bolovan pe care farurile nu l-au luminat, așa cum a făcut Egbert. Ori o pană de cauciuc. Ori îți intră ceva în ochi, așa că-ți joacă volanul și zgîlțîie camionul! Sau orice alt lucru blestemat de care nu știe nimeni! Nu-l putem întreba pe Egbert ce i s-a întîmplat. Nu mai există nici camionul pentru a sta mărturie. Nu mai există nici cadavrul. Nu mai există nimic. Poate mîine cineva o să găsească o bucată de oțel răsucit undeva departe, pe un ogor. Dar pe șofer nu-l găsim niciodată. Nu găsim nici măcar o unghie de-a lui. Tot ce știm e că nu mai vine la vremea cuvenită. Atunci așteptăm să ne cheme poliția. Știi ce s-a întîmplat noaptea trecută? Ceva n-a mers cum trebuie pe pod. Poate că Egbert era nervos. Poate c-a atins marginea podului cu bara din față. Numai că acum podul nu mai există. Și nici camionul. Și nici

Egbert. Pricepi acum? Uite cu ce te alegi pentru blestematul tău de dolar pe milă!

Urmă o clipă de tăcere. Jesse stătea frămîntîndu-şi mîinile lui lungi şi subţiri. Ţinea gura căscată, iar figura îi era desperată. Apoi închise ochii şi vorbi încetişor:

— Nu-mi pasă, Tom. M-ai avertizat. Acum fii aşa de bun şi dă-mi această slujbă.

Brackett lovi cu palma pe birou:

— Nu!

— Ascultă, Tom, spuse Jesse încet, pur şi simplu nu m-ai înţeles. Îşi deschise ochii. Erau plini de lacrimi, ceea ce îl făcu pe Brackett să se întoarcă. Uită-te la mine, Tom. Nu-ţi spune destul înfăţişarea mea? Ce-ai crezut despre mine, cînd m-ai văzut prima dată? Te-ai gîndit: „De ce nu se cară de-aici vagabondul ăsta şi de ce nu încetează de-a cere pomană?" Aşa-i că asta te-ai gîndit, Tom? Nu mai pot să trăiesc astfel mai departe, Tom. Trebuie să fiu în stare să merg pe stradă cu capul sus.

— Eşti ţicnit, rosti Brackett. În fiecare an moare unul din cinci şoferi. Asta-i proporţia. Merită?

— Dar viaţa mea mai merită ea ceva acum? Acasă, pur şi simplu, murim de foame, Tom. Nici nu m-au mai înscris pe listele de ajutor de şomaj.

— Atunci ar fi trebuit să-mi spui, exclamă violent Brackett. E numai din vina ta. Un om n-are dreptul să aibă o falsă mîndrie cînd familia lui n-are ce mînca. Am să împrumut nişte bani şi o să-i trimitem telegrafic Ellei. Apoi te duci acasă şi te reînscrii pe listele de ajutor ale şomerilor.

— Şi apoi ce fac?

— Apoi aştepţi, la dracu ! Nu eşti bătrîn. N-ai dreptul să dai cu piciorul la viaţă. Într-o zi ai să găseşti o slujbă.

— Nu ! Jesse sări de pe un scaun. Nu, şi eu am crezut asta. Dar n-o mai cred acum, strigă el cu vehemenţă. Găsesc eu o slujbă cum ai să primeşti tu înapoi magazinul tău de articole de fierărie ! Mi-am pierdut priceperea, Tom. Munca de linotipist cere pricepere. Eu m-am dezvăţat acum. Trăiesc de şase ani din ajutorul şomerilor. Singura muncă pe care am găsit-o e să dau cu tîrnăcopul şi să trag la lopată. Cînd am găsit munca asta în primăvară, s-a crezut c-am să fiu un muncitor de prima mînă. Dar n-am fost. Iar acum au maşini noi. De îndată ce-a pornit criza, m-au pus pe liber.

— Ei şi ? spuse Brackett violent. Nu mai sînt şi alte slujbe ?

— De unde să ştiu ? răspunse Jesse. De şase ani nu găsesc slujbă. Acum mi-e şi frică să primesc una. A fost prea dureros să aştept atîtea săptămîni pînă să mă înscrie din nou pe lista de ajutor al şomerilor.

— Ei bine, văd că ai ceva curaj, strigă Brackett. Va trebui să-ţi menţii speranţa.

— Am tot curajul posibil, îi replică Jesse cu furie, dar n-am, nu mai pot avea nici o speranţă. După şase ani de aşteptare s-a năruit şi speranţa din mine. Tu eşti singura mea speranţă.

— Eşti ţicnit, articulă Brackett. N-am s-o fac. Pentru numele lui Dumnezeu, gîndeşte-te o clipă la Ella.

— Nu-ţi dai seama oare că la ea mă gîndesc ? îl întrebă încet Jesse. Îl trase pe Brackett de mînecă. Asta m-a hotărît, Tom. Vocea sa se stinse într-o şoaptă dureroasă şi mută. În seara cînd Egbert a fost la noi acasă m-am uitat la Ella, ca şi cum atunci

aş fi privit-o pentru prima oară. Nu mai e drăguţă, Tom. Brackett îşi smuci capul şi se îndepărtă. Jesse se ţinu de el, răsuflînd adînc şi hohotind. Nu-ţi spune asta nimic, Tom? Ella era ca o păpuşă, ţii minte. Nu puteam să merg pe stradă fără ca cineva să nu se întoarcă să se uite după ea. N-are încă douăzeci şi nouă de ani, Tom, şi nu mai e de loc drăguţă.

Brackett se aşeză cu umerii încovoiaţi de deznădejde. Îşi strînse mîinile, şi stătea pe scaun aplecat înainte, fixînd podeaua.

Jesse stătea aplecat peste ei cu figura sa suptă, congestionată de emoţie, iar expresia ei de umilinţă amară, plină de implorare, o făcea să pară aproape urîtă.

— N-am făcut ce trebuie pentru Ella, Tom. Ella merita să trăiască mai bine. Asta-i singura ocazie din viaţa mea cînd văd că pot face ceva pentru ea. Sînt pur şi simplu un ratat.

— Nu vorbi prostii, comentă Brackett fără rautate. Nu eşti un ratat. Nu mai rău ca mine. Sînt milioane de oameni în situaţii asemănătoare. E numai din cauza crizei, a depresiunii sau a afurisitului acelui de *New Deal*[1] sau... Înjură şi se cufundă în tăcere.

— Ah, nu, îl îndreptă Jesse, pe un ton plin de durere şi atotştiutor. Aceste lucruri pot fi o scuză pentru alţii. Dar nu pentru mine. Am avut posibilitatea să fac treabă mai bună. E numai vina mea!

— Aiureli! spuse Brackett. Tu n-ai nici o vină în treaba asta.

[1] Noul curs: program elaborat de Franklin Delano Roosevelt (1882—1945 — din 1933 pînă în 1945 preşedinte al S.U.A.), conţinînd unele concesii făcute oamenilor muncii şi care urmărea să abată pe muncitori şi pe fermieri de la acţiunile revoluţionare de masă.

Fața lui Jesse se acoperi de niște pete roșii, bolnăvicioase. Părea umflată.

— Ei bine, nu-mi pasă, strigă el sălbatic. Nu-mi pasă! Trebuie să-mi dai slujba asta! Trebuie să-mi ridic fruntea. Am trecut printr-o perioadă îngrozitoare, dar nu mai pot trece prin alta. Vrei să stau să privesc picioarele copilașului meu și să-mi spun că, dac-aș avea o slujbă, ele n-ar fi așa? De fiecare dată cînd merge, parcă îmi spune: „Mi s-au înmuiat oasele de rahitism, și-i din cauza ta, fiindcă nu mi-ai dat să mănînc cum trebuie.“ Isuse Cristoase, îți închipui oare, Tom, c-am să stau acolo și-am să-l privesc astfel încă șase ani?

Brackett sări în picioare.

— Și ce dacă? răcni el. Ai spus că te gîndești la Ella. Cum o să-i vină ei cînd ai să fii omorît?

— Poate că n-am să fiu, insistă rugător Jesse. Trebuie să am uneori și niței noroc.

— Asta cred toți, îi răspunse disprețuitor Brackett. Cînd ai primit slujba asta, norocul tău e un semn de întrebare. Singurul lucru cert e că mai devreme sau mai tîrziu ai să fii omorît.

— Foarte bine, atunci, îi strigă la rîndul lui Jesse. Am să mor! Dar pînă atunci, am să cîștig ceva, nu? Îmi pot cumpăra o pereche de pantofi. Uită-te la mine! Îmi pot cumpăra un costum pe care să nu fie scris după felul cum îmi vine: „Primit de la Ajutorul șomerilor!“ Pot să-mi iau țigări. Pot să cumpăr niște bomboane pentru copii. Pot să mănînc și eu cîte ceva. Da, pentru numele lui Dumnezeu vreau să mănînc niște bomboane. Vreau să beau zilnic un pahar de bere. Vreau ca Ella să fie bine îmbrăcată. Vreau să mănînce carne de trei ori pe săptămînă, și poate chiar de patru ori. Vreau să-mi duc familia la cinematograf.

Brackett se așeză.

— Taci, spuse el abătut.

— Nu, îi spuse Jesse încet şi din tot sufletul, nu poţi să scapi de mine. Ascultă, Tom, se rugă el, am calculat totul. Cît de mult pot economisi din şase sute de dolari pe lună! Dacă nu ţin decît trei luni, vezi cît face — o mie de dolari — mai mult! Şi, poate c-am să ţin mai mult. Peste cîţiva ani, aş putea-o asigura pe Ella pentru toată viaţa.

— Ce vorbe spui? interveni Brackett. Crezi că ea o să se bucure de viaţă atunci cînd o să ştie că ai o astfel de slujbă?

— M-am gîndit şi la asta, răspunse Jesse înfierbîntat. Ea nu ştie, pricepi? Am să-i spun că primesc numai patruzeci de dolari. Depui tu restul la o bancă pe numele ei, Tom.

— Oh, taci din gură, spuse Brackett. Crezi c-ai să fii fericit? În fiecare clipă, în somn sau treaz, ai să te întrebi dacă mîine n-ai să fii mort. Iar zilele cele mai grele au să fie zilele tale libere, cînd nu conduci maşina. Ei sînt obligaţi să-ţi dea după fiecare zi o zi liberă, pentru a-ţi reface nervii. Iar tu stai prin casă şi te frămînţi îngrozitor. Uite, cît ai să fii de fericit.

Jesse rîse.

— Am să fiu fericit. Nu te necăji, am să fiu atît de fericit, c-am să cînt. Doamne, Tom, pentru prima dată de şapte ani am să mă simt mîndru de mine.

— Taci din gură, taci! spuse Brackett.

Micuţa maghernită se cufundă în tăcere. După o clipă Jesse şopti:

— Trebuie s-o faci, Tom. Trebuie s-o faci. Trebuie.

Urmă din nou tăcere. Brackett îşi duse mîinile la cap, strîngîndu-şi tîmplele cu palmele.

— Tom, Tom, spuse Jesse.

Brackett suspină.

— La dracu ! spuse el în cele din urmă. S-a făcut. Te angajez, să-mi ajute Domnul. Vocea lui era joasă, răguşită şi nemaipomenit de abătută. Dacă eşti gata să pleci în noaptea asta, poţi conduce chiar deseară.

Jesse nu răspunse. Nu putea. Brackett îl privi în faţă. Pe obrajii lui Jesse curgeau lacrimi. Înghiţea în sec şi încerca să vorbească, dar nu scotea decît un zgomot gîfîit şi absurd.

— Am să-i telegrafiez Ellei, spuse Brackett, cu aceeaşi voce abătută şi răguşită. Am să-i spun că ai o slujbă, şi că în cîteva zile ai să-i trimiţi bani. Pînă atunci ai să ai ceva bani — vreau să zic, dacă ţii toată săptămîna, catîrule !

Jesse îi răspunse dînd afirmativ din cap. Îşi simţea inima gata-gata să plesnească, încît îşi cuprinse pieptul cu amîndouă mîinile, ca pentru a o ţine bine închisă acolo.

— Întoarce-te aici la şase, spuse Brackett. Uite nişte bani. Ia o masă bună.

— Mulţumesc, murmură Jesse.

— Aşteaptă o clipă, spuse Brackett. Uite adresa mea. O scrise pe o bucată de hîrtie. Ia orice maşină care merge în direcţia asta. Întreabă pe şofer unde te dai jos. Fă o baie şi dormi puţintel.

— Mulţumesc, spuse Jesse. Mulţumesc, Tom.

— Hai, întinde-o de aici, spuse Brackett.

— Tom !

— Ce ?

— Tocmai mă...

Jesse se opri. Brackett îi văzu faţa. Ochii îi mai străluceau de lacrimi, dar figura suptă strălucea acum, cu un fel de iradiaţie fioroasă.

Brackett îi întoarse spatele :

— Am treabă, spuse el.

Jesse ieşi. Vălul umed al lăcrimilor îl orbea, dar lumea toată părea să se fi făcut de aur. Şchiopăta încet, cu sîngele pulsîndu-i în tîmple, şi în inimă cu o bucurie sălbatică şi imposibil de exprimat. „Sînt cel mai fericit om din lume, îşi şopti el. Sînt cel mai fericit om din lumea întreagă."

Brackett rămase urmărindu-l din ochi pînă cînd Jesse dădu colţul aleii şi dispăru. Atunci umerii îi căzură, şi-şi luă capul în palme. Inima îi bătea dureros, ca un ceas vechi şi plin de praf. O asculta cum bătea. Rămase într-o linişte desperată, cu capul prins în palme.

OMUL DE PE DRUM

Pe la patru după-amiază am trecut podul la Gauley, în Virginia de vest, şi-am luat curba abruptă care ducea în tunelul de sub podul de cale ferată. Mai făcusem o dată acest drum înainte şi ştiam la ce să mă aştept — aşa că pînă să ajung la tunel încetinisem viteza maşinii la aproape zece mile pe oră. Dar chiar la viteza asta era mai-mai să dau peste un om, aşa cum nu mi se mai întîmplase niciodată. Iată cum s-au petrecut lucrurile :

Caldarîmul şoselei fusese reparat, şi acum era plin de apa ploii care căzuse toată ziua şi devenise alunecos ca gheaţa. Pe deasupra mai era şi foarte întuneric — cerul negru şi o ploaie necontenită, care cădea în rafale, făceau cu neputinţă să conduci maşina fără a folosi farurile. În timp ce intram în tunel, un camion mare de culoare cafeniu-deschis lua în vi-

teză curba pe partea cealaltă. Curba era atît de abruptă, încît farurile lui nu m-au mai prevenit. Tunelul era scurt şi strîmt, atît cît să treacă două maşini, şi mai înainte de a-mi da seama, camionul era în faţa mea, depăşind partea mea de drum cu roţile lui mari dinainte.

Am apăsat pe frînă. Chiar la zece mile pe oră maşina mea derapă, mai întîi spre camion, iar apoi, în timp ce smuceam volanul, spre zid. Acolo se opri. Camionul coti cu greutate pe alături, îmi zgîrie bara din faţă şi trecu prin tunel la cîţiva centimetri de mine. Văzui faţa încordată a tînărului şofer, ţinînd între fălci o bucată compactă de tutun de mestecat, şi cu ochii aţintiţi asupra drumului. Mi-am spus, ţin minte, că speram să-nghită tutunul şi să se înece cu el.

Mi-am pornit maşina, vîrînd-o în viteza întîi. Numai atunci am văzut, pentru prima dată, că în faţa maşinii mele cam la o jumătate de metru distanţă de roata din stînga stătea un om. Am fost complet zăpăcit văzîndu-l acolo.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! am spus.

La început mi-a trecut prin minte că omul intrase în tunel după ce maşina mea se oprise. Eram convins că mai înainte nu fusese acolo. Apoi am observat că stătea în picioare, cu faţa întoarsă spre mine din profil, ca şi cum ar fi făcut gestul unui amator de a călători cu autostopul. Dacă ar fi intrat în tunel, ar fi fost acum în faţa mea, şi n-ar fi stat într-o parte, privind la zidul opus. Era vădit că de-abia scăpasem să nu-l calc şi era clar că el nu-şi dădea seama. Nici măcar nu-şi dădea seama că sînt acolo.

Mă trecură răcorile. Îmi închipuiam un om zdrobit sub roată, iar eu în maşină conştient de a-l fi călcat. L-am strigat :

— Hei !

Nu-mi răspunse. L-am strigat mai tare. Nici măcar nu întoarse capul. Stătea acolo, nemişcat, cu mîna ridicată în aer şi cu degetul mare tras în afară. Mi se făcu frică. Era ca într-o povestire de Bierce [1], în care fantoma unui om apare din senin pentru a-şi lua în primire locul ei singuratic pe un drum întunecat de ţară.

Claxonul meu e bun, puternic şi răguşit şi mi-am dat seama că tunelul o să-i dubleze sunetele: Am plesnit cu mîna pe acel mic buton negru şi-am apăsat pe el cît am putut de tare. Omul urma fie să tresară, fie să dovedească că-i o fantomă.

Ei bine, nu era o fantomă — dar pe de altă parte nici nu tresări. Şi nu fiindcă era surd. Auzise foarte bine claxonul.

Semăna cu un om cufundat într-un somn adînc. Claxonul păru să-l trezească numai treptat, ca şi cum întreaga lui conştiinţă ar fi fost prăbuşită undeva, într-o prăpastie adîncă dinlăuntrul lui. Întoarse capul încet şi mă privi. Era un om voinic, cam la treizeci şi cinci de ani, cu trăsături aspre — o figură comună, cu un nas mare şi cărnos şi o gură largă. Figura nu spunea multe. Nu reflecta bunătate sau brutalitate, fără a fi însă inteligentă sau stupidă. Era doar figura unui om voinic, bătut de ploaie, şi privindu-mă cu nişte ochi care păreau smălţuiţi pe deasupra. Cu excepţia ochilor, vezi astfel de figuri coborînd în mine la ora şase dimineaţa sau ieşind dintr-o oţelărie sau de la furnale, acolo unde munca e grea. Nu puteam pricepe de unde provenea smalţul ochilor. Nu era zgîiala sticloasă a unui beţiv, sau para sălbatică şi demenţială pe care am văzut-o odată în privirea unei femei, cuprinsă

[1] *Ambrose Bierce* (1842—1914), scriitor american, autor de povestiri fantastice.

de un acces de isterie. Nu mă puteam gîndi decît la un om pe care-l cunoscusem odinioară şi care murise de cancer. Ochii lui, în ultimele zile de viaţă, se acoperiră cu un smalţ opac, cu o expresie pierdută şi absentă, ca şi cum în spatele acelui văl mat şi exterior se afla cursul tainic al unor întîmplări din trecut, asupra cărora i se concentrase mintea. Era aceeaşi privire ca a omului de pe şosea.

Cînd, în cele din urmă, auzi claxonul meu, omul ocoli foarte atent botul maşinii şi veni spre uşa din stînga. Mă aşteptam ca cel puţin să se dovedească surprins c-a dat peste o maşină atît de primejdios apropiată de el. Dar nu văzui nici un fel de emoţie. Merse încet, atent, de parcă m-ar fi aşteptat, iar apoi îşi lăsă capul în jos pentru a se uita sub capota maşinii.

— Poţi să mă iei cu dumneata, prietene? mă întrebă el.

I-am văzut dinţii mari şi ca de cal, tociţi şi acoperiţi cu pete cafenii de tutun. Vocea îi era ascuţită şi nazală, avînd tărăgăneala confuză şi ritmică a celor din partea cea mai de sud a Statelor Unite; în Virginia de vest doar puţini dintre orăşeni par să vorbească astfel. Am înţeles că fusese crescut la munte.

M-am uitat la hainele lui — o şapcă veche, o cămaşă de lucru nouă, albastră, pantaloni închişi, toate leoarcă de ploaie. Nu mi-au trădat prea multe despre el.

Probabil că o vreme am fost preocupat de gîndurile mele în privinţa lui, fiindcă mă întrebă iar:

— Mă duc la Weston, spuse el. Mergeţi într-acolo?

Cînd pronunţă aceste cuvinte l-am privit în ochi. Lucirea de smalţ dispăruse, şi acum nu mai era decît o privire obişnuită, cafenie şi umedă.

Nu ştiam ce să-i răspund. De fapt nu voiam să-l iau cu mine — întîmplarea mă tulburase şi doream

să ies din tunel şi să scap şi de el. Dar l-am văzut privindu-mă cu o expresie plină de răbdare şi aproape umilă. Ploaia îi şiroia pe faţă, iar el stătea acolo, cerînd să-l iau cu maşina şi aşteptînd uşor concentrat răspunsul meu. Mi-a fost ruşine să-i spun „nu". În afară de asta, eram curios.

— Suie, i-am spus.

Se aşeză lîngă mine, punîndu-şi în poală un pachet învelit în hîrtie cafenie. Am pornit maşina ca să ieşim din tunel.

De la Gauley la Weston sînt după cîte ştiu eu cam o sută de mile de condus pe munte — unul din cele mai grele parcursuri din cîte cunosc — vreo cinci mile de urcat pînă în vîrful unui deal, cinci mile de coborît. şi apoi un alt deal de suit. Drumul se încolăceşte ca un şarpe în goană, şi pe o bună bucată a lui e mărginit pe de o parte de o stîncă ascuţită, iar pe cealaltă de o prăpastie adîncă de peste o mie de picioare. Ploaia şi bolovanii mici desprinşi de pe coama muntelui şi adunaţi în grămăjoare de-a lungul drumului ne făceau să înaintăm foarte încet. Dar în timpul celor patru ore, dacă nu mai multe, cît a ţinut drumul, nu cred că tovarăşul meu mi-a vorbit mai mult de şase ori.

Am încercat deseori să-l fac să spună ceva. Nu fiindcă n-ar fi vrut să vorbească, ci mai degrabă părea că nu mă aude — ca şi cum de fiecare dată cînd vorbea se cufunda în acea tainică şi adîncă prăpastie dinlăuntrul său. Stătea ca un om aflat sub efectul unei anestezii cu morfină. Conversaţia mea, zdrăngăneala vechii maşini, foşnetul neîncetat al ploii se auzeau toate ca un zbîrnîit îndepărtat — lumea exterioară, lipsită de sens, care nu putea pătrunde prin cochilia în care părea să trăiască el.

De îndată ce-am pornit, l-am întrebat de cîtă vreme se afla în tunel.

— Nu știu, spuse el. Cred că de mult timp.

— De ce stăteai acolo ? Ca să te aperi de ploaie ?

Nu-mi răspunse. L-am întrebat din nou, vorbindu-i foarte tare. Își întoarse capul spre mine.

— Iartă-mă, prietene, spuse el, ai zis ceva ?

— Da, am răspuns eu. Știi că era să dau peste dumneata acolo în tunelul acela ?

— Nuu, spuse el.

Pronunța cuvîntul în acel fel nu prea clar la început, care e specific vorbirii de la munte.

— Nu m-ai auzit cînd am răcnit la dumneata ?

— Nuu. Se opri. Cred că mă gîndeam.

„Și eu cred la fel", mi-am spus.

— Ce s-a întîmplat, ești tare de ureche ? l-am întrebat.

— Nuu, spuse, și-și întoarse capul, privind drumul drept înainte.

M-am ținut scai de el. Nu voiam să-l las să cadă din nou în acea transă. Voiam să-l fac într-un fel sau altul să vorbească.

— Cauți de lucru ?

— Da, domle.

Părea să vorbească cu greutate. Nu era o deficiență a vorbirii, era parcă o piedică în mintea lui, în voința lui de-a vorbi. Ca și cum n-ar fi putut să țină legătura între lumea lui și-a mea. Și totuși, atunci cînd îmi răspunse, vorbi direct și coerent. Nu știam cum să-mi explic acest lucru. La început, cînd se urcase în mașină mă cam speriasem. Acum mă simțeam doar grozav de curios și îmi părea puțin rău.

— Ai vreo meserie ?

Mă bucuram că ajunsesem să-i pun acea întrebare. Afli mai multe despre un om cînd știi în ce domeniu lucrează, și asta întreține și conversația.

— De obicei lucrez în mină, spuse el.

„Acu, mă gîndii eu, legăm o discuție."

Dar tocmai atunci am nimerit pe o porțiune de drum nepavată, unde noroiul era gros, și urmele adînci ale mașinilor erau greu de urmărit. A trebuit să întrerup discuția și să fiu atent la volan. Și cînd am dat iarăși de drumul pavat, îl pierdusem.

Am încercat să-l fac din nou să vorbească. Inutil. Nici măcar nu mă auzea. Atunci, în cele din urmă, tăcerea lui mă rușină. Era un om pierdut undeva în propriul său suflet, cerînd doar să fie lăsat în pace. Am simțit că n-ar fi drept să continui să mă vîr în sufletul lui.

Așa că vreo patru ore am mers în tăcere. Aceste ceasuri îmi părură insuportabile. Nu văzusem niciodată o astfel de înțepeneală la o ființă omenească. Stătea drept pe locul lui în mașină, cu privirea exterioară fixată pe drumul ce se desfășura în față, iar cu privirea interioară oarbă. Nu-și dădea seama că mă aflam în mașină, nu-și dădea de loc seama că și el se afla în mașină, nu simțea ploaia care cădea șiroaie pe el printr-o crăpătură din geamurile laterale. Stătea ca un bloc de piatră dăltuită și nu puteam fi sigur că trăiește decît după respirația lui. Respira din greu.

O singură dată, în acea lungă călătorie, și-a schimbat poziția. Asta s-a petrecut cînd a fost apucat de un acces de tuse. Era o tuse feroce, scurtă și uscată, care-i zdruncina trupul mare din adîncul rărunchilor și-l îndoia ca pe un copil bolnav de tuse convulsivă. Încerca să elimine ceva prin tuse, îi auzeam flegma în piept, dar nu reușea. În pieptul lui răsuna un sunet urît, hîrșit, ca și cum o bucată de metal rece i s-ar fi frecat de stern, iar el scuipa într-una și-și clătina capul.

I-au trebuit aproape trei minute ca să se calmeze. Atunci se întoarse spre mine și-mi spuse :

— Iartă-mă, prietene.

Atît doar. Tăcu din nou.

Mă simţeam îngrozitor. Erau clipe cînd voiam să opresc maşina şi să-i spun să coboare. Inventasem o droaie de scuze valabile pentru a curma călătoria. Dar n-o puteam face. Eram ros de curiozitatea de-a şti ce naiba se petrece cu acest om. Speram că mai înainte de-a ne despărţi, poate chiar în momentul cînd va coborî din maşină, să-mi spună ce păţise, sau altceva ce mi-ar fi putut da un indiciu.

Mă gîndii la tuse şi mă întrebai dacă nu era tuberculos. Mă gîndii la cazurile de boala somnului pe care le văzusem, cît şi la un boxer complet istovit de atîtea lovituri primite. Dar nici unul din aceste exemple nu părea să se potrivească aici. Nimic în fizicul lui nu părea să explice această tăcere cumplită şi tenebroasă, această cufundare interioară puternică şi autotcuprinzătoare.

Ore şi ore în şir de ploaie şi beznă !

La un moment dat am trecut pe lîngă locul unde se depozita gresia dintr-o mină. Ploaia făcea ca suprafaţa gresiei să pară cuprinsă de flăcări, iar petele albastre şi roşii scînteind cu un fel de lucire diabolică pe un deal negru de cărbune atraseră vag atenţia tovarăşului meu. Întoarse capul în acea direcţie, ca să privească ; dar nu spuse nimic şi nici eu n-am vorbit.

Şi iar tăcere şi ploaie ! Cîteodată treceam pe lîngă un loc unde se dădea cărbunele la sită şi simţeam mirosul de fum rece şi trist al ardeziei depozitate acolo, cît şi pe cel al lămpilor de ulei din magherniţele dărăpănate în care trăiau minerii. Apoi reapărea drumul negru şi masa difuză a munţilor.

Am ajuns la Weston pe la ora opt. Eram obosit, îngheţat şi flămînd. Am oprit în faţa unei cafenele şi m-am întors către om :

— Cred c-am sosit, spuse el.

— Da, răspunsei eu.

Eram surprins. Nu mă aşteptasem să-şi dea seama că sosisem. Apoi am făcut o ultimă încercare.

— Vrei să bei cu mine o ceaşcă de cafea ?

— Da, prietene, îţi mulţumesc, spuse el.

Expresia „îţi mulţumesc" îmi spuse multe. Ştiam după felul cum o pronunţase că dorea să bea cafeaua, dar n-avea bani s-o plătească ; că luase oferta mea drept ospitalitate, şi-mi era recunoscător. Eram fericit că-l invitasem

Am intrat în cafenea. Pentru prima oară de cînd îl întîlnisem în tunel părea uman. Nu vorbea, dar nici nu se mai închista. Se aşeză la tejghea şi-şi aşteptă cafeaua. Atunci cînd cafeaua veni, o bău încet, ţinînd ceaşca cu amîndouă mîinile, ca pentru a le încălzi.

Cînd termină, îl întrebai dacă nu voia un sandviş. Se întoarse spre mine şi-mi zîmbi. Era un zîmbet foarte gingaş şi plin de o imensă răbdare. Figura sa mare şi dintr-o bucată părea să se lumineze de acest zîmbet şi să devină înţelegătoare, bună şi prietenoasă.

Zîmbetul mă cutremură tot. Nu mă încălzi, ci îmi făcu rău. Parcă aş fi privit un cadavru care începe să se mişte. Voiam să ţip :

— Dumnezeule, sărmane om !

Apoi îmi vorbi. Pe faţa sa mai dăinuia acel zîmbet şi i-am văzut dinţii mari, ca de cal, pătaţi de tutun.

— Aţi fost foarte bun cu mine, şi eu îmi dau seama de asta.

— Nu-i nimic, am mormăit eu.

Continua să mă privească. Ştiam c-avea de gînd să mai spună ceva şi mi-era teamă.

— Vreţi să-mi faceţi un hatîr ?

— Da, am spus eu.

Vorbea încet :

— Am aici o scrisoare pe care-am scris-o nevestei mele, şi eu nu scriu prea bine. Vreţi să fiţi atît de bun şi s-o scrieţi din nou pentru mine, aşa ca să arate ca lumea ?

— Da, i-am spus eu. Aş fi încîntat.

— Îmi dau seama că ştiţi să scrieţi cu adevărat bine, spuse el şi zîmbi.

— Da.

Îşi desfăcu cămaşa albastră. Sub tricoul de lînă groasă se găsea o hîrtie prinsă cu un ac de siguranţă. Mi-o înmînă. Era umedă şi caldă, şi din ea răzbătea mirosul jilav de stofă udă, cît şi acela uşor acru al pielii sale.

I-am cerut omului de la tejghea o foaie de hîrtie. Îmi aduse una. Iată scrisoarea pe care am copiat-o. Am pus-o pe hîrtie cu propriile sale cuvinte :

„Draga mea soţie...

Îţi scriu această scrisoare pentru a-ţi spune ceva ce nu ţi-am spus înainte de-a pleca de-acasă. Motivul pentru care nu pot găsi de lucru la mină, după cum ţi-am spus, e că munca s-a încetinit. Dar nu-i aşa.

Asta-i de pe vremea cînd mina era închisă şi-am muncit în tunelul aproape de podul Gauley, unde compania dirijează cursul rîului înăuntrul muntelui. Supraveghetorii de la mină spun că n-o să angajeze pe nimeni care a lucrat în tunelul ăla.

Asta venea numai de la stînca pe care trebuia cu toţii să o găurim. Stînca era silicoasă şi era mai tot stîncoasă. Pulberea asta stîncoasă a pătruns în plămînii tuturor oamenilor care au muncit în tunelul ăla atunci cînd respirau. Şi asta ne-a îmbolnăvit pe toţi. Doctorul mi-a scris asta pe hîrtie. E silicoză. Asta face

ca plămînii să devină ca o crustă, iar apoi opreşte răsuflarea.

Fiindcă casa noastră este destul de departe de oraş, tu n-ai auzit de Tom Prescott şi de Hansy Mc Culloh, care au murit acum două zile. Dar eu am auzit şi m-am dus la doctor.

Doctorul zice că am aceeaşi boală ca Tom Prescott şi că d-asta tuşesc cîteodată. Plămînii mei se fac ca o crustă. Sînt mai mult de o sută de oameni cu boala asta mortală, căpătată în tunel. E o pacoste îngrozitoare fiindcă zice doctorul că n-ar fi aşa dacă compania ne-ar fi dat măşti şi-ar fi pus în tunel un sistem de ventilaţie.

Aşa că eu plec, fiindcă doctorul zice c-am să mor peste vreo patru luni.

Îmi fac socoteala că poate mai găsesc ceva de lucru în alte părţi. Am să-ţi trimit toţi banii, cît mai pot munci.

Nu vreau să fiu o povară pe capul vostru acasă. D-asta m-am dus.

Cred că atunci cînd nu mai primeşti ştiri de la mine, ar trebui să te duci la bunica ta, sus la munte, la Kilney Run. Poţi să stai acolo, şi ea o să aibă grijă de tine şi de ăla mic.

Sper că o să-ţi meargă bine, şi să-l fereşti pe ăla mic de lucru în mină. Nu-l lăsa să lucreze acolo.

Nu fi prea aspră cu mine fiindcă am plecat şi să nu-ţi pară rău. Dar cînd ăla mic o să crească mare să-i povesteşti ce mi-a făcut compania.

Cred că după o vreme ar trebui să încerci să-ţi găseşti un alt bărbat. Eşti încă o femeie tînără.

Soţul tău care te iubeşte,
Jack Pitchett"

I-am întins copia scrisorii lui şi şi-a recitit-o. I-a luat multă vreme. În cele din urmă a împăturit-o şi-a

prins-o cu un ac sub flanel. Figura sa mare și dintr-o bucată era bună și blîndă.

— Îți mulțumesc, prietene, spuse el. Apoi, foarte încet, cu capul atîrnat nițel într-o parte: Îmi pare rău c-am dat de bucluc. Soția mea era o femeie bună. Se opri. Iar apoi, ca și cînd ar fi vorbit cu sine însuși, atît de încet că de-abia îl puteam auzi: Mă simt grozav de rău.

Cînd spuse asta, l-am privit în față. Viața se scurgea lent din privirea lui. Părea că se retrage și se cufundă în orbite, ca flacăra unei candele ce pîlpîie în noapte. Peste pupile se așează acel smalț opac. Îl pierdusem. Se strînse adînc înlăuntrul său, în închistarea sa dureroasă și întunecată.

Asta era totul. Stăteam împreună. Simțeam în mine doar o emoție mută, milă și dragoste pentru el, și o ură rece și adîncă pentru ceea ce-l ucisese.

Deodată se ridică. Nu spuse nimic. Și nici eu. I-am văzut spinarea lată și voinică în cămașa albastră de lucru, în timp ce stătea lîngă ușă. Apoi a ieșit în beznă și în ploaie.

MERIDEL LE SUEUR

Multe din nuvelele și povestirile lui Meridel Le Sueur au apărut în presa de stînga din Statele Unite, iar mai tîrziu în diverse antologii.

În anul 1940 cele mai reprezentative creații ale sale au fost adunate în volumul Salut primăverii (Salute to Spring), *din care face parte și nuvela cu același nume.*

SALUT PRIMĂVERII

Lui Mary Cotter

Închise aparatul de radio, care pîrîia deoarece bateria era pe sfîrșite. „Vreau alte știri, Doamne, vreau s-aud alte știri", își spuse ea cu voce tare și, în timp ce intra în bucătărie cu biberonul copilului, se gîndi: „Temperatura i-a mai scăzut, și vrea să țină singură biberonul", și privi dealurile înconjurate de cîmpii, dealurile iernite, acoperite cu zăpadă, din care se înălțau pomișori negri, asemănători crucii lui Cristos.

Pe calendarul de deasupra sobei se putea citi: „martie", iar dedesubt se afla fotografia unui copilaș durduliu și gol. Întinse mîna, smulse calendarul, rupse în două fotografia copilașului durduliu și în timp ce răscolea jarul, o zvîrli înăuntru.

Jim spuse: „De ce-ai făcut asta?" Ea tresări. Îl știuse așezat în colțul bucătăriei uitîndu-se la zăpada care se topea pe cîmpii și gîndindu-se cum să facă rost de semințe. De ce ședea în colț ca o babă, adresîndu-i-se din întunericul rece?

Jim o privi cum potrivește biberonul. Era o femeie atît de mititică! La început, micimea ei îi păruse ciudată și minunată, dar acum i se părea amenințătoare. Departe, în josul drumului, își văzu copiii, pe Michael și pe Ruth, venind acasă de la școală, printre stejarii negri și iernatici. Acum se duceau la școală numai dimineața. Le trebuia o jumătate de oră ca să urce drumul, și-i vedea cînd sus, cînd jos, pe serpentinele Șoselei Patruzeci, care se înălța neagră, curățată de zăpadă pe vîrfuri și pe pante. Încă o săptămînă, și dacă ieșea soarele, o să vină vremea să semene

— E mai bine? întrebă ei, și-și dădu seama că vocea îi suna neplăcut din cauza sentimentului de vinovăție al unuia față de celălalt.

Ea n-ar fi vrut să-i răspundă.

— Nu știu, spuse ea scoțînd biberonul din ibricul cu apă și storcînd din vîrful lui cîteva picături de lapte ca să vadă dacă nu-i prea fierbinte. Nu voia să-i vorbească. Era supărată fiindcă zăcea acolo, și el știa asta. Ieși din cameră, iar el se uită pe geam.

Dădu biberonul copilului bolnav, iar copilul sugse fără vlagă, cu ochii întredeschiși. Îi atinse palma deschisă, și degetele mici se închiseră

Îi ascultase [illegible] iar acum, în timp ce copilul o privea cu ochii între-

deschişi, cu voluptate, ca şi cînd n-ar mai fi trebuit să lupte, liniştea o sperie. Mary vedea prin geam dealurile şi pe ceilalţi copii ai ei urcînd costişa şi îndreptîndu-se spre casă, spre hrană, spre ea — şapca roşie a lui Michael ridicîndu-se pe vîrful dîlmei şi dispărînd apoi, de parcă s-ar fi înecat. Luă în braţe sugaciul şi-l ţinu, cu senzaţia c-o ameninţă vîrfurile tălăzuite; simţea tăcerea apăsătoare a casei şi a cîmpiilor înzăpezite, tăcerea care ţinea de zile întregi. Cînd or să ajungă acasă, copiii or să ceară de mîncare şi n-avea decît pîine înmuiată în lapte. Ultimii cartofi îi folosise la supa de aseară, iar Jim stătea ca un nătărău în bucătărie, ziua în amiazamare, fără un şfanţ ca să cumpere seminţe. Era înnebunitor să ştii că se apropie vremea semănatului şi n-ai seminţe.

O să găsească ea ceva, o să pună ceva la fiert; or să aibă de mîncare. Capul copilului alunecă puţin pe spate, şi ochii întredeschişi lăsară să i se vadă pupilele, ca şi cum ar fi privit-o, şi ea începu să-i frece trupul micuţ sperînd să-i insufle propria ei voinţă. Femeia era suptă la faţă şi avea trăsături energice; se născuse în Ţara Galilor şi era înzestrată cu o voinţă puternică. O să reuşească; nimic n-o va opri; voinţa ei de oţel o ajutase să înfrunte multe greutăţi în anii de la căsătorie; ca şi cum ai fi pus o vrabie să facă toate aceste treburi grele, ca îngrijitul a trei copii, căratul apei, coptul pîinii, mulsul vacilor; o puteai vedea robotind prin curte, de cum se lăsa întunericul şi copii se culcaseră, uitîndu-se după ouă, zburînd grăbită, ca o vrabie de la un cuib la altul, căutînd pe sub scînduri, de parcă nu s-ar mai fi putut opri, sau n-ar mai fi încercat-o oboseala, sau desperarea, iar oasele ei subţiri ca nişte sîrme ar fi fost făcute din oţel. Copilaşii erau atît de durdu-

lii şi asta îi plăcea atît de mult; numai de n-ar fi fost atîta muncă! Îşi iubea copiii la nebunie.

Frecă mădularele subţiri ale copilului şi pieptul slab şi apucă într-o mînă labele micuţe ale picioruşelor lui. Îi ridică un picioruş şi-l duse la buzele ei, vîrî degetele reci în gură şi suflă peste ele. Se aplecă şi-şi trimise răsuflarea peste copil, dar îşi dădu seama că era de prisos, copilul nu avea putere, nu mîncase destul. Îşi desfăcu şalul şi înfăşură copilul cu el, ţinîndu-l aproape de corpul ei: „Dacă o să trăiască pînă la primăvară, o să fie foarte bine, o să avem de mîncare, au să fie morcovi, roşii: am să le sădesc chiar eu".

Copiii intrară în casă strigînd: „mamă!" şi asta însemna că le era foame. Aşeză la loc copilul în leagăn şi buzele lui îi zîmbiră ciudat, ca şi cînd ar fi fost foarte bătrîn şi ar fi înţeles ceva.

Dădu copiilor pîine uscată, iar ei păreau tăcuţi şi gravi, ca şi cum ar fi ştiut că ăsta era ultimul rest de hrană. Mîncară, uitîndu-se în colţ la tatăl lor, pînă cînd acesta se sculă, îşi puse haina şi ieşi.

Fiecare mişcare a lui îi înfigea un cuţit în inimă. Îi simţea prezenţa cu o mare intensitate — stătuseră doar închişi laolaltă în casă de atîta vreme, de la seceriş — trupul său lung şi subţirel, faţa sa brunetă bronzată de soare, avînd pe gît şi pe fălci paloarea iernii şi urma razelor soarelui de vară. Da, simţea un cuţit în inimă, iar fiecare gest al lui îi învîrtea acest cuţit în rană.

— Unde te duci? îi strigă ea din uşă, iar el o luă în jos, spre hambar. Femeia îşi aruncă şalul pe cap. Copiii o pîndeau. Alergă după el, ţinîndu-se pe urma lui, şi strigînd: — Unde te duci, Jim?

— Mă duc la oraş, îi răspunse el, îndreptîndu-se grăbit spre hambar, iar ea se luă după el, fugind prin noroi pentru a ţine pasul cu paşii lui mari.

— La oraş, strigă ea. Vin şi eu.

Îl trase de haină.

— Nu, spuse el, mai bine stai acasă, poate are nevoie copilul de tine.

— Se simte mai bine, îi strigă ea. Trebuie să plec de prin locurile astea. Trebuie să plec şi eu.

El se opri lîngă pompa de apă şi se uită la ea, cum stătea acolo jos în vînt, gata să se repeadă la el ca o găină neagră, cu ochii aruncînd săgeţi, cu trupul ei firav şi nervos, contractat, bătut de vînt şi plin de acea energie şi voinţă care-i plăcuseră întotdeauna. Rînji la ea.

— Foarte bine, spuse el, o să ne oprim pe drum şi-o să-i spunem lui Janey să vină şi să stea cu copiii. Am de gînd să plec chiar acum.

Ea se întoarse şi-o luă la fugă prin vînt spre casă.

Lui Jim îi trebui mult timp ca să pună în mişcare rabla aceea bătrînă. N-o mai folosiseră toată iarna şi păstraseră cele patru galoane de benzină încă din septembrie. Îl privea de la geam împreună cu copiii cum dădea la manivelă. Cînd rabla începu să se zgîlţîie, sărută feţele ridicate ale copiilor şi ieşi în goană. Văzu la geam feţele lor turtite, făcînd semn cu mîna, şi ea le răspunse pînă cînd, împreună cu Jim, dădură cotul drumului.

Era minunat să vezi alte ţinuturi, să ieşi din priveliştea închisă de dealuri ce se zărea de la fiecare geam ca un ocean îngheţat. Ştia că Jim nu voia să-i spună de ce se duce la oraş, dar citise o scrisoare, şi era ceva în legătură cu o întrunire ce se ţinea la cazarma pompierilor, în privinţa unor împrumuturi de seminţe ; îşi dădu seama că acolo mergea, mai ales după ce trecură pe lîngă alţi fermieri în drum spre oraş. Ştia la ce se gîndea el. Nu era nevoie să-i spună. Îi simţea ochii privind regiunea, calculînd

sămînța, îngrășămintele, varul necesar. De-a lungul drumului se înșiruiau stîlpii gardurilor.

Își pusese pălăria ei de zile mari și se simțea elegantă fiindcă mergea cu mașina la oraș. Nu-i trebuiau multe ca să se simtă bine. Viața pulsa în ea plină de strălucire și de forță, iar sîngele i se înfierbînta repede pentru orice.

Merseră printre dîmburile masive pe care le cunoștea din copilărie, și Jim nu scoase o vorbă, iar în cele din urmă spuse :

— Cum o s-o ducem pînă la primăvară ? Dacă n-ar fi condus mașina n-ar fi spus asta. Cum o s-o scoatem la capăt ?

Simți o ușurare ; pentru prima dată îi vorbise de această problemă.

— Păi, Jim, firește c-o s-o scoatem la capăt pînă la primăvară. Ce te-a apucat. Păi, sigur, n-am scos-o noi totdeauna la capăt ? S-a întîmplat vreodată să n-apucăm primăvara ? Cine se plînge ? Nu sînt eu aceea. Ei bine, ieșim noi la capăt, da, domle. Am de gînd să iau la spatele mașinii cei trei saci de grîu pe care i-a refuzat bătrînul Dahl. Am de gînd să fac rost chiar azi de niște bani, de-un sac de făină, și de ceva credit. Am de gînd să pun mîna neapărat și pe ceva mîncare. Ce dracu, e o adevărată rușine, o rușine strigătoare la cer, am trăit doar ani de zile în orașul ăsta, aici ni s-au născut copiii, aici am tras totul, și să nu mai putem obține credit. E strigător la cer, nu alta ; pe legea mea.

— Vremuri grele, spuse el.

— Vremuri grele, strigă ea. N-au fost întotdeauna vremuri grele pentru noi, ca și pentru cei de mai înainte ? S-a dat vreodată cineva bătut ?

— Să se dea bătut ?

Ea rîse trist.

— Dacă asta vrei să spui. Vremurile grele nu s-au terminat, şi nici noi nu ne-am dat bătuţi.

El se simţea mai bine. O privi cu colţul ochiului. Purta pe cap pălăria ei nostimă şi veche, pe care o avea din luna lor de miere — părul negru îi era adunat strîns la spate; avea un nas foarte delicat şi subţire; ce naiba, n-arăta bătrînă; era ca o găină cocoţată pe un gard; mai avea încă destulă energie în ea. Se simţi mai bine, îşi scoase tutunul şi rîse.

— Băbuţo, spuse el, eşti încă plină de viaţă.

— Jim, strigă ea, roşind. Ţi-am spus...

El rîse şi scuipă cu precizie printre perdeluţele de la geam.

În orăşel, strada era plină de oameni care se îndreptau spre cazarma pompierilor. Ei bine, domnule, avusese dreptate: asta era, o adunare în legătură cu împrumuturile de seminţe care erau datorate. Îi zîmbi, şi Jim se uită în altă parte. Se opriră în faţa berăriei lui May, ea coborî şi-şi netezi paltonul vechi, uitîndu-se ca să vadă cine mai era prin oraş. Ai fi zis că-i sîmbătă. Da, domle, se adunau ca să vadă cum se puteau obţine alte seminţe. Pe cealaltă parte a străzii o zări pe Sadie Melthers intrînd în băcănie. Jim spuse ceva care aducea cu un mormăit şi o luă pe stradă, cu aerul că nu se duce la întrunirea de la cazarma pompierilor, iar ea trecu iute strada.

Soarele era în înaltul cerului şi toată lumea mergea pe străduţa principală, în plină lumină. Acolo unde zăpada se topea încă, dădeai de băltoace. Marea uzină Moline era închisă. Nu mai mergea nici un motor. Oamenii se strîngeau încet la cazarma pompierilor, încercînd să-şi convingă nevestele să nu-i urmeze. Toate femeile se uitau pe ferestrele magazinelor ca să vadă ce-au de gînd bărbaţii lor.

Mary vorbi cu Sadie, ai cărei copii fuseseră bolnavi, şi amîndouă se uitau tot timpul la bărbaţii care mergeau pe stradă îndreptîndu-se spre cazarma pompierilor, iar Mary intră în magazin, privind conservele, făina, zarzavaturile proaspete. Nu luă pe credit ; se gîndi să aştepte pînă se termină întrunirea. Vorbi cu mai multe femei, care se uitau la zarzavaturile proaspete, fără să cumpere ceva. Apoi ieşi, merse pe stradă şi intră în cazarma pompierilor, unde se aşeză. Nu se aflau multe femei. Se temuseră să vină. Bărbaţii o priviră cu toţii şi se simţi speriată.

Ole Hanson stătea la tribună şi spunea :

— Avem experienţa amară a vieţii zilnice ; o simţim pe pielea noastră în fiecare zi. Va trebui să-ncepem s-o cunoaştem. Va trebui să începem să facem un pas înainte.

Probabil că vorbea de mult timp. Buzele şi fruntea i se brobonaseră de sudoare. Se opri, rămase nemişcat, iar apoi se îndreptă încet spre locul său, ştergîndu-şi fruntea zbîrcită.

Stătea aplecată înainte, ca şi cînd ar fi mînat un cal care o luase la fugă. Auzea tot ce spuneau ei, în timp ce, unul după altul, oamenii se ridicau pentru a aduce mărturie cît de mult doreau şi cum erau gata să plătească împrumuturile de seminţe datorate în timpul lungii secete ; dar dacă ar face aşa, n-ar mai putea să însămînţeze pămîntul în primăvara aceasta. Ea îi auzea : cum le muriseră mieii timpurii în timpul secetei, cum le muriseră porcii anul trecut. Nutreţul era neîndestulător. Scăldaţi în sudoare după atîta discuţie, oamenii aduceau dovezi. Era greu de vorbit acum. O stenografă, o fată drăguţă venită de la oraş, punea pe hîrtie tot ce spuneau ei. Era neplăcut să noteze în cuvinte scurte întreaga suferinţă — grea şi apăsătoare. Preşedintele spuse că presiunile

exercitate de agenții bancari însărcinați cu strîngerea datoriilor nu veneau din partea guvernului care deținea împrumuturile, că nimeni nu pricepea ce se petrece, și că de-asta se aflau astăzi aici.

Așa-i, și ea clătina afirmativ din cap la ce spuneau ei. Nu și-ar fi dat seama că știa toate astea, dar acum cînd le auzea, recunoștea cît de bine se potriveau cuvintele cu cele întîmplate. Vremea aratului fusese anul ăsta mult mai puțin prielnică decît anul trecut : moarte și pierderi grele. Așa-i, dădu ea afirmativ din cap, așa-i, așa-i.

Un profesor universitar se ridică să vorbească. Era un bărbat palid, cu un cap lung, iar ceea ce spunea el era foarte trist. Ea se împotrivi cuvintelor lui. Profesorul părea și el trist, și capul său alb îi atîrna pe tulpina firavă a trupului. Privi la oamenii din jurul ei, asemănători mașinilor zgîriate și stricate de prin ogrăzile lor. „Cunosc metoda, se gîndi ea ; fac experiențe cu semințe de cereale ca să vadă cum încolțesc. Poți experimenta și cu un om. Oamenii cu studii, se gîndi ea, au cîteodată o slabă forță de creație ; nu cred în nimic. Nu-s buni de nimic pentru răsadul de mîine. E de prisos să-i privești" ; așa că încetă să-l mai asculte pe profesor. Nu mai auzea un cuvînt din ce spunea el.

Iar apoi roși ; asudase și își strîngea pumnii. Jim înaintă spre tribună pregătindu-se să vorbească. Stătea acolo uitîndu-se la podea. Mîinile îi atîrnau, prea lungi ca să poată vreodată să și le acopere cu ceva. Oamenii îl priveau cu toții. Păru că trece multă vreme pînă începu să vorbească. Cînd porni, tresăriră cu toții. De afară se auzi claxonul unei mașini, zgomotul făcut de copitele cailor și de fierarul care potcovea în clădirea de alături.

Iată ce spuse :

— Fiecare are un șireang în jurul gîtului. Nu

puteţi vedea ştreangul în această după-amiază, dar el există totuşi. Orice-am face, ştreangul există ; ne vînturăm în fiecare clipă cu un ştreang în jurul gîtului.

Cred în constituţie, spuse Jim. Cred în America. Ea îl privi cu alţi ochi. Cînd el spuse asta, sîngele îi năvăli în faţă. Era un vorbitor priceput. Eşti un om, spuse el ; ai caracteristicile unui om ; ai drepturi şi ai copii. Noi vrem să facem ceea ce e drept. Dorim să ne plătim datoriile. Noi ne plătim totdeauna datoriile. Nu noi sîntem aceia care nu ne plătim datoriile, fraţilor. Nu-i adevărat că vrem să scăpăm ca să nu plătim împrumuturile de seminţe ; asta nu ar fi cîtuşi de puţin corect. Nu, domnule. Nu putem să plătim, fraţilor. Nu putem să plătim. Am luat mîncarea de la gura copiilor noştri ca să achităm ceea ce am plătit pînă acum, şi asta-i un lucru pe care nu-l poate contesta nimeni.

Oamenii bătură mulţumiţi din palme că ascultaseră pe cineva care ştia să vorbească. Jim îşi şterse mîinile de batistă şi continuă :

— Dacă plătim acum datoriile de seminţe, pe care le-am contractat după şapte ani de secetă, n-o să mai putem însămînţa de loc grîu în primăvara asta. Acum e vremea însămînţărilor şi nimeni n-are seminţe de însămînţat. Iar aceşti agenţi bancari fac ei ce fac şi, dacă-ţi duci fînul în hambar ca nutreţ la vacă, nu se poate să nu dai sub căpiţă de un blestemat de agent.

Oamenii rîseră, iar el continuă rînjind :

— Da, domle, nu poţi să ridici un snop fără să nu răsară de dedesubt un agent. An de an e din ce în ce mai rău ; la dracu, se isprăveşte cu noi cum s-a isprăvit şi cu restul, dacă mai aşteptăm. În 1934 recolta a fost jalnică. Am secerat de pe 115 acri şi-am însilozat şi m-am pomenit cu un

siloz plin de pălămidă. Toamna am încercat s-o scot la capăt făcînd un împrumut de semințe și-am fost refuzat, căci nu am fost în stare să obțin renunțarea provizorie a băncii la sumele pe care i le datoram. Pe vremea aia aveam 57 de capete de vite și-am rugat Banca fondului federal să nu mă dea în judecată, și mi-a promis c-o să mă lase în pace. Le-am spus că nu bătusem pe nimeni, și în urma petiției mele atît Banca fondului federal, cît și delegatul băncii au promis c-au să mă lase în pace.

De astă dată pricepea mai bine. Știa acum cît îi venea de greu să spună asta. Nici chiar ei nu-i spusese vreodată. Nu avusese idee de ce se petrecuse. Fusese doar martoră.

El continuă domol :

— O săptămînă mai tîrziu, șeriful mi-a întocmit actele ca să apar peste douăzeci de zile în fața Curții de judecată, în fața lor, și m-au judecat. Cînd a venit vremea împrumuturilor de cereale n-am putut obține renunțarea la pretențiile băncii. A trebuit s-o scot la capăt cu douăzeci și cinci de dolari pe lună și-a trebuit să împușc treisprezece porci, iar în iarna aia am pierdut opt capete de vite. Iar în primăvară și în vară, cînd a început să crească iarba alfalfa [1], am mai pierdut trei cai. Cînd le-am tăiat burta, la trei zile după ce muriseră, am găsit acolo cocoloașe de alfalfa. Acum am o fetiță care-i tare bolnavă.

Mary simți cum o trece un junghi, ca și cum ar fi uitat de copil.

— Acum trebuie să întreprindem ceva. Trebuie să începem să pășim înainte. Aceste lucruri trebuiesc cunoscute.

[1] Un fel de iută originară din Algeria, folosită pentru confecționarea covoarelor.

Jim se opri și rămase nemișcat, iar ea se sperie și încercă să-i facă semn să ia loc lîngă dînsa ; președintele spuse că după părerea lui ar trebui numit un comitet care să preia cele notate de stenografă și să se îngrijească ca ele să parvină la autoritățile cuvenite, așa că va trebui luată pe loc o hotărîre, și anume :

— O însărcinez pe Mary, soția lui Jim, pentru că trebuie să fie și o femeie în acest comitet, și toată lumea zîmbi, iar ea își simți întreaga-i energie, simți că lumea întreagă-i aparține, ca și cum totul ar fi fost înlăuntrul ei, energia, credința, înțelepciunea.

Se sculă în picioare. Văzură o femeie micuță, brunetă, din Țara Galilor, cu pălăria pusă brambura pe cap, slăbănoagă ca un pui de găină, dar puternică în mînia și înflăcărarea ei...

— M-am ridicat să vorbesc, vreau să spun... cred că femeile ar trebui să fie aici, din cauză că e important ca femeile să fie aici. Noi cunoaștem aceste lucruri și suferim zilnic din cauza lor. Vreau să zic că noi le cunoaștem, și în fiecare an, cînd ajungem în primăvară, gata să mai trăim un an, sîntem totuși surprinse. Mai trăim un an, ne spunem noi, ne numărăm copiii, și în fiecare an sîntem puțin altfel din cauza a ceea ce ni s-a întîmplat. Sînt șapte ani de cînd țin lucrurile astea, întocmai ca în Biblie. N-au să se sfîrșească niciodată. N-au să se sfîrșească niciodată. Copiii au mai crescut oleacă ; mai faci unu. — iată ceva în care nu există criză ; nu ducem lipsă ! Trăim încă ; trăim cu toții ! Cred și eu. Îți vine să cînți aleluia ! Așa că asta m-am ridicat să spun. N-am tăcut niciodată parte dintr-un comitet, dar am să încep acum.

Urmară aplauze furtunoase. Surprinsă și fericită, ea se așează jos. Ole Hanson se ridică și spuse că

a fost o cuvîntare bună și c-ar trebui să se afle mai multe femei acolo, iar el spera c-or să stea cot la cot și-au să iasă de-aici la braț, și spera că jumătate din numărul participanților vor fi femei.

Cazarma pompierilor se zgudui și tremură de hohotele de rîs ; întrunirea se încheie pe ziua aceea, iar secretara cea drăguță coborî în goană prin mijlocul sălii, își puse mîna pe brațul lui Mary și o întrebă cînd o să vină ca participantă la comitet și-i spuse că puteau obține cu toții hîrtiile oficiale, iar Mary se uită la Jim și spuse că mîine, iar Jim dădu aprobativ din cap, îi apucă brațul, o trase aproape de el, și ieșiră amîndoi discutînd, zîmbind și salutînd, în timp ce toată lumea era înfierbîntată și vorbea mai mult ca de obicei.

Se suiră în mașină și o luară spre siloz. Își puse mîna pe brațul lui Jim și-i spuse :

— De data asta merg eu. Se dădu jos, intră în biroul domnului Dahl și-i spuse : Am în mașină trei saci de grăunțe, și trebuie să fac rost de ceva pentru familia mea.

El spuse :

— Îmi pare rău, da nu-i poți vinde așa, afară doar dacă dai un sac la moară.

— Foarte bine, spuse ea, îmi plătești pentru doi. Ascultă, trebuie, pricepi ? Trebuie să fac rost de bani, și dumneata va trebui să mă ajuți, altfel comitetul o să ia măsuri.

— Ce comitet mai e și ăsta ? spuse domnul Dahl.

— Comitetul pentru împrumuturile de semințe, spuse ea, făcînd pe grozava.

— Nu te înfierbînta, Mary, spuse Dahl.

Mary spuse :

— Să zicem c-ai patru guri de hrănit, că vine seara și n-ai nimic în ladă, nimic în raft, nimic în cămară, nimic nicăieri.

— Aha, spuse el, am înțeles, cred că te pot ajuta.

— Perfect, spuse ea, ajută-mă.

Iar el o ajută.

Merseră apoi cu mașina la magazin, și cumpără un sac de făină, și pierdu ceva la prețul grîului ei. Se simțea plină de amărăciune, dar și triumfătoare, și-i spuse lui Jim :

— Mînă pînă la fondul de ajutorare, vreau să pun mîna și pe niște fîn. El o privi și conduse mașina la fondul de ajutorare. Ea intră și-i spuse fetei de acolo : Poți să-mi dai niște paie ca să doarmă pe ele vitele noastre ? Iar fata îi spuse că le era foarte greu să obțină niște paie pentru animale. Mary îi spuse : Ai muls vreodată o vacă ?

— Nu, spuse fata.

— Aha, spuse Mary, atunci nu știi nici unde are ugerul. Închipuie-ți că ne spălăm pe mîini în bălegar, și pe urmă mulgem vaca, și ăsta-i laptele pe care-l bem dumneata și cu mine. Fac parte acum din comitet, spuse ea, și vreau niște paie pentru pus pe jos la vite. Fata spuse :

— Am înțeles, am să fac ce pot.

— Vin mîine, spuse Mary, și am nevoie atunci de el. Am să-l iau mîine. Vin ca să iau parte la comitet.

Și Mary ieși.

Goniră cu mașina printre dealurile înghețate. Se lăsase înserarea, și pe locurile din spate aveau masa de seară. Mary avea chef de vorbă. Înaintară prin urcușurile și coborîșurile înghețate ale dealurilor, prin desișurile întunecate, iar ea se simți cuprinsă de o energie cumplită. Îi venea să cînte, să strige, să spună mai multe cuvinte decît avea obiceiul toată după-amiaza. La ce folosea tăcerea, cît și

faptul că fiecare om stătea la ferma lui, tăcut ca o broască țestoasă ?

— Îți dai seama, spuse ea, stînd aproape de coapsa lungă a lui Jim, asta nu se sfîrșește niciodată.

Îi venea să plîngă. „Mai multă viață, mai multă viață, să destrămăm aceste îngrozitoare tăceri de moarte, această suferință. Sîntem puternici, dorea ea să strige. Se strînse lîngă el — sîntem puternici. Nimeni nu se compară cu noi. Sîntem tari și puternici." Începu să rîdă.

— La dracu, ce-i așa de nostim ? Să mor dacă nu ești cea mai țicnită femeie din lume.

— Toți acei care au murit în iarnă, toți acei care au luptat în Spania, în China, în lumea întreagă, toți care au luptat, care au luptat, care au spus ceva... Am citit despre un om de știință care a ținut o căpușă vie timp de șapte ani și-a pus-o pe-un cîine, și ea sărea sprintenă sugînd în toată voia, sărea cît putea de fericită pe cîine...

El rînji :

— Să fiu al dracului, dacă tu nu ești cea mai nebună...

— O căpușă nici nu se poate compara cu noi ; nu-i nimic ; nu ne e superioară cîtuși de puțin ; șapte ani de secetă, lăcustele, și altele. Acea căpușă nu are nimic ca noi, absolut nimic.

— Să fiu al dracului, zise el. Ea îl simți cum respiră cu tot trupul lui puternic și înalt. Să fiu al dracului, dacă nu-i ceva grozav ! Numai tu te puteai gîndi la asta. Să fiu al dracului dacă tu nu ești cea mai scumpă și mai țicnită... și-o bătu pe pulpă cu poftă.

— Jim, mare nebun mai ești, oprește-te. Ce te-a apucat ziua în amiaza-mare, pe drum, să te vadă toți ? O să nimerim drept în șanț ! Jim, ești nebun de legat !

— Să mor, am o băbuță plină de viață și atrăgătoare. Să fiu al dracului.

Ea zîmbi. Prin beznă zburau păsări.

Cotiră pe șosea, și cînd văzu casa, femeia își dădu seama că ceva nu era cum trebuie.

— Mai repede, spuse ea, și-și zări copiii la geamurile reci și fața ce-o aștepta în prag. I se strînse inima.

Se dădu jos din mașină mai înainte ca el să oprească și văzu copilul în leagăn, într-o liniște de moarte. Îl ridică și încercă să-l încălzească, suflîndu-i pe mîini și în gură. Jim intră și luă copilul. Atîrna ca un pui de găină bolnav, iar ochii i se cufundaseră în fundul capului. Îți dai seama cînd un animal trage să moară, poți să simți asta. Îl înapoie lui Mary și scoase ceilalți copii din cameră. Pruncul părea la fel de ușor, de parcă s-ar fi topit. Răsuflarea i se opri, și Mary se zgudui violent, ca și cum l-ar fi născut din nou și se îndreptă spre ușă și spre fereastră, de parcă ar fi vrut să cheme pe cineva. Ceilalți copii stăteau flămînzi în bucătărie. Se făcuse frig și întuneric. Lăsă jos trupul copilului și-i netezi membrele, închizîndu-i ochii visători. Brațele lui mici nu erau făcute pentru a fi încrucișate.

Se duse în bucătărie, pregăti masa și mîncară.

Duse copiii la culcare. Jim ieși ca să trebăluiască. Copiii stăteau cu ochii larg deschiși în pat, iar ea se așeză lîngă ei pentru a le liniști spaimele. Dorea să le spună ceva, ca și cum un torent de cuvinte ar fi stat ascuns în sufletul ei. Vedea capul copilașului în leagăn, pierzîndu-se în beznă din ce în ce mai mare. Părea liniștit acum — dispăruseră agitația, febra și foamea.

Copiii scoaseră un suspin, murmurară, o sărutară și adormiră. Ea așteptă ca Jim să se întoarcă în casă.

Întinse mîna și pipăi picioarele lui Michael, puternice ca ale tatălui său, și părul blond și moale al lui Ruth. O dată cu vocile copiilor, venise din nou primăvara.

Trebuie să fi adormit. Casa era liniștită. Cîinele se plimba încet prin bucătărie. Srigătul rațelor sălbatice răsuna departe pe cer. Îl auzi pe Jim apropiindu-se de casă și intrînd pe ușă. Îl văzu aprinzînd lampa, făcînd-o mică și privind copilașul mort. Acoperi sugaciul cu haina lui veche, stinse lumina, și-l auzi urcîndu-se în pat.

Se sculă și ea. Trecu pe lîngă copilașul mort din leagăn. Nu mai era nevoie să-l acopere.

Se sui lîngă soțul ei în pat. El întoarse secera vînjoasă a picioarelor sale, pieptul puternic adîncit între pectorale, iar ea se strînse lîngă el, plîngînd.

S-a născut la New York, în 1919. A urmat o Academie Militară și trei colegii. Nuvelele cu care debutează sînt publicate în revista The New Yorker *și* Harper's Magazine. *Primul său roman* Leapșa pe furate (A Catcher in the Rye), *1951, obține un mare succes. În 1953 își adună o parte din nuvelele apărute în* Nouă povestiri (Nine Stories).

Alte titluri: Franny și Zooey (Franny and Zooey), *1962*, și Ridicați sus bîrnele acoperișului, dulgherilor! (Raise High the Roof Beam, Carpenters), *1963*.

Nuvelele: Unchiul scrîntit din Connecticut (Uncle Wiggily in Connecticut) *și* O zi grozavă pentru peștele-banană (A Perfect Dav for the Bananafish) *fac parte din volumul* Nouă povestiri.

O ZI GROZAVĂ PENTRU PEȘTELE-BANANĂ

În hotel se aflau nouăzeci și șapte de agenți publicitari din New York, și fiindcă monopolizau convorbirile interurbane, fata din apartamentul nr. 507

fu nevoită să aştepte de la prînz pînă aproape de ora două şi jumătate ca să obţină legătura. Se folosi totuşi de acest răgaz. Citi un articol dintr-o revistă de femei, format de buzunar, intitulat *Sexul e o distracţie plăcută — sau un iad*. Îşi spălă pieptenul şi peria de cap. Scoase o pată de pe fusta taiorului ei bej. Mută un nasture de pe bluza cumpărată la magazinul Saks. Smulse două fire de păr, crescute din nou, pe o aluniţă. Cînd operatorul de la telefon o sună în cele din urmă în cameră, ea stătea pe pervazul ferestrei şi aproape că terminase cu lăcuitul unghiilor de la mîna stîngă.

Nu era o fată care să se omoare cu graba atunci cînd suna telefonul. Avea aerul de parcă telefonul sunase într-una de cînd ajunsese la pubertate.

Cu o pensulă mică întinse lacul pe unghia de la degetul mic, trăgînd cu grijă semiluna, în timp ce telefonul suna. Puse apoi la loc capacul pe sticluţa cu lac şi, ridicîndu-se, vîntură prin aer de jos în sus mîna stîngă, cu lacul încă umed. Cu mîna uscată ridică de pe marginea ferestrei o scrumieră plină vîrf cu mucuri şi o duse la noptiera pe care se afla telefonul. Se lăsă pe unul din cele două paturi identic făcute şi — la al cincilea sau al şaselea apel — ridică receptorul.

— Alo, spuse ea, ţinînd degetele mîinii stîngi întinse şi departe de capotul alb de mătase, care era tot ce avea pe ea, cu excepţia papucilor ; inelele şi le lăsase la baie.

— Aveţi legătura pe care aţi cerut-o cu New Yorkul, doamnă Glass, o anunţă operatorul.

— Mulţumesc, spuse fata, şi făcu loc scrumierei pe noptieră.

O voce de femeie ajunse la ea.

— Muriel ? Tu eşti ?

Fata îndepărtă niţel receptorul de ureche.

— Eu, mamă. Ce faci? spuse ea.

— Eram foarte îngrijorată să ştiu ce-i cu tine. De ce n-ai telefonat? Eşti bine?

— Am încercat să-ţi telefonez seara trecută şi alaltăieri seară. Telefonul de-aici a fost...

— Eşti bine, Muriel?

Fata lărgi unghiul dintre ureche şi receptor.

— Grozav. Mor de cald. Azi e cea mai caldă zi care a fost vreodată în Florida în...

— De ce nu mi-ai telefonat? Eram foarte îngrijorată...

— Dragă mamă, nu mai urla în receptor. Te-aud foarte bine, spuse ea. Seara trecută ţi-am telefonat de două ori. O dată chiar după...

— I-am *spus* eu lui taică-tu c-ai să telefonezi probabil seara trecută. Dar, nu, el trebuia... Eşti bine, Muriel? Spune-mi drept.

— Grozav. Te rog încetează de-a mă mai întreba asta.

— Cînd aţi ajuns acolo?

— Nu mai ştiu. Miercuri dimineaţa, devreme.

— Cine a condus maşina?

— El, spuse fata. Şi nu te mai enerva. A condus foarte bine. Am fost uimită.

— *El* a condus? Muriel, mi-ai dat cuvîntul tău de onoare...

— Mamă, o întrerupse fata, ţi-am spus. A condus *foarte* bine. De fapt, n-a depăşit, tot drumul, 80 km pe oră.

— N-a încercat iar să joace comedia aia cu pomii?

— Ţi-am *spus*, mamă, că a condus foarte bine. Ascultă, te rog, lasă astea. I-am cerut să se ţină de linia albă de demarcaţie şi altele, şi ştia ce vreau să spun, aşa că m-a ascultat. A încercat chiar să

nu se uite la pomi, am băgat bine de seamă. Apropo, și-a reparat tata mașina?

— Nu încă. Vor patru sute de dolari doar ca să...

— Mamă, Seymour *i-a spus* tatii c-o să plătească el asta. Nu există nici un motiv ca...

— Bine, vedem noi. Cum s-a comportat... în mașină și în general?

— Bine, spuse fata.

— I-a dat-o într-una cu apelativul acela îngrozitor?...

— Nu. Acum are altul.

— Ce?

— Ah, ce importanță are, mamă?

— Bine, bine. Muriel, vreau să *știu*. Tatăl tău...

— Bine, bine. Îmi zice: domnișoara vagabondă morală din 1948, spuse fata și chicoti.

— Nu-i de rîs, Muriel. Nu-i de loc de rîs. E groaznic. De fapt, e *trist*. Cînd mă gîndesc...

— Mamă, o întrerupse fata, ascultă-mă. Ții minte cartea pe care mi-a trimis-o din Germania? Știi tu — poeziile alea nemțești. Ce-am făcut cu ea? Mi-am spart capul...

— O ai.

— Ești sigură? întrebă fata.

— Te cred. Vreau să spun că-i la mine. E în camera lui Freddy. Ai uitat-o aici și n-am avut loc pentru ea în... De ce? O vrea?

— Nu. M-a *întrebat* numai de ea în timpul călătoriei. Voia să știe dac-am citit-o.

— E în germană!

— Da, dragă mamă. Dar ce contează? spuse fata, punînd picior peste picior. Mi-a spus că poeziile sînt de fapt scrise de *singurul mare poet al secolului*. Mi-a spus c-ar fi trebuit să cumpăr o traducere, sau așa ceva. Sau, mă rog, să fi învățat limba.

— Groaznic. Groaznic. Ce să mai zic, e *trist*, iată ce e. Spunea taică-tu aseară...

— O clipă, mamă, spuse fata. Se duse pînă la pervazul ferestrei să caute ţigările, aprinse una şi-şi reluă locul pe pat. Da, mamă, spuse ea, expirînd fumul.

— Muriel. Ia ascultă-mă.

— Te-ascult.

— Taică-tu a vorbit cu doctorul Sivetski.

— Ah, da? spuse fata.

— I-a spus absolut totul. Cel puţin aşa zice... îl ştii tu pe taică-tu. Pomii, istoria cu fereastra. Acele lucruri îngrozitoare pe care i le-a spus bunicii în legătură cu pregătirile ei de înmormîntare. Ce-a făcut cu acele tablouri splendide din Bermuda — absolut totul.

— Da, ei şi? spuse fata.

— Uite. Mai întîi a spus că e o adevărată *crimă* că armata i-a dat drumul din spital — pe cuvîntul meu. I-a spus *clar* lui taică-tu că s-ar putea întîmpla — şi aceasta este aproape sigur, spune el — ca Seymour să-şi piardă cu totul controlul asupra lui. Îţi dau cuvîntul meu.

— E şi aici la hotel un psihiatru, spuse fata.

— *Cine*? Cum îl cheamă?

— Nu ştiu. Rieser sau aşa ceva. Se zice că-i foarte bun.

— N-am auzit niciodată de el.

— Ei bine, cu toate astea, se zice că-i foarte bun.

— Muriel, te rog să nu fii obraznică. Sîntem *foarte* necăjiţi din cauza ta. Taică-tu voia de fapt să-ţi trimită o telegramă *aseară* ca să vii acasă.

— Nu vin chiar acum acasă, mamă. Aşa că linişteşte-te.

— Muriel. Pe cuvîntul meu. Doctorul Sivetski a spus că Seymour poate să-şi piardă cu totul controlul asupra lui...

— De-abia am sosit aici, mamă. E prima mea vacanţă de ani de zile şi pur şi simplu n-am de gînd să-mi fac toate bagajele şi să vin acasă, spuse fata. Şi, în afară de asta, nici nu pot călători acum. Sînt aşa de arsă de soare că de-abia mă mai pot mişca.

— Te-a ars rău soarele? De ce n-ai folosit sticluţa de *Bronze* pe care ţi-am pus-o în valiză? Am pus-o lîngă...

— Am folosit-o. Cu toate astea soarele m-a ars rău de tot.

— Îngrozitor. Unde te-a ars soarele?

— Peste tot, dragă mamă, peste tot.

— Îngrozitor.

— Nu mor eu din asta.

— Ia spune-mi, ai vorbit cu acest psihiatru?

— Oarecum, spuse fata.

— Şi ce-a spus? Unde era Seymour cînd ai vorbit cu el?

— Cînta la pian în Camera Oceanului. A cîntat la pian în ambele seri de cînd sîntem aici.

— Ei bine, ce-a spus?

— Ah, nu mare scofală. Întîi a vorbit cu mine. Şedeam lîngă el seara trecută la jocul de Bingo şi m-a întrebat dacă cel care cîntă la pian în camera de alături nu-i soţul meu. I-am spus că da, şi m-a întrebat dacă nu cumva Seymour a fost bolnav. Aşa că i-am spus...

— De ce te-a întrebat asta?

— N-am idee, mamă. Cred că fiindcă este atît de tras la faţă, şi din cauza aspectului general, spuse fata. Cu toate astea, după ce-am plecat de la masa de Bingo, el şi nevastă-sa m-au invitat să beau ceva împreună cu ei. M-am dus. Nevastă-sa e cumplită.

Ţii minte rochia aia de seară fioroasă pe care am văzut-o în vitrina lui Bonwit? Aia de spuneai tu că trebuie să ai un ăla mic, mic de tot...

— Aia verde?

— O avea pe ea. Şi ce mai şolduri! Toată vremea m-a întrebat dacă Seymour nu-i rudă cu acea Susanne Glass, modista cu magazinul de pe Bulevardul Madison.

— Ce-a spus, la urma urmei? Vreau să spun, doctorul.

— Ah, mai nimic, zău. Înţelegi, ne aflam într-un bar. Era o gălăgie cumplită.

— Da, dar i-ai... i-ai spus ce-a încercat să facă cu scaunul bunicii?

— Nu, mamă. N-am intrat prea mult în amănunte, spuse fata. O să mai *am* probabil prilejul să discut cu el. E toată ziua la bar.

— Ţi-a spus cumva că există vreo şansă ca Seymour să devină — pricepi — bizar, sau aşa ceva? Sau să-ţi facă ceva?

— Nu chiar, spuse fata. Are nevoie de mai multe date, mamă. Trebuie să-i cunoască copilăria — şi alte istorii de-astea. Ţi-am spus eu, era o gălăgie acolo că de-abia puteam vorbi.

— Bun. Cum stai cu mantoul tău albastru?

— E în regulă. A trebuit să-l dau să-i scoată o parte din vata de la umeri.

— Cum sînt rochiile de anul ăsta?

— Oribile. Parcă-s pentru altă planetă. Încărcate cu tot felul de zorzoane şi alte fleacuri, spuse fata.

— Cum e camera voastră?

— Bună. Dar nimic mai mult. N-am putut obţine camera pe care am avut-o înainte de război, spuse fata. Anul ăsta, toţi clienţii hotelului sînt îngrozitori. Păcat că nu poţi vedea cine stă lîngă noi la

restaurant. La masa de alături. Au aerul c-au venit aci într-un camion.

— Eh, așa-i peste tot. Cum îți vine rochia de bal?

— E prea lungă. Ți-am *spus* că era prea lungă.

— Muriel, te întreb pentru ultima oară — te simți într-adevăr bine?

— Da, mamă, spuse fata. Pentru a nouăzecea oară.

— Și nu vrei să vii acasă?

— Nu, mamă.

— Taică-tu spunea aseară că ar fi bucuros să-ți plătească călătoria dacă te-ai duce undeva de una singură și ai judeca cum stau lucrurile. Ai putea să faci o croazieră splendidă. Ne-am gîndit amîndoi...

— Nu, mersi, spuse fata, și-și dădu jos piciorul. Mamă, această convorbire o să coste o...

— Cînd mă gîndesc cum l-ai așteptat pe acest băiat *tot timpul* războiului — vreau să zic, cînd te gîndești la toate scrîntitele astea de neveste tinere...

— Mamă, spuse fata, mai bine să încetăm convorbirea. Seymour poate să vină dintr-o clipă într-alta.

— Unde e?

— Pe plajă.

— Pe plajă? De unul singur? Cum se comportă pe plajă?

— Mamă, spuse fata, vorbești despre el de parcă ar fi nebun de legat...

— Nici vorbă de-așa ceva, Muriel.

— Ei bine, ai aerul c-o spui. Nu înțelegi, nu face altceva decît să stea culcat pe plajă. Nici măcar nu vrea să-și scoată halatul.

— Nu vrea să-și scoată halatul? De ce nu vrea?

— Habar n-am. Cred, fiindcă-i așa de palid.

— Doamne sfinte, dar are *nevoie* de soare. Nu-l poți convinge ?

— Îl cunoști pe Seymour, spuse fata și-și încrucișă din nou picioarele. Spune că nu-i place să se uite toți neghiobii la tatuajul lui.

— Dar n-are nici un tatuaj ! S-a tatuat în armată ?

— Nu, mamă. Nu, draga mea, spuse fata și se ridică. Ascultă, poate-ți telefonez mîine.

— Muriel, ia ascultă-mă.

— Da, mamă, spuse fata, lăsîndu-și greutatea pe piciorul drept.

— Telefonează-mi imediat ce face sau spune orice lucru bizar — mă înțelegi ? M-ai auzit ?

— Mamă, dar nu mi-e frică de Seymour.

— Muriel, vreau să-mi promiți.

— În regulă, îți promit. La revedere, mamă, spuse fata. Sărută-l pe tăticu pentru mine.

Atîrnă receptorul în furcă.

— Văd mai multă sticlă [1], spuse Sybil Carpenter, care locuia la hotel împreună cu mama ei. Ai văzut mai multă sticlă ?

— Mițule, încetează cu asta. Pur și simplu o înnebunești pe mămica ta. Stai liniștită te rog.

Doamna Carpenter o ungea pe Sybil pe umeri cu ulei de bronzat, întinzîndu-l de sus în jos pe omoplații ei delicați ca niște aripioare. Sybil stătea cu fața la ocean, într-o poziție instabilă, pe o imensă minge de plajă, umflată. Avea pe ea un costum de baie galben-deschis, format din două piese, din care una nu-i va fi necesară decît abia peste nouă sau zece ani.

— Era pur și simplu o batistă de mătase, zău așa

[1] Joc de cuvinte : în engleză, *see more glass* — văd mai multă sticlă — și Seymour Glass au o pronunție similară.

— se vedea cînd te apropiai, spuse femeia ce se afla pe scaunul de plajă alături de doamna Carpenter. Aş vrea să ştiu cum o înnodase. Era absolut grozavă.

— Pare grozav, recunoscu doamna Carpenter. Sybil, stai cuminte, pisicuţo.

— Vezi mai multă sticlă [1] ? spuse Sybil.

Doamna Carpenter suspină.

— Gata, spuse ea. Puse la loc dopul la sticla de ulei de bronzat. Fugi acum şi te joacă, pisicuţo. Mami se duce la hotel să bea un cocteil Martini cu doamna Hubbel. Am să-ţi aduc măslina.

Scăpată, Sybil o luă pe loc la fugă înspre partea unde plaja era mai largă, şi se îndreptă în direcţia Pavilionului Pescarului. Oprindu-se doar ca să-şi vîre piciorul într-un castel de nisip, îmbibat de apă şi prăbuşit, ieşi în curînd din porţiunea de plajă rezervată clienţilor hotelului.

Merse vreo patru sute de metri şi deodată începu să alerge oblic spre partea unde nisipul plajei era moale. Se opri brusc, ajungînd la locul unde stătea pe spate un tînăr.

— O să intri în apă, Seymore Glass [2] ? spuse ea.

Tînărul tresări, iar mîna sa dreaptă se îndreptă spre reverele halatului său de baie, din buret. Se întoarse pe burtă, eliberîndu-şi ochii de sub un prosop strîns sul, şi clipi în sus la Sybil.

— Ce faci, Sybil ?

— Intri în apă ?

— Te-aşteptam, spuse tînărul. Ce mai e nou ?

— Ce ?

— Ce noutăţi ai ? Ce se mai întîmplă ?

— Vine tăticu mîine cu avionul, spuse Sybil, lovind cu piciorul nisipul.

— Nu arunca nisipul în faţa mea, puişor, spuse tînărul, punînd mîna pe glezna lui Sybil. Păi e timpul

[1, 2] Acelaşi joc de cuvinte ca mai înainte.

să vină tăticul tău. Îl aștept de ceasuri întregi. De ceasuri întregi.

— Unde-i doamna?

— Doamna?

Tînărul își scutură cîteva fire de nisip din părul său fin.

— E greu de spus, Sybil. Poate să fie într-o mie de locuri. La coafor. Vopsindu-și părul culoarea vizonului. Sau făcînd în camera ei păpuși pentru copiii săraci.

Culcat acum pe burtă, își așeză un pumn peste celălalt și-și propti bărbia în cel de sus.

— Mai întreabă-mă ceva, Sybil, spuse el. Ce frumos e costumul tău de baie! Dacă-mi place ceva, e un costum de baie albastru.

Sybil îl privi fix, apoi se uită la stomacul ei scos în afară.

— Costumul e *galben*, spuse ea. E *galben*.

— A, da? Ia vino mai aproape.

Sybil făcu un pas înainte.

— Ai perfectă dreptate. Sînt un prost.

— Intri în apă?

— Mă gîndesc serios dacă să intru sau nu. Îmi frămînt mintea, Sybil, poți să mă crezi.

Sybil palpă salteaua pneumatică pe care tînărul o folosea cîteodată ca pernă.

— Trebuie umflată, spuse ea.

— Ai dreptate. Trebuie umflată, mai mult decît aș vrea să admit. Își trase pumnii și-și lăsă bărbia pe nisip. Sybil, spuse el, arăți minunat. Mă bucur cînd te văd. Vorbește-mi despre tine. Întinse brațele înainte și apucă cu mîinile gleznele lui Sybil. Sînt născut în zodia Capricornului, spuse el. Dar tu?

— Sharon Lipschutz zicea c-ai lăsat-o să stea alături de tine pe scaunul de la pian.

— A zis Sharon Lipschutz asta?

Sybil dădu energic din cap în chip de afirmație.

Lăsă gleznele ei, își retrase mîinile și-și culcă obrazul pe antebrațul drept.

— Vezi, spuse ei, știi tu cum se întîmplă lucrurile astea, Sybil? Stăteam acolo și cîntam la pian. Și pe tine nu te zăream nicăieri. Iar Sharon Lipschutz s-a apropiat și s-a așezat lîngă mine. Nu puteam s-o îmbrîncesc, nu-i așa?

— Ba da.

— Ah, nu. Nu puteam să fac asta, spuse tînărul. Am să-ți spun totuși ce-am făcut.

— Ce-ai făcut?

— M-am prefăcut că ești tu.

Sybil se aplecă brusc și începu să sape în nisip.

— Hai în apă, spuse ea.

— De acord, spuse tînărul. Cred c-am s-o fac.

— Data viitoare îmbrîncește-o, spuse Sybil.

— Pe cine să îmbrîncesc?

— Pe Sharon Lipschutz.

— Ah, pe Sharon Lipschutz, spuse tînărul. Cum revine numele ăsta! Se amestecă memoria și dorința. Deodată se ridică în picioare. Se uită la ocean. Sybil, spuse el, am să-ți spun ce o să facem. Să vedem dacă putem prinde un pește-banană.

— Ce să prindem?

— Un pește-banană, spuse el, și-și desfăcu cordonul de la halat. Apoi și-l scoase.

Avea umeri albi și înguști, iar chiloții de baie erau albaștri. Strînse halatul, mai întîi în lungime, apoi îl împături în trei. Desfăcu prosopul pe care-l ținuse pe ochi, îl întinse pe nisip, și așeză deasupra halatul strîns. Se aplecă, ridică salteaua pneumatică și-o ținu strînsă sub brațul drept. Apoi, cu mîna stîngă, apucă mîna lui Sybil.

Împreună se îndreptară spre ocean.

— Bănuiesc c-ai văzut o mulțime de pești-banană pînă acum, spuse tînărul.

Sybil clătină din cap.

— N-ai văzut mulți ? Apropo, de unde ești ?

— Nu știu, spuse Sybil.

— Știi sigur. Trebuie să știi. Sharon Lipschutz, ea știe de unde e, și ea n-are decît trei ani jumate.

Sybil se opri din mers și-și smulse mîna dintr-a lui. Culese de jos o scoică din cele mai obișnuite și o privi cu mare interes. Apoi o zvîrli.

— Din Whirly Wood, în statul Connecticut, spuse ea, și porni din nou cu burta înainte.

— Din Whirly Wood, în Connecticut, spuse tînărul. Nu-i cumva pe lîngă Whirly Wood în Connecticut ?

Sybil se uită la el.

— Păi chiar acolo locuiesc, spuse ea enervată. Locuiesc la Whirly Wood în Connecticut.

O luă la fugă cîțiva pași înaintea lui, își apucă piciorul stîng cu mîna stîngă și sări de două-trei ori pe piciorul drept.

— Nu-ți închipui ce limpede e acum totul, spuse tînărul.

Sybil dădu drumul piciorului.

— Ai citit *Micuțul negru Sambo* ? spuse ea.

— Ce întrebare nostimă, spuse el. Uite, tocmai aseară am terminat de citit această carte. Își lăsă brațul în jos și o apucă iar pe Sybil de mînă. Ce părere ai despre ea ? spuse el.

— Au fugit tigrii în jurul acelui pom ?

— Credeam că n-au să se oprească niciodată. Niciodată n-am văzut atîția tigri.

— Erau doar șase, spuse Sybil.

— Doar șase ! spuse tînărul. Vrei să spui că șase erau puțini ?

— Îți place ceara ? întrebă Sybil.

— Ce să-mi placă ? întrebă tînărul.
— Ceara.
— La nebunie. Ţie-ţi place ?
Sybil dădu afirmativ din cap.
— Îţi plac măslinele ? întrebă ea.
— Măslinele... da. Măslinele şi ceara. Nu plec nicăieri fără ele.
— Îţi place Sharon Lipschutz ? întrebă Sybil.
— Da. Da, îmi place, spuse tînărul. Ce-mi place mai mult la ea e că nu chinuie căţeluşii din holul hotelului. Pe acel micuţ bull-dog, de exemplu, care-i al doamnei aceleia din Canada. Poate că n-ai să mă crezi, dar unor fetiţe le place să împungă acel cătel cu beţişorii de la suseră. Sharon nu face una ca asta. Nu-i niciodată rea şi nesuferită. De aceea îmi place aşa de mult.
Sybil tăcu.
— Îmi place să sug acadele, spuse ea în cele din urmă.
— Cui nu-i place ? spuse tînărul, intrînd cu picioarele în apă. Vai ! Dar rece mai e ! Dădu drumul pe spate saltelei pneumatice. Ascultă, Sybil, stai o clipă. Aşteaptă să mai înaintăm.
Merseră prin valuri pînă cînd apa îi ajunse lui Sybil la centură. Apoi tînărul o ridică şi-o aşeză pe burtă pe saltaua pneumatică.
— Nu poţi niciodată o cască de baie, sau aşa ceva ? întrebă el.
— Nu da drumul saltelei ! îi comandă Sybil. Ia ţine-mă !
— Domnişoară Carpenter. Te rog. Îmi cunosc meseria, spuse tînărul. Ţine-ţi doar ochii deschişi ca să zăreşti vreun peşte-banană. E o zi *grozavă* pentru peştii-banană.
— Nu văd nici unul, spuse Sybil.

— E de la sine înțeles. Au obiceiuri foarte ciudate. *Foarte* ciudate. Continuă să împingă salteaua pneumatică. Apa nu-i ajunsese încă la piept. Au o viață foarte tragică, spuse el. Știi ce fac ei, Sybil?

Sybil clătină din cap.

— Ei bine, înoată într-o gaură unde sînt multe banane. Arată ca orice pește obișnuit atunci cînd intră în gaură. Dar o dată înăuntru, se poartă ca porcii. Să vezi, mi s-a spus că unii pești-banană înoată într-o gaură cu banane și mănîncă pînă la șaptezeci și opt din ele. Împinse salteaua și pe pasagera ei puțin mai înainte, spre orizont. Firește, apoi sînt atît de grași, încît nu mai pot ieși din gaură. Nu mai încap pe ușă.

— Nu mă împinge prea în larg, spuse Sybil. Ce se întîmplă cu ei?

— Cu cine?

— Cu peștii-banană.

— Vrei să spui ce se întîmplă cu ei după ce-au mîncat atîtea banane încît nu mai pot ieși din gaura cu banane?

— Da, spuse Sybil.

— Ei bine, Sybil, îmi pare rău că trebuie să-ți spun. Mor.

— De ce? întrebă Sybil.

— Păi, fiindcă se îmbolnăvesc de febra bananelor. E o boală cumplită.

— Uite că vine un val, spuse Sybil nervoasă.

— O să-l ignorăm. Ne facem că nu-l vedem, spuse tînărul. Sîntem doi snobi.

Apucă cu mîinile gleznele lui Sybil și împinse în jos și înainte. Salteaua pneumatică sălta peste vîrful valului. Apa îmbibă părul blond al lui Sybil, dar țipătul ei era plin de satisfacție.

Cînd salteaua fu din nou la orizontală, dădu la o parte cu mîna de pe ochi o buclă netedă şi udă de păr blond şi declară :

— Am văzut unul chiar acum.

— Ce-ai văzut, scumpete ?

— Un peşte-banană.

— Dumnezeule, nu mai spune ! zise tînărul. Avea vreo banană în gură ?

— Da, spuse Sybil. Şase.

Tînărul ridică deodată unul din picioruşele ude ale lui Sybil care atîrna peste capătul saltelei pneumatice şi-i sărută podul labei piciorului.

— Ia ascultă ! strigă proprietara piciorului, întorcîndu-se.

— Ia ascultă tu ! Ne întoarcem acuma. Ţi-ajunge?

— Nu !

— Regret, spuse el, şi împinse salteaua pneumatică spre ţărm, pînă cînd Sybil se dădu jos de pe ea.

Restul drumului duse el salteaua.

— La revedere, spuse Sybil, şi fugi, fără să-i pară rău, în direcţia hotelului.

Tînărul îşi puse halatul, strînse bine reverele şi-şi vîrî prosopul în buzunar. Ridică salteaua umedă, lipicioasă şi foarte incomodă şi o luă la subsuoară. O porni apoi de unul singur spre hotel prin nisipul moale şi fierbinte.

La subsol — căci direcţiunea hotelului recomanda vilegiaturiştilor în costume de baie această intrare — o femeie, unsă pe nas cu alifie de zinc, intră în lift o dată cu tînăru'.

— Văd că vă uitaţi la picioarele mele, îi spuse el, după ce pornise liftul.

— Pardon ? spuse femeia.

— Am spus că observ că vă uitaţi la picioarele mele.

— Mă scuzați, dar nu este cazul. N-am făcut decît să mă uit la podea, spuse femeia și se întoarse cu fața spre ușa liftului.

— Dacă vreți să vă uitați la picioarele mele, n-aveți decît s-o spuneți, zise tînărul. Dar nu fiți atît de-al dracului de ipocrită.

— Oprește aici, te rog, spuse femeia repede fetei care conducea liftul.

Ușa liftului se deschise, și femeia ieși fără să se uite în urmă.

— Am două picioare normale și, la dracu, nu văd nici un fel de motiv ca cineva să se uite fix la ele, spuse tînărul. Oprește la cinci, te rog.

Își scoase cheia odăii din buzunarul halatului.

Ieși din lift la etajul cinci, traversă holul și intră în camera nr. 507. Odaia mirosea a geamantane noi din piele de vițel și a eter de scos lacul de pe unghii.

Aruncă o privire fetei care dormea pe unul din paturile gemene. Apoi se îndreptă spre o valiză, o deschise, și de sub un teanc de chiloți și lenjerie scoase un revolver Ortgies, calibru 7,65. Trase afară încărcătorul, se uită la el, iar apoi îl băgă la loc. Ridică siguranța. Apoi merse și se așeză pe patul identic neocupat, se uită la fată, potrivi pistolul și-și trase un glonț în tîmpla dreaptă.

UNCHIUL SCRÎNTIT DIN CONNECTICUT

Se făcuse aproape ora trei cînd Mary Jane dădu, în cele din urmă, de casa Eloisei. Îi explică Eloisei, care îi ieșise în întîmpinare pe alee, că totul mersese

absolut *perfect*, că-şi reamintise cu *exactitate* drumul, pînă ce intrase pe aleea parcului Merrick. Eloise o corectă : „Parcul *Merritt*, micuţo !" şi-i reaminti lui Mary Jane că mai găsise casa de două ori mai înainte, dar Mary Jane se mulţumi să bombăne ceva în legătură cu cutia ei de *Kleenex* [1] şi să dea o fugă îndărăt la maşina ei decapotabilă. Eloise îşi ridică gulerul paltonului din păr de cămilă, se întoarse cu spatele la vînt şi aşteptă. Într-un minut, Mary Jane reveni, folosind un şerveţel *Kleenex* şi părînd încă tulburată, dacă nu chiar prost dispusă. Eloise îi spuse veselă că afurisita aceea de masă de prînz se arsese — momiţele şi tot restul — dar Mary Jane îi răspunse că, oricum, mîncase pe drum. În timp ce se îndreptau împreună spre casă, Eloise o întrebă pe Mary Jane cum se făcea că avea ziua liberă. Mary Jane spuse că nu avea liberă *întreaga* zi ; domnul Weyinburg făcuse pur şi simplu o hernie şi stătea acasă la Larchmond, iar ea trebuie să-i aducă corespondenţa şi să ia în fiecare după-amiază cîteva scrisori. O întrebă pe Eloise :

— La urma urmei, ce-i aia o hernie ?

Eloise dădu drumul ţigării pe zăpada murdară şi spuse că nu ştie precis, dar că nu trebuia să-şi bată mult capul ca să capete una. Mary Jane spuse : „Aha !" şi cele două fete intrară în casă.

Peste douăzeci de minute îşi terminau primele cocteiluri în salonaş şi discutau în felul specific şi probabil limitat, al fostelor colege de cameră la Universitate. Între ele exista o legătură puternică : nici una din ele nu absolvise Universitatea. Eloise o părăsise la mijlocul anului întîi, în 1942, la o

[1] Pachetele cu foiţă fină, sub formă de şerveţele, folosite pentru şters pe mîini.

săptămînă după ce fusese găsită, împreună cu un soldat, într-un ascensor încuiat, la etajul trei al pensiunii unde locuia. Mary Jane plecase — în acelaşi an, din aceeaşi grupă şi aproape în aceeaşi lună — să se mărite cu un cadet de aviaţie, subţirel, nebun după avioane, originar din Dill, statul Mississippi, şi care îşi petrecuse la închisoare două din cele trei luni de cînd Mary Jane fusese măritată cu el, deoarece înjunghiase un poliţist militar.

— Nu, spunea Eloise, nici vorbă, era roşcată.

Stătea întinsă pe dormeză. şi-şi încrucişase gleznele subţiri, dar foarte frumoase.

— Am auzit că era blondă, repetă Mary Jane. Se aşezase în fotoliul albastru. Cum-dracu-îl-cheamă jura sus şi tare că era blondă.

— Nu, nu. Hotărît. Eloise căscă. Mi se pare că eram în *cameră* cu ea, cînd şi l-a vopsit. Ce s-a întîmplat? Nu mai sînt ţigări acolo?

— Nu-i nimic. Am un pachet întreg, spuse Mary Jane. Sînt pe undeva.

Începu să caute prin geantă.

— Împuţita asta de servitoare, spuse Eloise, fără să se mişte de pe dormeză. I-am pus sub nas două pachete noi-nouţe, cam acum o oră. O să vină dintr-o clipă într-alta ca să mă întrebe ce să facă cu ele. Unde dracu rămăsesem?

— Thieringer, îi suflă Mary Jane, aprinzîndu-şi una din ţigările ei.

— Ah, da. Îmi aduc bine aminte. Şi l-a vopsit chiar în noaptea dinainte de-a se mărita cu acel Frank Henke. Îl mai ţii minte?

— Doar vag. Un soldat mic de statură şi cam bătrîn? Nu era foarte antipatic?

— Antipatic? Dumnezeule! Arăta ca un Bela Lugosi[1] jegos.

Mary Jane își zvîrli capul pe spate și rîse zgomotos.

— Minunat, spuse ea, îndreptîndu-și capul ca să poată bea.

— Dă-ncoa paharul, spuse Eloise, aducîndu-și jos picioarele printr-o învîrtitură și sculîndu-se.

— Zău, ce *proastă*. Am încercat totul, mai puțin faptul de a-l lăsa pe Lew să facă dragoste cu ea, ca s-o conving să vină aici. Acum îmi pare rău... De unde-ai asta?

— *Asta?* spuse Mary Jane, atingînd o broșă cu camee, pe care o ținea la gît. Pentru numele lui Dumnezeu, am avut-o și la școală. A fost a mamei.

— Doamne, spuse Eloise, ținînd în mînă paharele goale. N-am nici măcar un fleac care să merite să-l port. Dacă moare vreodată mama lui Lew — ha, ha, ha — probabil c-o să-mi lase moștenire vreun drug de spart gheața cu monogramă pe el, sau vreun obiect asemănător.

— Cum te mai împaci cu ea în ultima vreme, ia zi?

— Nu face glume proaste, spuse Eloise, îndreptîndu-se spre bucătărie.

— Asta este categoric ultimul pahar pe care-l beau, strigă Mary Jane în urma ei.

— Nici vorbă. Cine a venit în vizită și la cine? Și cine a venit cu două ore întîrziere? Ai să stai aici pînă mă satur de tine. Ducă-se dracului blestemata ta de carieră.

---

[1] Actor american de cinematograf, specializat în filme de groază.

Mary Jane îşi aruncă capul pe spate şi rîse iar tare, dar Eloise se şi afla în bucătărie.

Puţin sau de loc dispusă să rămînă singură într-o cameră, Mary Jane se ridică şi se îndreptă spre fereastră. Trase la o parte perdeaua şi-şi sprijini încheietura mîinii de stinghia dintre ferestre, dar simţind praful îşi trase mîna şi-o frecă de cealaltă, ca s-o cureţe; rămase în picioare, dreaptă. Afară se vedea cum îngheaţă zăpada topită şi murdară. Mary Jane dădu drumul perdelei şi se întoarse la fotoliul albastru, trecînd, fără să arunce o privire la vreun titlu, pe lîngă două biblioteci burduşite cu cărţi. După ce se aşeză, îşi deschise poşeta şi luă oglinda ca să-şi privească dinţii. Îşi strînse buzele şi apăsă tare cu limba pe dinţii de sus, din faţă, iar apoi se uită din nou.

— Se face aşa de frig afară, spuse ea întorcîndu-se. Doamne, dar repede le-ai mai făcut. N-ai pus de loc sifon în ele?

Eloise, avînd cîte un pahar cu băutură în fiecare mînă, se opri brusc. Întinse amîndouă degetele arătătoare, ca pe ţeava unei arme de foc, şi spuse:

— Nimeni nu mişcă. Am avut grijă ca să fie înconjurată toată casa.

Mary Jane rîse şi-şi băgă oglinda în poşetă.

Eloise înaintă cu băuturile. Aşeză într-o poziţie nesigură paharul lui Mary Jane pe un suport de pahare, dar pe al ei îl păstră în mînă. Se întinse din nou pe dormeză.

— Cu ce crezi că se ocupă acum? Stă pe dosul ei mare şi negru şi citeşte *Cămaşa lui Cristos*[1]. Am

[1] Roman al pastorului luteran american Lloyd C. Douglas (1887—1951), zugrăvind viaţa lui Isus Cristos.

scăpat din mînă tăviţele cu gheaţă din răciton, atunci cînd le-am scos. Mi-a aruncat o privire supărată, zău.

— Asta-i ultimul pahar pe care-l beau. Vorbesc serios, spuse Mary Jane, ridicîndu-şi paharul. Ah, ascultă! Ştii pe cine-am văzut săptămîna trecută? La parterul magazinului *Lord and Taylor*?

— Hm, hm, spuse Eloise, aranjîndu-şi o pernă sub cap. Pe Akim Tamiroff [1].

— Pe *cine*? spuse Mary Jane. Cine-i ăsta?

— Akim Tamiroff. Joacă în filme. Spune totdeauna: „Ai făcut un banc grozav, ha?" Îmi place mult. Nu există o pernă ca lumea în casa asta, pe care să stau? Pe cine-ai văzut?

— Pe Jacksom. Era...

— Care din ele?

— Nu ştiu. Cea care era în clasa noastră de psihologie şi mereu...

— Amîndouă erau în clasa noastră de psihologie.

— Ei bine, cea nostimă...

— Marcia Louise. Am întîlnit-o şi eu într-o zi. Nu te-a înnebunit la cap?

— Ba da, Dumnezeule. Ştii, totuşi, ce mi-a spus? a murit doctorul Whiting. Spunea c-a primit o scrisoare de la Barbara Hill, care-i scria că Whiting a făcut vara trecută un cancer, a murit, şi gata. Dacă mai atîrna treizeci de kilograme cînd a murit. Nu-i îngrozitor?

— Nu.

— Eloise, ai o inimă de piatră.

— Hm. Ce altceva a mai spus?

— Ah, tocmai se întorsese din Europa. Soţul ei fusese cantonat în Germania sau aşa ceva, iar ea

[1] Actor american de cinema, jucînd cam aceleaşi roluri ca şi Bela Lugosi.

a stat cu el. Aveau o casă cu patruzeci și șapte de camere, spunea ea, doar ei și încă o pereche, și vreo zece servitori. Avea calul ei propriu, iar profesorul care-i dădea lecții particulare de călărie fusese pe vremuri profesorul de călărie al lui Hitler, sau așa ceva. Ah, se pornise să-mi povestească cum era gata să fie siluită de un soldat negru. *Chiar* în mijlocul parterului de la magazinul *Lord and Taylor* începuse să-mi povestească — o știi pe Jackson. Zice că era șoferul soțului ei, și c-o ducea cu mașina la piață, sau așa ceva, într-o dimineață. Spunea că s-a speriat atît de tare, încît nici măcar...

— Stai o clipă. Eloise își înălță capul și vorbi cu voce tare. Tu ești, Ramona?

— Da, răspunse vocea unui copil mic.

— Închide, te rog, ușa de la intrare în urma ta, strigă Eloise.

— Ramona e? Mor s-o văd. Nu-nțelegi că n-am văzut-o de cînd și-a...

— Ramona, strigă Eloise, cu ochii închiși, du-te în bucătărie și pune-o pe Grace să-ți scoată galoșii.

— Bine, spuse Ramona. Hai, Jimmy.

— Ah, mor s-o văd, spuse Mary Jane. Ah, Doamne! Uite ce-am făcut. Îmi pare grozav de rău, El...

— Nu-i nimic. Nu-i nimic, spuse Eloise. Oricum, nu-mi plăcea de loc mizeria asta de covoraș. Am să-ți aduc o altă băutură.

— Nu, uită-te, mi-a rămas mai mult de jumătate. Mary Jane își ridică paharul.

— Sigur? spuse Eloise. Dă-mi o țigară.

Mary Jane îi întinse pachetul ei de țigări, spunînd:

— Ah, mor s-o văd. Cum mai arată acum?

Eloise aprinse un chibrit.

— Ca Akim Tamiroff.

— Nu, vorbește serios.

— Seamănă cu Lew. Leită Lew. Cînd vine maică-sa pe aici, toți trei arată ca trei gemeni. Fără să se ridice, Eloise întinse mîna după un vraf de scrumiere la celălalt capăt al măsuței scunde, pentru fumat. O ridică cu succes pe cea de deasupra și și-o așează pe stomac. Eu am nevoie de un cocker spaniel sau de așa ceva. De cineva care să semene cu mine.

— Cum o duce cu ochii? întrebă Mary Jane. Adică, nu-i mai rău ca înainte, nu?

— Nu, sfinte Dumnezeule. Cel puțin după cîte știu eu.

— Nu poate să vadă de loc fără ochelari? Vreau să spun, dacă se trezește noaptea și trebuie să se ducă la closet, sau așa ceva?

— Nu vrea să spună la nimeni. E de speriat cu secretele ei.

Mary Jane se întoarse în fotoliu.

— Ei, ce faci, Ramona?! spuse ea. Ah, ce rochie *frumoasă!* Își așează jos paharul. Pariez că nici nu-ți mai amintești de mine, Ramona.

— Cu siguranță că-și amintește. Cine-i doamna, Ramona?

— Mary Jane, spuse Ramona și se scărpină.

— Bravo! spuse Mary Jane. Ramona, vrei să-mi dai un pupic?

— Ia mai încetează, îi spuse Eloise Ramonei.

Ramona încetă să se mai scarpine.

— Vrei să-mi dai un pupic, Ramona? întrebă din nou Mary Jane.

— Nu-mi place să sărut pe nimeni.

Eloise pufni şi întrebă :

— Unde-i Jimmy ?

— E-aici.

— Cine-i Jimmy ? o întrebă Mary Jane pe Eloise.

— Ah, Dumnezeule. E cavalerul ei. O întovărăşeşte pretutindeni. Face ce face ea. Sînt de nedespărţit.

— A, da ? spuse Mary Jane entuziasmată. Se aplecă înainte. Ai un cavaler, Ramona ?

Din dosul unor lentile groase contra miopiei, ochii Ramonei nu reflectară nici cea mai mică umbră din entuziasmul lui Mary Jane.

— Mary Jane te-a întrebat ceva, Ramona, spuse Eloise.

Ramona îşi vîrî un deget în năsucul ei larg.

— Încetează cu asta, spuse Eloise. Mary Jane te-a întrebat dacă ai un cavaler.

— Da, am, spuse Ramona, văzîndu-şi înainte de nas.

— Ramona, spuse Eloise. Încetează. Dar imediat.

Ramona îşi lăsă mîna jos.

— E pur şi simplu formidabil, spuse Mary Jane. Cum îl cheamă ? Vrei să-mi spui numele lui, Ramona ? Sau e mare secret ?

— Jimmy, spuse Ramona.

— Jimmy ? Ah, îmi place numele Jimmy ! Jimmy şi mai cum, Ramona ?

— Jimmy Jimmereeno, spuse Ramona.

— Stai cuminte, spuse Eloise.

— Ei bine, ăsta zic şi eu nume. Unde-i Jimmy ? Îmi spui, Ramona ?

— E-aici, spuse Ramona.

Mary Jane se uită împrejur, apoi din nou la Ramona, zîmbind cît putea de atrăgător. Unde aici, scumpă mică ?

— *Aici*, spuse Ramona. Îl ţin de *mînă*.

— Nu pricep, îi zise Mary Jane lui Eloise, care-şi termina băutura.

— Nu te uita la mine, spuse Eloise.

Mary Jane se uită înapoi la Ramona.

— Aha, pricep. Jimmy nu-i decît un băieţel inventat. Bravo. Mary Jane se aplecă înainte bine dispusă. Ce mai faci, Jimmy ? spuse ea.

— Nu vrea să-ţi vorbească, spuse Eloise. Ramona, povesteşte-i lui Mary Jane despre Jimmy.

— Ce să-i povestesc ?

— Ridică-te, te rog... Spune-i cum arată Jimmy.

— Are ochi verzi şi păr negru...

— Şi altceva ?

— N-are nici mămică, nici tătic.

— Şi altceva ?

— N-are pistrui.

— Şi altceva ?

— Are o sabie.

— Şi altceva ?

— Nu mai ştiu, spuse Ramona şi începu să se scarpine iar.

— Trebuie să fie splendid ! spuse Mary Jane şi se lăsă şi mai mult înainte în fotoliul ei. Ramona, spune-mi, Jimmy şi-a scos şi el galoşii cînd ai intrat ?

— Are cisme, spuse Ramona.

— Asta-i bună, îi spuse Mary Jane Eloisei.

— Ţi se pare. Eu o aud toată ziua. Jimmy mănîncă împreună cu ea. Face baie împreună cu ea.

Doarme cu ea. Ea doarme pe o parte la marginea patului, ca să nu se lase pe el și să-l lovească.

Părînd absorbită și încîntată de această veste, Mary Jane își trase buza inferioară, apoi îi dădu drumul ca să întrebe:

— Da, ia spune, cum de-l cheamă așa?

— Jimmy Jimmereeno? Dumnezeu știe.

— Probabil de la vreun băiețel din vecini.

Eloise căscă și-și scutură capul.

— Nu sînt băieței prin vecini. Nu sînt de loc copii. În spate, îmi zic Fanny cea fertilă...

— Mămico, spuse Ramona, pot să ies afară și să mă joc?

Eloise se uită la ea.

— De-abia ai intrat, spuse ea.

— Jimmy vrea să iasă din nou.

— Pot să te întreb de ce?

— Și-a lăsat sabia afară.

— Ah, el și afurisita lui de sabie, spuse Eloise. Foarte bine. Pune-ți iar galoșii.

— Pot să iau asta? spuse Ramona, luînd un chibrit ars din scrumieră.

— *Îmi dai voie* să iau asta? Da. Te rog să nu stai pe stradă.

— La revedere, Ramona! spuse Mary Jane cu o voce cîntătoare.

— Pa, spuse Ramona. Hai, Jimmy.

Eloise se ridică brusc în picioare.

— Dă-mi paharul, spuse ea.

— Nu, sincer nu. Ar trebui să fiu la Larchmond. Vreau să spun, domnul Weyinburg e foarte drăguț și-n-aș vrea...

— Dă-i un telefon și spune c-ai fost omorîtă. Dă-ncoa porcăria aia de pahar.

— Nu, zău, El. Îți spun că se lasă un ger grozav. Nu mai am aproape de loc antiger în radiator. Îți spun că dacă nu...

— Las' să înghețe. Du-te și telefonează. Spune-i c-ai murit, zise Eloise. Dă-ncoa paharul.

— Bine... Unde-i telefonul ?

— Ia-o pe-aici, zise Eloise ; ducînd tava cu pahare goale și îndreptîndu-se spre sufragerie, se opri pe neașteptate pe pragul ce despărțea camera de toate zilele de sufragerie și-l frecă hîrșîindu-și tălpile.

Marv Jane chicoti.

— Vreau să spun că nu l-ai cunoscut *cu adevărat* pe Walt, spuse Eloise la cinci fără un sfert, culcată pe spate și ținînd paharul cu băutură așezat în echilibru pe pieptul ei cu sînii mici. Era singurul băiat pe care-l cunoșteam, care mă făcea să rîd. Vreau să zic, să rîd ca lumea. Se uită în partea cealaltă la Mary Jane. Ții minte noaptea — în ultimul an — cînd țicnita de Louise Hermanson a dat buzna în cameră avînd pe ea brasiera aia neagră pe care-o cumpărase la Chicago ?

Mary Jane pufni. Stătea pe dormeză, cu bărbia pe brat și cu fața la Eloise. Paharul ei era jos, la îndemînă.

— Ei bine, el putea să mă facă să rîd *așa*, spuse Eloise. Reușea s-o facă cînd vorbea cu mine. Și cînd vorbeam la telefon. Și chiar într-o scrisoare. Și culmea e că nici măcar nu încerca să fie nostim. *avea* pur și simplu haz. Își întoarse puțin capul spre Mary Jane. Ce-ai zice dacă mi-ai arunca o țigară ?

— N-ajung la ele, spuse Mary Jane.

— Nu contează. Eloise se uită din nou la tavan. Într-o zi, spuse ea, am căzut. Aveam obiceiul să-l aştept la staţia autobuzului, chiar în faţa P.X [1]-ului, şi o dată a venit tîrziu, tocmai cînd autobuzul pleca. Am luat-o la goană după el, am căzut şi mi-am scrîntit glezna. Mi-a spus : „Sărmanul unchi [2] scrîntit". Voia să spună glezna mea. O numise sărmanul meu bătrîn unchi scrîntit... Doamne, ce drăguţ era.

— Lew n-are simţul umorului ? spuse Mary Jane.

— Ce ?

— Lew n-are simţul umorului ?

— Ah, Doamne ! Cine ştie ? Da. Cred că da. Rîde de desene animate şi de lucruri de-astea.

Eloise îşi ridică fruntea, apucă paharul de pe piept şi bău din el.

— Ei bine, spuse Mary Jane. Asta nu-i totul. Cu alte cuvinte asta nu-i totul.

— Ce nu-i ?

— Ah, ştii tu... Rîsul şi celelalte.

— Cine spune că nu-i ? spuse Eloise. Ascultă, dacă n-ai de gînd să te faci călugăriţă sau aşa ceva, nimic nu te opreşte să rîzi.

Mary Jane chicoti.

— Eşti cumplită, spuse ea.

— Ah. Doamne, ce drăguţ era, spuse Eloise. Era nostim, scump. Dar nu cum sînt scumpi băieţii mici de tot. Era scump într-un fel cu totul special. Ştii ce-a făcut o dată ?

— Nu, nu, spuse Mary Jane.

---

[1] *Please exchange* (engl.), punct de schimbare a banilor în mărunţiş, pentru a plăti autobuzul.

[2] Joc de cuvinte intraductibil. În limba engleză cuvintele *ankle :* glezna şi *uncle :* unchi cu o pronunţie apropiată.

— Eram în trenul care mergea de la Trenton la New York — chiar după ce fusese mobilizat. În vagon era frig și ne acoperisem, parcă, cu paltonul meu. Țin minte că aveam pe dedesubt jacheta de lînă a lui Joyce Morrow — ții minte frumusețea aia de jachetă albastră pe care o avea?

Mary Jane dădu afirmativ din cap, dar Eloise n-o privi, ca să poată vedea că-i de acord.

— Ei bine, el parcă avea mîna pe stomacul meu. Știi tu. Deodată, ce-i vine, să-mi spună că stomacul meu era așa de frumos, încît ar fi dorit să apară un ofițer și să-i ordone să-și scoată cealaltă mînă pe fereastră. Spunea că voia să facă ceea ce era drept. Apoi și-a retras mîna și i-a spus controlorului să-și tragă umerii înapoi. I-a spus că singurul lucru pe care nu-l suportă e un om care nu-i mîndru de uniforma lui. Controlorul i-a spus doar să se culce mai departe. Eloise se gîndi o clipă, apoi spuse: Nu conta totdeauna ce spunea, ci cum o spunea. Știi tu.

— I-ai spus vreodată lui Lew despre el — vreau să spun i-ai pomenit măcar?

— Ah, spuse Eloise. Începusem o dată. Dar primul lucru care m-a întrebat a fost ce grad avea.

— „Ce grad avea"?

— Da, spuse Eloise.

— Nu, vreau doar să spun...

Deodată, Eloise rîse din adîncul pieptului.

— Știi ce mi-a spus o dată? Mi-a spus că și el avansează în armată, dar în altă direcție decît ceilalți. Spunea că atunci cînd o să fie înaintat prima oară, în loc să primească tresa, o să ceară să i se ia mînecile de la uniformă. Spunea că atunci cînd o s-ajungă general, o să fie gol pușcă. Tot ce o să

mai poarte o să fie un năsturaş de infanterist la buric. Eloise se uită la Mary Jane, care nu rîdea. Nu crezi că-i nostim?

— Ba da. Numai că de ce nu-i pomeneşti de el lui Lew, cîteodată?

— De ce? Pentru că-i dat dracului de neînţelegător, ăsta-i motivul, spuse Eloise. Pe de altă parte, ascultă-mă, pe mine, fată care vrei să faci carieră. Dacă te măriţi vreodată din nou nu-i povesti bărbatului absolut nimic. Mă auzi?

— De ce? spuse Mary Jane.

— Fiindcă aşa spun eu, ăsta-i motivul, spuse Eloise. Le place să creadă că ţi-ai petrecut toată viaţa vomitînd de cîte ori se apropia de tine un băiat. Crede-mă că nu glumesc. Ah, poţi să le spui poveşti. Dar niciodată ceva sincer. Vreau să spun, niciodată să nu le spui ceva *sincer*. Dacă le spui c-ai cunoscut o dată un băiat frumos, va trebui să le spui în aceeaşi răsuflare că era prea bine. Şi dacă le spui c-ai cunoscut un băiat spiritual, trebuie să le spui că era cu toate astea un tip prea încrezut, sau un şmecher. Dacă nu le spui, îţi dau în cap cu bietul băiat de fiecare dată cînd se iveşte prilejul. Eloise se opri ca să bea din pahar şi să se gîndească. Ah, spuse ea, te ascultă cu mare seriozitate, poţi să fii sigură. Se arată chiar daţi dracului de înţelegători. Dar nu te lăsa trasă pe sfoară de asta. Crede-mă. Ai să dai de dracu dacă-i crezi cîtuşi de puţin înţelegători. Ascultă-mă pe mine.

Cu un aer deprimat, Mary Jane îşi ridică bărbia de pe capătul canapelei. Ca o schimbare, îşi sprijini bărbia de antebraţ. Cîntări în minte sfatul Eloisei.

— Nu poţi să zici că Lew nu-i înţelegător, spuse ea, cu voce tare.

— Cine nu poate ?

— Vreau să spun : nu-i înţelegător ? spuse Mary Jane, cu nevinovăţie.

— Ah, spuse Eloise, ce folos să mai discutăm ? Hai s-o lăsăm baltă. Are să te deprime, pur şi simplu. Fă-mă să tac.

— Ei bine, de ce l-ai luat atunci ? spuse Mary Jane.

— Ah, Doamne, nu ştiu. Mi-a spus că-i place Jane Austin [1]. Mi-a spus că romanele înseamnă mult pentru el. Chiar asta mi-a spus. După ce ne-am căsătorit am descoperit că nici măcar nu citise una din cărţile ei. Ştii care-i autorul lui preferat ?

Mary Jane clătină din cap.

— L. Manning Vines. Ai auzit vreodată de el ?

— Nuuu.

— Nici eu. Şi nici altcineva. A scris o carte despre patru bărbaţi care au murit de foame în Alaska. Lew nu mai ţine minte titlul cărţii, dar era cartea cea mai frumoasă pe care o citise vreodată. Isuse ! Nici măcar nu-i destul de cinstit ca să spună că i-a plăcut fiindcă cei patru tipi au murit de foame într-un iglu, sau aşa ceva. Trebuie să spună că era frumos scrisă.

— Eşti prea pretenţioasă, spuse Mary Jane. Te asigur că eşti prea pretenţioasă. Poate că era o carte bună...

— Îţi jur că n-ar fi putut să fie, spuse Eloise. Se gîndi o clipă, apoi adăugă : Tu cel puţin ai o meserie. Cel puţin, vreau să spun...

---

[1] Romancieră engleză (1775—1817). În cel mai cunoscut roman al ei : *Mîndrie şi prejudecată* a descris moravurile epocii în care a trăit.

— Ascultă-mă, cu toate astea, spuse Mary Jane. Nu crezi că într-o zi ai să-i spui măcar că Walt a fost omorît ? Vreau să spun că n-o să fie gelos, nu-i aşa, dacă ar şti că Walt a fost... ştii tu. A fost omorît şi gata.

— Ah, scumpo. Biata fetiţă, ahtiată după o carieră, spuse Eloise. O să-l facă şi mai rău. O să se transforme într-un vampir. Ascultă. El nu ştie decît că m-am plimbat cu cineva numit Walt — cu un G. I.[1] plin de şmecherie. Ultimul lucru pe care l-aş face ar fi să-i spun c-a fost omorît. Absolut, ultimul lucru. Şi dacă aş face-o — ceea ce n-o să se întîmple — dar dacă aş face-o, i-aş spune c-a fost omorît pe front.

Mary Jane îşi împinse bărbia ceva mai încolo pe marginea braţului ei.

— El... spuse ea.

— Ce-i ?

— De ce nu vrei să-mi spui cum a fost omorît ? Jur că n-am să spun la nimeni. Sincer. Te rog.

— Nu.

— Te rog. Sincer. N-am să spun la nimeni.

Eloise îşi bău paharul pînă la fund şi-l aşeză gol în picioare pe pieptul ei.

— Ai să-i spui lui Akim Tamiroff, spuse ea.

— Nu, n-am să-i spun. Vreau să spun că nu i-aş spune nici...

— Ah, spuse Eloise, regimentul era cantonat undeva. Era între lupte, sau aşa ceva, după cum mi-a scris un prieten de-al lui. Walt şi cu un alt băiat împachetau o sobiţă japoneză. Un colonel voia s-o tri-

[1] Denumire dată trupelor de tineri recruţi americani, în timpul celui de-al doilea război mondial.

mită acasă. Ori ei o scoteau din ambalaj ca s-o împacheteze iar, nu știu prea bine. În orice caz era plină de benzină și de resturi, și-a făcut explozie în fața lor. Celălalt băiat a pierdut doar un ochi.

Eloise începu să plîngă. Își puse mîna în jurul paharului gol de pe piept, ca să-l țină în echilibru.

Mary Jane se dădu jos de pe canapea și, în genunchi, făcu trei pași spre Eloise și începu să-i mîngîie fruntea.

— Nu plînge, El, nu plînge.

— Cine plînge ? spuse Eloise.

— Știu, dar nu plînge. Vreau să spun că nu merită asta și nici altceva.

Ușa de la intrare se deschise.

— S-a întors Ramona, spuse Eloise cu un timbru nazal. Fă-mi un hatîr. Du-te în bucătărie și spune-i celei peste care dai acolo să-i dea masa devreme. Vrei ?

— De acord, numai să-mi promiți că n-ai să mai plîngi.

— Îți promit. Hai, du-te. N-am chef să mă duc chiar acum în scîrba aia de bucătărie.

Mary Jane se ridică în picioare, își pierdu și-și recăpătă echilibrul și ieși din cameră.

Se întoarse în mai puțin de două minute, cu Ramona alergînd înainta ei. Ramona fugea călcînd pe toată talpa și încercînd să scoată maximum de zgomot din galoșii ei desfăcuți.

— N-a vrut să mă lase să-i scot galoșii, spuse Mary Jane.

Eloise, culcată încă pe spate pe dușumea, se folosea de batistă. Vorbi din ea, adresîndu-i-se Ramonei :

— Ieşi de aici şi spune-i lui Grace să-ţi scoată galoşii. Ştii că n-ai voie să intri în...

— Grace e la closet, spuse Ramona.

Eloise dădu la o parte batista şi-şi luă o poziţie în capul oaselor.

— Dă-mi piciorul, spuse ea. Stai jos, mai întîi, te rog. Nu acolo... aici. Doamne!

În genunchi şi căutînd pe sub masă ţigările, Mary Jane spuse:

— Ascultă, închipuieşte-ţi ce-a păţit Jimmy.

— N-am habar. Celălalt picior. Celălalt picior.

— L-a călcat o maşină, spuse Mary Jane. Nu-i tragic?

— L-am văzut pe Skipper cu un os, îi spuse Ramona Eloisei.

— Ce s-a întîmplat cu Jimmy? o întrebă Eloise.

— A fost călcat de o maşină şi omorît. L-am văzut pe Skipper cu un os şi n-a vrut...

— Vino la mine o clipă să-ţi simt fruntea, spuse Eloise. Întinse mîna ca să simtă fruntea Ramonei. Ai puţină temperatură. Du-te şi spune-i lui Grace să-ţi dea masa sus. Apoi te duci direct la culcare. Eu am să vin sus mai tîrziu. Du-te acum, te rog. Ia ăştia cu tine.

Făcînd încet nişte paşi imenşi, Ramona ieşi din cameră.

— Aruncă-mi o ţigară, îi spuse Eloise lui Mary Jane. Să mai bem un pahar.

Mary Jane îi aduse Eloisei o ţigară.

— Nu-i extraordinar? Toată povestea asta cu Jimmy? Ce imaginaţie!

— Mm! Te duci să mai aduci ceva de băut, nu? Adu sticla. Nu vreau să mă duc acolo. Toată casa asta imposibilă mirosse a suc de portocale.

La şapte şi cinci sună telefonul. Eloise se sculă de pe bancheta de la fereastră şi bîjbîi prin întuneric după pantofi. Nu-i putu găsi. Cu ciorapi în picioare, păşi sigură, aproape languros, spre telefon. Sunetul lui nu o supără pe Mary Jane care dormea pe dormeză, cu faţa în jos.

— Alo, spuse Eloise, în telefon, fără să aprindă lumina din tavan. Ascultă, nu pot să mă întîlnesc cu tine. E Mary Jane aici. Şi-a parcat maşina în faţa casei şi nu găseşte cheia. Nu pot să plec. Am pierdut vreo douăzeci de minute căutînd-o în — cum se spune — în zăpadă şi în alte locuri. Poate te iau cu maşina Dick şi Mildred... Ascultă la telefon... Ah, ce păcat, puişor. De ce nu formaţi cu toţii un pluton ca să veniţi în marş acasă? Puteţi cînta chestia aia: stîngul, dreptul, stîngul, dreptul, Tu o să ai comanda... Ascultă din nou... Nu sînt caraghioasă, spuse ea. Zău că nu. E doar o toană.

Atîrnă receptorul în furcă.

Păşi mai puţin sigură, înapoi în cameră. Ajunsă la bancheta de la fereastră îşi turnă în pahar ce mai rămase în sticla de whisky. Era cam un deget. Îl bău pînă la fund, se scutură şi se aşeză.

Cînd Grace aprinse lumina în sufragerie, Eloise tresări. Fără să se scoale, îi strigă:

— Să nu serveşti masa înainte de ora opt, Grace. Domnul Wengler o să mai întîrzie niţel.

Grace apăru în lumina din sufragerie, dar nu înaintă.

— Doamna a plecat? spuse ea.

— Se odihneşte.

— Ah, spuse Grace. Doamnă Wengler, mă întreb ce-ar fi dacă soţul meu şi-ar petrece noaptea aici. E destul loc la mine în odaie; nu trebuie să se în-

toarcă la New York decît mîine dimineaţă, şi afară e aşa de urît.

— Soţul tău ? Unde-i ?

— Păi, în acest moment, spuse Grace, e în bucătărie.

— Ei bine, mă tem că n-o să poată să-şi petreacă noaptea aici, Grace. Ăsta nu-i hotel.

Grace se opri o clipă, apoi spuse :

— Bine, doamnă, şi plecă în bucătărie.

Eloise ieşi din camera de toate zilele şi urcă scările, luminate foarte slab de lumina din sufragerie. Unul din galoşii Ramonei zăcea la capul scărilor. Eloise îl apucă şi-l zvîrli, cît putu de tare, peste rampa scării. Galoşul se lovi de podeaua holului cu o buşitură violentă.

Aprinse lumina în odaia Ramonei şi se agăţă de întrerupător, ca de un suport. Rămase o clipă nemişcată, uitîndu-se la Ramona. Apoi dădu drumul întrerupătorului şi se duse repede spre pat.

— Ramona. Scoală-te. Scoală-te.

Ramona dormea la marginea extremă a patului, cu poponeţul drept lăsat peste margine. Ochelarii strînşi bine şi cu braţele în jos se aflau pe o măsuţă, împodobită cu un Donald răţoiul.

— Ramona !

Copilul se deşteptă, trăgînd brusc aer în piept. Deschise ochii larg, dar îi strînse aproape pe loc.

— Ce-i, mămico ?

— Credeam că mi-ai spus că Jimmy Jimmereeno a fost călcat de o maşină şi omorît.

— Ce ?

— M-ai auzit foarte bine. De ce dormi tocmai la marginea patului ?

— Din cauză că... spuse Ramona.

— Din ce cauză? Ramona, n-am chef să...

— Din cauză că nu vreau să-l incomodez pe Mickey.

— Pe cine?

— Pe Mickey, spuse Ramona, frecîndu-şi nasul. Pe Mickey Mikeranno.

Eloise începu să ţipe:

— Dă-te în mijlocul patului. Hai!

Speriată de-a binelea, Ramona se uită fix la Eloise.

— Foarte bine.

Eloise apucă gleznele Ramonei şi ridicînd-o o trase pînă în mijlocul patului. Ramona nu se zbătu şi nici nu plînse; se lăsă mutată fără ca să cedeze cu adevărat.

— Acum, culcă-te, spuse Eloise, răsuflînd greu. Închide ochii. M-ai auzit, închide-i?!

Ramona îşi închise ochii.

Eloise se duse la comutator şi stinse lumina. Dar rămase multă vreme în prag. Apoi, deodată, se repezi prin întuneric la noptieră, lovindu-se la genunchi de piciorul patului, dar atît de stăpînită de un ţel, încît nu simţi durerea. Apucă ochelarii Ramonei şi, ridicîndu-i cu amîndouă mîinile, îi apăsă de obraji. Pe faţă îi alunecară lacrimi care udară lentilele. „Sărmane unchi scrîntit", repetă ea într-una. În cele din urmă lăsă ochelarii la loc pe măsuţă, cu lentilele în jos.

Se aplecă, pierzîndu-şi echilibrul, şi începu să aranjeze cuverturile de pe patul Ramonei. Ramona era trează. Plîngea, şi încă de mult. Eloise o sărută umed pe gură, îi scoase părul din ochi şi ieşi din cameră.

Coborî la parter, clătinîndu-se acum foarte rău, şi-o trezi pe Mary Jane.

— Ce-i ? Cine-i ? spuse Mary Jane, ridicîndu-se ca un fulger de pe dormeză.

— Mary Jane, ascultă-mă, te rog, spuse Eloise hohotind. Ţii minte primul nostru an la Universitate, aveam rochia aia maro cu galben pe care-o cumpărasem la Boise, şi Miriam Ball mi-a spus că nimeni nu poartă o astfel de rochie la New York, iar eu am plîns toată noaptea ? Eloise scutură braţul lui Mary Jane. Eram o fată simpatică, insistă ea rugătoare, nu-i aşa ?

S-a născut la New Orleans, de unde — la vîrsta de şapte ani — s-a mutat în Brooklyn. A studiat la Noua şcoală de cercetări sociale (New School for Social Research), *unde a şi rămas, în calitate de lector.*

Colaborările sale literare apar în revistele: Revista Partizan (Partizan Review), Revelaţie (Discovery), Comentariul (Commentary) *şi* Reporterul (The Reporter).

Nuvela Prînzul de duminică în Brooklyn (Sunday Dinner in Brooklyn) *a fost publicată în presă, iar apoi în volumul antologic* Tinerii furioşi şi generaţia zdrobită (The Angry Young Men and the Beat Generation), *editat de Gene Feldman and Max Gartenberg, Dell Publishing Co., September, 1959.*

PRÎNZUL DE DUMINICĂ ÎN BROOKLYN[1]

Am luat-o pe ocolite spre metrou şi, fiindcă mă duceam în Brooklyn, Greenwich Village[2] părea să

[1] Cartier în sud-vestul insulei Long Island.

[2] Iniţial un sat, situat pe insula Manhattan, astăzi cartierul boemei literare şi al lumii interlope.

fi căpătat în clipa aceea tot farmecul unei pînze de Utrillo [1]. Doar în astfel de ocazii, şi prin contrast cu altceva, cartierul devenea atrăgător ; comparată cu unele tipuri de frumuseţe, urîţenia lui pricinuia o senzaţie de destindere. Pentru cei mai mulţi, care — ca şi mine — locuiau în Brooklyn, Greenwich Village oferea un tablou la fel de captivant ca şi priveliştea unui sat nenorocit pentru o prinţesă închisă într-un turn de fildeş.

Fiind vară, toţi italienii se aflau afară pe verandă sau pe scaune, ori stăteau în picioare de-a lungul trotuarului, îmbrăcaţi în hainele lor de zile mari ; bătrînii în costume albastru-închis, iar tinerii în haine albastru-deschis, ca şi cum generaţia lor ar fi fost mai decolorată ca precedenta. Cu părul strîns coc şi cu mîinile puse una peste alta în poală, mamele păreau madone din epoca Neanderthal ; purtau fireşte, rochii negre, fiindcă mare minune dacă în ultimul an nu le murise cineva în familie. Fetele aveau fuste lungi şi foarte înguste, ceea ce le făcea să umble cu paşi mici şi extrem de repezi.

La colţul străzii se ghemuia biserica lor — o cratiţă uriaşă, pîntecoasă şi greoaie şi la fel de anostă ca şi femeile care se rugau înăuntru. Privind, din mers, prin uşile deschise ale bisericii, am văzut arcadele încovoindu-se ca un muncitor sub o povară grea. Pînă şi clopotele acestei biserici — pretinse a fi glasul dumnezeului pe care-l adorau aceşti oameni — scoteau un sunet dogit, şi în fiecare duminică dimineaţa le blestemam împreună cu preotul care le făcea să răsune, executînd într-una un fel de melodie rustică.

[1] *Maurice Utrillo* (1883—1955), pictor peisagist francez.

Pe strada Thomson, nu departe de locuința mea, se afla un grajd, și printr-una din ferestrele de la primul etaj scotea capul un cal. Deasupra, pe marginea ferestrei de la ultimul etaj, într-o canistră de vreo patru litri, complet ruginită, înflorea o mușcată. Aproape de colțul străzii, sprijinit de zidul hotelului Mills, dormea la soare un bețiv, în timp ce un altul, aplecat asupra lui, îi întindea mîna zicînd :

— Dă mîna, amice, hai, dă mîna !

Bazinul murdar și fără pic de apă din mijlocul Pieței Washington, principalul centru din Greenwich Village, era plin de chitariști, cîntăreți de muzică populară, oameni care executau jocuri populare, bateriști răpăind ritmul de congă, anarhiști, exhibiționiști, onaniști, babe libidinoase și bețivane, cîini, copii, negri, turiști, nevropați, traficanți de heroină și de băuturi alcoolice, lesbiene, cititori ai ziarului *New York Times*, oameni cu aparate de radio portative, fete limfatice în căutarea unor băieți interesanți, băieți neinteresanți cu care în cele din urmă aveau să intre în legătură, fete mai în vîrstă și între două amoruri, băieți mai în vîrstă în căutarea unor fete mai tinere etc. Acolo se termina în fine Bulevardul Cinci — după ce trecea prin Arcul Washington.

Uitîndu-mă de jur împrejur, n-am văzut pe nimeni din șleahta mea, așa că neavînd ce face m-am îndreptat spre metro. La intrarea de pe Bulevardul Șase și Piața Waverly am tras cu putere aer în piept și, întocmai ca un pescuitor de perle, am coborît mahmur sub pămînt.

Mugetul și urletul metroului în beznă, trecerea lui pe sub apă, presiunea ce-mi apăsa urechile re-

prezentau o uvertură atît de clasică la întoarcerea mea acasă, încît eram sătul pînă-n gît. Mi-am dat seama că părăseam Brooklynul pentru a mă duce în Manhattan doar ca să descopăr la sosire că uitasem ceva de care aveam nevoie. Revenind acum pe urmele paşilor mei, drumul îmi părea un chin fără sfîrşit, ca întotdeauna în aceste împrejurări, deşi — lucru de neînţeles — cînd mergeam în direcţia opusă distanţa trecea pe nesimţite.

Firește, uitasem de tata şi de mama şi voi uita de ei din nou şi data viitoare, dar acum consideram aceasta ca un lucru obişnuit. Ei, însă, nu mă puteau uita, căci pe consolă, alături de pendulă, stătea fotografia mea de acum zece ani; părinţii nu-mi ceruseră niciodată una nouă, şi aveam convingerea că mă văd încă aşa cum arătam în poză. Aş fi putut, întocmai ca un ucigaş, să-mi schimb înfăţişarea, dar pe ei tot nu i-aş fi păcălit. De cîte ori veneam acasă, vedeam cum sub privirile lor umede travestiul meu se ducea de rîpă.

Ţineam în poală o carte deschisă — aveam întotdeauna cu mine o carte cînd mergeam în Brooklyn, în chip de amuletă sau talisman — o expresie a sufletului meu delicat, dar pentru cît citeam din ea aş fi putut la fel de bine s-o pun în fundul pantalonilor. Tot timpul, mintea îmi aluneca în josul paginii, întocmai ca o bilă la jocul de *pinball*, iar în cele din urmă am renunţat să mai citesc, ajungînd la concluzia că nici o carte nu se poate compara cu povestea mea preferată — şi anume aceea despre tatăl şi mama mea.

Metroul se opri, şi un om care stătea în faţa mea coborî. Ocupase locul de lîngă fereastră, făcînd un

unghi drept cu peretele. Atunci, o femeie așezată izolat, pe un loc paralel cu peretele și în fața celui rămas liber, se mută repede acolo. La care, un bărbat așezat în afara locului corespunzător celui ocupat acum de ea, dar pe partea vagonului unde stăteam eu, se repezi să se așeze pe fostul ei loc, iar bărbatul de alături de mine, așezat pe un loc paralel cu peretele, trecu pe locul recent eliberat din stînga genunchiului său. Totul se petrecu cu un aer indiferent, și cînd m-am uitat din nou la femeie ca să văd dacă se simte bine pe noul ei loc mi-am dat seama că mă privește fix. Era de o vîrstă mijlocie și înăcrită, iar ochii ei, foarte mici, meditau profund asupra mea, plini de o aversiune personală, ca și cum și-ar fi închipuit că sînt propriul ei fiu. Ceva în înfățișarea mea o scotea din sărite — felul cum eram îmbrăcat sau tuns, sau poate expresia feței mele, care nu lăsa îndeajuns impresia că sînt destul de priceput în afaceri ca să-i asigur la bătrînețe un viitor fără griji.

N-aveam chef să răspund privirii ei, așa c-am evitat-o, uitîndu-mă fix la un bărbat care stătea în picioare cam la un metru de mine. Era foarte limpede că acest om mestecă gumă, iar fălcile lui osoase se mișcau cu atîta grijă și atît de regulat, încît îmi aminteau de niște prese de tipărit. Am băgat de seamă că se examina în geamul ferestrei. Oprindu-și fălcile într-o poziție în care structura lor complicată ieșea în mod special la iveală, omul se observa cu o atenție științifică și concentrată, demnă de Leonardo da Vinci. Apoi, presa își relua mișcările-i hipnotice. Plimbînd guma dintr-o parte într-alta a fălcilor, crea o groază de efecte. Oricine

l-ar fi observat şi-ar fi închipuit că mestecă pentru a rezolva o problemă. Începea prin a ridica guma cu o mişcare leneşă, nepăsătoare şi impecabilă, o mesteca cu dinţii din faţă, ţinînd gura uşor întredeschisă, apoi — brusc — muta guma îmmuiată în partea stîngă a gurii şi începea să lucreze sistematic asupra ei, mestecînd-o cu molarii, fărîmiţînd-o prin gură în cantităţi egale, iar apoi, mai înainte ca guma să-şi fi dat sufletul, o aducea din nou în centrul gurii, unde, în timp ce dinţii de-abia se înfigeau în ea, o răsucea într-una cu limba, făcîndu-i un masaj înviorător.

Pe cînd trenul intra într-o altă staţie, fără să-şi întrerupă mestecatul, îşi vîrî mîna cu un gest napoleonian prin despicătura cauciucată a uşii şi, cînd aceasta se trase în perete, îşi repezi mîna după ea.

Mă gîndeam că n-aş fi putut niciodată să mestec gumă în acest fel, cînd, deodată, prin uşa deschisă am văzut numele staţiei unde trebuia să cobor, aşa c-am sărit şi am zbughit-o taman la timp, confirmînd definitiv proasta impresie pe care i-o făcusem femeii cu faţa înăcrită.

Cînd am ajuns în capul scărilor, soarele m-a lovit în ochi. Mi se părea că lumina lui strălucea totdeauna în Brooklyn, uscînd rufele, vindecînd rahiticii, uscînd băltoacele, chemînd copiii afară la joacă şi încurajînd florile ce păreau artificiale şi creşteau în curţile din faţa caselor. Împotriva voinţei mele, razele calde ale soarelui redeşteptau în mine o melancolie inexplicabilă. Îmi dădeam seama că soarele e un izvor puternic şi democratic de încălzire centrală pentru această mare casă în care locuieşte laolaltă toată lumea.

Străzile erau aproape pustii, fiindcă în Brooklyn toți își iau masa de prînz la aceeași oră. Cunoșteam aceste străzi atît de bine încît aș fi putut merge pe ele cu ochii închiși. Nu era pom pe lîngă care treceam în care să nu-mi fi înfipt briceagul, nu era zid de care să nu-mi fi bătut mingea, nu era crăpătură în asfalt pe care să n-o fi evitat ca s-o scutesc pe mama de un accident.

Vedeam acum totul cu încetinitorul, detașîndu-se cu un fel de simbolism greoi, ca și cum aș fi fost obiectivul într-un film documentar cu pretenții artistice. Cînd eram mic, străzile acestea mi se păreau pline de nerv și de viață și prin fiecare amănunt al lor mă sfidau să înfăptuiesc ceva, să le învinge cu ajutorul spiritului meu, al forței mele fizice, al vitezei cu care alergam. Pe atunci, fugeam tot timpul. Vedeam lucrurile din goană, și le comentam cu mare grabă, fără să-mi întrerup alergătura, sărind peste garduri, țopăind într-un singur picior, ocolind, dar repezindu-mă totuși înainte... pînă cînd într-o bună zi m-am izbit din plin de mine însumi și mi-am înfundat propriul meu drum.

Spectacolul devenea încă mai solemn datorită faptului că era duminică. În urmă se afla un vid imens, lăsat de Dumnezeu. În contrast cu intimitatea familiară a bisericii de pe strada Thomson, care datorită hidoseniei reușea să reflecte în univers imaginea enoriașilor ei, bisericile de pe aici, cu acoperișurile lor țuguiate, luaseră un aspect rece și răzbunător, părînd pustii, cu excepția acelor cîteva ore de dimineață cînd oameni cu chipuri impasibile veneau să aducă omagiul lor unei zeități moarte și absente.

De la colțul străzii am văzut-o pe mama în curtea din față casei. Avea fața întoarsă spre mine, și, deși îmi dădeam seama că nu mă poate vedea de la acea distanță, am avut senzația că, oriunde m-aș fi găsit, chipul ei ar fi fost mereu îndreptat spre mine. Cînd mă văzu, agită brațele și începu să vorbească. Dintr-o clipă într-alta avea să strige, și-atunci am început și eu să zîmbesc și să gesticulez. Mi-am schimbat mersul, făcîndu-l mai voios.

— Ce faci, Paul ? strigă ea. Cum te simți ?

Eram încă prea departe ca să-i răspund. Voiam s-o rup la fugă spre ea — întotdeauna voisem să parcurg în fugă acești ultimi cîțiva metri. Uram din suflet acești ultimi pași, această ultimă și imensă prăpastie care ne mai despărțea. Cînd ajungeam destul de aproape unul de celălalt, ne strîngeam în brațe ca doi amanți și nu ne mai vedeam prea bine.

Am prins-o de umeri și m-am aplecat s-o sărut. Ca de obicei, fiecare dintre noi oferea celuilalt un obraz. Ne-am întors capetele repede, scăpînd ca prin minune de sărutările pe buze ; cu fața întoarsă atît încît fiecare să-l sărute pe celălalt în mijlocul obrazului cu o jumătate de gură, ne-am pupat zgomotos de trei-patru ori, ca să ne-ajungă. Tata era în casă. Îl trăgea inima să iasă și el afară, dar nu voia să se dea în spectacol, și pe lîngă asta credea, pasămite, că mama trebuie să mă întîmpine singură, de parcă m-aș fi născut din nou.

M-a primit în pragul ușii, și ne-am îngrămădit acolo, gesticulînd și îmbrățișîndu-ne. Făceam întotdeauna prea multe gesturi, neavînd încredere în cuvinte și în gînduri. Și tot timpul țipam, de parcă am fi cîntat o operă. „Scoate-ți haina !“ strigau ei.

„Scoate-ţi cravata !“ Uneori aproape că mă aşteptam să-mi ceară să-mi scot şi cureaua de la pantaloni şi şireturile de la pantofi, deşi bănuiesc că-şi dădeau seama, la urma urmei, că era cu neputinţă să le scot din cap această idee.

— Stai să-ţi pregătesc un Martini ! ţipă tata şi o luă la fugă în bucătărie.

— Stai jos ! urlă mama. Fă-te comod !

Împingîndu-mă în fotoliul tatii, apăsă pe butonul aflat pe unul din braţe şi mă trezii deodată la orizontal. Dădu drumul la radio, şi una din cele mai cunoscute simfonii se revărsa ca un torent de cărbuni.

Fotoliul era un dar primit de tata cu ocazia uneia din zilele sale de naştere. Mama se arăta încîntată de ideea butonului. Mie nu-mi plăcuse niciodată. Totdeauna mi se păruse ceva foarte ciudat. Aşezat la orizontal în fotoliu, eram nevoit să fac o sforţare dacă încercam să-mi ridic nitel capul. Tata intră în cameră aducînd paharul cu Martini. Am văzut că băutura are culoarea chihlimbarului. Nu-i trecuse prin minte să-şi prepare şi lui una : parcă ar fi fost un servitor.

Băutura era dulce. Deodată, mi-am dat seama că-i iubesc nespus pe amîndoi. Dar ce-aveam să fac aci ?

— Uite „Cronica literară“, spuse mama înmînîndu-mi ziarul.

Se aşezară jos, aşteptînd ca eu să citesc. Dar cum aş fi putut, cînd stăteau amîndoi alături, în timp ce mă priveau atenţi, de parcă aş fi înfăptuit cine ştie ce lucru grozav ?! Constituiam un spectacol şi presupuneau că n-am chef să stau de vorbă cu ei. Înţelegeam că într-un fel le plăcea să creadă

că nu venisem doar pentru o vizită, şi că era foarte firesc să citesc duminica după amiază „Cronica literară".

Am lăsat ziarul din mînă, încredinţîndu-i c-am să-l citesc mai tîrziu. O clipă, ne-am privit zîmbind. Mă simţeam de parc-aş fi fost întins într-un coşciug. Am apăsat pe buton, şi atunci speteaza fotoliului s-a ridicat. I-am zîmbit mamei, ca să-i arăt că fotoliul nu mă deranjează. Nu-mi displăcea, dar mă apucase cheful să stau cu spatele drept, tocmai fiindcă plesneam de atîta energie.

— Ei, cum o mai duci, Paul? spuse mama.

De la vîrsta de doi ani mă strigaseră „Bud", dar, nu ştiu cum, în ultimii ani începuseră să-mi zică Paul, aşa cum făceau toţi ceilalţi.

— Grozav, am răspuns eu, dîndu-mi seama, nici vorbă, că n-am nici cea mai vagă idee despre ce reprezintă cuvîntul „grozav".

Acest mod vag de a vorbi constituia afecţiunea dintre noi. Ar fi vrut să afle cum o duc, dar se temeau ca nu cumva să descopere ceva care să jignească. Nu atît pe ei, cît pe mine.

Masa era gata. Era întotdeauna gata la sosirea mea. Uneori îmi venea să mă plimb doar pe lîngă casă: mama urma să se găsească neapărat în curtea din faţă, cu un pachet în mînă — masa de prînz. Eu aveam să iau pachetul fără să mă opresc. Faţa mea avea să fie impasibilă, iar a ei îndurerată, dar stăpînindu-şi sentimentele. Tata avea să stea întotdeauna chiar în prag...

Mama aduse friptura, şi tata o tăie cu mare atenţie în felii, de parcă ne-ar fi tăiat propriul nostru destin. Îmi puse în farfurie bucata care dorise întotdeauna să-mi revină. Mama îmi umplu farfuria cu cartofi, cu sos şi cu legume.

— Ştiu că-ţi place să mănînci, spuse ea zîmbind şi-mi mai umplu farfuria.

Asta era o pură invenţie. N-aveam niciodată poftă de mîncare, dar, cu toate acestea, am exclamat :

— Mă ştii doar, mamă !

Prefăcîndu-mă că ard de nerăbdare, am atacat friptura cu cuţitul şi furculiţa, în timp ce mama rămase nemişcată, să mă observe.

— O mîncare ca acasă, am mormăit eu între două înghiţituri, aceste cuvinte reprezentînd pentru ea nespus de multe.

M-am întrebat ce-o fi crezînd că mănînc zilnic şi dacă o clipă îi trecuse prin minte vreodată că o altă mîncare mi-ar fi plăcut mai mult decît a ei. A rămas o dată istorică ziua cînd am mîncat pentru prima oară la un bufet expres. Aveam pe atunci vreo doisprezece ani, şi-am descoperit că mama nu era un bucătar faimos, iar asta m-a întristat cel mai mult în copilărie. Ani de-a rîndul apoi, de-abia mai puteam să înghit mîncarea, dar practica te ajută să devii perfect, şi-am învăţat să mestec cu concentrarea fictivă a unui actor de cinema într-o scenă de picnic.

Pe cînd mîncam, ne întorceam în timp, trecînd din nou în revistă toate evenimentele de cînd ne despărţiserăm. Am luat-o chiar de la începutul începuturilor, şi de acolo ne-am apucat de mînă şi-am păşit înainte, pornind de la naşterea băieţaşului cu ochi blînzi şi ajungînd la ceea ce devenisem azi — un tînăr risipitor, producînd jenă, incapabil să se mai asimileze lor, şi care stătea acum cu ei la masă. Spre marea lor surprindere, se întîmpla veşnic acelaşi lucru. Ne loveam întotdeauna de zidul prezen-

tului. De fiecare dată cînd ne ridicam ochii din farfurie eram uimiți să ne descoperim unii pe alții, camuflați astfel de timp. De îndată ce privirile ni se întîlneau, ne trăgeam înapoi, ca din fața unei prăpăstii. La aceste întîlniri, parcă eram un bărbat și o femeie veșnic inhibați, frecîndu-se unul de altul în metrou : ambii dorind contactul, dar nici unul neîndrăznind s-o recunoască.

Situația semăna cu descrierea făcută de prietenul meu Andrew primei sale vizite la psihiatru. Acest specialist nu era un adept al lui Freud ; el aparținea unei grupări care susține că nedumeririle noastre sufletești sînt „interpersonale", așa că în loc să-l pună pe Andrew să se întindă pe o canapea, în timp ce el stătea în spatele lui, s-au așezat față în față la o masă. În această poziție, Andrew urma să scoată la iveală toate lucrurile dezgustătoare pe care le săvîrșise, ferindu-se de privirea psihiatrului de teamă să nu se arate rușinat sau triumfător. Trăgea însă din cînd în cînd cu coada ochiului, în timp ce specialistul își bătea și el capul să-și ascundă dezaprobarea sau să nu facă vreun semn care-ar fi putut eventual să împiedice scurgerea cuvintelor lui Andrew. Uneori, cu toate acestea, privirile lor, rătăcind prin încăpere și aterizînd pentru scurt timp ca muștele pe masă, se ciocneau, și în acea frîntură de secundă se împerecheau revoltător într-o neîncredere profundă și obscenă.

Conversația noastră consta în întrebări la care se putea răspunde și în răspunsuri de netăgăduit. Ca de obicei, mamei îi părea că sînt slab. Reușisem toată viața să rămîn slab, ca un reproș adus ei, în timp ce ea, ca și cum rolul unei mame ar fi fost acela al unui fanatic specialist în împăiat, făcuse

tot ce-i stătuse în puteri ca să mă îndoape. Mă întreba unde-mi dau rufele la spălat. „Ce preţuri scandaloase ! Şi cum îţi fierb lucrurile în tot acidul ăla, o cămaşă nu ţine mai mult de şase luni !" Făcea apropouri, doar-doar i-oi aduce ei rufele la spălat. Poate că acele cămăşi murdare i-ar fi destăinuit ce era atît de nerăbdătoare şi ruşinată să afle. O urmă de ruj, un miros, o pată ar putea zugrăvi un tablou japonez.

Tata începu să discute despre meciurile de box disputate luna trecută. Cum uneori priveam rundurile la televizorul dintr-un bar, conversaţia căpătă un aer firesc. Dotat cu memoria unui bătrîn care se agaţă de fiecare lucru, aşa cum un copil mic se agaţă de mama lui temîndu-se să nu fie părăsit, tata îşi aducea aminte fiecare lovitură. Dacă se întîmpla să nu fiu de aceeaşi părere cu el — din greşeală, sau fiindcă nu-l urmăream — îşi revedea expunerea conform părerii mele. Refăceam împreună aceste lupte.

Cînd nu discuta despre box, observaţiile lui aveau scopul să-mi arate că-i un om cu vederi largi, un om înţelegător. Ieri, în metrou cedase locul unei negrese. Evreii sînt şmecheri. Toată lumea face cîte ceva fără să-şi dea seama de ce. Nimeni nu poate să spună cine are dreptate sau nu. Fiecare chestiune comportă două aspecte.

Ţineam minte vremea cînd tata mi se părea foarte înalt, şi fiecare afirmaţie a lui aducea cu sine o revelaţie asupra ordinii absolute a lucrurilor. Am încercat să-l îndrept spre propria lui personalitate, să-l împing cu blîndeţe înapoi la propriile lui convingeri, pe care şi le amintea foarte neclar, dar n-am reuşit decît să-l sperii. Încerca să creadă că singura

deosebire dintre noi constă în faptul că sînt „modern". Avea de gînd să devină şi el „modern", tăgăduind tot ce simţea şi uitînd cele cîteva lecţii pe care i le dăduse viaţa. Credea că modernismul meu e ceva în veşnică mişcare şi inevitabil — un marş al istoriei, care n-ar fi permis nimănui, şi cu atît mai puţin părinţilor, să-i stea în cale.

Mama zîmbea, şi privind-o peste o furculiţă cu piure de cartofi mi-am dat seama că mai e încă frumoasă. Cunoşteam de ani de zile acel zîmbet, şi ţin minte cum odinioară întrecuse chiar strălucirea soarelui de pe cer. Atîta doar, că pe atunci avea mai mult caracterul surîsului Monei Lisa, adică un caracter echivoc, ceea ce îi acorda o trăsătură romantică deosebită. „Unde dispăruse romantismul? m-am întrebat. Care dintre noi se dovedise necredincios, şi din ce cauză?" Fiecare devenise o caricatură datorită unei afecţiuni pe care nu ştiam cum să ne-o exprimăm. Temîndu-ne să simţim, eram condamnaţi în acelaşi timp să gîndim şi să nu gîndim. În ce împrejurări şi cum se destrămase în trei unitatea noastră? Ce materie se adăugase compoziţiei din care eram făcut, pentru a o transforma în otravă? Prin ce alchimie substanţa mea se izolase de înţelegerea lor şi chiar de-a mea? Stăteam acolo jucînd un dureros joc de-a baba-oarba. Am început prin a ne lega la ochi; apoi legăturile au căzut şi ne-am dat seama că sîntem orbi.

În cele din urmă, am ajuns la concluzia că mîncasem destul — o cantitate respectabilă. În timp ce nervii şi sîngele îmi activau în stomac, m-am destins, şi am început să sughit din dragoste pentru ei. Văzînd cum faţa mea îşi pierde expresia, mama fu cuprinsă de o mare bucurie. Burta vorbind

burții, iată singura și adevărata manieră de-a face o conversație.

Tata povestea cum soluționase la serviciul său o problemă căreia nu-i venise de hac nici arhitectul. Atunci tata trăsese hotărît o linie pe duşumea. „Să fiu al dracului, spusese arhitectul, dacă bătrînul Pete n-a arătat încă o dată de ce-i în stare." Ascultînd această poveste, nu m-am îndoit o clipă de ea, și eram mîndru de tata. Iată realitatea din jurul lui, și în mijlocul ei tata era încă măreț, ca și mama, care putea calcula mai precis decît ministrul de finanțe cîți bani i-ar costa pe o pereche de tineri căsătoriți să-și înjghebeze o gospodărie. Cînd îi vedeam în aceste atitudini — ca într-o veche fotografie — mă cuprindea o dragoste puternică pentru ei, și — deși e mult de cînd m-am exilat din acel paradis — ceva nu putea fi dezrădăcinat din sentimentele mele. Dragostea de cămin constituia istoria mea. Întocmai ca un buric, această dragoste îmi reamintea de felul cum mă născusem. Țin minte o povestire pe care mi-o spusese un doctor militar despre un soldat negru a cărei burtă fusese spintecată într-o luptă. Îl cususeră la vreme și-i salvaseră viața, dar, cînd i-au scos leucoplastul, buricul — avea un buric ce ieșea afară, cum se lăsa pe vremuri — s-a desprins o dată cu leucoplastul. Cînd și-a dat seama ce s-a petrecut, soldatul și-a ieșit complet din sărite în adevăratul sens al cuvîntului și nu l-au putut liniști decît atunci cînd doctorul i-a cusut buricul la loc.

Înțeleg senzația lui. Deși îmi place să-mi închipui despre mine că nu sînt înlănțuit de istoria umană, fiind confruntat numai de libera alegere și dominat de o plăcută iresponsabilitate, era cu toate acestea

tonic să știu că nu fusesem născut ca un personaj dintr-un roman prost, cum erau cea mai mare parte a oamenilor ce-și petreceau serile în barurile din Greenwich Village. În ciuda faptului că și ei erau probabil originari din Brooklyn sau din Bronx[1], nu mi-i puteam închipui ca avînd o familie. Păreau să fi izbucnit spontan din straturi sociale putrede, așa cum se presupune că apar mușchii — din murdărie sau din răni.

Recunosc că de cîte ori îmi judec părinții timp mai îndelungat mă cuprinde de obicei un sentiment de neîncredere în ce-i privește, deși și acesta este cel puțin un fel de emoție ; iar, la urma urmei, ce altă părere poți avea despre un tată și o mamă care ți-au dat naștere ca unei teme de roman și apoi nu și-au mai putut descifra propriul lor scris ? Și ei erau veșnic neîncrezători, veșnic își puneau întrebări. Îi vedeam cum se luptă chiar atunci ca să descurce enigma ascunsă în mintea lor, așa cum oamenii despre care citești din cînd în cînd în ziare își ascund douăzeci de ani copii într-o cămară sau o odaie fără ferestre. Fără să-și dea seama, se întrebau veșnic ce fel de om sînt, dacă trebuiau să fie mîndri sau să le fie rușine de mine, dacă purtarea mea ciudată se datora geniului, bolii sau pur și simplu răutății, dacă nu cumva îmi vîndusem sufletul, ca Faust, sau poate de-abia învățasem să pășesc, dacă eram un erou, sau o scîrnăvie. Mai simplu, eram un ratat. N-aveam nici bani, nici faimă și nici perspectiva să le dobîndească în viitorul apropiat. Cel puțin, dacă aș fi fost un idiot, hoinărind de colo-colo prin fața casei, ar fi putut să-și

[1] District din New York.

reverse asupra inimii mele neputincioase toată dragostea lor stăvilită : dar așa cum stăteau lucrurile nu erau niciodată siguri.

Tata vorbea în continuare despre slujba lui. Părea foarte mîndru că participă și el la lucrările acelei clădiri deosebite, căreia i se făcuse reclamă cu duiumul și care după toate aparențele urma să devină un monument pe Broadway, celebru în lumea întreagă. Fiind supraveghetor, avea mai multe planuri ale clădirii, și le scoase ca să le văd. Am recunoscut numele unei mari firme cu nenumărate sucursale, specializată în confecții ieftine, care vindea haine standard în rate. Prefăcîndu-mă interesat, am studiat planurile. În afară de o oarecare arhitectonică foarte prost adaptată unor scopuri practice, clădirea se mîndrea cu două statui uriașe — un bărbat și o femeie, amîndoi goi — plasate deasupra fațadei și încadrînd ca două paranteze numele magazinului. Măsoară peste 15 metri înălțime, mă încredință tata, și urmează să fie luminate cu neon.

— Parcă ar fi Statuia Libertății instalată pe Broadway, spuse el, și am știut după timbrul vocii sale că citează pe cineva.

— Și ce se bănuiește că reprezintă ? am întrebat, în ciuda sentimentului că această întrebare e cu totul deplasată.

Mă privi surprins și puțin jenat. Își chinuia mintea să găsească un răspuns, și deși între timp nu mai voiam un răspuns nu știam cum să opresc ceea ce declanșasem. M-am uitat din nou la planuri. Siluetele nu aveau sex și nici măcar simulacrul unei draperii sau măcar o foaie de viță. Știam ce reprezintă. Statuia Libertății, fiind un dar francez, se putea presupune că ascunde ceva sub faldurile ei,

dar aceste statui erau sculpturi americane, iată adevărul gol-goluț.

Tata își mișca buzele ca și cum ar fi vrut să vorbească, dar nu scoase nici un cuvînt. Fără să vreau, m-am întors spre el întrebător, iar el și-a lăsat pleoapele în jos.

— Pare o slujbă grozavă, tată, am spus. Trebuie să aibă foarte multă încredere în tine.

— Bine zici, spuse ele repede, evident ușurat, chiar arhitectul a cerut să lucrez cu el.

Uneltele primitive — un fierăstrău, un ciocan, cuie, un tac, un nivelmetru — nu ajungeau. L-am privit pe tata, am privit chipul lui nevinovat, care datorită celor mai sfinte considerații fusese dăltuit în linii blînde și sfîșietoare, i-am privit bărbia, care devenise patrată în urma hotărîrilor de ordin practic, gura, subțiată de deciziunile zilnice, ochii săi, pe care aprecierea lungimilor, lățimilor și înălțimilor îi menținea limpezi și vioi... Și mi-a venit atunci ideea că poate capul său e opera unui sculptor, animat de o dragoste puternică pentru material, dar lipsit de talentul de a zugrăvi corect trăsăturile, un meseriaș fără noțiuni despre artă.

Deodată, am simțit un impuls sălbatic să spun ceva — nu știu ce: „Îmi închipui că ești grozav, tată", sau: „Sînt alături de tine", sau: „Dă-i dracului pe toți!", și asta m-a umplut de un mare neastîmpăr, de nu-mi mai găseam locul pe scaun. Cuprins de desperare, m-am decis să plec. Cu gura încă plină de plăcintă cu lămîie, i-am anunțat, cerîndu-le iertare, că am o întîlnire de la care nu pot lipsi și unde urma să sosesc oricum cu întîrziere. Fusesem pe punctul să le telefonez, improvizai deodată chiar din acest motiv, dar mi-am dat seama

că mai bine o vizită scurtă decît să nu vin de loc. O să mai vin și altă dată, în curînd, și-o să discutăm pe îndelete.

Începură amîndoi, cu frenezie, să mă liniștească. Vorbind în același timp, de nu se mai auzea ce spune fiecare, m-au încredințat că nu trebuie să le explic, fiindcă ei înțelegeau, nici vorbă, cît sînt de prins și nu aveau nici cea mai mică dorință să încurce niște întîlniri foarte importante. Să fie al dracului gîndul, să fie al dracului, de fapt, chiar tatăl și mama care ar fi voit să împiedice, măcar pentru o miime de secundă, avîntul glorios al fiului lor în drumul spre desăvîrșire...

Prins în exagerările lor, mi-am reînnoit, cu entuziasmul lui McArthur jurînd că se va întoarce în Filipine, hotărîrea mea de a-i revedea în curînd. Am felicitat-o încă o dată pe mama pentru ospățul cu adevărat istoric pe care-l servise și m-am pregătit de plecare, evitînd să-mi privesc ochii în oglindă în timp ce-mi înnodam cravata.

Tata a părăsit camera o clipă și a reapărut cu haina pe el. Spuse c-o să mă întovărășească pînă la metrou. Eram gata să protestez, dar am înțeles că nu s-ar fi cuvenit, așa c-am spus:

— În regulă, tată, să mergem.

Am sărutat-o pe mama, și ea ne-a condus pînă la poartă.

Închizînd poarta în urma mea, am spus „Rămîi cu bine, mamă!", iar ea mi-a răspuns: „La revedere, Bud", revenind, fără să-și dea seama, la vechea mea poreclă. Sunetul acestui nume m-a emoționat mai mult decît aș fi crezut că-i cu putință, și, dintr-un impuls, am sărutat-o din nou, înainte ca tata și cu mine să dispărem din fața ei.

La colțul străzii m-am uitat înapoi, ca s-o văd stînd încă la poartă, cu trăsăturile estompate din cauza distanței, și am făcut un semn cu mîna, deși îmi dădeam seama că nu mă poate vedea. Spre mirarea mea, îmi răspunse fluturînd mîna. Am surprins mișcarea ei cu colțul ochiului, tocmai cînd mă pregăteam să întorc capul. Nu-mi venea să cred că văzusem cu adevărat — știam că ea nu poate să vadă fără ajutorul ochelarilor nici măcar peste drum. M-am oprit, am făcut un pas înapoi — dispăruse. Fusese oare o închipuire ? Mi se părea foarte important să aflu, și atunci am înțeles că ea știa cînd o să ajung la colț, că simțea asta. „Nu, nu-i cu putință, mi-am zis eu, ea știa cît timp ne trebuie ca să ajungem la colț, și a făcut un semn cu mîna... atîta tot.

— Ce s-a întîmplat ? zise tata întrebîndu-mă de ce m-am oprit.

— Mă întrebam cum se face că mama poate să vadă atît de departe, am spus.

— Ne-a făcut doar un semn cu mîna. Da, obișnuiește să facă semne de vreo trei-patru ori, spuse el nepăsător, și am pornit iar spre metrou.

Am încercat să înlătur un vag sentiment de teamă că el nu se va putea opri la intrarea metroului, că o să mă însoțească tot drumul, dar apoi mi-am zis că nu vin decît rareori să mă viziteze. Mama nu fusese niciodată la mine acasă.

— Nu pot urca toate treptele alea, spunea ea, de parcă aș fi locuit în vîrful Parnasului.

O dată tata și cu mine ne plimbasem, ca acum, prin Greenwich Village. Nu-și mai amintea foarte limpede cartierul — spunea că ultima oară fusese pe acolo mai înainte de-a mă fi născut eu — și se

uitase de jur împrejur ca turiştii călătorind pe străzi în autobuze cu acoperişul de plastic. Pe Strada a Patra am trecut pe lîngă o lesbiană voinică şi grasă, îmbrăcată în haine bărbăteşti şi cu părul tuns bărbăteşte. Cînd trecu pe lîngă noi, tata îi făcu cinstea unei priviri pline de reproş.

— Îmbracă ticălosul ăsta într-o rochie, şi poţi să juri că-i o femeie, spuse el, fără să ştie cîtuşi de puţin că avusese de-a face cu o femeie.

Peste cîteva clipe, în timp ce traversam Piaţa Waverly, tata mătură cu mîna prin aer schimbările petrecute în ultima jumătate de secol şi spuse :

— Află de la mine, pe aici se aflau numai bordeluri, şi-mi dădeam seama că se miră cum de fusese posibil ca simplele şi bătrîneştile bordeluri — unde ştiai ce vrei şi primeai marfă la valoarea banilor — să lase locul acestui cartier şi să dea naştere unei şleahte de ţicniţi şi de hermafroditi, a căror distracţie constă într-o legătură echivocă în decursul căreia nu se ştia niciodată cine... pe cine, sau ce boli nemaipomenite mai riscai şi pentru care puteai plăti chiar cu viaţa...

Ajunsesem la intrarea metroului şi m-am oprit, dar el începu să coboare treptele. L-am apucat de braţ.

— Nu-i nevoie să cobori cu mine pînă jos, tată, i-am spus.

Fu surprins.

— Nu-i nimic, spuse el. N-am nici o altă treabă.

— Înţeleg, dar ce sens are să respiri toate mirosurile astea împuţite, iar apoi să te mai şi întorci la suprafaţă ? am spus, ţinîndu-l de braţ.

Era dezamăgit, căci vedeam că doreşte să coboare cu mine.

— Bine, tată, i-am spus, lăsîndu-i braţul şi începînd să cobor. Bănuiesc că nu te obosesc cîteva trepte, nu-i aşa ?

— Nu, spuse el, sînt obişnuit cu ele — şi-am coborît împreună, iar el le-a urcat apoi de unul singur.

CUPRINS

Pag.

ERNEST HEMINGWAY

Într-o altă țară 5

În voia somnului... 12

Așa cum n-ai să fii niciodată 23

Neînfrîntul 39

STEPHEN VINCENT BENÉT

Libertatea se plătește scump 80

THOMAS WOLFE

Fața războiului 102

JOHN STEINBECK

Crizantemele 126

Păstrătorii ordinii 142

LANGSTON HUGHES

Fără rușine în fața vieții... 154

Cine trece drept cine? 168

Un lucru de care să te sprijini 175

WOLCOTT GIBBS

Sunați, clopoței sălbatici! 179

ERSKINE CALDWELL
Pe cine au ales oamenii 189
Moarte lentă 202
Flori sălbatice 212

MIKE QUIN
Supraviețuiește cel mai șmecher 223

JOHN O'HARA
Un bar respectabil 228

WILLIAM SAROYAN
Zepelinul din ziarul școlii duminicale . . 236
Pianul 256
Cîțiva săraci 260

JOSEPH MITCHELL
Prăbușirea fascismului în ținutul Black Ankle 267

ALBERT MALTZ
Așa e clădită lumea 284
Cel mai fericit om din lume 330
Omul de pe drum 345

MERIDEL LE SUEUR
Salut primăverii 357

J. D. SALINGER
O zi grozavă pentru peștele-banană . . . 375
Unchiul scrîntit din Connecticut 391

ANATOLE BROYARD
Prînzul de duminică în Brooklyn . . . 415

Redactor responsabil : Bianca Schächter
Tehnoredactor : Traian Argetoianu

Dat la cules 21.09.1963. Bun de tipar 07.12.1963. Apărut 1963. Tiraj 60.140 ex. broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 19,31. Coli tipar 13,75. A. nr. 8872/1963. C.Z. pentru bibliotecile mari 82. C.Z. pentru bibliotecile mici 82(08)=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 30.800 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.